

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ & ΓΕΩΡΓΙΑΣ
ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟ ΤΜΗΜΑ: ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΟΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΗ ΝΗΣΟ ΛΗΜΝΟ

Μονοκρούσος Θεόδωρος

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Κανδαράκης Ιωάννης, Αν. Καθηγητής ΓΠΑ (επιβλέπων)

Λαζαρίδης Παναγιώτης Αν. Καθηγητής ΓΠΑ

Βλάχος Ηλίας, Λέκτορας ΓΠΑ

Σολδάτος Πέτρος, Καθηγητής ΓΠΑ

Κωσταρόπουλος Αθανάσιος, Καθηγητής ΓΠΑ

Αθήνα, Φεβρουάριος 2004

Ευχαριστίες

Οφείλω να ευχαριστήσω θερμά τον εισηγητή του θέματος κ. Κανδαράκη Ιωάννη για την βοήθειά του στον σχεδιασμό της εργασίας αυτής και για την αμέριστη συμπαράστασή του καθ' όλη την διάρκειά της.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Ηλία Βλάχο για την πολύτιμη συμβολή του στην διόρθωση της μελέτης συνολικά, καθώς επίσης και τους κ.κ. Σολδάτο Πέτρο, Τσουκαλά Σταύρο και Μασούρα Θεοφύλακτο, οι οποίοι, σε ειδικά θέματα, με καθοδήγησαν με τις συμβουλές τους.

Τέλος, για την βοήθειά τους στην συλλογή στοιχείων, για τις προσωπικές συνεντεύξεις που μου παρείχαν αλλά και για την υπομονή που επέδειξαν, θα ήθελα να ευχαριστήσω,

- Τον κ. Νικόλαο Μυρμίγκο, Διευθυντή της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου,
- Την κα Χριστίνα Μοσχούδη, Διευθύντρια της Αναπτυξιακής Εταιρείας Λήμνου Α.Ε.,
- Τον κ. Δημήτριο Μπουλώτη, Προϊστάμενο του Τμήματος Κτηνιατρικής Λήμνου,
- Τον κ. Ιωάννη Σαββόγλου, Διευθυντή του Οινοποιείου της Ε.Α.Σ. Λήμνου,
- Τον κ. Δημήτριο Αχιλαδέλλη, Διευθυντή της Εμπορικής Τράπεζας Λήμνου,
- Τον κ. Χρυσόστομο Πετράκη, Πρόεδρο του Μελισσοκομικού Συνεταιρισμού Λήμνου,
- Τους ιδιοκτήτες των μονάδων μεταποίησης του κλάδου τροφίμων και ποτών του νησιού, καθώς επίσης και τους ιδιοκτήτες των πέντε μελισσοκομικών εκμεταλλεύσεων οι οποίες εκτιμήθηκαν οικονομικά στην εργασία αυτή,

χωρίς την συνεργασία των οποίων δεν θα ήταν δυνατή η πραγματοποίηση αυτής της μελέτης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

[illegible]

2.8.1. Πρωτογενής τομέας παραγωγής.	19
2.8.1.1. Γεωργία.....	19
2.8.1.2. Κτηνοτροφία.....	21
2.8.1.3. Αλιεία και υδατοκαλλιέργειες.	22
2.8.2. Δευτερογενής τομέας παραγωγής/μεταποίηση.....	22
2.8.3. Τριτογενής τομέας παραγωγής.....	23
2.9.Μεταφορές – Επικοινωνία.....	25
2.10.Ενέργεια.....	26

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΝΗΣΟΥ ΛΗΜΝΟΥ.

3.1. Γενική ιστορική καταγραφή της πρωτογενούς παραγωγής.....	27
3.2. Αμπελουργία	29
3.2.1. Ιστορική αναδρομή.....	29
3.2.2. Η αμπελουργία σήμερα.....	30
3.3 Σιτηρά – χορτοδοτικά - όσπρια – σουσάμι – βαμβάκι.	36
3.3.1. Ιστορική αναδρομή.....	36
3.3.2. Η γεωργική παραγωγή (εκτός της αμπελουργίας) σήμερα.....	36
3.4. Κτηνοτροφία – Γαλακτοκομία.....	39
3.4.1. Ιστορική αναδρομή.....	39
3.4.2. Η κτηνοτροφία σήμερα.....	39
3.5.Μελισσοκομία	43
3.5.1. Ιστορική αναδρομή.....	43
3.5.2. Η μελισσοκομία σήμερα.....	43
3.6.Αλιεία	46
3.6.1. Ιστορική αναδρομή.....	46
3.6.2. Η αλιεία σήμερα.....	46
3.7.Επιδότησεις	47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΝΗΣΟΥ ΛΗΜΝΟΥ ΜΕ ΣΗΜΑΝΣΗ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΣΗΜΑΝΣΗ ΙΔΙΟΤΥΠΙΑΣ.

4.1. Παρουσίαση τοπικών προϊόντων.....	48
4.1.1. Προϊόντα τυροκομίας.....	48
4.1.1.1. Π.Ο.Π. Καλαθάκι Λήμνου.....	48
4.1.1.2. Π.Ο.Π. Φέτα.....	50
4.1.1.3. Τυρί Μελίγλωρο (Μελίπαστο)	51
4.1.2. Προϊόντα Οινοποιίας.....	51
4.1.2.1. Οίνοι Ποιότητας Λήμνου.	51
4.1.2.2. Βιολογικός Οίνος.	52
4.1.2.3. Τσίπουρο.....	53
4.1.2.4. Ούζο.....	53
4.1.3. Άλλα προϊόντα Γεωργικής παραγωγικής.	54
4.1.4. Μέλι.....	54
4.1.5. Ζυμαρικά «Φλομάρια»	55
4.2. Κατάταξη – Διαχωρισμός Τοπικών Προϊόντων.....	55

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5º: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜ/ΣΕΩΝ
ΚΑΙ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΚΛΑΔΟΥ
ΤΡΟΦΙΜΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ ΝΗΣΟΥ ΛΗΜΝΟΥ.**

5.1. Πρωτογενής τομέας παραγωγής.....	57
5.1.1. Παραγωγή γάλακτος.....	57
5.1.2. Συμβατική αμπελοκαλλιέργεια.....	61
5.1.3. Βιολογική αμπελοκαλλιέργεια.....	64
5.2. Δευτερογενής τομέας παραγωγής.....	66
5.2.1. Τυροκομία.....	67
5.2.1.1. Ηλ. Νταμπίζας και Υιοί Ο.Ε. Βασικά χαρακτηριστικά επιχείρησης.....	67
Προμήθεια πρώτης ύλης, παρασκευή, συσκευασία.....	68

	Εμπορία, διάθεση.....	68
	Συστήματα διασφάλισης ποιότητας, κυριότερα προβλήματα.....	69
69	5.2.1.2. Α.Μ.Μ. Χρυσάφη Α.Β.Ε.Ε.	
	Βασικά χαρακτηριστικά επιχείρησης.....	69
	Προμήθεια πρώτης ύλης, παρασκευή, συσκευασία	69
	Εμπορία-διάθεση, συστήματα διασφάλισης ποιότητας.....	70
	Κυριότερα προβλήματα.....	70
	Οικονομική εκτίμηση επιχείρησης.....	70
	<i>Κύκλος εργασιών, συνολικό κόστος και αποτελέσματα χρήσης.....</i>	70
	<i>Κεφάλαιο κίνησης</i>	71
	<i>Αποδοτικότητα.....</i>	72
	<i>Ρευστότητα.....</i>	73
	<i>Κυκλοφοριακή ταχύτητα απαιτήσεων, υποχρεώσεων, αποθ/των..</i>	74
	<i>Δανειακή επιβάρυνση</i>	75
	5.2.1.3. Γ. & Σ. Μαρκάκης Α.Ε.	75
	Βασικά χαρακτηριστικά επιχείρησης.....	75
	Προμήθεια πρώτης ύλης, παρασκευή, συσκευασία	76
	Εμπορία-διάθεση, συστήματα διασφάλισης ποιότητας.....	76
	Κυριότερα προβλήματα.....	76
	Οικονομική εκτίμηση επιχείρησης.....	76
	<i>Κύκλος εργασιών, συνολικό κόστος και αποτελέσματα χρήσης.....</i>	76
	<i>Κεφάλαιο κίνησης</i>	77
	<i>Αποδοτικότητα.....</i>	78
	<i>Ρευστότητα.....</i>	79
	<i>Κυκλοφοριακή ταχύτητα απαιτήσεων, υποχρεώσεων, αποθ/των..</i>	79
	<i>Δανειακή επιβάρυνση</i>	80
	5.2.2. Αρτοποιία - Ζαχαροπλαστική.....	81
	5.2.2.1. Συνεταιρισμός Ζαχαροπλαστικής Αττικής Π.Ε.	81
	Βασικά χαρακτηριστικά.....	81
	Προμήθεια πρώτης ύλης, παρασκευή	81
	Εμπορία-διάθεση, κυριότερα προβλήματα	81
	Οικονομική εκτίμηση επιχείρησης.....	81
	<i>Κύκλος εργασιών, συνολικό κόστος και αποτελέσματα χρήσης.....</i>	81

Κεφάλαιο κίνησης	82
Αποδοτικότητα.....	83
Ρευστότητα.....	83
Κυκλοφοριακή ταχύτητα απαιτήσεων, υποχρεώσεων, αποθ/των.	.84
Δανειακή επιβάρυνση	85
5.2.3. Οινοποιία.....	85
5.2.3.1. Οινοποιείο Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου.....	85
Βασικά χαρακτηριστικά.....	85
Προμήθεια πρώτης ύλης, παρασκευή, συσκευασία	86
Εμπορία-διάθεση, συστήματα διασφάλισης ποιότητας.....	87
Κυριότερα προβλήματα.....	87
Οικονομική εκτίμηση επιχείρησης.....	88
Κύκλος εργασιών, συνολικό κόστος και αποτελέσματα χρήσης.....	88
Αποδοτικότητα.....	88
5.2.4. Μελισσοκομία.....	89
5.2.4.1. Μελισσοκομική Εκμετάλλευση (1)	89
5.2.4.2. Μελισσοκομική Εκμετάλλευση (2)	90
5.2.4.3. Μελισσοκομική Εκμετάλλευση (3)	92
5.2.4.4. Μελισσοκομική Εκμετάλλευση (4)	93
5.2.4.5. Μελισσοκομική Εκμετάλλευση (5)	94
5.3. Συμπεράσματα και εκτιμήσεις.....	96
5.3.1. Πρωτογενής τομέας παραγωγής.....	96
5.3.2. Δευτερογενής τομέας παραγωγής.....	97
5.3.2.1. Βασικά χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων του κλάδου τροφίμων και ποτών ν. Λήμνου.....	97
5.3.2.2. Προμήθεια πρώτης ύλης – παρασκευή.....	97
5.3.2.3. Συσκευασία.....	98
5.3.2.4. Εμπορία – Διάθεση προϊόντων.....	.
5.3.2.5. Εφαρμογή Συστημάτων Διασφάλισης Ποιότητας.....	100
5.3.2.6. Οικονομική εκτίμηση των επιχειρήσεων.....	101
Αποδοτικότητα.....	101
Ρευστότητα.....	105
Κυκλοφοριακή ταχύτητα απαιτήσεων, υποχρεώσεων και	

αποθεμάτων.....	108	Δανειακή
επιβάρυνση.....	109	
5.3.3. Μελισσοκομικές Εκμεταλλεύσεις.....	111	
5.3.3.1. Οικονομική εκτίμηση των εκμεταλλεύσεων.....	111	
5.3.3.2. Γενική εκτίμηση των εκμεταλλεύσεων.....	113	
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο: ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ, ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.		
6.1. Ανάλυση ευρύτερου μακρο-περιβάλλοντος (P.E.S.T./D. Analysis).....	114	
6.1.1. Πολιτική/Νομική Διάσταση.....	114	
6.1.2. Οικονομική Διάσταση	115	
6.1.3. Κοινωνική/Δημογραφική Διάσταση	116	
6.1.4. Τεχνολογική Διάσταση/Υποδομές	117	
6.2. Ανάλυση Δυνάμεων, Αδυναμιών, Ευκαιριών και Απειλών (S.W.O.T. Analysis).....	119	
6.3. Προτάσεις για την ανάπτυξη του κλάδου τροφίμων και ποτών στη ν. Λήμνο.....	120	
 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	 125	
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	 127	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΙ ΙΔΙΟΤΥΠΙΑΣ

1.1. Αποσαφήνιση όρων

Στα πλαίσια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της Ε.Ε. και επειδή οι εθνικές πρακτικές στην εφαρμογή του συστήματος των Προϊόντων Ονομασίας ήταν ανόμοιες, θεσπίστηκαν οι βασικοί κανονισμοί **2081/92**⁽¹⁶⁾ και **2082/92**, η γενική λογική των οποίων συνίσταται κατά πρώτον στην θέσπιση ίσων όρων ανταγωνισμού μεταξύ των χωρών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά τον πρωτογενή τομέα παραγωγής και τον τομέα μεταποίησης τροφίμων και ποτών και κατά δεύτερο στην προσπάθεια εξασφάλισης του ευρωπαϊού καταναλωτή με τρόφιμα υψηλής ποιότητας, εγγυημένων μέσω συστημάτων διασφάλισης ποιότητας και χαρακτηρισμένων με σημάνσεις ιδιότητας. Οι επίσημοι χαρακτηρισμοί ιδιότητας είναι: τα Προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ), τα Προϊόντα Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ), τα Ειδικά Παραδοσιακά Προϊόντα Εγγυημένα (Ε.Π.Π.Ε.) – Ιδιότυπα, οι Οίνοι Ποιότητας Παραγόμενοι σε Καθορισμένες Περιοχές (v.q. p.r.d.) και τα Βιολογικά Προϊόντα.

Προκειμένου να αναφερθούν και να επεξηγηθούν οι σημάνσεις ιδιότητας έτσι όπως υπάγονται στους παραπάνω Κανονισμούς, κρίνεται σκόπιμο προηγουμένως να αναφερθούν και να επεξηγηθούν όροι και έννοιες οι οποίες αφορούν τα βασικά χαρακτηριστικά των σημάνσεων ιδιότητας δηλ. των εννοιών της «ιδιότητας» και της «ποιότητας» καθώς επίσης και των όρων «τοπικό προϊόν» και «ιδιότυπο προϊόν». Επιπρόσθετα, η αποσαφήνιση των όρων είναι αναγκαία προκειμένου να αποφευχθεί η σύγχυση με την έννοια της «εμπορικής ονομασίας» (*trade mark*).

Ιδιότητα ορίζεται το στοιχείο ή το σύνολο των στοιχείων μέσω των οποίων ένα γεωργικό προϊόν ή τρόφιμο διακρίνεται σαφώς από άλλα παρεμφερή προϊόντα ή τρόφιμα τα οποία ανήκουν στην ίδια κατηγορία (Καν. 2082/92)⁽¹⁷⁾.

Η **ποιότητα** ενός προϊόντος είναι μια κοινωνικά κατασκευασμένη έννοια η οποία μπορεί να πάρει διαφορετικό περιεχόμενο ανάλογα με το προϊόν, τις χώρες, τις περιοχές και το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο αναπτύσσεται. Σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα (ISO 8402) «είναι η ικανότητα ενός προϊόντος να ικανοποιεί προσδιορισμένες ή υπονοούμενες ανάγκες του πελάτη». Γενικά μπορεί να θεωρηθεί ως ο βαθμός υπεροχής ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας από αντίστοιχα προϊόντα ή υπηρεσίες⁽¹⁾. Χαρακτηριστικά που συνθέτουν την ποιότητα είναι υγειονομικά χαρακτηριστικά (απαλλαγή από επιμολύνσεις, από προσθετικά και από κατάλοιπα κατά την διάρκεια της συλλογής, παραγωγής, αποθήκευσης και διάθεσης), οργανοληπτικά χαρακτηριστικά (κατά πόσον είναι προσαρμοσμένο το προϊόν στις συνήθειες του καταναλωτή όσον αφορά την γεύση, το άρωμα, την εμφάνιση κλπ), θρεπτικά χαρακτηριστικά (σύσταση και περιεχόμενο σε θρεπτικές ουσίες, παράγοντες αφομοίωσης, περιεχόμενη ποσότητα ενέργειας, βιταμινών και ιχνοστοιχείων), οικονομικά χαρακτηριστικά (εκτίμηση της ποιότητας σε σχέση με την τιμή, ικανότητα συντήρησης, οικονομική συσκευασία), νομοθετικά χαρακτηριστικά (σύμφωνα με την κοινοτική και εθνική νομοθεσία όσον αφορά τους κανόνες προστασίας του καταναλωτή, της υγιεινής και της νοθείας) και διάφορα κοινωνικά χαρακτηριστικά.⁽²⁾

Τοπικά προϊόντα: ορίζονται ως τα προϊόντα εκείνα τα οποία α) παράγονται σε μία καθορισμένη γεωγραφική περιοχή (τόπος) ακόμη και εάν η παραγωγική μονάδα που

τα παράγει είναι μέρος ή υποκατάστημα επιχείρησης, η διοίκηση της οποίας βρίσκεται εκτός του τόπου παραγωγής και αναφέρονται ως **τοπικά προϊόντα τα οποία παράγονται τοπικά** και β) τα προϊόντα εκείνα για την παραγωγή των οποίων μία τουλάχιστον από τις βασικές πρώτες ύλες παράγεται στην αναφερόμενη γεωγραφική περιοχή και αναφέρονται ως **τοπικά προϊόντα τα οποία παράγονται με τοπικές πρώτες ύλες**.

Με βάση τα παραπάνω, η **ονομασία προέλευσης** συνίσταται στον χαρακτηρισμό ενός προϊόντος με βάση μια γεωγραφική περιοχή (συγκεκριμένο τόπο) και περιγράφει στην πραγματικότητα ένα γεωργικό προϊόν, η ποιότητα ή τα τυπικά χαρακτηριστικά του οποίου οφείλονται σε παράγοντες της περιοχής (φυσικούς ή τεχνητούς) και η παραγωγή ή η μεταποίηση του γίνονται επίσης στην περιοχή (Καν. 2081/92 αρθ. 2). Η «ονομασία προέλευσης» αποτελεί «κληρονομιά η οποία δεν είναι αποκλειστικό δικαίωμα, πολύ δε περισσότερο δεν είναι μονοπώλιο. Δεν μπορεί να πωληθεί, να διαιρεθεί ή να περιοριστεί. Εκείνο που μπορεί είναι να κληρονομηθεί».⁽³⁾ Αποτελεί λοιπόν για τους κατοίκους μιας περιοχής οικονομική εγγύηση μεγάλης χρονικής διάρκειας και είναι στο χέρι τους να την χρησιμοποιήσουν ως συγκριτικό πλεονέκτημα, συνεισφέροντας στην ανάπτυξη της περιοχής.

Η **εμπορική ονομασία (trade mark)**, εγγυάται την ύπαρξη κάποιων χαρακτηριστικών του προϊόντος, τον τρόπο που αυτά έχουν επιλεγεί, διαφοροποιεί το προϊόν με βάση τα παραπάνω και κατοχυρώνει τον παραγωγό απέναντι στους ανταγωνιστές του. Σαν αποτέλεσμα, μπορεί να περάσει στην ιδιοκτησία άλλου παραγωγού, να διαιρεθεί ή να επεκταθεί και αποτελεί εγγύηση για μικρό σχετικά χρονικό διάστημα, ανάλογα με τον κύκλο ζωής του προϊόντος.

Ως **ιδιότυπα προϊόντα** ορίζονται εκείνα τα προϊόντα τα οποία χαρακτηρίζονται επίσημα από εθνικούς ή υπερεθνικούς οργανισμούς ως «προστατευόμενα» ή «τοπικά» ή «παραδοσιακά» ή αυτά για την παραγωγή των οποίων χρησιμοποιούνται πρώτες ύλες που χαρακτηρίζονται επίσημα ως «προστατευόμενες» ή «τοπικές» ή «μοναδικές» ή «παραδοσιακές».

1.2. Επίσημοι χαρακτηρισμοί ιδιοτυπίας.

1.2.1. Προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ) και Προϊόντα Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ)

ΚΑΝ (ΕΟΚ) 2081/92

Τα Προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ) και τα Προϊόντα Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ), διέπονται από τον Κανονισμό (ΕΟΚ) 2081/92 του Συμβουλίου της 14^{ης} Ιουλίου 1992, ο οποίος αναφέρεται στην προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης.

Ως «**Ονομασία Προέλευσης**» νοείται το όνομα μίας περιοχής, ενός συγκεκριμένου τόπου ή σε εξαιρετικές περιπτώσεις μίας χώρας, το οποίο χρησιμοποιείται στην περιγραφή ενός αγροτικού προϊόντος ή ενός τροφίμου, που προέρχεται από την περιοχή αυτή, το συγκεκριμένο τόπο ή τη χώρα αυτή και του οποίου η ποιότητα και

τα χαρακτηριστικά οφείλονται κυρίως ή αποκλειστικά στο γεωγραφικό περιβάλλον. Το περιβάλλον αυτό περιλαμβάνει τους φυσικούς και ανθρώπινους παράγοντες και η παραγωγή, η μεταποίηση και η επεξεργασία του προϊόντος λαμβάνουν χώρα στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή.

Ως "Γεωγραφική Ένδειξη" νοείται το όνομα μιας περιοχής, ενός συγκεκριμένου τόπου ή σε εξαιρετικές περιπτώσεις μίας χώρας, το οποίο χρησιμοποιείται στην περιγραφή ενός αγροτικού προϊόντος ή ενός τροφίμου που προέρχεται από την περιοχή αυτή, το συγκεκριμένο τόπο ή τη χώρα αυτή και του οποίου η ποιότητα ή η φήμη ή άλλο χαρακτηριστικό, μπορούν να αποδοθούν στη γεωγραφική αυτή προέλευση και του οποίου η παραγωγή ή/και η μεταποίηση ή/και η επεξεργασία πραγματοποιούνται στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή.⁽⁴⁾

Με βάση τους παραπάνω ορισμούς μπορούμε να συνοπτικά να παρατηρήσουμε ότι: η Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης αναφέρεται σε ένα προϊόν του οποίου η **συνολική** παραγωγή πραγματοποιείται σε μια αναγνωρισμένη περιοχή με πιστοποιημένη τεχνογνωσία ενώ η Προστατευόμενη Γεωγραφική Ένδειξη αναφέρεται σε ένα προϊόν του οποίου **ένα τουλάχιστον στάδιο** της συνολικής παραγωγής πραγματοποιείται σε μια αναγνωρισμένη γεωγραφική περιοχή.

Τόσο τα κοινά στοιχεία όσο και τα στοιχεία που διαφοροποιούν τα προϊόντα με κάποιον από τους παραπάνω χαρακτηρισμούς ιδιοτυπίας, μπορούν συγκριτικά να αποδοθούν στον παρακάτω πίνακα κοινών στοιχείων και διαφορών των ορισμών των προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ (Πιν. 1).

Πίνακας 1. Κοινά στοιχεία και διαφορές των ορισμών των προϊόντων Π.Ο.Π. και Π.Γ.Ε.

	ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΝΔΕΙΞΗΣ
Καταγωγή από οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή	Απαραίτητο στοιχείο.	Απαραίτητο στοιχείο.
Ποιότητα και χαρακτηριστικά να οφείλονται στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή	Οφείλονται κυρίως ή αποκλειστικά .	Δεν οφείλονται κυρίως ή αποκλειστικά αλλά μπορούν να αποδοθούν .
Συνολική διαδικασία παραγωγής	Και παραγωγή και μεταποίηση και επεξεργασία στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή.	Παραγωγή ή και μεταποίηση ή και επεξεργασία στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή.

Μέχρι τον Φεβρουάριο του 2002, τα μέλη – κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είχαν υποβάλλει **περισσότερες από 1500 αιτήσεις καταχώρησης προϊόντων** τους στις παραπάνω κατηγορίες σήμανσης ιδιοτυπίας.

Μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2003, είχαν αναγνωρισθεί σύμφωνα με την Κοινοτική νομοθεσία, **εξήντα ένα (61) Ελληνικά προϊόντα με τον χαρακτηρισμό Π.Ο.Π.** και **είκοσι δύο (22) με τον χαρακτηρισμό Π.Γ.Ε.** Στον παρακάτω πίνακα (Πιν. 2), δίνονται συγκεντρωτικά κατά κατηγορία τροφίμου τα Ελληνικά προϊόντα τα οποία φέρουν την σήμανση ιδιοτυπίας Π.Ο.Π. ή Π.Γ.Ε.

Πίνακας 2: Ελληνικά Προϊόντα ΠΟΠ / ΠΓΕ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΠΟΠ	ΠΓΕ	Σύνολο
Τυριά	20	0	20
Μέλι	1	0	1
Ελαιόλαδα	14	10	24
Φρούτα, Λαχανικά, Σιτηρά	12	10	22
Επιτραπέζιες ελιές	9	1	10
Αλιεύματα και σχετικά προϊόντα	1	0	1
Είδη Αρτοποιίας - Ζαχαροπλαστικής	0	1	1
Γόμες - Φυσικές Ρητίνες	2	0	2
Αιθέρια Έλαια	1	0	1
Λοιπά (Κρόκος Κοζάνης)	1	0	1
ΣΥΝΟΛΟ	61	22	83

Πηγή: AGROGERT

Στον Πίνακα 1 του Παραρτήματος παρουσιάζονται αναλυτικά όλα τα Ελληνικά προϊόντα ΠΟΠ ή ΠΓΕ κατά είδος και κατηγορία.

1.2.2. Ειδικά Παραδοσιακά Προϊόντα Εγγυημένα (Ε.Π.Π.Ε.) – Ιδιότυπα.

ΚΑΝ (ΕΟΚ) 2082/92

Τα Ειδικά Παραδοσιακά Προϊόντα Εγγυημένα (Ε.Π.Π.Ε.) διέπονται από τον Κανονισμό (ΕΟΚ) 2082/92 του Συμβουλίου της 14^{ης} Ιουλίου 1992 για τις βεβαιώσεις ιδιοτυπίας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων.

Σύμφωνα με τον παραπάνω Κανονισμό, για να αποκτήσει χαρακτηρισμό σήμανσης ΕΠΠΕ ένα προϊόν πρέπει να φέρει δύο χαρακτηριστικά: να είναι **ιδιότυπο** (δηλ. όπως έχει προαναφερθεί να διαφοροποιείται από άλλα παρεμφερή προϊόντα που ανήκουν στην ίδια κατηγορία) και να είναι **παραδοσιακό** (δηλ. είτε να παράγεται από παραδοσιακές πρώτες ύλες, είτε να παρουσιάζει παραδοσιακή σύσταση ή τρόπο παραγωγής ή και μεταποίησης που να υπάγεται σε παραδοσιακούς τρόπους παραγωγής ή και μεταποίησης).

Πρόκειται δηλ. για προϊόντα κυρίως μεταποίησης τα οποία, όσον αφορά είτε την σύστασή τους είτε τον τρόπο παραγωγής ή και μεταποίησης τους φέρουν μαζί τους μια ιστορική πορεία δεκαετιών ή και αιώνων.

Σύμφωνα με το σχετικό Πληροφοριακό Δελτίο της AGROCERT⁽⁴⁾, «ο Καν. (ΕΟΚ) 2082/92 θα ενεργοποιηθεί στην Ελλάδα με την έκδοση της σχετικής Κοινής Υπουργικής Απόφασης», πράγμα που σημαίνει ότι ακόμη δεν έχει δημιουργηθεί στην χώρα μας εκείνο το εθνικό θεσμικό πλαίσιο, βάσει του οποίου η αρμόδια αυτή υπηρεσία θα μπορεί μετά την κατάθεση αντίστοιχων φακέλων να μπορεί να γνωμοδοτεί και να πιστοποιεί προϊόντα ως ΕΠΠΕ-Ιδιότυπα.

1.2.3. Οίνοι Ποιότητας Παραγόμενοι σε Καθορισμένες Περιοχές (v.q.p.r.d.)

KAN(EOK)	823/97
KAN(EOK)	1426/96
KAN(EOK)	1493/99

Οι κανόνες που αφορούν τους Οίνους Ποιότητας Παραγόμενους σε Καθορισμένες Περιοχές (Vins de Qualite Produits dans une Region Determinee) δηλ. οι οίνοι οι οποίοι χαρακτηρίζονται από Ονομασία Προέλευσης, θεσπίστηκαν κατ' αρχήν με τον Καν. 823/87 και στην συνέχεια τροποποιήθηκαν με τους Καν. 1426/96 και Καν. 1493/99⁽¹⁸⁾.

Ως Ονομασία Προέλευσης ορίζεται «το τοπωνύμιο που έχει αναγνωριστεί ως κοινόχρηστο εμπορικό όνομα των κρασιών της περιοχής, όταν αυτά πληρούν ορισμένους όρους». Οι όροι αυτοί αφορούν:

- Την ζώνη παραγωγής του οίνου (γεωγραφική περιοχή).
- Το είδος της ποικιλίας αμπέλου το οποίο θα καλλιεργηθεί (ποικιλιακή σύνθεση αμπελώνων).
- Τις καλλιεργητικές τεχνικές
- Τις μεθόδους οινοποίησης.
- Τον ελάχιστο αλκοολικό τίτλο.
- Την στρεμματική απόδοση.

Στην χώρα μας, οι οίνοι v.q.p.r.d διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: στους οίνους **Ονομασίας Προέλευσης Ανωτέρας Ποιότητας (Ο.Π.Α.Π.- V.D.Q.S.)** εάν τα κρασιά είναι γλυκά, και στους οίνους **Ονομασίας Προέλευσης Ελεγχόμενης (Ο.Π.Ε. – Α.Ο.Σ.)** για τα κρασιά άλλων τύπων.

1.2.4. Προϊόντα Βιολογικής Γεωργίας και Κτηνοτροφίας.

KAN(EOK)	2092/91
KAN(EOK)	1804/99
KYA	332221/11.1.2001
KYA	351178/26.3.2001

Τα προϊόντα της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας φέρουν σήμανση ιδιοτυπίας η οποία όμως δεν σχετίζεται με κάποια καθορισμένη γεωγραφική περιοχή. Με την θέσπιση του Καν. (ΕΟΚ) 2092/91⁽¹⁹⁾ και τη συμπλήρωσή του από τον Καν. (ΕΟΚ) 1804/99, απαιτούμενα χαρακτηριστικά των προϊόντων αυτών (ως των περισσότερο συμβατών με το περιβάλλον), είναι:

- η παραγωγή τους χωρίς χημικά κατάλοιπα, και με την ανάπτυξη μεθόδων φιλικών προς το περιβάλλον,
- η εφαρμογή καλλιεργητικών πρακτικών και μεθόδων εκτροφής οι οποίες να διατηρούν και να αποκαθιστούν την γονιμότητα του εδάφους.

Για την Ελλάδα οι κύριες πιστοποιούμενες καλλιέργειες είναι η ελιά για λάδι, τα εσπεριδοειδή, το αμπέλι για κρασί, τα σιτηρά και τα οπωρολαχανικά.

Παρ' ότι η χώρα μας, σε σχέση με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, κατέχει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά (0,63% το 1999), επί της συνολικά καλλιεργούμενης βιολογικά ευρωπαϊκής έκτασης, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης των εκτάσεων αυτών την περίοδο 1993-2002 ήταν 51,4%. Ταυτόχρονα, οι επιχειρήσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό, αυξήθηκαν κατά 43,9%.⁽⁵⁾

Η δέσμη των συμπληρωματικών μέτρων τα οποία αφορούν την εφαρμογή και τον έλεγχο της Βιολογικής Γεωργίας σε εθνικό επίπεδο, θεσπίστηκε με την ΚΥΑ 332221/11.01.2001 και τροποποιήθηκε με την Κ.Υ.Α. 351178/26.03.2001. Σύμφωνα με αυτές, καθορίζεται ο Οργανισμός Πιστοποίησης και Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων (Ο.Π.Ε.ΓΕ.Π. – AGROCERT) ως αρμόδιος φορέας:

- χορήγησης ενιαίου εθνικού σήματος αναγνώρισης των ελληνικών προϊόντων βιολογικής γεωργίας και
- ελέγχου της εμπορίας των βιολογικών προϊόντων.

1.3. Φορέας πιστοποίησης και χορήγησης σημάνσεων ιδιοτυπίας.

N. 2637/98

Με τον Ν 2637/98 καθορίζεται ως αρμόδιος οργανισμός για την πιστοποίηση προϊόντων με σήμανση ιδιοτυπίας, συστημάτων ανάλυσης κινδύνου (HAACP), ολοκληρωμένης διαχείρισης, διαχείρισης για την διασφάλιση της ποιότητας και συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης, ο **Οργανισμός Πιστοποίησης και Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων (Ο.Π.Ε.ΓΕ.Π)**, με διακριτικό τίτλο **AGROCERT**.

Ο Ο.Π.Ε.ΓΕ.Π. – AGROCERT είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου του Υπουργείου Γεωργίας και λειτουργεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Γεωργίας.

Ο σκοπός και η αποστολή του οργανισμού καθορίζονται σύμφωνα με την εισαγωγική σελίδα του⁽⁴⁾:

Σκοπός

Η προαγωγή και η διασφάλιση της ποιότητας των γεωργικών προϊόντων, η προστασία όρων που αφορούν την προέλευση τους και η προώθηση φιλοπεριβαλλοντικών συστημάτων ολοκληρωμένης διαχείρισης γεωργικών και δασικών εκμεταλλεύσεων.

Αποστολή

Συμβάλλει στην ενίσχυση της γεωργικής οικονομίας και της αειφόρου ανάπτυξης, στη βελτίωση του εισοδήματος του αγροτικού πληθυσμού και στην ανάπτυξη της

υπαίθρου μέσω της προαγωγής και διασφάλισης της ποιότητας των αγροτικών προϊόντων, της ανάδειξης και της κατοχύρωσης της ταυτότητας των τοπικών προϊόντων καθώς και της προώθησης συστημάτων προστασίας και διαχείρισης αγροτικών εκμεταλλεύσεων.

Αποτελεί κέντρο ανάπτυξης, προσφοράς υπηρεσιών και τεχνογνωσίας σε θέματα ποιότητας διαδικασιών, φάσεων παραγωγής και προϊόντων του πρωτογενούς τομέα όπως αυτά αναφέρονται στην συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (άρθρο 32) με βάση την πιστοποίηση.

Ορίζει, οριοθετεί και προάγει την ορθολογική εφαρμογή προτύπων και διαδικασιών, τις οποίες και υποστηρίζει με τις ανάλογες υπηρεσίες, σε όλα τα επίπεδα της αγοράς που καλύπτει.

Συνιστά άξονα συγκρότησης πλέγματος συνεργασίας των φορέων ανάπτυξης και εφαρμογής διαδικασιών παραγωγής ποιοτικών αγροτικών προϊόντων, καθώς και το θεσμικό φορέα εγγύησης της ποιότητας αυτών.

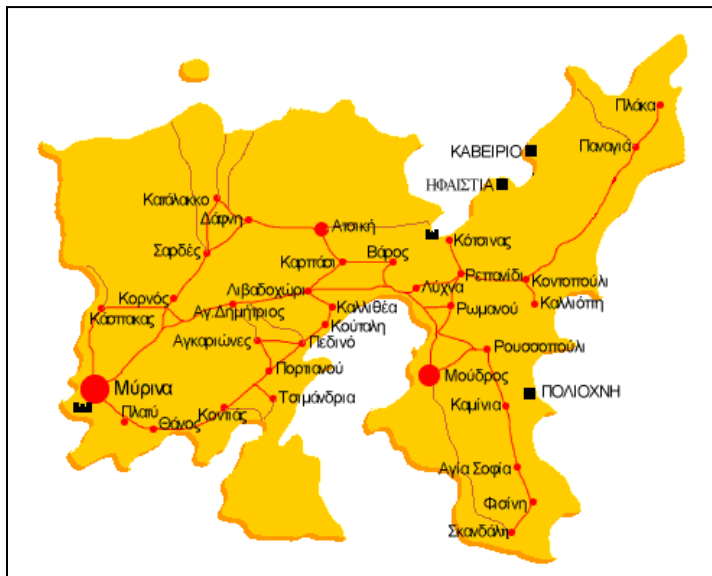
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ Ν. ΛΗΜΝΟ

2.1. Γεωγραφική περιγραφή

Η ν. Λήμνος είναι το βορειότερο νησί του συμπλέγματος των νησιών του Β. Αιγαίου. Βρίσκεται ανατολικά του ακρωτηρίου Άθως, σε απόσταση 45 περίπου ναυτικών μιλίων. Απέχει από τα παράλια της Μ. Ασίας 48 ναυτικά μίλια, από τον Πειραιά 179 ναυτικά μίλια και από την Θεσσαλονίκη 132 ναυτικά μίλια.

Έχει έκταση 478 km², περίμετρο ακτών 260 km και αποτελεί το όγδοο κατά σειρά μεγέθους νησί της Ελλάδας.

Το έδαφός της είναι ηφαιστιογενές. Η διαμόρφωσή του χαρακτηρίζεται ως πεδινή – λοφώδης, με το μεγαλύτερο ποσοστό πεδινών εκτάσεων στο Β. Αιγαίο και ίσως στην Ελλάδα. Ο ψηλότερος λόφος είναι η Βίγλα με ύψος 470 m.

Πρωτεύουσα του νησιού είναι η Μύρινα, η οποία βρίσκεται στο δυτικό σημείο του νησιού.

2.2. Κλιματολογικές συνθήκες.

Η Λήμνος, όπως και γενικότερα ο νομός Λέσβου, έχει κλίμα εύκρατο, μεσογειακού τύπου. Χαρακτηρίζεται από ήπιο χειμώνα, με μικρό ετήσιο ύψος βροχής και χαμηλή συχνότητα εμφάνισης παγετού, από ξηρή θερινή περίοδο και από μεγάλη διάρκεια ηλιοφάνειας καθ' όλο το έτος.

Η μέση ετήσια θερμοκρασία για το χρονικό διάστημα 1974-2002 (30 έτη), ήταν **15,9 C°** και η μέση ετήσια σχετική υγρασία της περιόδου ήταν **70,79%**. (Πίν. 4. Μέσες μηνιαίες τιμές θερμοκρασίας και σχετικής υγρασίας περιόδου 1978-2002).

Στον Πίν. 2. (Παράρτημα) εμφανίζονται αναλυτικά οι μηνιαίες, μέσες μηνιαίες και μέσες ετήσιες θερμοκρασίες για το χρονικό διάστημα 1974-2002 και στον Πίν. 3. (Παράρτημα) οι τιμές της μηνιαίας, μέσης μηνιαίας και μέσης ετήσιας σχετικής υγρασίας για το ίδιο χρονικό διάστημα.

Πίν. 4: Μέσες μηνιαίες τιμές θερμοκρασίας και σχετικής υγρασίας περιόδου 1978-2002

ΜΗΝΕΣ	ΜΕΣΗ ΜΗΝΙΑΙΑ ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΑ (C°)	ΜΕΣΗ ΜΗΝ. ΣΧΕΤΙΚΗ ΥΓΡΑΣΙΑ (%)	ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΑ (C°)	ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΣΧΕΤ. ΥΓΡΑΣΙΑ (%)
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	7,4	77,29	15,9	70,79
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	7,8	75,12		
ΜΑΡΤΙΟΣ	9,8	75,48		
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	13,7	74,28		
ΜΑΙΟΣ	18,3	69,22		
ΙΟΥΝΙΟΣ	23,4	60,67		
ΙΟΥΛΙΟΣ	25,7	57,79		
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	25,1	61,74		
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	21,4	67,18		
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	16,8	73,69		
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	12,4	78,19		
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	9,1	78,84		

Επεξεργασία στοιχείων Εθνικής Μετεωρολογικής Υπηρεσίας.

Οι άνεμοι οι οποίοι επικρατούν στη περιοχή είναι **Β.Α. έντασης 4-7 της κλίμακας Beaufort**, με μέση ετήσια συχνότητα εμφάνισης **21,5%**, όπως προκύπτει από την επεξεργασία των στοιχείων του Πίν. 4. (Παράρτημα) Ετήσια συχνότητα διευθύνσεων και έντασης ανέμου για το χρονικό διάστημα 1974-1997.

Η μέση ετήσια βροχόπτωση είναι **466,7** χιλιοστά, οι κατά μέσον όρο ημέρες χαλαζόπτωσης είναι **1,8**, οι ημέρες χιονόπτωσης **1,2**, και η ετήσια ηλιοφάνεια **2734** ώρες (227,8 / μήνα).

2.3. Διοικητική δομή.

Η ν. Λήμνος ανήκει στον νομό Λέσβου μαζί με την ν. Λέσβο και την ν. Άγιος Ευστράτιος, αποτελώντας, μαζί με το νησί του Άγ. Ευστρατίου, ιδιαίτερη Επαρχία. Διοικητικά, υπάγονται στην Γενική Γραμματεία της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

Σύμφωνα με το νόμο για την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, το Επαρχείο Λήμνου έχει περιορισμένη διοικητική αυτονομία.

Με την νέα διοικητική διαίρεση (σχέδιο Καποδίστριας), περιλαμβάνει τέσσερις δήμους: τον Δ. Μύρινας, τον Δ. Μούδρου, τον Δήμο Νέας Κούταλης και τον Δήμο Ατσικής.

Πίν. 5.: Έκταση και πληθυσμός ν. Λήμνου κατά Δήμο.

	ΕΚΤΑΣΗ (km²)	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (ΑΠΟΓΡΑΦΗ 2001)
ΔΗΜΟΣ ΜΥΡΙΝΑΣ	81,9	7488
ΔΗΜΟΣ ΑΤΣΙΚΗΣ	134,7	2894
ΔΗΜΟΣ Ν. ΚΟΥΤΑΛΗΣ	75,8	2880
ΔΗΜΟΣ ΜΟΥΔΡΟΥ	185,1	4842
ΣΥΝΟΛΟ	477,5	18104

Επεξεργασία στοιχείων: Επαρχείο Λήμνου και Ε.Σ.Υ.Ε.

2.4. Δημογραφικά χαρακτηριστικά.

2.4.1. Πληθυσμιακή πυκνότητα και εξέλιξη.

Οι απογραφές πληθυσμού από το 1920 έως το 2001 εμφανίζονται όπως στον παρακάτω πίνακα.:

Πίν. 6: Απογραφές πληθυσμού ν. Λήμνου, μεταβολές και ποσοστιαίες μεταβολές μεταξύ διαδοχικών απογραφών.

ΕΤΗ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΜΕΤΑΞΥ ΔΙΑΔΟΧΙΚΩΝ ΑΠΟΓΡΑΦΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%) ΜΕΤΑΞΥ ΔΙΑΔΟΧΙΚΩΝ ΑΠΟΓΡΑΦΩΝ
1920	30383	----	-----
1928	24397	-5986	-19,70%
1940	24973	576	2,36%
1951	24018	-955	-3,82%
1961	21812	-2206	-9,18%
1971	17445	-4367	-20,02%
1981	15721	-1724	-9,88%
1991	17610	1889	12,02%
2001	18104	494	2,81%

Επεξεργασία στοιχείων Ε.Σ.Υ.Ε.

Από το 1920 έως το 1981, ο πληθυσμός του νησιού παρουσίασε μια φθίνουσα πορεία η οποία οφείλεται κυρίως στην μεταναστευτική κίνηση. Ιδιαίτερα τις δεκαετίες '50, '60 και '70, το μεταναστευτικό ρεύμα οδηγεί σε πληθυσμιακή συρρίκνωση (ποσοστά -9,18%, -20,02% και -9,88% αντίστοιχα).

Τα τελευταία 20 έτη εμφανίζεται μια σχετική πληθυσμιακή ανάκαμψη, η οποία οφείλεται στον επαναπατρισμό Ελλήνων αποδήμων από χώρες του εξωτερικού, κυρίως από την Ν. Αφρική και την Αυστραλία..

Την δεκαετία **1991-2001** καταγράφεται μια αύξηση πληθυσμού κατά **2,81%**, όταν η αντίστοιχη αύξηση σε **περιφερειακό επίπεδο** είναι **34%** και η **μέση εθνική 6,7%**.⁽⁶⁾

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε., το 1981 ο **αγροτικός πληθυσμός αποτελεί το 76,2%** του συνολικού πληθυσμού του νησιού, ποσοστό ιδιαίτερα υψηλό σε σχέση με αυτό του **νομού Λέσβου (58%)** και ιδιαίτερα της **χώρας (30,3%)**.

2.4.2. Πληθυσμιακή κίνηση κατά φύλλο.

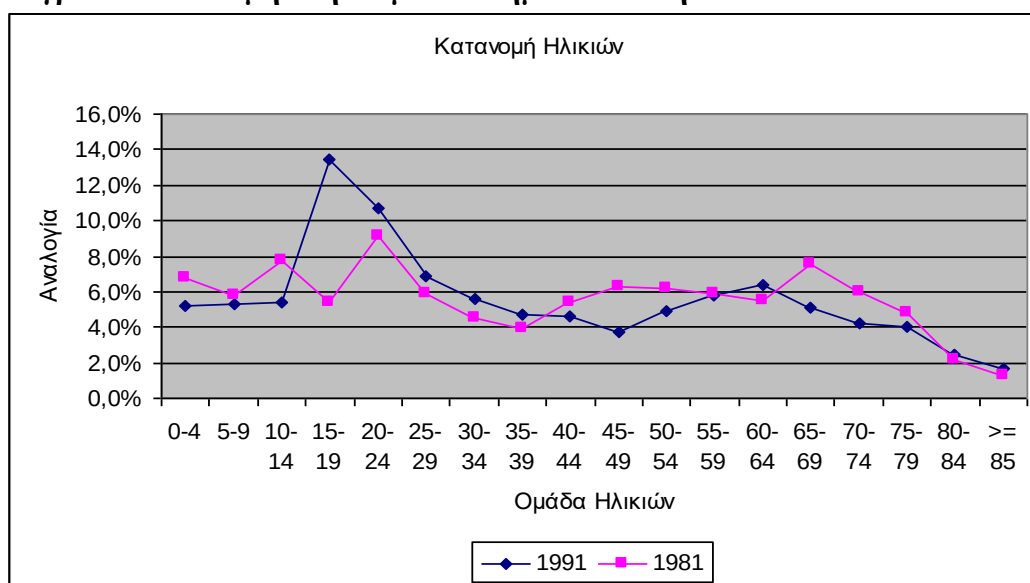
Όπως φαίνεται από την επεξεργασία των στοιχείων της απογραφής πληθυσμού 1991 και 2001 (Πίν. 5. Παράρτημα), κατά την δεκαετία 1991- 2001 ο **γυναικείος πληθυσμός** του νησιού **αυξήθηκε κατά 8,12%** ενώ ο **ανδρικός πληθυσμός** παρουσίασε **μείωση κατά 2,34%**.

Τα αντίστοιχα μεγέθη για τον νομό Λέσβου είναι, για τον **γυναικείο πληθυσμό +2,7%** και για τον **ανδρικό πληθυσμό +3,4%**.⁽⁷⁾

2.4.3. Ηλικιακή σύνθεση πληθυσμού.

Κατά την δεκαετία '90 (σε σχέση με την δεκαετία '80), παρατηρείται μια αυξημένη συμμετοχή του ποσοστού των ηλικιών 10 έως 40 ετών (ιδιαίτερα της ηλικίας 10-20 ετών).

Διάγρ. 1.: Κατανομή πληθυσμού ν. Λήμνου κατά ηλικία

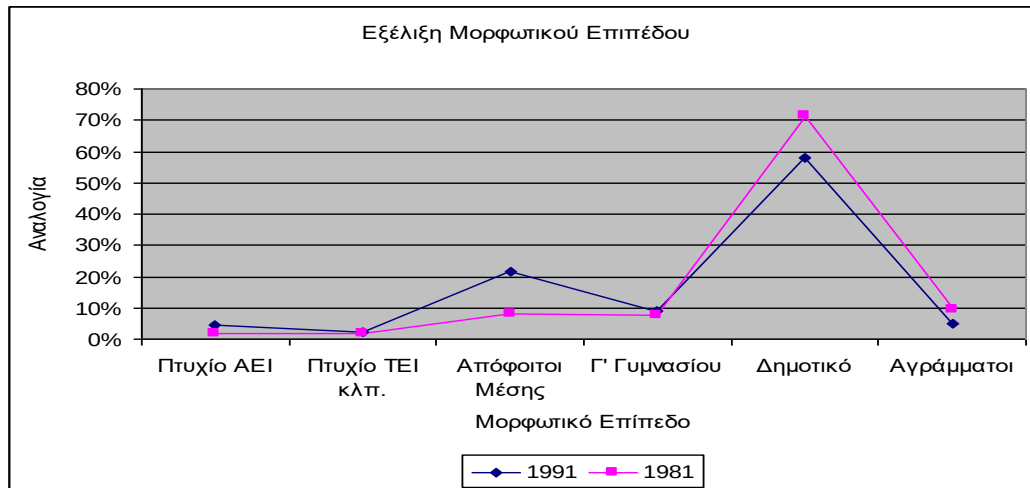
Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. Απογραφές πληθυσμού 1981 και 1991.

Μια πιθανή ερμηνεία είναι ο τερματισμός του μεταναστευτικού ρεύματος και η παλιννόστηση των αποδήμων (πράγμα που αντανακλάται και στην γενικότερη απογραφή πληθυσμού), με αποτέλεσμα την αύξηση του ενεργού πληθυσμού.

2.5. Κοινωνικά χαρακτηριστικά – Μόρφωση.

Όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων και σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε. για τα έτη 1981 και 1991, αυτό εμφανίζεται χαμηλό, μιας και το ποσοστό του αποφοίτων Α'θμιας εκπαίδευσης είναι κατά πολύ μεγαλύτερο του ποσοστού αποφοίτων Β'θμιας εκπαίδευσης και πολύ περισσότερο του ποσοστού αποφοίτων Γ'θμιας εκπαίδευσης.

Διάγρ. 2.: Μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού άνω των 10 ετών. (Ε.Σ.Υ.Ε. 1991 και 2001)

Σε εκτίμηση όμως των τάσεων μεταξύ των δύο δεκαετιών, φαίνεται να δημιουργείται μια ευνοϊκότερη κατάσταση, μιας και το ποσοστό των αποφοίτων Δημοτικού μειώνεται κατά 12% περίπου, με ταυτόχρονο υπερδιπλασιασμό των αποφοίτων Λυκείου και μικρή αύξηση των αποφοίτων Γ΄θμιας εκπαίδευσης.

2.6. Απασχόληση - ανεργία.

Παρά το ότι το γενικότερο οικονομικό περιβάλλον οδήγησε σε μείωση της απασχόλησης και σε αντίστοιχη αύξηση της ανεργίας την δεκαετία 1981-1991, όπως προκύπτει από τον Πίν. 7, **ο δείκτης ανεργίας ήταν 4,9%** στο τέλος της δεκαετίας, όταν ο αντίστοιχος δείκτης στον **νομό ήταν 8,3%** (από 2% το 1981), υψηλότερος από αυτόν της **χώρας (8,1%, από 4,4% το 1981)**.

Πίν. 7: Εξέλιξη απασχόλησης-ανεργίας.

	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ		ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΕΡΓΩΝ	
	1981	1991	1981	1991
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΗΜΝΟΥ	4992	4865	0	252
ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	34425	29160	715	2631
ΒΟΡ. ΑΙΓΑΙΟ	60966	55123	1587	5051
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	3388518	3571957	155279	314200

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. 1981 και 1991

Μια πιθανή ερμηνεία, συνυπολογίζοντας και την αύξηση του πληθυσμού το ίδιο χρονικό διάστημα, είναι το ότι οι παλιννοστούντες έλληνες του εξωτερικού επένδυσαν κεφάλαια στην τοπική οικονομία, με αποτέλεσμα την αύξηση της απασχόλησης και την συγκράτηση της ανεργίας σε χαμηλότερα επίπεδα απ' ότι στην υπόλοιπη χώρα. Επίσης, το ίδιο ακριβώς αποτέλεσμα είχε και η επένδυση μέσω των προγραμμάτων της Ε.Ε. και των αναπτυξιακών Νόμων 1262/82 και 1892/90, τα

οποία, λόγω της ιδιαιτερότητας της επαρχίας (νησιωτικός χαρακτήρας και θέση), συγκριτικά με άλλες περιοχές, ήταν αναλογικά περισσότερα και μεγαλύτερου ύψους.

2.7. Διάρθρωση της παραγωγής και Ακαθάριστο Προϊόν.

2.7.1. Διάρθρωση παραγωγής.

Την τελευταία εικοσαετία (και ιδιαίτερα την δεκαετία 1991-2001), παρατηρείται μια όλο και μεγαλύτερη εγκατάλειψη του πρωτογενούς τομέα παραγωγής με παράλληλη στροφή προς τον δευτερογενή και κυρίως προς τον τριτογενή τομέα παραγωγής, τουλάχιστον όσον αφορά την απασχόληση.

Πίν. 8: Αριθμός και ποσοστό απασχολούμενων (%) κατά τομέα παραγωγής.

ΤΟΜΕΑΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ		ΠΟΣΟΣΤΟ (%)	
	1981	1991	1981	1991
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ	2359	1270	47,54%	26,10%
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ	816	942	16,44%	19,36%
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ	1723	2507	34,72%	51,53%
ΜΗ ΔΗΛΩΣΑΝΤΕΣ	64	146	1,29%	3,00%
ΣΥΝΟΛΟ	4962	4865	100,00%	100,00%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

Η διαφοροποίηση αυτή στην διάρθρωση της τοπικής οικονομίας ερμηνεύεται, όσον αφορά την αύξηση της απασχόλησης στον δευτερογενή τομέα, με το πέρασμα από την οικογενειακή επιχείρηση σε περισσότερες οργανωμένες μορφές επιχειρήσεων της μεταποίησης, και όσον αφορά τον τριτογενή τομέα, από την αύξηση και βελτίωση των δημοσίων υπηρεσιών και κυρίως από την αύξηση της ζήτησης για τουριστικές και συναφείς υπηρεσίες.

2.7.2. Ακαθάριστο Προϊόν.

Την τελευταία εικοσαετία παρατηρείται, παράλληλα με την συρρίκνωση του πρωτογενούς τομέα παραγωγής (όσον αφορά την απασχόληση), αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας σε αυτόν, μείωση της συμμετοχής του δευτερογενή τομέα και σημαντική αύξηση της συμμετοχής του τριτογενούς τομέα στο συνολικό περιφερειακό Ακαθάριστο Προϊόν⁽⁶⁾.

Παρόλα αυτά, ο πρωτογενής τομέας συνεχίζει να διαδραματίζει τον πλέον σημαντικό ρόλο στην διάρθρωση της παραγωγής/οικονομίας στην περιφέρεια καθώς συμμετέχει σε ποσοστό **21,09%** στο Ακαθάριστο Περιφερειακό Προϊόν, την στιγμή που το αντίστοιχο ποσοστό σε εθνικό επίπεδο είναι σημαντικά χαμηλότερο (**16,26%**).⁽⁸⁾

Συγκριτικά με το παραγόμενο προϊόν της χώρας, το περιφερειακό παραγόμενο προϊόν είναι χαμηλότερο, με το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Περιφερειακό Προϊόν να αντιστοιχεί το **1991** στο **73%** και το **1994** στο **82%** του μέσου κατά κεφαλήν Ακαθάριστου Προϊόντος.⁽⁶⁾

2.8. Περιγραφή τοπικής παραγωγής κατά τομέα και δραστηριότητα.

2.8.1. Πρωτογενής τομέας παραγωγής.

2.8.1.1. Γεωργία.

Η Λήμνος είναι το νησί όπου καταγράφεται η μεγαλύτερη ποσοστιαία καλλιεργούμενη έκταση σε σχέση με τα υπόλοιπα νησιά του Β.Α. Αιγαίου, ⁽⁶⁾ (Λέσβο, Χίο, Σάμο, Ικαρία). Τα κυριότερα αγροτικά προϊόντα τα οποία παράγονται είναι το σιτάρι, χορτοδοτικά φυτά (κριθάρι και βρώμη) και τα αμπέλια. Επίσης υπάρχουν μικρής έκτασης δενδρώδεις καλλιέργειες (ελιές, αμυγδαλιές, εσπεριδοειδή) και κηπευτικά.

Λόγω έλλειψης στοιχείων δεν είναι δυνατόν να γίνει αναφορά στις δενδρώδεις καλλιέργειες και στα κηπευτικά. Τα προϊόντα αυτά προορίζονται κυρίως για ιδιοκατανάλωση ή πώληση μέσα στα όρια του ίδιου δημοτικού διαμερίσματος στο οποίο παράγονται, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει καμία καταγραφή σχετικά με την παραγωγή ή την διάθεσή τους.

Σιτηρά – χορτοδοτικά.

Σύμφωνα με στοιχεία της Αναπτυξιακής Εταιρείας Λήμνου Α.Ε., οι παραχθείσες ποσότητες σιτηρών και χορτοδοτικών φυτών τα έτη 1988, 1998 και 2000, ήταν όπως καταγράφονται στον παρακάτω Πίν. 9.

Πίν. 9.: Παραγωγή σιτηρών – χορτοδοτικών στην ν. Λήμνο (1988,1998 και 2000)

ΕΙΔΟΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ	1988		1998		2000	
	ΠΑΡΑΧΘ. ΠΟΣΟΤΗΤΑ	(%) ΤΗΣ ΣΥΝ.	ΠΑΡΑΧΘ. ΠΟΣΟΤΗΤΑ	(%) ΤΗΣ ΣΥΝ.	ΠΑΡΑΧΘ. ΠΟΣΟΤΗΤΑ	(%) ΤΗΣ ΣΥΝ.
	(ΤΟΝΟΙ)	ΠΑΡ. ΠΟΣΟΤ.	(ΤΟΝΟΙ)	ΠΑΡ. ΠΟΣΟΤ.	(ΤΟΝΟΙ)*	ΠΑΡ. ΠΟΣΟΤ.
ΣΙΤΑΡΙ	4855,5	17,9%	6646,6	27,0%	5814,45	26,0%
ΚΡΙΘΑΡΙ	20912	77,2%	16669	67,7%	15253,65	68,1%
ΒΡΩΜΗ	1317	4,9%	1297	5,3%	1326,45	5,9%
ΣΥΝΟΛΟ	27084,5	100,0%	24612,6	100,0%	22394,55	100,0%

Επεξεργασία στοιχείων ΑΝ.Ε.Λ. Α.Ε.

Παρατηρείται η συνεχής αύξηση της συμμετοχής κατά κύριο λόγο της παραγωγής σιταριού στην συνολική παραγωγή, με ταυτόχρονη μείωση της συμμετοχής του ποσοστού της παραγωγής κριθαριού. Ακόμη, παρατηρείται σημαντική μείωση της συνολικής παραγωγής (-17,3%), γεγονός το οποίο μπορεί να αποδοθεί, εκτός από τις διαφορές στις κλιματολογικές συνθήκες (ευνοϊκές ή μη), τόσο στην συνεχή άσκηση της μονοκαλλιέργειας όσο και στην εντατική καλλιέργεια και στη μη χρήση αγρανάπαυσης στην περιοχή.

Αμπελουργία.

Η αμπελουργία στο νησί αποτελεί μια παραδοσιακή τοπική παραγωγή με ιστορία

αιώνων. Σήμερα, παράγεται εξαιρετικής ποιότητας κρασί Ονομασίας Προέλευσης (v.q.p.r.d.) καθώς επίσης και Βιολογικός Οίνος (από το 1998 και μετά).

Παρ' ότι εκτενής ανάλυση τόσο της παραγωγής σταφυλιών, όσο και της παραγωγής οίνου γίνεται στα Κεφάλαια 3 και 5, κρίνεται σκόπιμο στο παρόν Κεφάλαιο να γίνουν οι παρακάτω παρατηρήσεις:

Η μέση ετήσια παραγόμενη ποσότητα σταφυλιών για το χρονικό διάστημα 1995-2002 ήταν 4680 τόνοι, με μέση ετήσια στρεμματική απόδοση 685,4 κιλά, η οποία και μειώνεται συνεχώς. Η μέση στρεμματική απόδοση της τετραετίας 1995-1998 ήταν 882 κιλά ανά στρέμμα, ενώ η μέση στρεμματική απόδοση της τετραετίας 1999-2002 ήταν 489 κιλά ανά στρέμμα, δηλ. μείωση της τάξης του 44,5%.

Μία δεύτερη παρατήρηση αφορά την συμμετοχή των μη συνεταιρισμένων αμπελουργών στην συνολική παραγωγή. Όπως φαίνεται από τον Πίν. 10., ενώ στην αρχή της οκταετίας η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου κυριαρχούσε στην παραγωγή σταφυλιών με ποσοστό συμμετοχής 96,1% (το 1995), στο τέλος της οκταετίας (2002) η συμμετοχή της έχει μειωθεί στο 78,2%. Η έντονη δραστηριοποίηση των ιδιωτών μη συνεταιρισμένων αμπελουργών, έχει αυξήσει τα ποσοστά συμμετοχής της παραγωγής τους στην συνολική παραγωγή από 3,9% σε 21,8% (+560% σε οκτώ έτη).

Από τις καλλιεργούμενες ποικιλίες «Μοσχάτο Αλεξανδρείας» και «Καλαμπάκι», παρήχθησαν από την Ε.Α.Σ. Λήμνου (η οποία συμμετείχε κατά το χρονικό διάστημα

Πίν. 10: Παραγωγή σταφυλιών, ποσότητα (%) συνεταιρισμένων στην ΕΑΣΛ αμπελουργών, ποσότητα (%) από άλλους αμπελουργούς και στρεμματική απόδοση.

Έτη	Συνολικά παραχθείσα ποσότητα (Τόνοι)	Ποσότητα (%) από αμπελουργούς συνεταιρισμένους στην Ε.Α.Σ.Λ.	Ποσότητα (%) από άλλους αμπελουργών	Απόδοση ανά στρέμ. (κιλά)
1995	5139	96,1%	3,9%	934
1996	5384	94,4%	5,6%	897
1997	6517	91,4%	8,6%	931
1998	5500	87,5%	12,5%	764
1999	5700	90,9%	9,1%	770
2000	3700	90,2%	9,8%	487
2001	2200	79,4%	20,6%	282
2002	3300	78,2%	21,8%	418

Επεξεργασία στοιχείων Ε.Α.Σ. Λήμνου.

1995-2001 κατά μέσο όρο σε ποσοστό 88,5% στην συνολική συγκομιδή), κατά μέσο όρο: οίνος λευκός γλυκός 1036 τόνοι, οίνος λευκός ξηρός 1595,7 τόνοι, οίνος ερυθρός ξηρός 74,4 τόνοι και ρετσίνα 722,9 τόνοι.

2.8.1.2. Κτηνοτροφία

Σύμφωνα με τα τρέχοντα στοιχεία του Τμήματος Κτηνιατρικής Λήμνου, τα βοοειδή στο νησί ανέρχονται σε 2200 (καταγεγραμμένες εκτροφές 320, μη ενεργές 30), ενώ

τα πρόβατα και οι αίγες σε 73.976 και 14.627 αντίστοιχα (εκτροφές 1.032). Από αυτά, το 80% περίπου αφορούν δικαιώματα επιλέξιμων ζώων.

Ακόμη, το 1999⁽⁷⁾, είχαν καταγραφεί 2.100 βοοειδή σε 250 εκτροφές και 71.487 αιγοπρόβατα σε 1.158 εκτροφές.

Από τα παραπάνω στοιχεία συνάγεται ότι υπάρχει ανάμεσα στο 1999 και το 2003 αύξηση των βοοειδών της τάξης του 5% με ταυτόχρονη αύξηση των εκτροφών κατά 16% και αύξηση των αιγοπροβάτων κατά 24% με ταυτόχρονη μείωση των εκτροφών κατά 11%. Ακόμη, ο μέσος αριθμός ζώων ανά εκτροφή σήμερα είναι, για τα βοοειδή 6,88, για τα πρόβατα 71,68 και για τις αίγες 14,17.

Σύμφωνα με την εκτίμηση του προϊσταμένου του Τμήματος Κτηνιατρικής Λήμνου, η επικρατούσα τάση, όσον αφορά τις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, είναι η αύξηση του ζωικού κεφαλαίου ανά εκτροφή, η διακοπή λειτουργίας των εκμεταλλεύσεων με μικρό αριθμό ζώων και η επιβίωση εκείνων στις οποίες εκτρέφεται μεγαλύτερος αριθμός ζώων.

Όσον αφορά τα βοοειδή, εκτρέφονται βελτιωμένα είδη σύμφωνα με προγράμματα τεχνητής σπερματέγχυσης, ενώ όσον αφορά τα πρόβατα εκτρέφονται κυρίως ράτσας Μυτιλήνης και κατά δεύτερο λόγο υποφυλής Λήμνου και διασταυρώσεις Χίου και Φρησλανδίας. Οι αίγες αποτελούν εγχώριες διασταυρώσεις Zaanen και Alpine.

Αξίζει ακόμη να σημειωθεί ότι η Λήμνος, αυτάρκης πριν λίγα χρόνια την κατανάλωση κρέατος βοοειδών, σήμερα παρουσιάζει αρνητικό ισοζύγιο, εισάγοντας μοσχαρίσιο κρέας από την ηπειρωτική Ελλάδα..

Υπάρχει επίσης χοιροτροφία, πτηνοτροφία και κονικλοτροφία, προοριζόμενη για ιδιοκατανάλωση, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν σχετικά αξιόπιστα στοιχεία για να αναφερθούν.

Τέλος, αναφορικά με τις μελισσοκομικές εκμεταλλεύσεις,, θα γίνει εκτενής αναφορά στα Κεφάλαια 3 και 4, μιας και το μέλι αποτελεί ένα από τα υπό εξέταση προϊόντα και η μελισσοκομία μια εν δυνάμει αναπτυσσόμενη δραστηριότητα στο νησί.

2.8.1.3. Αλιεία και υδατοκαλλιέργειες.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου⁽⁶⁾, υπάρχει αδυναμία υπολογισμού και εξαγωγής συμπερασμάτων σχετικά με το παραγόμενο προϊόν από την δραστηριότητα της αλιείας και των υδατοκαλλιεργειών, όχι μόνον για την ν. Λήμνο, αλλά και για ολόκληρη την Περιφέρεια. Η αδυναμία αυτή έγκειται στο ότι ο τρόπος οργάνωσης και διακίνησης των αλιευμάτων από τους αλιευτικούς στόλους και τις εκμεταλλεύσεις – υδατοκαλλιέργειες, καθιστά δυσχερή την εκτίμηση της αντίστοιχης παραγωγής.

Τα κυριότερα πάντως προβλήματα που εντοπίζονται είναι η έλλειψη αλιευτικών καταφυγίων (με αποτέλεσμα την φθορά σκαφών και εξοπλισμού ιδίως κατά τους χειμερινούς μήνες) και οι επιβληθείσες οικονομικές επιβαρύνσεις των γρι-γρι, τα οποία καθιστούν ιδιαίτερα προβληματικές τις αλιευτικές επιχειρήσεις

2.8.2. Δευτερογενής τομέας παραγωγής / μεταποίηση.

Οι βιομηχανικές και βιοτεχνικές μονάδες που υπάρχουν στο νησί είναι μονάδες μικρού μεγέθους, με την δραστηριότητα της μεταποίησης της αγροτικής παραγωγής του νησιού (κλάδος τροφίμων και ποτών) να αποτελεί την κύρια μεταποιητική δραστηριότητα από άποψη, τόσο κύκλου εργασιών όσο και απασχόλησης προσωπικού. Οι επιχειρήσεις κατασκευής κουφωμάτων, τα σιδηρουργεία και τα

εργαστήρια κοπής μαρμάρων, συμμετέχουν επίσης σε σημαντικό βαθμό στο συνολικό αριθμό του τομέα (Πίν. 6. Παράρτημα).

Οι επιχειρήσεις του δευτερογενούς τομέα έχουν κατά κύριο λόγο ιδρυθεί κατά την τελευταία εικοσαετία. και στηρίχθηκαν καταρχήν στα επενδυτικά προγράμματα του ΕΟΜΜΕΧ την δεκαετία '80⁽⁷⁾. Πρόκειται για επιχειρήσεις μικρού μεγέθους, η νομική μορφή των οποίων είναι κυρίως αυτή της ατομικής επιχείρησης ή της Ο.Ε., με εξαίρεση τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις του κλάδου τροφίμων και ποτών (τυροκομεία), οι οποίες, τα τελευταία χρόνια έχουν μετατραπεί σε Α.Ε.

Οι πρώτες ύλες που χρησιμοποιούν οι μονάδες μεταποίησης του κλάδου τροφίμων και ποτών είναι κατά κύριο λόγο η τοπική αγροτική παραγωγή, ενώ οι επιχειρήσεις κατασκευής κουφωμάτων, τα σιδηρουργεία και τα εργαστήρια κοπής μαρμάρων, χρησιμοποιούν εισαγόμενες πρώτες ύλες κυρίως από την Ιταλία και Σουηδία..

Το απασχολούμενο ανθρώπινο δυναμικό είναι χαμηλής επιστημονικής ή επαγγελματικής κατάρτισης - παρότι δεν αναγνωρίζεται πάντα από τους ιδιοκτήτες - με λογικό αποτέλεσμα να μην είναι απόλυτα αποτελεσματική τόσο η λειτουργία της παραγωγής όσο και η λειτουργία της προώθησης και διάθεσης των εκροών.

Η κατάσταση των παγίων στοιχείων (κτιριακές εγκαταστάσεις, μηχανολογικός εξοπλισμός, μεταφορικά μέσα κλπ), κρίνεται γενικά ως λειτουργική και ικανοποιητική. Οποιαδήποτε βελτίωση ή ανανέωση των παγίων στοιχείων, σύμφωνα με τους ιδιοκτήτες, μπορεί να γίνει εφικτή μόνον μέσα από χρηματοδοτικά προγράμματα επιδοτήσεων.

Η διάθεση των προϊόντων στην τοπική αγορά γίνεται είτε απευθείας από το εργοστάσιο είτε, όσον αφορά τις επιχειρήσεις τροφίμων και ποτών, από πρατήρια. Το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής (τυριών και οίνου) προωθείται στην ηπειρωτική χώρα, κυρίως στις αγορές Αθηνών και Θεσσαλονίκης και ένα πολύ μικρό ποσοστό εξάγεται σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Περισσότερο από το 50% των επιχειρήσεων τα τελευταία έτη κατέγραψαν θετικό οικονομικό αποτέλεσμα (κερδοφορία), ενώ προβλέπεται για τα επόμενα έτη, εφόσον επιλεγεί ως νέα επιχειρηματική στρατηγική η συμμετοχή σε δίκτυα και η ανάπτυξη συνεργιών, συνέχιση της αύξησης τόσο των συνολικών εσόδων όσο και των κερδών.

2.8.3. Τριτογενής τομέας παραγωγής.

Την τελευταία εικοσαετία παρατηρείται αυξανόμενη συμμετοχή του τριτογενούς τομέα παραγωγής εις βάρος κυρίως του πρωτογενούς τομέα, τόσο όσον αφορά την απασχόληση όσο και τον αριθμό των δραστηριοποιούμενων κατά τομέα επιχειρήσεων αλλά και του κύκλου εργασιών.

Κατά κύριο λόγο, η αύξηση της συμμετοχής του τριτογενούς τομέα οφείλεται στην αύξηση της ζήτησης τουριστικών υπηρεσιών και συναφών υπηρεσιών. Για τον λόγο αυτό θα παρατεθεί ιδιαίτερη περιγραφή της δραστηριότητας αυτής σε σχέση με τις άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών.

Τουρισμός.

Η Λήμνος, το χρονικό διάστημα κατά το οποίο τα άλλα νησιά της Ελλάδας γίνονταν γνωστά στην Ελληνική και Ευρωπαϊκή τουριστική αγορά, έφερε ακόμη την αρνητική

φήμη της πρόσφατης, για την τότε εποχή, περιοχής ως τόπο εξορίας πολιτικών κρατουμένων και ως τόπο δυσμενούς μετάθεσης δημοσίων υπαλλήλων, στρατιωτικών ή εφέδρων στρατιωτών με συγκεκριμένα πολιτικά φρονήματα. Το γεγονός αυτό λειτούργησε για μεγάλο χρονικό διάστημα ανασταλτικά για την εκμετάλλευση των τοπικών πόρων και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που προέρχονται από αυτούς.

Η άνοδος της ζήτησης τουριστικών υπηρεσιών αρχίζει ουσιαστικά στις αρχές της δεκαετίας '80. Ενδεικτική είναι η ραγδαία εξέλιξη των προσφερόμενων κλινών από το 1985 και μετά (Πίν.11. Αριθμός κλινών ξενοδοχειακών μονάδων και Πίν. 12. Αριθμός κλινών επιπλωμένων καταλυμάτων).

Πίν.11. Αριθμός κλινών ξενοδοχειακών μονάδων.

	1988	1993	1995	1997
Κλίνες	640	1188	1889	1689*

Πηγή: Αναπτυξιακή Εταιρεία Λήμνου (από Ε.Ο.Τ.) ⁽⁷⁾

(* Στον αριθμό κλινών το 1995 περιέχεται και ο αριθμός κλινών μονάδας δυναμικότητας 550 κλινών, η οποία έπαψε να λειτουργεί από το 1997 και μετά).

Πίν. 12. Αριθμός κλινών επιπλωμένων καταλυμάτων).

	1985	1991	1992	1997
Κλίνες	49	131	543	800

Πηγή: Αναπτυξιακή Εταιρεία Λήμνου (από Ε.Ο.Τ.) ⁽⁷⁾

Ο αριθμός των αφίξεων (μέρος του συνολικού αριθμού) με πτήση charter δίνεται στο Πίν. 13

Πίν. 13.: Αριθμός αφίξεων με πτήση charter

1996	1997	1998	1999	2000	2001
8574	8391	8711	7437	8319	7066

Πηγή: Αναπτυξιακή Εταιρεία Λήμνου (από Υ.Π.Α.) ⁽⁷⁾

Όσον αφορά την προέλευση των τουριστών, αυτοί κύρια προέρχονταν από την Ελλάδα (54,8%) την Ελβετία και την Αυστρία.

Πίν. 14.: Προέλευση τουριστών ανάλογα με τον αριθμό των διανυκτερεύσεων (1995)

ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	ΕΛΛΑΔΑ	ΑΥΣΤΡΙΑ	ΑΓΓΛΙΑ	ΕΛΒΕΤΙΑ	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΛΟΙΠΕΣ ΧΩΡΕΣ
0,2%	54,8%	10,9%	7,1%	13,4%	5,5%	8,2%

Πηγή: Αναπτυξιακή Εταιρεία Λήμνου (από Ε.Ο.Τ.) ⁽⁷⁾

Θεωρείται σκόπιμο όμως να αναφερθεί ότι η δραστηριοποίηση τα τελευταία τέσσερα χρόνια διεθνών tours operators σε συνεργασία με μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες της Μύρινας, έχει ανατρέψει την παραπάνω κατανομή υπέρ της τουριστικής κίνησης από Αγγλία και Ιταλία και εις βάρος κυρίως των τουριστών με Αυστριακή και Ελβετική προέλευση.

Παράλληλα έχουν αναπτυχθεί και άλλους είδους τουριστικές υπηρεσίες (Πίν. 7., Παράρτημα) Επίσης, η τουριστική ανάπτυξη, έχει δημιουργήσει μια **ιδιαίτερα αξιόλογη ζήτηση στα προϊόντα μεταποίησης της αγροτικής παραγωγής (τυριά, κρασί, μέλι κλπ)**, με αποτέλεσμα να αποτελούν σήμερα οι επισκέπτες του νησιού μία εξαιρετικά υπολογίσιμη **αγορά-στόχο**.

Άλλες υπηρεσίες – εμπόριο – τράπεζες.

Τα τελευταία χρόνια, όλες εκείνες οι ελλείψεις στον τομέα παροχής υπηρεσιών, οι οποίες λειτουργούσαν ως τροχοπέδη στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και της βελτίωσης εν γένει της ποιότητας της ζωής, δείχνουν να έχουν σε σημαντικό βαθμό μειωθεί. Σήμερα, προσφέρεται μια μεγάλη ποικιλία υπηρεσιών υποστήριξης με αποτέλεσμα την δυνατότητα δημιουργίας ευνοϊκότερου κλίματος τόσο για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας όσο και της καλύτερευσης της καθημερινής ζωής των κατοίκων του νησιού.

Πίν. 15: Αριθμός επιχειρήσεων τριτογενούς τομέα (εκτός των τουριστικών επιχειρήσεων)

Κατηγορία	Αριθμός Επιχειρήσεων
Εκπαίδευση	10
Λιανικό Εμπόριο	257
Μελετητικές - Τεχνικές υπηρεσίες	51
Μεταφορές - Επικοινωνίες	22
Τεχνικά επαγγέλματα	89
Υπηρεσίες - Λοιπά	104
Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες	24
Χονδρικό εμπόριο	51
ΣΥΝΟΛΟ	608

Πηγή: ΑΝ.Ε.Λ. Α.Ε. (Στοιχεία ΕΒΕΛ 2000) ⁽⁷⁾

Το 60% των παραπάνω επιχειρήσεων εδρεύουν στην Μύρινα, καταδεικνύοντας και τον τόπο διενέργειας της μεγαλύτερης καταναλωτικής δαπάνης στο νησί.

Λειτουργούν στην Μύρινα Λήμνου πέντε Τράπεζες (Εθνική, Εμπορική, Πειραιώς, Alpha Bank, Γενική), η Συνεταιριστική Λέσβου-Λήμνου με περιορισμένες τραπεζικές υπηρεσίες και Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο. Οι τράπεζες Εθνική και Εμπορική, μία έως δύο φορές την εβδομάδα λειτουργούν υποκαταστήματα στον Μούδρο.

2.9. Μεταφορές – επικοινωνία

Εσωτερικό δίκτυο μεταφορών.

Όλα τα χωριά της Λήμνου συνδέονται με οδικό δίκτυο ασφαλτοστρωμένου επαρχιακού δρόμου πλάτους κατά μέσο όρο 7 μέτρων και μήκους 110 χιλιομέτρων, το οποίο κρίνεται ως ικανοποιητικό, όσον αφορά τόσο την ποιότητα του

οδοστρώματος όσο και την δυνατότητα ικανοποίησης του υφιστάμενου σήμερα φόρτου κίνησης.

Θαλάσσιες Μεταφορές.

Η γενικότερη έλλειψη συνοχής των νησιών του Β. Αιγαίου και η ιδιαίτερη γεωγραφική θέση της Λήμνου δημιουργούν ένα αρνητικό πλέγμα προϋποθέσεων για την ένταξη του νησιού στο ευρύτερο θαλάσσιο συγκοινωνιακό δίκτυο της χώρας.

Η εποχικότητα χαρακτηρίζει την προσφορά μεταφορικών υπηρεσιών με αποτέλεσμα την λειτουργία ακτοπλοϊκής γραμμής με ιδιαίτερα αραιή επικοινωνία το χειμώνα (επιδοτούμενη άγωνα γραμμή) και με αύξηση των συνδέσεων το καλοκαίρι, η οποία όμως δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της περιόδου αιχμής.

Τα πλοία μεταφοράς (F/B) τα οποία συνδέουν την Λήμνο με την Βόρεια Ελλάδα (Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Αλεξανδρούπολη), με τα άλλα νησιά του Β. Αιγαίου (Μυτιλήνη, Χίο) και με την Κεντρική Ελλάδα (Λαύριο και Πειραιά), είναι ιδιαίτερα παλαιά, με αποτέλεσμα, εκτός από την αραιή επικοινωνία και τις παρεχόμενες χαμηλής ποιότητας υπηρεσίες εντός των πλοίων, να υπάρχουν συχνά μηχανικά προβλήματα και κατά προέκταση αποσύρσεις από την γραμμή για λόγους συντήρησης.

Η σημερινή κατάσταση των υποδομών των λιμενικών εγκαταστάσεων παρουσιάζεται ιδιαίτερα προβληματική καθώς χρονίζει η ικανοποίηση του αιτήματος για δημιουργία υπήνεμου μόλου στο λιμάνι της Μύρινας. Η συχνά υψηλή ένταση των ανέμων στην περιοχή καθιστά αδύνατη την προσέγγιση των πλοίων με αποτέλεσμα ο πραγματικός αριθμός προσεγγίσεων να είναι ακόμη μικρότερος.

Αεροπορικές μεταφορές.

Η αεροπορική σύνδεση του νησιού με Αθήνα γίνεται με δύο καθημερινά δρομολόγια και με Θεσσαλονίκη (και σε συνέχεια με Μυτιλήνη-Χίο-Ρόδο) με ένα καθημερινό δρομολόγιο.

Η σύνδεση αυτή κρίνεται ικανοποιητική όσον αφορά την κίνηση επιβατικού κοινού, όχι όμως για τις περιόδους αιχμής ούτε για την μεταφορά εμπορευμάτων. Το πέρασμα της αεροπορικής μεταφοράς από την Ολυμπιακή Αεροπορία στην Ολυμπιακή Αεροπλοΐα (1991), συνοδεύτηκε από την απόσυρση των αεροσκαφών μεγάλης χωρητικότητας (Boeing) και ταυτόχρονα, από την απαγόρευση μεταφοράς εμπορευμάτων από την εταιρεία, με δυσμενή αποτελέσματα για την εμπορική κίνηση του νησιού, ιδιαίτερα όσον αφορά ευπαθή εμπορεύματα.

Ο Κρατικός Αερολιμένας Λήμνου βρίσκεται στο κέντρο του νησιού, φέρει πλέον τον χαρακτηρισμό «Διεθνής» (καλύπτοντας συγκεκριμένες προδιαγραφές) και δίνει, με την κατεύθυνση του αεροδιαδρόμου του, την δυνατότητα πρόσβασης αεροσκαφών ακόμη και όταν πνέουν άνεμοι υψηλής έντασης από οποιαδήποτε διεύθυνση.

2.10. Ενέργεια

Λειτουργεί μονάδα παραγωγής ενέργειας (ΔΕΗ) η οποία, ως καύσιμη ύλη χρησιμοποιεί το μαζούτ και το ντίζελ. Η ΔΕΗ ταυτόχρονα λειτουργεί και αιολικό πάρκο, το οποίο όμως ελάχιστα (με της σημερινές συνθήκες λειτουργίας του) συνεισφέρει στην εξοικονόμηση συμβατικών καυσίμων.

Όσον αφορά την ζήτηση ενέργειας, παρατηρούνται μεγάλες διακυμάνσεις οι οποίες οφείλονται ιδιαίτερα στην τουριστική κίνηση του καλοκαιριού.

Οι τιμές των καυσίμων κίνησης και θέρμανσης είναι περισσότερο υψηλές από την ηπειρωτική Ελλάδα. Οι εισαγωγείς υγρών καυσίμων αιτιολογούν το γεγονός με την

ύπαρξη υψηλού κόστους μεταφοράς από την κεντρική Ελλάδα μέσω εξειδικευμένων, μεγάλου μεγέθους οχηματαγωγών.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της περιφέρεια Βορείου Αιγαίου⁽⁶⁾, η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας παρουσιάζει μεγαλύτερους μέσους ρυθμούς αύξησης απ' ό,τι στην υπόλοιπη χώρα και το ισχύον καθεστώς λειτουργίας μονάδων οι οποίες χρησιμοποιούν συμβατικά καύσιμα (τα οποία απαιτούν μεταφορά με πετρελαιοφόρα πλοία), εγκυμονούν κινδύνους για το περιβάλλον και επιβαρύνουν το παθητικό της ΔΕΗ. Ως μοναδική λύση προτείνεται κανονική λειτουργία των υπαρχόντων αιολικών πάρκων και η περαιτέρω αύξησή του αριθμού τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΝΗΣΟΥ ΛΗΜΝΟΥ

Στο προηγούμενο Κεφάλαιο (Κεφάλαιο 2, παρ. 2.8.1.), έγινε μία γενική αναφορά στην υφιστάμενη κατάσταση του πρωτογενούς τομέα στη ν. Λήμνο. Θεωρείται σκόπιμο να υπάρξει μια εκτενέστερη ανάλυση, καθώς επίσης και μια διερεύνηση της παραγωγής του τομέα αυτού κατά το παρελθόν, με σκοπό τον εντοπισμό και την καταγραφή των προϊόντων εκείνων, τα οποία, φέροντας ταυτόχρονα τα χαρακτηριστικά του *ιδιότυπου* και του *παραδοσιακού* προϊόντος, θα μπορούσαν να αποκτήσουν χαρακτηρισμό Ονομασίας Προέλευσης.

Για το σκοπό αυτό, στο παρόν Κεφάλαιο θα εξεταστούν ξεχωριστά τα προϊόντα του νησιού:

- α) αναφορικά με την ιστορική τους παρουσία (προκειμένου να αποδειχθούν τα τοπικά και παραδοσιακά χαρακτηριστικά τους) και
- β) αναφορικά με την σημασία τους στην σημερινή οικονομική ζωή του νησιού.

Σε σχέση με το πρώτο: θα κωδικοποιηθούν οι περιγραφές περιηγητών και επιστημόνων οι οποίοι βρέθηκαν στην ν. Λήμνο από τον 15^ο αιώνα και μετά, έτσι όπως καταγράφονται στην έρευνα της Βασιλικής Τουρπτοσόγλου-Στεφανίδου, Ταξιδιωτικά και Γεωγραφικά Κείμενα για τη Ν. Λήμνο (15^{ος} – 20^{ος} Αιώνας), Α.Π.Θ., Επιστημονική Επετηρίδα της Πολυτεχνικής Σχολής, Παράρτημα Αριθμ. 33 του Θ' τόμου, Θεσσαλονίκη 1986. Ιδιαίτερες αναφορές κατά προϊόν, όπου αυτό κρίνεται σκόπιμο, θα γίνεται στην εισαγωγή της ανάλυσης της σημερινής παραγωγής του νησιού.

3.1. Γενική ιστορική καταγραφή της πρωτογενούς παραγωγής.

Ένα κατ' αρχήν σημαντικό ερώτημα, το οποίο χρήζει απάντησης, αφορά το εάν η σημερινή αγροτική παραγωγή της νήσου Λήμνου, είναι συγκρίσιμη με αυτήν του παρελθόντος, από την άποψη του είδους των προϊόντων τα οποία παράγονταν και παράγονται, εάν παρουσιάζει συνέχεια και εάν είναι αδιάκοπη. Μια θετική απάντηση εύλογα οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η αγροτική παραγωγή στηρίζεται στους *ιδίους τοπικούς φυσικούς πόρους* της συγκεκριμένης *γεωγραφικής περιοχής* στους οποίους στηριζόταν και κατά το παρελθόν και ακόμη, ότι η συστηματική χρήση των πόρων αυτών σήμερα, είναι δυνατόν να αναδειχθεί σε συγκριτικό πλεονέκτημα, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη της γεωγραφικής περιοχής.

Μια πρώτη καταγραφή των δραστηριοτήτων των κατοίκων του νησιού και των αντίστοιχων παραγόμενων προϊόντων, όπως αυτές αναφέρθηκαν από τα τέλη του 15^{ου} αιώνα (καταρχήν από τους τουρκικούς φορολογικούς κώδικες Kanunname) έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα (μέσα από τις παρατηρήσεις περιηγητών και επιστημόνων), δίνεται στον Πίν. 16: Αναφορές περιηγητών και επιστημόνων στα κυριότερα αγροτικά προϊόντα της ν. Λήμνου, 15^{ος} – 20^{ος} αιώνας⁽⁹⁾.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι περιηγητές αυτοί δεν επισκέφθηκαν το νησί προκειμένου να καταγράψουν την τοπική αγροτική δραστηριότητα. Αναζητούσαν στοιχεία σχετικά με την «Λήμνια Γη», (ψημένοι σβώλοι χώματος στους οποίους αποδίδονταν ιδιαίτερες φαρμακευτικές ιδιότητες για την αντιμετώπιση δηλητηριάσεων από φίδια ή έντομα και πυρετών και πωλούνταν σε όλη την Ευρώπη και την Τουρκία σε ιδιαίτερα υψηλές τιμές) και προσδοκούσαν να εντοπίσουν τον αναφερόμενο από τον Πλίνιο Λαβύρινθο της Λήμνου, τον πλέον σημαντικό από τους τρεις λαβύρινθους της αρχαιότητας (οι άλλοι δύο είναι της Κρήτης και της Αιγύπτου). Τα ενδιαφέροντα κάποιων από αυτούς ήταν επιστημονικά (π.χ. του John Sibthorp, βοτανολόγου, γιατρού και ιδρυτή της έδρας της Αγροτικής Οικονομίας στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης), αλλά προσανατολισμένα σε μη οικονομικούς τομείς και κάποιων άλλων πιθανόν καθαρά τυχοδιωκτικά. Σαν αποτέλεσμα, οι αναφορές τους στην απασχόληση των κατοίκων του νησιού είναι πρόχειρη και επιφανειακή, δεν παύουν όμως να αποτελούν διαπιστώσεις και να δίνουν μία περιγραφική εικόνα της τοπικής παραγωγικής δραστηριότητας μιας συγκεκριμένης, κάθε φορά, χρονικής περιόδου.

Πίν. 16: Αναφορές περιηγητών και επιστημόνων στα κυριότερα αγροτικά προϊόντα της ν. Λήμνου, 15^{ος} – 20^{ος} αιώνας.

ΠΗΓΗ	ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΑ (ΟΙΝΟΣ)	ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ- (ΤΥΡΙ-ΒΟΥΤΥΡΟ)	ΚΡΕΑΣ	ΜΕΛΙ	ΣΙΤΗΡΑ	ΟΣΠΡΙΑ
ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ KANUNNAME	1478 και 1519	1478 και 1519	1519	1519	1519	1519
PIERRE BELON	1547	1547	1547	1547	1547	1547
REINHOLD VON LUBENAU	1588	1588	1588	1588	1588	1588
FRANCESCO DE PASIENZA	1682	1682	1682		1682	1682
VINCENZO MARIA CORONELLI	1692	1692	1692		1692	
A. MORISON	1698					
RICHARD POCOCKE	1739	1739			1739	
JOHN MONDAQHE	1742					
FRIESEMAM	1786		1786		1786	
Δ.ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ- Γ.ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΣ	Εκδ. 1791*	Εκδ. 1791*	Εκδ. 1791*		Εκδ. 1791*	Εκδ. 1791*
JOHN SIBTHORP	1795	1795	1795			

PHILIP HUNT	Εκδ. 1820*	Εκδ. 1820*			Εκδ. 1820*	
ALEXANDER CONZE	1856	1856	1856	1856	1856	
M.B. COLLAS	Εκδ. 1861*	Εκδ. 1861*			Εκδ. 1861*	Εκδ. 1861*
FRANZ VON LOHER		1874				

ΠΗΓΗ	ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΑ (ΟΙΝΟΣ)	ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ- (ΤΥΡΙ-ΒΟΥΤΥΡΟ)	ΚΡΕΑΣ	ΜΕΛΙ	ΣΙΤΗΡΑ	ΟΣΠΡΙΑ
LOUIS LACROIX	Εκδ. 1881*				Εκδ. 1881*	
LOUIS DE LAUNAY	1894	1894	1894		1894	
HENRY HAUTTECOEUR		1903	1903		1903	

*Όπου δεν υπάρχει βεβαιωμένη χρονολογία επίσκεψης, παρατίθεται η χρονολογία έκδοσης των παρατηρήσεων.

Από τον παραπάνω πίνακα εύλογα εξάγεται το συμπέρασμα ότι τα κυριότερα προϊόντα, τα οποία σήμερα αποτελούν την αγροτική παραγωγή του νησιού, είναι ακριβώς εκείνα τα οποία εμφανίζονται ως **οι εκροές της απασχόλησης των κατοίκων καθ' όλο το χρονικό διάστημα των τελευταίων πέντε αιώνων**. Ακόμη, ότι οι διαθέσιμοι φυσικοί πόροι στην σημερινή εποχή, είναι οι ίδιοι με τους διαθέσιμους φυσικούς πόρους του παρελθόντος. Η μεγάλη χρονική και χωρίς διακοπές διάρκεια χρήσης των φυσικών αυτών πόρων, από την στιγμή που οι αντίστοιχες εκροές θεωρούνται διαφοροποιημένες σε σχέση με άλλες παρεμφερείς, τους αναγάγει στο επίπεδο των *θεμελιωδών πόρων* και άρα μπορούν να λειτουργήσουν ως συγκριτικό πλεονέκτημα για την τοπική οικονομία.

3.2. Αμπελουργία.

3.2.1. Ιστορική αναδρομή.

Η αμπελουργία αποτελεί για την Λήμνο μία δραστηριότητα η οποία χάνεται στα βάθη των αιώνων. Το πρώτο προϊστορικό φύλο που κατοίκησε το νησί, οι Τυρρηνοί Πελασγοί (κατά τον Όμηρο Σιντίες), ασκούσαν την αμπελουργία και μάλιστα σαν δραστηριότητα ιδιαίτερα αποδοτική. Στην Ομήρου Ιλιάδα, (Η' στ. 467-469, μετάφραση Ιάκ. Πολυλά), αναφέρεται:

*« τότε απ' τη Λήμνο με κρασί πάμπολλ' αράζαν πλοία,
σταλμένα απ' τον Εύνηο, που από την Υψιπύλην
και από τον αρχηγό ανδρών Ιάσωνα εγεννήθη».*

Και ο Κόιντος ο Σμυρναίος (3^{ος} αιώνας μ.Χ.), στο ποίημά του «Οι μεθ' Όμηρον λόγοι», γράφει:

*«...ήλυθον Αιγαίοιο δια πλατύ χεύμα θαλάσσης
Λήμνον ες αμπελόεσσαν...»⁽⁹⁾*

Αδιάκοπη και συνεχής είναι η αμπελουργική-οινοτεχνική δραστηριότητα στην διάρκεια των τελευταίων πέντε αιώνων. Όπως φαίνεται από τον Πίν. 16.: Αναφορές περιηγητών και επιστημόνων στα κυριότερα αγροτικά προϊόντα της ν. Λήμνου, (15^{ος} έως 20^{ος} αιώνας), σχεδόν όλοι οι περιηγητές, οποτεδήποτε και εάν επισκέφθηκαν το νησί, παρατήρησαν την δραστηριότητα αυτή.

Η πρώτη αναφορά σχετικά με την ύπαρξη αμπελουργίας στο νησί για αυτό το χρονικό διάστημα, έρχεται μέσα από τον φορολογικό Τουρκικό κώδικα Kanunname

του 1478, όπου καθορίζεται η φορολογία των αμπελιών σε «4 άσπρα ανά στρέμμα και καταβολή από το γλεύκος του 1/10».

Το κρασί της Λήμνου έφερε (για τα μέτρα της εποχής) ένα είδος Ονομασίας Προέλευσης. Στα 1698, ο Α. Morison έγραφε: «...καλλιεργούν εδώ αμπέλια, τα οποία δίνουν ένα κρασί πολύ γνωστό σ'ολόκληρη τη Ρωμανία».

Καθ' όλο το χρονικό διάστημα των πέντε αιώνων, η παραγωγική αυτή δραστηριότητα ήταν ιδιαίτερα αποδοτική. Στοιχεία σχετικά με την παραγόμενη ποσότητα αναφέρουν:

- Alexander Conze (1856): «Τα αμπέλια εδώ και 6 χρόνια πάσχουν από κάποια αρρώστια. Άλλοτε όμως έδιναν ως 500.000 κιλά εξαιρετικό κρασί και 100.000 κιλά οινόπνευμα.»
- M.B. Collas (Εκδ.1861), υπολογίζει την ετήσια παραγωγή σε 550.000 κιλέ (1 κιλέ=25,6 κιλά, δηλ. 14.080 τόνους).

Η διάθεση του κρασιού (μετά την παρακράτηση του φόρου της δεκάτης από τους Τούρκους), γινόταν στην τοπική αγορά και το υπόλοιπο εξαγόταν. Η πρώτη αναφορά σχετικά με τις εξαγωγές κρασιού από το νησί βρίσκεται στον φορολογικό Τουρκικό κώδικα Kanunname του 1519, όπου καθορίζεται ως εθιμικός φόρος αποβάθρας και τελωνείου της νήσου Λήμνου «1 άσπρο για κάθε medre» (1 medre = 10 οκάδες). Ο Friesman (1786), εντοπίζει τους δρόμους των εξαγωγών προς κάποιες αγορές προορισμού (τα χωράφια είναι αρκετά καλοκαλλιεργημένα και παράγουν σιτάρι, κριθάρι και κρασί, που μεταφέρονται στη Σμύρνη με πλοία και, μερικές φορές, φορτώνονται στο λιμάνι του Αγ. Αντωνίου σε πλοία γαλλικά. Τα σιτηρά και το κρασί που μπορούν να εξαχθούν υπολογίζονται σε 5-6 φορτώματα των 150-200 τόνων) και ο Philip Hunt (έκδ. 1820) διαπιστώνει εξαγωγές στην Μυτιλήνη.

3.2.2. Η αμπελουργία σήμερα.

Σύμφωνα με τα Αποτελέσματα της Βασικής Έρευνας Διάρθρωσης Γεωργικών και Κτηνοτροφικών Εκμεταλλεύσεων (Απογραφή Γεωργίας και Κτηνοτροφίας (1999/2000) της Ε.Σ.Υ.Ε.⁽¹⁰⁾, στην διάρκεια της δεκαετίας 1991-2000 και σε εθνικό επίπεδο, καταγράφεται μια **μείωση των αμπελουργικών εκτάσεων κατά 17,1%** (από 1.172.459 στρέμματα σε 971.829 στρέμματα). Οι εκτάσεις με αμπέλια για την παραγωγή οίνων ποιότητας μειώθηκαν κατά **19,5%**, οι εκτάσεις με αμπέλια για την παραγωγή λοιπών οίνων κατά **13,5%**, οι εκτάσεις με επιτραπέζια σταφύλια κατά **17,6%** και τέλος, οι εκτάσεις για την παραγωγή σταφίδας κατά **20,3%**. Όσον αφορά την έκταση του ελληνικού αμπελώνα, αυτός καταλαμβάνει το 1,68% του παγκόσμιου αμπελώνα και το 2,1% του Ευρωπαϊκού, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά παραγωγής οίνου είναι 1,47% και 2,4% ⁽¹¹⁾.

Στη ν. Λήμνο και σε σχέση με τα έτη 1995-2002 παρατηρείται αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων, η οποία όμως κάθε άλλο παρά συνοδεύεται από αύξηση της συνολικής παραγωγής, με αποτέλεσμα την μείωση της στρεμματικής απόδοσης.

Πίν. 17.: Καλλιεργούμενες εκτάσεις αμπελιών (σε στρέμματα) κατά έτος .

ΕΤΗ	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
ΣΤΡΕΜ.	5500	6000	7000	7200	7400	7600	7800	7900

--	--	--	--	--	--	--	--	--

Πηγή: Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου.

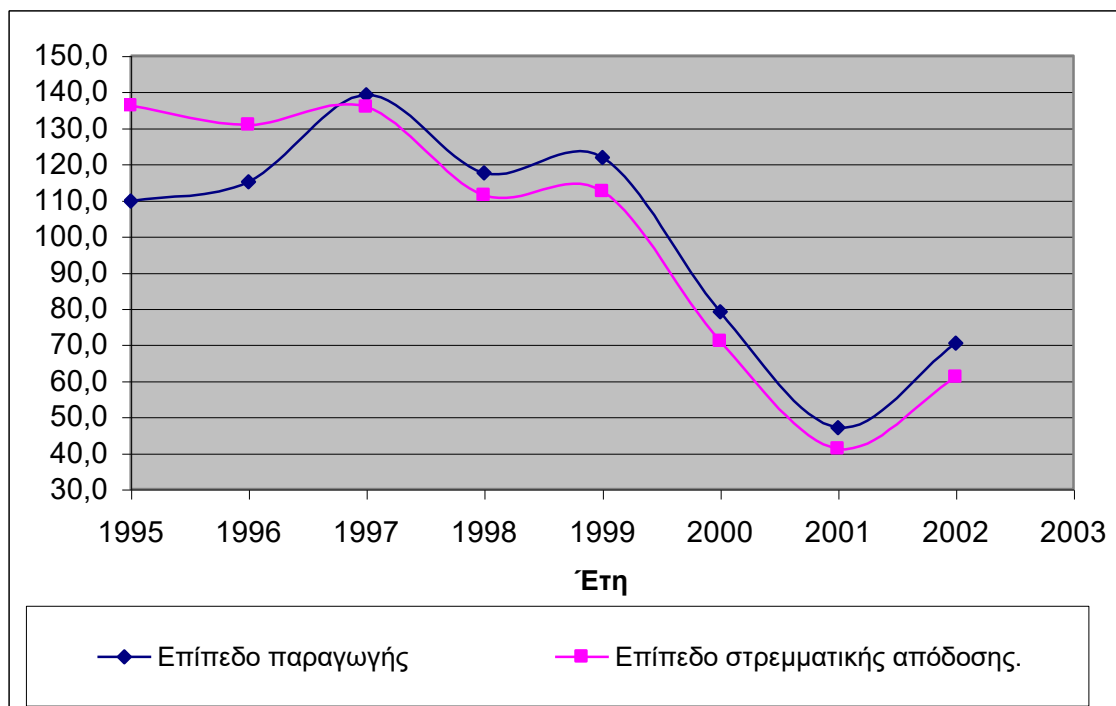
Πιο συγκεκριμένα:

Το σύνολο σχεδόν των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα είναι και αμπελοκαλλιεργητές. Σύμφωνα με στοιχεία της ANEL A.E., ο αριθμός των αμπελοκαλλιεργητών το έτος 2000 ήταν 1754, καλλιεργώντας αμπελώνες συνολικής έκτασης 7600 στρεμμάτων, δηλ. **4,33 στρέμματα / αμπελουργό**. Η αναλογία αυτή θεωρείται ιδιαίτερα μικρή και καταδεικνύει τον κατακερματισμό της καλλιεργούμενης έκτασης με αποτέλεσμα το υψηλότερο κόστος παραγωγής λόγω αδυναμίας εκμετάλλευσης οικονομιών κλίμακας.

Όπως ήδη αναφέρθηκε στο Κεφάλαιο 2. παρ. 2.8.1.1. Γεωργία – Αμπελουργία, και μετά την επεξεργασία των στοιχείων του Πιν. 10. Παραγωγή σταφυλιών στην ν. Λήμνο και στρεμματική απόδοση (1995-2002), η **μέση ετήσια παραγόμενη ποσότητα** σταφυλιών για το χρονικό αυτό διάστημα ήταν **4680** τόνοι, με **μέση ετήσια στρεμματική απόδοση 685,4** κιλά, η οποία και παρουσιάζει φθίνουσα εξέλιξη: η **μέση στρεμματική απόδοση της τετραετίας 1995-1998 ήταν 882** κιλά ανά στρέμμα, ενώ η **μέση στρεμματική απόδοση της τετραετίας 1999-2002 ήταν 489** κιλά ανά στρέμμα, δηλ. **μείωση της τάξης του 44,5%**.

Εάν λάβουμε σαν βάσεις την μέση παραγωγή της οκταετίας και την μέση στρεμματική απόδοση της οκταετίας (δηλ. ίσες με 100), τότε η εξέλιξη της ετήσιας παραγωγής σταφυλιών σε σχέση με την μέση παραγωγή της οκταετίας και η εξέλιξη της ετήσιας στρεμματικής απόδοσης σε σχέση με την μέση στρεμματική απόδοση της οκταετίας, παρουσιάζονται όπως στο παρακάτω Διάγραμμα 3.

Διάγραμμα 3.: Εξέλιξη της ετήσιας παραγωγής σταφυλιών σε σχέση με την μέση παραγωγή της οκταετίας 1995-2002 και εξέλιξη της ετήσιας στρεμματικής απόδοσης σε σχέση με την μέση στρεμματική απόδοση της οκταετίας 1995-2002.

Επεξεργασία στοιχείων Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου.

Παρατηρούμε ότι η **ετήσια στρεμματική απόδοση** είναι υψηλότερη από την **μέση στρεμματική απόδοση της οκταετίας** τα πέντε πρώτα χρόνια, με ιδιαίτερα υψηλή διαφορά τα έτη **1995 (+36,2%), 1996 (+30,95%) και 1997 (+35,8%)**. Για τα επόμενα χρόνια παρατηρείται μια σχεδόν συνεχής φθίνουσα πορεία, με την ετήσια στρεμματική απόδοση του έτους **2001** χαμηλότερη της μέσης στρεμματικής απόδοσης οκταετίας κατά **-58,9%**.

Η **ετήσια συνολική παραγωγή** κατέγραψε την υψηλότερη διαφορά από την **μέση παραγωγή οκταετίας** το έτος **1997 (39,2%)**. Τα επόμενα έτη και έως το **2001** η εξέλιξή της είναι φθίνουσα με χαμηλότερη την διαφορά του έτους αυτού **(-53%)**.

Η μεγάλη αποδοτικότητα των τριών πρώτων ετών οφείλεται στην ιδιαίτερα αυξημένη συνολική παραγωγή σε σχέση με τα καλλιεργούμενα στρέμματα και μπορεί να αποδοθεί στις ιδιαίτερα ευνοϊκές καιρικές συνθήκες οι οποίες επικράτησαν στην περιοχή την τριετία αυτή (χαμηλή σχετική υγρασία και χαμηλό ύψος ετήσιων βροχοπτώσεων).

Το 2002 εμφανίζεται μια ανάκαμψη της ετήσιας απόδοσης, μειώνοντας την διαφορά από την μέση απόδοση οκταετίας από **-58,9% σε -39,1%**. Η θετική αυτή μεταβολή οφείλεται μεγαλύτερη αύξηση της παραγωγής σε σχέση με τα καλλιεργούμενα στρέμματα και έχει σαν άμεσο αποτέλεσμα την μείωση της διαφοράς από την μέση παραγωγή οκταετίας από **-53% σε -29,5%**.

Οι ποικιλίες οι οποίες καλλιεργούνται είναι «Μοσχάτο Αλεξανδρείας» και «Καλαμπάκι». Η πρώτη ποικιλία συμμετείχε στην συνολική παραγωγή σταφυλιών της ΕΑΣΛ κατά μέσο όρο την οκταετία 1995-2002 κατά **97,62%** ενώ η δεύτερη κατά **2,38%** (Πίν.18). Διακρίνεται όμως μια συνεχής αύξηση του ποσοστού συμμετοχής της ποικιλίας «Καλαμπάκι» στο συνολικό ποσοστό, με αποτέλεσμα στο τέλος της οκταετίας το ποσοστό αυτό να έχει σχεδόν διπλασιασθεί.

Πίν.18.:Ετήσια παραγωγή της ΕΑΣ Λήμνου κατά καλλιεργούμενη ποικιλία και αντίστοιχο ποσοστό επί της συνολικής παραγωγής σταφυλιών της ΕΑΣ Λήμνου.

Έτη	Μοσχάτο Αλεξανδρείας		Καλαμπάκι		Συνολική ποσότητα
	(Τόνοι)	(%)	(Τόνοι)	(%)	(Τόνοι)
1995	4843	98,06%	96	1,94%	4939
1996	4937	97,11%	147	2,89%	5084
1997	5797	97,31%	160	2,69%	5957
1998	4726	98,25%	84	1,75%	4810
1999	5100	98,40%	83	1,60%	5183
2000	3226	96,64%	112	3,36%	3338
2001	1710	97,88%	37	2,12%	1747
2002	2500	96,90%	80	3,10%	2580
Μ.Ο.	4104,87	97,62%	99,88	2,38%	4204,75

Επεξεργασία στοιχείων Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου.

Παραγωγή κρασιού.

Διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία για την παραγωγή κρασιού στην ν. Λήμνο υπάρχουν μόνον για το οινοποιείο της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου, στο οποίο γίνεται και η οινοποίηση του 89% περίπου της συνολικής παραγωγής σταφυλιών του νησιού.

Τα κρασιά τα οποία παράγονται στο οινοποιείο της Ε.Α.Σ.Λ. είναι τα ακόλουθα: **οίνος λευκός γλυκός, οίνος λευκός ξηρός, ρετσίνα και οίνος ερυθρός ξηρός**. Οι συνολικά παραχθείσες ποσότητες οίνου, καθώς επίσης και οι παραχθείσες ποσότητες κατά είδος, παρουσιάζονται στον Πίνακα 18., από τον οποίο παρατηρούμε τα εξής:

Η **μέση ετήσια παραγωγή** για το παραπάνω χρονικό διάστημα είναι του ύψους των **3430** περίπου τόνων. Η ετήσια παραγωγή είναι φθίνουσα (με εξαίρεση το 1997) και μάλιστα, τα δύο τελευταία αναφερόμενα έτη 2000 και 2001, η παραγωγή χαμηλότερη της μέσης παραγωγής της επταετίας κατά **21%** και **56,6%** αντίστοιχα.

Η μέση παραγωγή επταετίας οίνου λευκού γλυκού, οίνου λευκού ξηρού και ρετσίνας ανέρχονται αντίστοιχα στο ύψος του **32,16%**, **45,8%** και **19,89%** της συνολικής παραγωγής οίνου και μόνον το **2,16%** είναι το ποσοστό συμμετοχής του οίνου ερυθρού ξηρού στην συνολική μέση παραγωγή.

Πίν. 18.: Ετήσιες ποσότητες οίνου (κατά είδος) που παρήχθησαν από την Ε.Α.Σ.Λ. για το χρονικό διάστημα 1995-2001.

Έτη	Συνολικά παραχθ. ποσότητα οίνου (τόνοι)	Οίνος λευκός γλυκός		Οίνος λευκός ξηρός		Ρετσίνα		Οίνος ερυθρός ξηρός	
		(τόνοι)	Ποσ. (%)	(τόνοι)	Ποσ. (%)	(τόνοι)	Ποσ. (%)	(τόνοι)	Ποσ. (%)
1995	3986	916	22,98	2200	55,19	800	20,07	70	1,76
1996	3838	940	24,49	1750	45,60	1050	27,36	98	2,55
1997	4480	1500	33,48	1570	35,04	1300	29,02	110	2,46
1998	3780	1100	29,10	2000	52,91	600	15,87	80	2,12
1999	3727	1000	26,83	2100	56,35	570	15,29	57	1,53
2000	2706	1076	39,76	950	35,11	600	22,17	80	2,96
2001	1486	720	48,45	600	40,38	140	9,42	26	1,75
Μ.Ο.	3429,00	1036,00	32,16	1595,71	45,80	722,86	19,89	74,43	2,16

Επεξεργασία στοιχείων Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου.

Παρά το γεγονός ότι μέση παραγωγή επταετίας οίνου λευκού γλυκού είναι μικρότερη από αυτήν του οίνου λευκού ξηρού, τα τελευταία χρόνια, η παραγωγή οίνου λευκού γλυκού είναι μεγαλύτερη από την παραγωγή οίνου λευκού ξηρού, με αποτέλεσμα, το έτος 2001, το ποσοστό συμμετοχής στην συνολική παραγωγή να είναι **+50,65%** και **-11,83%** αντίστοιχα του μέσου ποσοστού επταετίας του κάθε είδους.

Βιολογική αμπελουργία.

Η μόνη επιχείρηση στην Λήμνο η οποία παράγει βιολογικό κρασί είναι η Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Λήμνου. Η βιολογική αμπελουργία άρχισε στο νησί το 1998. Στοιχεία σχετικά με την έκταση των βιολογικών αμπελώνων, την παραγωγή, την στρεμματική απόδοση, τις ποσότητες που παράχθηκαν και διατέθηκαν από το 1998 έως το 2002, δίνονται στον Πίνακα 11 του παραρτήματος.

Το ποσοστό καλλιεργήσιμης έκτασης επί της συνολικής (συμβατικής και βιολογικής) καλλιεργήσιμης έκτασης από το 1998 έως σήμερα, παρουσιάζεται στον Πίν. 19.

Πίν. 19.: Ποσοστό καλλιεργήσιμης έκτασης βιολογικών αμπελιών επί της συνολικής (συμβατικής και βιολογικής) καλλιεργήσιμης έκτασης πενταετίας 1998-2002.

ΕΤΗ	1998	1999	2000	2001	2002	Μ.Ο.
(%)	14,88	13,97	13,17	12,83	12,11	13,39

Επεξεργασία στοιχείων Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου.

Η εξέλιξη του ποσοστού συμμετοχής των καλλιεργούμενων εκτάσεων της βιολογικής αμπελουργίας επί των συνολικά καλλιεργούμενων εκτάσεων, παρουσιάζεται σταθερά φθίνουσα στην διάρκεια της πενταετίας. Συγκεκριμένα, σε σχέση με το μέσο ποσοστό καλλιεργούμενης έκτασης της πενταετίας, το 1998, το ποσοστό των καλλιεργούμενων εκτάσεων ήταν αυξημένο κατά +11,13% ενώ το 2002, εμφανίζεται μειωμένο κατά 9,55%.

Αντίθετα από την συμβατική, στην βιολογική αμπελουργία παρατηρείται μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων με ταυτόχρονη μείωση και της στρεμματικής απόδοσης των βιολογικών αμπελώνων. Παρ' όλα αυτά, η στρεμματική απόδοση των βιολογικών αμπελώνων είναι μεγαλύτερη από αυτή των συμβατικών. Πιο συγκεκριμένα, η μέση στρεμματική απόδοση των συμβατικών αμπελώνων την πενταετία 1998-2002 ήταν **544,2** κιλά/στρέμμα ενώ η αντίστοιχη των βιολογικών ήταν **719,2** κιλά/στρέμμα, **(δηλ. 32,15% περισσότερο αποδοτικοί)**.

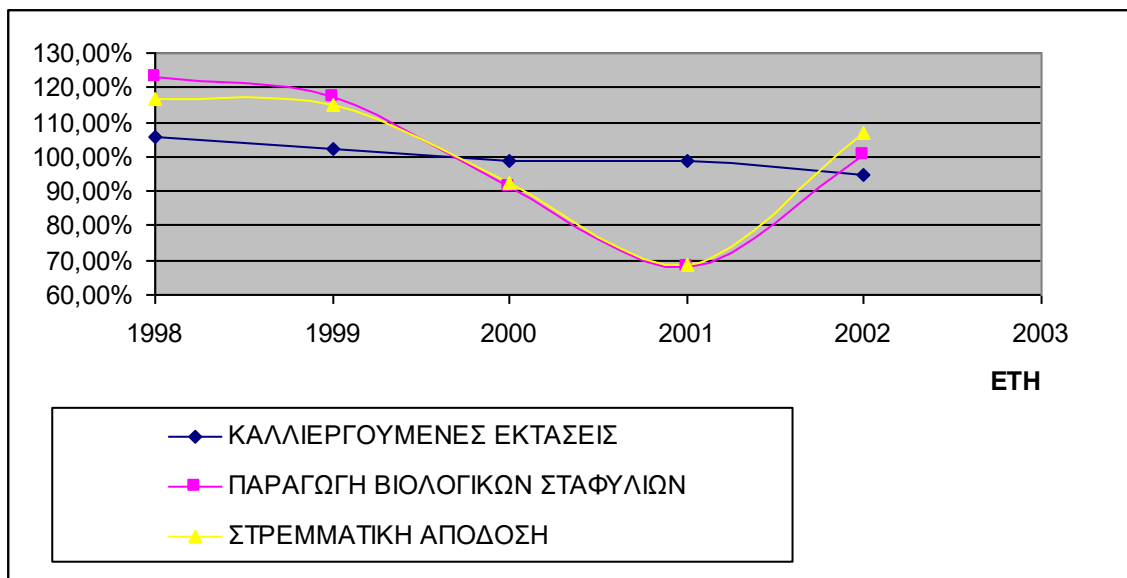
Εκτιμώντας τα παραπάνω μεγέθη σε σχέση με τα αντίστοιχα μέσα μεγέθη τους, (=100) για την πενταετία, έχουμε την εξέλιξη των καλλιεργούμενων εκτάσεων, της ετήσιας παραγωγής και της ετήσιας στρεμματικής απόδοσης, ως συγκρίσιμα, μεταξύ τους, μεγέθη (Διάγρ.4.).

Η ετήσια έκταση των καλλιεργούμενων αμπελώνων εμφανίζει μια μικρή φθίνουσα εξέλιξη, διατηρώντας όμως γενικά μια σχετική σταθερότητα, με μικρό εύρος μεταβολής σε σχέση με την μέση καλλιεργούμενη έκταση **(+5,75% το 1998 και -5,5% το 2002)**.

Η ετήσια παραγωγή βιολογικών σταφυλιών τα δύο πρώτα έτη είναι ιδιαίτερα αυξημένη σε σχέση με την μέση παραγωγή πενταετίας **(+23,22% το 1998 και +17,2% το 1999)**. Τα επόμενα δύο χρόνια καταγράφεται μια εξαιρετικά φθίνουσα πορεία **(-8,95% το 2000 και -32,1% το 2001)** και τον τελευταίο χρόνο, η παραγωγή εμφανίζει μικρή άνοδο, σε ποσοστό **0,63%** άνω της μέσης παραγωγής πενταετίας.

Η στρεμματική απόδοση, λόγω της σχετικής σταθερότητας της ετήσιας έκτασης των καλλιεργειών, επηρεάζεται κυρίως από την ετήσια παραγωγή, με αποτέλεσμα η καμπύλη της να ακολουθεί την καμπύλη της παραγωγής. Τα ποσοστά μεταβολής της στρεμματικής απόδοσης σχετικά με την μέση απόδοση πενταετίας είναι: 1998 **(+16,84%)**, 1999 **(+15,11%)**, 2000 **(-7,63%)**, 2001 **(-31,1%)** και 2002 **(+6,79%)**.

Διάγραμμα 4.: Εξέλιξη καλλιεργούμενων εκτάσεων, ετήσιας παραγωγής και στρεμματικής απόδοσης βιολογικών αμπελώνων (1998-2002)

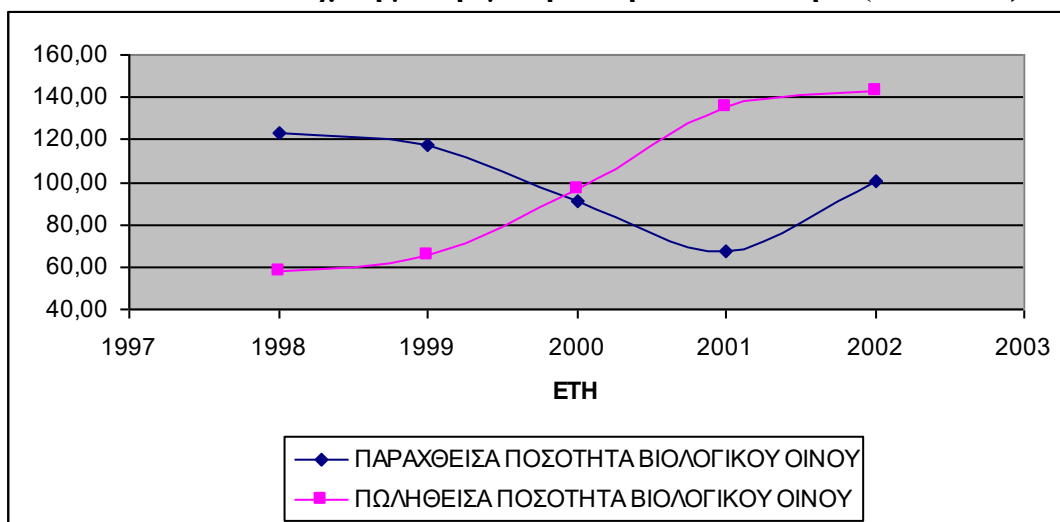
Επεξεργασία στοιχείων Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου.

Σύμφωνα με την εκτίμηση του Διευθυντή της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου, η μικρή παραγωγή οφείλεται καθαρά και μόνον στις αντίξοες κλιματολογικές συνθήκες οι οποίες επικράτησαν στην περιοχή, ιδιαίτερα τα τρία τελευταία χρόνια.

Παραγωγή βιολογικού κρασιού.

Όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη παράγραφο, βιολογικός οίνος (οίνος λευκός ξηρός), άρχισε να παράγεται στη ν. Λήμνο από το 1998. Η ετήσια παραγωγή (σε τόνους), καθώς επίσης και η τελική ποσότητα η οποία έχει διατεθεί στην αγορά, από το 1998 έως το 2002, δίνεται στον Πίν. 11 του παραρτήματος και στο παρακάτω Διάγραμμα 5.

Διάγραμμα 5.: Ετήσια παραγωγή βιολογικού οίνου σε σχέση με την μέση παραγωγή πενταετίας και ετήσια πωληθείσα ποσότητα βιολογικού οίνου σε σχέση με την μέση πωληθείσα ποσότητα (1998-2002).

Επεξεργασία στοιχείων Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου.

Η εξέλιξη της κατά έτος παραχθείσας ποσότητας εμφανίζεται φθίνουσα, με **μέση παραχθείσα ποσότητα πενταετίας τους 568,8 τόνους**. Η ποσότητα αυτή δεν διατίθεται ολόκληρη στο εμπόριο. Αντίθετα, ένα μικρό ποσοστό της ποσότητας

(ανάλογα με την εκτιμώμενη ζήτηση) εμφανίζεται και προωθείται στην αγορά, ενώ το υπόλοιπο αναμιγνύεται με συμβατικό οίνο. Η ποσότητα αυτή έχει υπερδιπλασιασθεί από το 1998 (**15 τόνοι**) έως το 2002 (**37 τόνοι**), γεγονός που αποδίδεται στην αυξανόμενη ζήτηση ποιοτικών κρασιών τα οποία έχουν παραχθεί με οικολογικούς τρόπους. Όπως παρουσιάζεται στον Διάγραμμα 5, η εξέλιξη της πωληθείσας ποσότητας είναι αύξουσα, φθάνοντας από το 58,14% στο 143,41% της μέσης πωληθείσας ποσότητας πενταετίας.

3.3. Σιτηρά – χορτοδοτικά – όσπρια – σουσάμι - βαμβάκι.

3.3.1. Ιστορική αναδρομή.

Η ν. Λήμνος, με έδαφος πεδινό και γόνιμο, αποτελούσε πάντα τόπο ιδανικό για την ανάπτυξη της γεωργίας. Υπάρχει αναφορά (329 π.Χ.), για τοπική παραγωγή 248.475 μεδίωνων (δηλ. 1.242 τόνων) κριθάρι και 56.650 μεδίωνων (δηλ. 283 τόνων) σιτάρι, το μεγαλύτερο μέρος της οποίας εξαγόταν στην Αθήνα. Ακόμη, όταν στα τέλη του 14^{ου} αιώνα, οι περιοχές της Μαύρης Θάλασσας, που αποτελούσαν τον σιτοβολώνα της Κωνσταντινούπολης, απομονώθηκαν λόγω των οθωμανικών και σερβικών κατακτήσεων, οι εισαγωγές σιτηρών γίνονταν κυρίως από την Λήμνο⁽⁹⁾.

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 16., οι αναφορές σχετικά με την γεωργική παραγωγή στο νησί είναι συνεχείς και αδιάκοπες. Τα προϊόντα τα οποία έχουν παρατηρηθεί να παράγονται σε μεγάλες ποσότητες, είναι: σιτάρι, κριθάρι, όσπρια (φακή-μπιζέλια-ρεβίθια-κουκιά-φασόλια-φάβα), κηπευτικά, σουσάμι. Ο M.B. Collas (1861), πιο συγκεκριμένα, αναφέρει: «*Η ετήσια παραγωγή του νησιού είναι η παρακάτω: ...κριθάρι 200.000 κιλέ..., σιτάρι 50.000 κιλέ..., μίγμα σιταριού-κριθαριού 40.000 κιλέ..., σουσάμι 10.000 κιλέ, όσπρια 7.000 κιλέ...*», δηλ. με τα σημερινά μέτρα βάρους, κριθάρι 5.120 τόνοι, σιτάρι 1280 τόνοι, μίγμα σιταριού – κριθαριού 1024 τόνοι, σουσάμι 256 τόνοι και όσπρια 1792 τόνοι.

Αναφορές, εκτός της αναφερόμενης στην αρχή της παραγράφου, υπάρχουν και άλλες σχετικά με εξαγωγές των προϊόντων εκτός Λήμνου. Πιο συγκεκριμένα, τέτοιες αναφορές γίνονται από περιηγητές που βρέθηκαν στην Λήμνο περίπου στα 1786 (Frieseman) και 1820 (Philip Hunt).

Θεωρείται σκόπιμο να ειπωθεί ότι στην περιοχή παραγόταν τοπική ποικιλία σιταριού, γνωστή και εκτός νησιού με την ονομασία «σκληρό σιτάρι Λήμνος». Η παραγωγή της εγκαταλείφθηκε την δεκαετία του '50, όταν προτιμήθηκαν άλλες ποικιλίες για καλλιέργεια. Τα τελευταία χρόνια, γίνεται εισαγωγή σπόρων της ποικιλίας αυτής, προκειμένου να αναπτυχθούν σιτοβολώνες με βάση την παραδοσιακή αυτή ποικιλία.

Επίσης, την ίδια εποχή εγκαταλείφθηκε η παραγωγή βαμβακιού, λόγω της πτώσης της ζήτησης (κατά συνέπεια και των τιμών αγοράς) από τις υφασματοβιομηχανίες-υφαντουργίες. Αυτό βέβαια αποτελεί παγκόσμιο φαινόμενο και οφείλεται στην στροφή των μονάδων μεταποίησης προς το συνθετικό βαμβάκι.

3.3.2. Η γεωργική παραγωγή (εκτός της αμπελουργίας) σήμερα.

Σύμφωνα με τα Αποτελέσματα της Βασικής Έρευνας Διάρθρωσης Γεωργικών και Κτηνοτροφικών Εκμεταλλεύσεων (Απογραφή Γεωργίας και Κτηνοτροφίας (1999/2000) της Ε.Σ.Υ.Ε.⁽¹⁰⁾, οι γεωργικές/κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, στην διάρκεια της δεκαετίας, μειώθηκαν από 861.623 σε 812.349, δηλ. κατά **5,5%**. Οι αμιγείς γεωργικές και οι μικτές γεωργοκτηνοτροφικές αποτελούν αντίστοιχα το **75,1%** και το **23,6%** του συνολικού αριθμού των γεωργικών/κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων.

Σύμφωνα με του στοιχεία του Πίν. 8 του παραρτήματος, σε εθνικό επίπεδο, η συνολική απασχόληση (σε ημέρες) στην γεωργία μειώθηκε (**-14,6%**) στην διάρκεια

της δεκαετίας 1991-2000, ενώ οι καλλιεργούμενες εκτάσεις (αροτραίες και μόνιμες) αυξήθηκαν κατά **2,62%**. Ειδικότερα, η χρησιμοποιούμενη αροτραία έκταση ανά εκμετάλλευση παρουσίασε **αύξηση κατά 19,01%**, ενώ χρησιμοποιούμενη μόνιμη έκταση ανά εκμετάλλευση παρουσίασε **μείωση κατά 1,27%**.

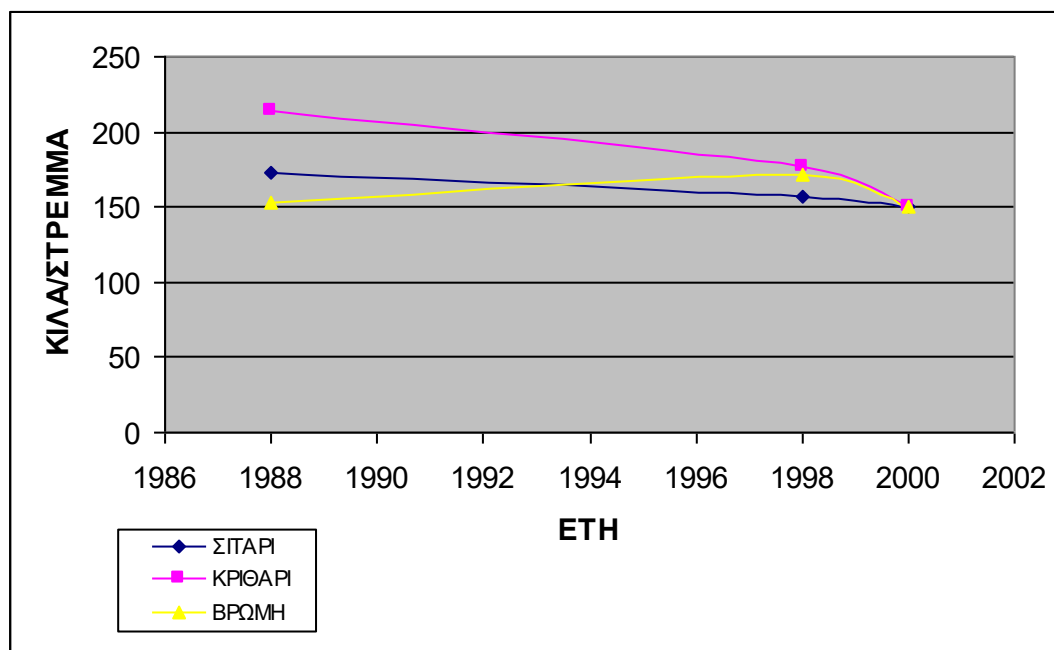
Στον Πίν. 9. του παραρτήματος, δίνονται οι καλλιεργούμενες εκτάσεις, οι παραχθείσες ποσότητες και η στρεμματική απόδοση των καλλιεργειών σιταριού, κριθαριού και βρώμης για τα έτη 1988, 1998 και 2000, στην ν. Λήμνο. Από τα στοιχεία αυτά εξάγονται τα παρακάτω συμπεράσματα:

Οι συνολικά καλλιεργούμενες εκτάσεις αυξήθηκαν κατά **7,2%** μεταξύ των ετών 1988-1998 και κατά **11,2%** μεταξύ των ετών 1988-2000, δηλ. τετραπλάσια αύξηση από την αντίστοιχη σε εθνικό επίπεδο, για το ίδιο περίπου χρονικό διάστημα.

Παρά την αύξηση αυτή, η συνολική παραγωγή παρουσιάζεται φθίνουσα. Η εμφανιζόμενη μεταβολή της παραγωγής είναι της τάξης του **-9,1%** μεταξύ των ετών 1988-1998 και της τάξης του **-17,31%** μεταξύ των ετών 1988-2000.

Η μέση ετήσια στρεμματική απόδοση (στο σύνολο των τριών καλλιεργειών) εμφανίζει μεταβολή, για την πρώτη χρονική περίοδο **-6,11%** και για την δεύτερη **-16,66%**. Για το χρονικό διάστημα της δωδεκαετίας, μεγάλη μείωση της στρεμματικής απόδοσης εμφανίζει η καλλιέργεια κριθαριού (**-30%**), με αμέσως επόμενη την καλλιέργεια του σιταριού (**-12,8%**). (Διάγρ. 5).

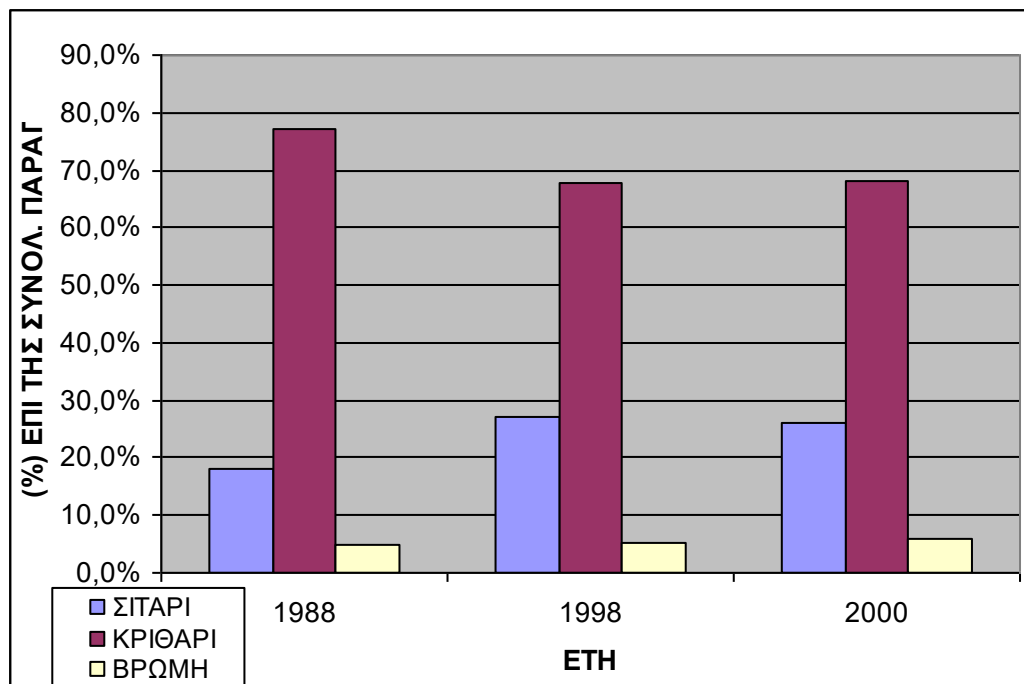
Διάγραμμα 5.: Εξέλιξη στρεμματικής απόδοσης μεταξύ ετών 1988,1998 και 2000.

Επεξεργασία στοιχείων ΑΝ.Ε. Λ. Α.Ε.

Επί της συνολικής ετήσιας παραγωγής, στην διάρκεια της δωδεκαετίας κυριαρχεί η παραγωγή **κριθαριού**, παρά την μεταβολή κατά **-10,1%**, με ταυτόχρονη μεταβολή της συμμετοχής της παραγωγής **σιταριού** στην συνολική παραγωγή, κατά **+9.1%** εκατοστιαίες μονάδες και της **βρώμης** κατά **+1%** (Διάγρ. 6).

Διάγραμμα 6.: Ποσοστό συμμετοχής παραγωγής σιτηρών-χορτοδοτικών στην συνολική παραγωγή, για τα έτη 1988, 1998 και 2000.

Επεξεργασία στοιχείων ΑΝ.Ε. Λ. Α.Ε.

Άλλα γεωργικά προϊόντα τα οποία παράγονται στην Λήμνο, για τα οποία όμως υπάρχουν ελάχιστα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία είναι: Φάβα, σουσάμι, φασόλια και αρωματικά φυτά⁽¹⁾.

Φάβα: Καλλιεργείται τοπική ποικιλία η οποία απαντάται μόνον στην Ρόδο και ονομάζεται «άφκος». Η καλλιεργούμενη έκταση αναφέρεται ίση με 40 στρέμματα, από 4 καλλιεργητές, η παραγωγή των οποίων διατίθεται σε τοπική επιχείρηση.

Σουσάμι: Δεν υπάρχουν στοιχεία για την παραγόμενη ποσότητα. Χρησιμοποιείται τοπικά ως πρώτη ύλη από τοπική επιχείρηση για παραγωγή ταχινιού και χαλβά.

Φασόλια: Παράγονται 10-15 τόνοι, οι οποίοι διατίθενται εκτός Λήμνου από επιχείρηση.

Αρωματικά φυτά: Αποτελεί μια δραστηριότητα με μεγάλες προοπτικές από την στιγμή που θα γίνει συστηματικά και οργανωμένα, είτε σαν αυτοτελές προϊόν είτε σαν πρώτη ύλη για άλλα προϊόντα. Προς το παρόν, είναι άγνωστες τόσο οι ποσότητες και τα είδη αρωματικών φυτών τα οποία συλλέγονται, όσο και ο αριθμός των απασχολούμενων με την δραστηριότητα αυτή.

3.4. Κτηνοτροφία - Γαλακτοκομία.

3.4.1. Ιστορική αναδρομή.

Η πρώτη επίσημη αναφορά σχετικά με την κτηνοτροφία στο νησί, βρίσκεται στον φορολογικό Τουρκικό κώδικα Kanunname του 1478, σε μνεία κώδικα της περιόδου 1456-1474, όπου οι καθοριζόμενοι φόροι είναι ο κεφαλικός, η σπέντζα, το στρεμματόνιο, η δεκάτη και το **προβατονόμιο**. Σύμφωνα με αυτό, έπρεπε να καταβάλλεται για κάθε «κεφάλι», ένα άσπρο, «εκτός από αυτά τα οποία ακόμη θηλάζουν». Στον Kanunname του 1519 («Διάταγμα για τους ραγιάδες της νήσου Λήμνου»), εκτός από την παραπάνω φορολογία, καθορίζονται ακόμη 24 άσπρα για

κάθε κοπάδι που υπάρχει στο νησί. Για τελωνειακούς δασμούς (πράγμα που παραπέμπει στην ύπαρξη εξαγωγών) καθορίζονται δασμοί 12 άσπρων για κάθε αγελάδα, 2 άσπρων για κάθε πρόβατο και 2 άσπρων για κάθε ποσότητα τυριού ή βουτύρου αξίας 100 άσπρων.

Αναφορές σχετικά με τον μεγάλο αριθμό προβάτων τα οποία εκτρέφονταν στην περιοχή ή για την ύπαρξη μεγάλου αριθμού κοπαδιών, δίνονται από όλους σχεδόν τους περιηγητές. Πιο συγκεκριμένοι, όσον αφορά αριθμητικά στοιχεία, είναι οι:

- Δ. Φιλιππίδης / Γρ. Κωνσταντάς (1791), « *οι Ρώσοι, όταν ήλθαν εδώ, έφαγαν υπέρ ταις είκοσι χιλιάδες... (πρόβατα)*».
- Alexander Conze (1856), «...*το νησί τρέφει περίπου 40.000 πρόβατα... 2.000 βόδια (για όργωμα)*»
- Louis De Launay (1894), « *η μοναδική απασχόληση ενός μεγάλου αριθμού Λημνίων είναι να φυλάγουν τα μεγάλα κοπάδια γιδιών και προβάτων, που υπολογίζονται σε 40.000 ζώα*»
- V. Cuinet,(1890), «... *60.000 πρόβατα, 8.000 κατσίκια, 4.000 βόδια...*».

Οι παραγόμενες ποσότητες τυριού, βουτύρου και μαλλιού χαρακτηρίζονται από τους περιηγητές ως «μεγάλες». Ο M.B. Collas (1861), πιο συγκεκριμένα, αναφέρει: «*Η ετήσια παραγωγή του νησιού είναι η παρακάτω: ...τυριά 100.000 κιλέ, μαλλί 40.000 κιλέ...*» (1 κιλέ=25,6 κιλά).

Το μεγάλο ύψος της παραγωγής και η αδυναμία κατανάλωσης της μέσα στα γεωγραφικά πλαίσια του νησιού, δημιούργησαν (για τα προϊόντα τυρί, βούτυρο, μαλλί αλλά και για ζώντα πρόβατα), την ανάγκη εξαγωγών. Σχετικές αναφορές γίνονται στον Τουρκικό κώδικα Kanunname του 1519 και από τους: Francesco Pasienza (1682), Richard Pococke (1739), Δ.Φιλιππίδη / Γρ. Κωνσταντά (1791), Philip Hunt (1820), Alexander Conze (1856), M.B. Collas (1861), Franz von Loher (1874) και Henry Hauttecoeur (1903)⁽⁹⁾.

3.4.2. Η κτηνοτροφία σήμερα.

Κωδικοποιώντας τα Αποτελέσματα της Βασικής Έρευνας Διάρθρωσης Γεωργικών και Κτηνοτροφικών Εκμεταλλεύσεων (Απογραφή Γεωργίας και Κτηνοτροφίας 1999/2000) της Ε.Σ.Υ.Ε.⁽¹⁰⁾, στην διάρκεια της δεκαετίας 1991-2000 έχουμε τους παρακάτω Πίν.21. και Πίν. 22, που αφορούν την εξέλιξη της κτηνοτροφίας για το χρονικό αυτό διάστημα σε εθνικό επίπεδο.

Πίν. 21.: Σύγκριση αριθμού κτηνοτροφικών και μικτών εκμεταλλεύσεων, εκμεταλλεύσεων με μόνιμα λιβάδια και βοσκοτόπια, αντίστοιχων εκτάσεων και μονάδων ζωϊκού κεφαλαίου δεκαετίας 1991-2000.

	1991	1999/2000	ΜΕΤΑΒΟΛΗ
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΙΚΤΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ	265.039	202.499	-23,60%
ΑΡ. ΕΚΜΕΤΑΛΛ. ΜΕ ΜΟΝΙΜΑ	109.170	79.476	-27,20%

ΛΙΒΑΔΙΑ & ΒΟΣΚΟΤ.			
ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΜΕ ΜΟΝΙΜΑ ΛΙΒΑΔΙΑ & ΒΟΣΚΟΤ.	6.594.372	6.060.228	-8,10%
ΖΩΪΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ (livestock units)	2.493.251	2.544.903	2,07%

Επεξεργασία στοιχείων Ε.Σ.Υ.Ε.

Παρατηρείται η μεγάλη μείωση των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων και ταυτόχρονα η μείωση των εκτάσεων που αυτές κατέχουν **(-8,1%)** και μία αύξηση των μονάδων ζωϊκού κεφαλαίου **(2,07%)**. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση της έκτασης των χρησιμοποιούμενων μονίμων λιβαδιών και βοσκοτόπων ανά εκμετάλλευση από **60,4** στρέμματα σε **76,25** στρέμματα και την αύξηση του μέσου ζωϊκού κεφαλαίου, από **9,4** μον. το 1991 σε **12,4** μον. το 1999/2000.

Πίν. 22. Σύγκριση αριθμού εκμεταλλεύσεων κατά είδος ζώου και αριθμού ζώων μεταξύ ετών 1991-2000

ΕΙΔΗ ΖΩΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ		ΑΡΙΘΜΟΣ ΖΩΩΝ	
	1991	1999/2000	1991	1999/2000
ΒΟΟΕΙΔΗ	53.021	28.313	594.357	652.604
ΠΡΟΒΑΤΟΕΙΔΗ	160.494	128.235	8.271.869	8.743.366
ΑΙΓΟΕΙΔΗ	202.732	137.452	5.392.549	5.532.755

Επεξεργασία στοιχείων Ε.Σ.Υ.Ε.

Σχετικά με τις εκμεταλλεύσεις κατά είδη ζώων, παρατηρείται ιδιαίτερα μεγάλη μείωση των εκτροφών των βοοειδών **(-46,6%)**, των εκτροφών προβατοειδών **(-20,1%)** και των εκτροφών αιγοειδών **(-32,2%)**. Αντίθετα, παρατηρείται αύξηση του αριθμού των βοοειδών **(+9,8%)**, των προβατοειδών **(5,7%)** και των αιγοειδών **(+2,6%)**.

Αναφορικά με την κτηνοτροφία στη ν. Λήμνο, μια πρώτη εκτίμηση έγινε στο Κεφάλαιο 2, παρ. 2.8.1.2. Κτηνοτροφία. Προκειμένου να υπάρξει μια καλύτερη εκτίμηση της διαχρονικής εξέλιξης της δραστηριότητας αυτής, γίνεται παράθεση του Πίν. 23. Αριθμός ζώων κατά είδος και ποσοστιαία μεταβολή μεταξύ των ετών 1988-1998-2003, όπου και επιβεβαιώνονται τα συμπεράσματα της προαναφερθείσας παραγράφου, αλλά για το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα των 15 ετών.

- Παρατηρείται η αύξηση του αριθμού των αιγοπροβάτων **(+48,22%)**, πράγμα το οποίο δικαιολογείται από την αύξηση της ζήτησης αιγοπρόβειου κρέατος (τόσο για κατανάλωση στην τοπική αγορά όσο και για κατανάλωση στις αγορές της Αθήνας και Θεσσαλονίκης) και γάλακτος.

Πίν.23.: Αριθμός ζώων κατά είδος και ποσοστιαία μεταβολή μεταξύ των ετών 1988-1998-2003.

ΕΙΔΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΖΩΩΝ			(%) ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΜΕΤΑΞΥ 1988 ΚΑΙ 1998	(%) ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΜΕΤΑΞΥ 1998 ΚΑΙ 2003	(%) ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΜΕΤΑΞΥ 1988 ΚΑΙ 2003
	1988	1998	ΟΚΤ. 2003			

ΒΟΟΕΙΔΗ	2892	2159	2200	-25,35%	1,90%	-23,93%
ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΑ	59780	74613	88603	24,81%	18,75%	48,22%

Επεξεργασία στοιχείων Τμήματος Κτηνιατρικής Λήμνου και ΑΝ.Ε. Λήμνου Α.Ε.

- Ο αριθμός των βοοειδών, παρά την μικρή αύξηση κατά 1,9% μεταξύ των ετών 1998 και 2003, παρουσιάζει μείωση **(-23,93%)** στην διάρκεια της δεκαπενταετίας, αφενός μεν λόγω της ανυπαρξίας ζήτησης αγελαδινού γάλακτος στο νησί (το κόστος μεταφοράς αλλά και η ευπάθεια του προϊόντος καθιστά απαγορευτικές τις εξαγωγές σε άλλες ελληνικές αγορές), αφετέρου δε λόγω της αδυναμίας ανταγωνισμού με το εισαγόμενο στο νησί μοσχαρίσιο κρέας, όσον αφορά τις τιμές πώλησης.
- Προκειμένου να υπάρχει καλύτερη εικόνα της κτηνοτροφίας στο νησί, επαναδιατυπώνουμε την εκτίμηση του προϊσταμένου του Τμήματος Κτηνιατρικής Λήμνου, σύμφωνα με την οποία, ο αριθμός των εκτροφών αιγοπροβάτων συνεχώς μειώνεται **(-11% μεταξύ των ετών 1999 και 2003)**. Το γεγονός αυτό θεωρείται αποτέλεσμα της εγκατάλειψης της δραστηριότητας, κυρίως από τις νεότερες ηλικίες και της στροφής προς τον τριτογενή τομέα παραγωγής και ιδιαίτερα τον τουρισμό.

Παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων.

Φυσικό επακόλουθο της αύξησης του αριθμού των αιγοπροβάτων είναι και η αύξηση της παραγωγής γάλακτος. Στον παρακάτω πίνακα (Πίν. 24.) παρουσιάζεται η παραγωγή γάλακτος, για τα έτη 1997 έως 2002.

Η μέση παραγωγή εξαιτίας πρόβειου γάλακτος είναι **2.813 τόνοι (94,55%)**, η μέση παραγωγή αίγειου γάλακτος είναι **164,20 τόνοι (5,45%)** και η μέση συνολική παραγωγή είναι **2.977 τόνοι**. Εμφανής είναι η αυξητική τάση της παραγωγής, με τα τρία τελευταία έτη να εμφανίζουν υψηλότερη παραγωγή από την μέση παραγωγή εξαιτίας.

Θα πρέπει επίσης να εντοπισθεί ο διπλασιασμός του ποσοστού παραγωγής αίγειου γάλακτος, από **3,8%** το 1997 σε **7,68%** το 2002.

Πίν. 24.: Παραγωγή γάλακτος κατά είδος για τα έτη 1997-2002.

ΕΤΗ	ΓΑΛΑ ΠΡΟΒΕΙΟ		ΓΑΛΑ ΑΙΓΕΙΟ		ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ (τόνοι)
	(τόνοι)	(ποσοστό %)	(τόνοι)	(ποσοστό %)	
1997	2507	96,20%	99	3,80%	2606
1998	2359	94,83%	128,7	5,17%	2487
1999	2796	94,57%	160,5	5,43%	2957
2000	2937	95,09%	151,5	4,91%	3088
2001	3399	94,28%	206	5,72%	3605
2002	2880	92,32%	239,5	7,68%	3120

Επεξεργασία στοιχείων Διεύθυνσης Γεωργίας Νομού Λέσβου.

Τόσο η αύξηση της συνολικής παραγωγής όσο και η αύξηση της παραγωγής κατσικίσιου γάλακτος, θεωρείται ως αποτέλεσμα της αυξημένης ζήτησης πρώτης

ύλης, προκειμένου να καλυφθούν κυρίως οι ανάγκες της μεταποίησης/τυροκομίας στο νησί.

Η ετήσια παραγωγή τυριών (φέτας και «καλαθάκι») εμφανίζεται στον Πίνακα 25.

Πίν. 25.: Παραγωγή τυριών φέτας και «καλαθάκι» τα έτη 1997-2002.

ΕΤΗ	ΦΕΤΑ		ΚΑΛΑΘΑΚΙ		ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΤΥΡΙΩΝ (τόνοι)
	(τόνοι)	(ποσοστό %)	(τόνοι)	(ποσοστό %)	
1997	453	73,84%	160,5	26,16%	613,5
1998	226	38,25%	364,8	61,75%	590,8
1999	71	10,91%	579,5	89,09%	650,5
2000	174,5	23,31%	574	76,69%	748,5
2001	134	16,22%	692	83,78%	826
2002	97	13,72%	610	86,28%	707

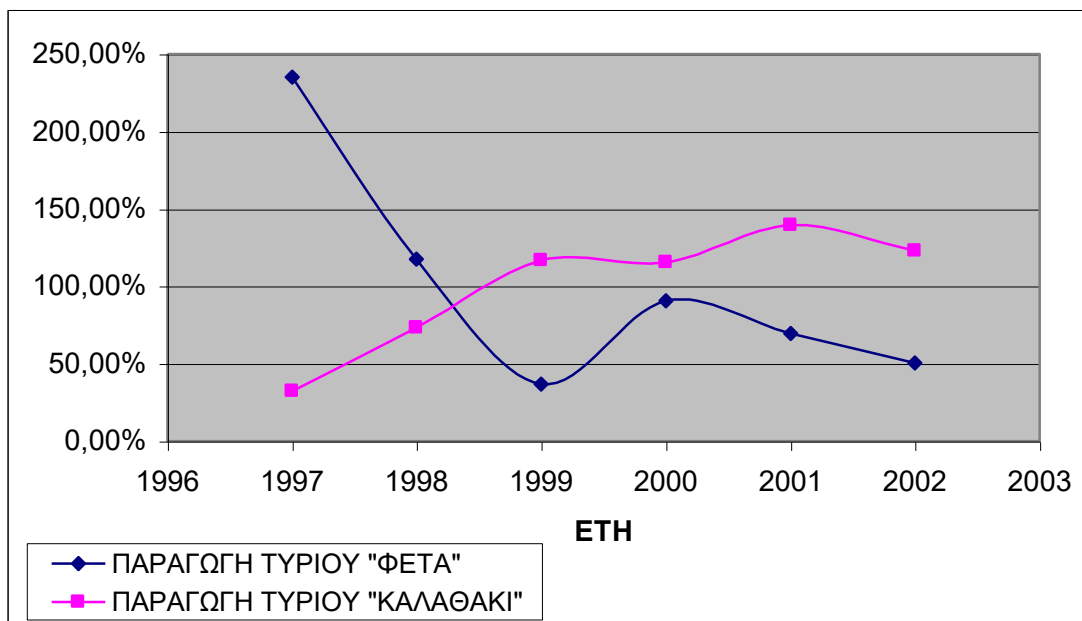
Επεξεργασία στοιχείων Διεύθυνσης Γεωργίας Νομού Λέσβου.

Για το προαναφερόμενο χρονικό διάστημα, η μέση παραγωγή φέτας είναι **192,58 τόνοι (29,38%)**, η μέση παραγωγή τυριού «καλαθάκι» είναι **496,8 τόνοι (70,62%)** και η μέση συνολική παραγωγή είναι **689,38 τόνοι**.

Η αυξημένη ζήτηση τυριού «καλαθάκι» είχε ως αποτέλεσμα, μέσα σε μια εξαετία, τον τετραπλασιασμό περίπου της παραγωγής του (από 160,5 σε 610 τόνους) και την αύξηση του ποσοστού συμμετοχής στην συνολική παραγωγή μαλακών τυριών, από 26,16% σε 86,28%. Αντίθετα, παρατηρείται η σταδιακή μείωση της παραγωγής φέτας (από 453 σε 97 τόνους), και η μείωση του ποσοστού συμμετοχής στην συνολική παραγωγή από 73,84% σε 13,72%.

Εάν λάβουμε σαν βάσεις την μέση παραγωγή φέτας της εξαετίας και την μέση παραγωγή τυριού «καλαθάκι» της εξαετίας (δηλ. ίσες με 100), τότε η εξέλιξη της ετήσιας παραγωγής φέτας και της ετήσιας παραγωγής τυριού «καλαθάκι», θα παρουσιάζονται όπως στο παρακάτω Διάγραμμα 4.

Διάγραμμα 4.: Εξέλιξη της ετήσιας παραγωγής τυριού «φέτα» σε σχέση με την μέση παραγωγή εξαετίας τυριού «φέτα» και εξέλιξη της ετήσιας παραγωγής τυριού «καλαθάκι», σε σχέση με την μέση παραγωγή εξαετίας τυριού «καλαθάκι».

Διαγραμματική παρουσίαση στοιχείων Πίν. 25.

Θα πρέπει στο σημείο αυτό να αναφερθεί και η παραγωγή του τοπικού τυριού «μελίχλωρο» ή «μελίπαστο». Πρόκειται για σκληρό τυρί, το οποίο παράγεται από κτηνοτρόφους με σκοπό κυρίως την ιδιοκατανάλωση και από τα δύο από τα τρία τυροκομεία του νησιού. Για τον λόγο αυτό δεν έχουν καταχωρηθεί διαστρωματικά στατιστικά στοιχεία που να αφορούν την συνολική παραγωγή του προϊόντος αυτού, τα οποία και θα μπορούσαν να παρατεθούν. Υπολογίζεται ότι το 2002 η ποσότητα η οποία παράχθηκε και από τα δύο τυροκομεία ήταν 75 τόνοι δηλ το 8,47% της συνολικής παραγωγής.

3.5. Μελισσοκομία.

3.5.1. Ιστορική αναδρομή.

Η πρώτη αναφορά για την ύπαρξη μελισσοκομίας στο νησί γίνεται στον τουρκικό φορολογικό κώδικα Kanunname του 1519, στον οποίο, για πρώτη φορά προστίθεται το «μελισσονόμιο», σύμφωνα με το οποίο «κάθε κυψέλη φορολογείται με 1 άσπρο». Πρόκειται για την μοναδική ένδειξη για εξαγωγές μελιού, μιας και στους φόρους τελωνείου και αποβάθρας αναφέρεται ότι πρέπει να καταβάλλονται ως δασμός, 6 άσπρα για κάθε ποσότητα μελιού αξίας 100 άσπρων που θα φορτώνεται για εξαγωγή.

Ο Al. Conze, στα 1856, αναφέρει την ύπαρξη μελισσοκομίας και περιγράφει την κατασκευή της κυψέλης: «φτιάχνουν κουτιά από τέσσερις σανίδες ⁽⁹⁾ ...».

Το εγχώριο αυτό είδος κυψέλης ονομαζόταν «βαράδι» και διατηρήθηκε έως το 1950, οπότε και αντικαταστάθηκε από την «ευρωπαϊκή κυψέλη» ⁽¹²⁾.

3.5.2. Η μελισσοκομία σήμερα

Σύμφωνα με τα στοιχεία της F.A.O., η παγκόσμια παραγωγή μελιού έφθασε το 2002 τους 1.268.000 τόνους. Οι χώρες οι οποίες παρήγαγαν ποσότητα μεγαλύτερη των 50.000 τόνων είναι: Κίνα (258.000), πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. (196.000), χώρες Ε.Ε. (112.000), Η.Π.Α. (100.000), Αργεντινή (85.000), Μεξικό (61.000), Τουρκία (60.000), Ινδία (52.000).

Η Ε.Ε. παρουσιάζεται ελλειμματική στο μέλι (Παράρτημα Πίν. 11. Ισοζύγιο μελιού στην Ευρωπαϊκή Ένωση 1997-2001), με **βαθμό αυτάρκειας 48,41% το 1997, 44,01% το 1999 και 49,69% το 2001**. Παρά την διεύρυνση με τα 10 νέα μέλη-κράτη, τα οποία παράγουν περίπου 56.000 τόνους μέλι ετησίως, η ελλειμματικότητα εκτιμάται ότι θα συνεχίσει να υφίσταται ⁽¹³⁾.

Χώρες οι οποίες στα τέλη της προηγούμενης δεκαετίας θεωρούνταν αυτάρκεις (Ισπανία, Πορτογαλία), εμφανίζονται το 2001 μη αυτάρκεις στο μέλι. Αντίθετα η **Ελλάδα**, η οποία παρουσίαζε το 1997 βαθμό αυτάρκειας 88,2%, **το 2001 ήταν η πλέον αυτάρκης χώρα της Ε.Ε. (90,3%)**. Παρ' όλα αυτά, η χώρα μας, από τρίτη μελισσοπαραγωγός χώρα στην Ε.Ε., από τα μέσα της δεκαετίας '90, έχει περάσει στην τέταρτη θέση μετά την Ισπανία, Γαλλία και Γερμανία.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε., (Αποτελέσματα της Βασικής Έρευνας Διάρθρωσης Γεωργικών και Κτηνοτροφικών Εκμεταλλεύσεων (Απογραφή Γεωργίας και Κτηνοτροφίας 1999/2000), στην διάρκεια της δεκαετίας '90, ο αριθμός των μελισσοκομικών εκμεταλλεύσεων παρουσίασε **μείωση κατά 18,7%**, με αντίστοιχη **μείωση** του αριθμού των κυψελών κατά **7,6%** ⁽¹⁰⁾. Σήμερα, 25.000 νοικοκυριά ασχολούνται με την μελισσοκομία, ενώ οι έλληνες μελισσοκόμοι είναι κατά 15% επαγγελματίες και κατά 85% ερασιτέχνες. Τα διαθέσιμα σμήνη υπολογίζονται περίπου στα 1.300.000 ⁽¹⁴⁾.

Πρωτικές τάσεις παρουσιάζει επίσης και η παραγωγή μελιού. Η παραγωγή του 2001 (14.000 τόνοι), είναι μειωμένη σε σχέση με αυτήν του 1997 (15.000 τόνοι) και του 1999 (15.000 τόνοι) κατά **6,6%**.

Οι μεγάλες επιχειρήσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται στην συσκευασία και εμπορία τυποποιημένου μελιού, τα τελευταία χρόνια έχουν αυξήσει την συμμετοχή τους στην συνολική διάθεση του προϊόντος. Πιο συγκεκριμένα, το 1997 συμμετείχαν κατά 15% περίπου, το 1999 κατά 16% και το 2001 κατά 21%. (Πίν. 12. Παράρτημα Εξέλιξη παραγωγής, πωληθέντων ποσοτήτων, τιμών και χρηματικής αξίας πωλήσεων τυποποιημένου μελιού (1995/2001)).

Στη ν. Λήμνο παράγεται θυμαρίσιο μέλι. Προκειμένου να χαρακτηριστεί ένα μέλι ως «θυμαρίσιο», πρέπει να περιέχει γυρεόκοκκους θυμαριού σε ποσοστό μεγαλύτερο του 18% ⁽¹⁵⁾. Σύμφωνα με τον πρόεδρο του Μελισσοκομικού Συνεταιρισμού Λήμνου, κο Χρ. Πετράκης, οι επίσημες αναλύσεις του τοπικού μελιού δίνουν ποσοστό γυρεοκόκκων θυμαριού 60%, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι πρόκειται για εξαιρετικής ποιότητας θυμαρίσιο μέλι.

Η μέλισσα η οποία κυρίως χρησιμοποιείται στην τοπική μελισσοκομία είναι ένα συγγενές είδος της *Apis mellifera macedonica*, το οποίο χαρακτηρίζεται από ηρεμία, μικρή τάση σηπουργίας, αποδοτικότητα και ανθεκτικότητα στις ασθένειες (ιδιαίτερα στην ακαρίαση).

Υπάρχουν 83 μελισσοκόμοι οργανωμένοι στον τοπικό μελισσοκομικό συνεταιρισμό και 10-15 ανεξάρτητοι, οι οποίοι στην συντριπτική τους πλειοψηφία, ασκούν την μελισσοκομία ως συμπληρωματική απασχόληση.

Ο αριθμός των επιδοτούμενων κυψελών, σύμφωνα με τον Μελισσοκομικό Συνεταιρισμό Λήμνου, παρουσιάζεται στον παρακάτω Πίν. 26.

Πίν. 26.: Αριθμός επιδοτούμενων κυψελών (1997/2002).

ΕΤΟΣ	1997	1998	1999	2000	2001	2002
ΑΡ. ΚΥΨΕΛΩΝ	6837	7146	7726	7655	7334	7151

Πηγή: Μελισσοκομικός Συνεταιρισμός Λήμνου.

Λαμβάνοντας υπ' όψη ότι οι κυψέλες το έτος 1988 ήταν 7583 (ΑΝ.Ε. Λήμνου Α.Ε.), τότε ο αριθμός τους, σε σχέση με τον αριθμό κυψελών του 2002 παρουσίασε **μείωση** της τάξης του **5,7%** και σε σχέση με τον μέσο αριθμό εξαετίας (7308), **μείωση** της τάξης του **3,6%**.

Παρά την μείωση αυτή, η ν. Λήμνος πρέπει να είναι από τις πλέον «πυκνοκατοικημένες» περιοχές της Ελλάδας, από άποψη κυψελών. Κατά μέσο όρο στην εξαετία, ο αριθμός κυψελών ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο είναι 15,26 κυψέλες/ km², δηλ. ποσοστό μεγαλύτερο κατά 54% από την αντίστοιχη πυκνότητα σε επίπεδο χώρας (9,9 κυψέλες/ km²).

Αξιόπιστα στοιχεία σχετικά με τα επίπεδα της παραγωγής μελιού της περιοχής δεν υπάρχουν. Θεωρώντας όμως, όπως προκύπτει από τις προσωπικές επαφές με μελισσοκόμους κατά την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, την απόδοση ανά κυψέλη ίση με περίπου 4,1 kgr. το 2001 και 6,58 kgr. το 2002, τότε η παραγωγή του νησιού τα έτη αυτά θα πρέπει να ήταν περίπου 30 τόνοι και 47 τόνοι αντίστοιχα.

Σύμφωνα με στοιχεία της Α.Τ.Ε.⁽¹⁵⁾, το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής θυμαρίσιου μελιού (τουλάχιστον την δεκαετία '80) παράγεται στα νησιά του Αιγαίου,

με μέση απόδοση 12,4 κιλά ανά μελίτσι. Η χαμηλή αποδοτικότητα στη ν. Λήμνο τα τελευταία έτη, οφείλεται κυρίως στην έλλειψη βροχών, με άμεσο αποτέλεσμα την μη ικανοποιητική ανθοφορία, καθώς αυτή αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες για την μελισσοκομία. Ένα πρόσθετο σημαντικό πρόβλημα, (και μάλιστα το πρώτο που ανέφεραν οι μελισσοκόμοι στις συνεντεύξεις), ήταν το πρόβλημα των πυρκαγιών. Κάθε Νοέμβριο, οι κτηνοτρόφοι καίνε τα βοσκοτόπια και τις πλαγίες των βουνών, με σκοπό να επιτύχουν ικανοποιητική βοσκή για τα αιγοπρόβατα την άνοιξη. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την ταυτόχρονη καταστροφή των εκτάσεων με θυμάρι και την αδυναμία της μέλισσας να γυροκομίσει από το φυτό αυτό.

Πίν. 27.: Έκταση καμένων χορτολιβαδικών εκτάσεων 1993/2002.

ΕΤΟΣ	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	ΣΥΝΟΛ.
ΣΤΡΕΜΜ.	6910	21707	452	2281	3387	724	7932	909	828	228	45356

Πηγή: Πυροσβεστική Υπηρεσία Λήμνου.

Όπως εξάγεται από τον παραπάνω πίνακα, 4.535,6 στρέμματα κατά έτος κάηκαν την δεκαετία 1993/2002, αριθμός ιδιαίτερα μεγάλος για την γεωγραφική έκταση του νησιού. Το πρόβλημα των πυρκαγιών έχει τοπικά αναχθεί εκτός από οικονομικό και σε κοινωνικό πρόβλημα, καθώς έχει πυροδοτήσει έντονες αντιπαραθέσεις μεταξύ των μελισσοκόμων και των απασχολούμενων με την κτηνοτροφία.

3.6. Αλιεία.

3.6.1. Ιστορική αναδρομή.

Αναφορές στην συνεχή, άφθονη, αλλά και αποδοτική αλιεία έχουμε από τον Pierre Belon (1547), τον Francesco De Pasienza (1682), τον Vincenzo Maria Coronelli (1692) και τον John Sibthorp (1795). Μάλιστα, οι Belon και Sibthorp, με το ενδιαφέρον του φυσιοδίφη, καταγράφουν αναλυτικά τα είδη ψαριών τα οποία παρατήρησαν στην περιοχή.

Εκτός από τα παραπάνω, είναι γνωστό ότι στο νησί, ο πληθυσμός, ανάλογα με την οικονομική απασχόλησή των κατοίκων του, τους τελευταίους δύο τουλάχιστον αιώνες, διαχωριζόταν κυρίως σε «κεχαγιάδες», δηλ. αυτούς που ασχολούνταν με την γεωργία και κτηνοτροφία και σε «τραταρούς», δηλ. αυτούς που ασχολούνταν με την αλιεία.

3.6.2. Η αλιεία σήμερα

Παρά την εκτίμηση της Περιφέρειας Β. Αιγαίου⁽⁶⁾, σύμφωνα με την οποία η έλλειψη αλιευτικών καταφυγίων (με αποτέλεσμα την φθορά σκαφών και εξοπλισμού ιδίως κατά τους χειμερινούς μήνες) και οι επιβληθείσες οικονομικές επιβαρύνσεις των γρι-γρι, καθιστούν ιδιαίτερα προβληματικές τις αλιευτικές επιχειρήσεις, σε τοπικό επίπεδο η κατάσταση φαίνεται να είναι διαφορετική.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία (Ε.Σ.Υ.Ε., επεξεργασία ΑΝ.Ε.Λ. Α.Ε.), στην διάρκεια της δεκαετίας 1988/1998, **οι ερασιτέχνες αλιείς αυξήθηκαν κατά 3,2%, τα αλιευτικά σκάφη κατά 20,8% και τα αλιεύματα κατά 386%** (Πίν. 28.: Ερασιτέχνες αλιείς, επαγγελματικά σκάφη και αλιευτική παραγωγή κατά δήμο, για τα έτη 1988/1998).

Πίν. 28.: Ερασιτέχνες αλιείς, επαγγελματικά σκάφη και αλιευτική παραγωγή

κατά δήμο, για τα έτη 1988/1998.

ΔΗΜΟΣ	ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΕΣ ΑΛΙΕΙΣ		ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΣΚΑΦΗ		ΑΛΙΕΥΜΑΤΑ	
	1998	1998	1998	1998	1998	1998
ΜΥΡΙΝΑΣ	12	0	134	152	56	360
ΜΟΥΔΡΟΥ	66	66	93	125	79	86
ΑΤΣΙΚΗΣ	18	37	2	5	3	9
Ν. ΚΟΥΤΑΛΗΣ	30	27	126	147	165	1018
ΣΥΝΟΛΑ	126	130	355	429	303	1473

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Ε.Σ.Υ.Ε. από την ΑΝ.Ε.Λ. Α.Ε.

Ο τετραπλασιασμός της αλιευτικής παραγωγής δικαιολογείται τόσο από την αύξηση του αλιευτικού στόλου με σκάφη ικανά να ανταποκριθούν στις σύγχρονες απαιτήσεις, όσο και από τον εκσυγχρονισμό, από άποψη εξοπλισμού, των παλαιότερων σκαφών. Ταυτόχρονα, οι μεγάλες απαιτήσεις της ζήτησης ιχθυηρών, τόσο της τοπικής αγοράς κατά την διάρκεια της τουριστικής περιόδου όσο και των αγορών Καβάλας, Θεσσαλονίκης και Αθήνας, οδήγησαν σε υπερεντατική εκμετάλλευση των θαλάσσιων πόρων κατά την διάρκεια της δεκαετίας 1988/1998.

3.7. Επιδότησεις.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Διεύθυνσης Γεωργίας Ν. Λέσβου, το 1998, υπήρχαν στο νησί 1080 δικαιώματα θηλάζουσων αγελάδων, τα οποία, μαζί με τις επιδοτήσεις των μοσχαριών, έφθασαν το ύψος των επιδοτήσεων περίπου στα 118 εκατ. δρχ. Τα δικαιώματα επιλέξιμων ζώων (αιγοπροβάτων) την ίδια χρονιά ήταν 61.144, τα οποία αυξήθηκαν το 2001 σε 62.131 (αύξηση 26,7%)⁽⁷⁾.

Οι επιδοτήσεις για την μελισσοκομία ανάγονται στο ποσόν των 2.385 δρχ./κυψέλη (7 ευρώ). Έτσι, το συνολικό ποσόν το οποίο δόθηκε στους μελισσοκόμους τα τρία τελευταία χρόνια ήταν 52.790 ευρώ το 2000, 50.580 ευρώ το 2001 και 49.300 ευρώ το 2002.

Οι καλλιέργειες βιολογικών σταφυλιών επιδοτούνται με 22.000 δρχ. (65 ευρώ) ανά στρέμμα και για 1500 στρέμματα. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατ' εξαίρεση, για το νησί, εγκρίθηκε μεγαλύτερος αριθμός επιδοτούμενων στρεμμάτων βιολογικών καλλιεργειών από τον αρχικά οριζόμενο αριθμό για τον νομό Λέσβου, προκειμένου να επιτευχθεί υψηλότερη παραγωγή βιολογικού οίνου από τις τοπικές καλλιέργειες.

Πίν. 29: Επιδοτήσεις κατά είδος δραστηριότητας για τα έτη 2000/2001/2002.

ΕΙΔΟΣ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ	ΠΟΣΟΝ ΣΕ ΕΥΡΩ		
	2000	2001	2002
ΣΙΤΗΡΑ	2671939	2669895*	2877110*
ΑΜΠΕΛΙΑ	367249	315400*	185565*
ΠΡΟΒΑΤΑ	1108533	1035470*	2049120*
ΒΟΟΕΙΔΗ	348641	**	**
ΕΞΙΣΩΤΙΚΗ	697844	*	*
ΣΥΝΟΛΟ	5194205		

Πηγή: Γραφείο Γεωργικής Ανάπτυξης Επαρχείου Λήμνου και ΑΝ. Ε. Λήμνου Α.Ε.

Σημ.: Οι επιδοτήσεις για την μελισσοκομία δεν περιλαμβάνονται στον παραπάνω πίνακα.

Δεν είναι δυνατόν να γίνουν συγκρίσεις μεταξύ των ετών του Πίν. 29 για τον λόγο ότι τα ποσά του 2000 περιέχουν τις παρακρατήσεις για τις υπερβάσεις, ενώ για το 2001^(*) και 2002^(*) εκκρεμούν ακόμη οι κρατήσεις των υπερβάσεων.

Όσον αφορά τις επιδοτήσεις για τα βοοειδή ^(**), την στιγμή αυτή υπολογίζεται το ύψος των επιδοτήσεων μόνον για τις αγελάδες, σε 354.000 ευρώ το 2001 και σε 372.000 ευρώ το 2002.

Με βάση τα παραπάνω, δεν μπορεί να εκτιμηθεί με ασφάλεια διαχρονικά η εξέλιξη τόσο του συνόλου των επιδοτήσεων, όσο και κατά επιμέρους δραστηριότητα. Η μόνη εκτίμηση η οποία μπορεί να γίνει στην παρούσα φάση είναι ο υπολογισμός του ποσοστού συμμετοχής της κάθε επιμέρους δραστηριότητας στο συνολικό ποσόν επιδότησης για το έτος 2000. Διαπιστώνεται ότι, επί συνολικού ύψους επιδοτήσεων 5.194.205 ευρώ (1.769.925.383 δρχ.) για το 2000, το **51,44%** αφορούσε τα σιτηρά, το **7,07%** αφορούσε τα αμπέλια, το **21,34%** τα αιγοπρόβατα, το **6,71%** τα βοοειδή και το **13,44%** τα εξισωτικά ποσά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΝΗΣΟΥ ΛΗΜΝΟΥ ΜΕ ΣΗΜΑΝΣΗ ΙΔΙΟΤΥΠΙΑΣ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΣΗΜΑΝΣΗ ΙΔΙΟΤΥΠΙΑΣ

Στο προηγούμενο Κεφάλαιο (Κεφάλαιο 3), έγινε παρουσίαση των προϊόντων της τοπικής πρωτογενούς παραγωγής της νήσου Λήμνου και των κυριότερων προϊόντων της δευτερογενούς παραγωγής του κλάδου τροφίμων και ποτών. Στο παρόν Κεφάλαιο, γίνεται προσπάθεια παρουσίασης των προϊόντων τα οποία έχουν σήμανση ιδιοτυπίας και των προϊόντων τα οποία μπορούν να αποκτήσουν σήμανση ιδιοτυπίας. Προκειμένου να υπάρξει ομοιόμορφη και πληρέστερη διαδικασία παρουσίασης των προϊόντων αυτών, επιλέχθηκε μεθοδολογικά ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζονται και καθορίζονται τα χαρακτηριστικά τους στις Υπουργικές Αποφάσεις και Εγκρίσεις, με τις οποίες αναγνωρίζονται στα προϊόντα σημάνσεις ιδιοτυπίας, δηλ.: **το παραγόμενο προϊόν, η επίσημη ονομασία, η τοπικότητα, τα χαρακτηριστικά, οι προϋποθέσεις και οι προδιαγραφές της πρώτης ύλης, η τοπικότητα της παραγωγικής διαδικασίας, η τεχνολογία παρασκευής, τα χαρακτηριστικά του τελικού προϊόντος και οι υποχρεώσεις των παραγωγών ως προς την συσκευασία, τις ενδείξεις και τις επισημάνσεις.**

4.1. Παρουσίαση Τοπικών Προϊόντων

4.1.1 Προϊόντα Τυροκομίας.

4.1.1.1. Π.Ο.Π. ΚΑΛΑΘΑΚΙ ΛΗΜΝΟΥ

**Υ.Α. Υπ. Γεωργίας 313044/1994,
ΦΕΚ 16, τ. Β', 14-1-1994**

Επίσημη Ονομασία: Π.Ο.Π. ΚΑΛΑΘΑΚΙ ΛΗΜΝΟΥ

Προϊόν Δευτερογενούς Παραγωγής.

Τοπικότητα Πρώτης Ύλης: Νήσος Λήμνος.

Προϋποθέσεις Πρώτης Ύλης (γάλακτος)

Σύμφωνα με το Άρθρο 2 της Υ.Α. Υπ. Γεωργίας 313044/1994, το γάλα πρέπει:

- α) Να προέρχεται από φυλές προβάτων και αιγών παραδοσιακά εκτρεφόμενων, η διατροφή των οποίων βασίζεται στην χλωρίδα της περιοχής.
- β) Να προέρχεται από αμέλξεις που γίνονται 10 τουλάχιστον ημέρες μετά τον τοκετό.
- γ) Σε περίπτωση χρησιμοποίησης γίδινου γάλακτος, αυτό δεν πρέπει να υπερβαίνει το 30% κατά βάρος.
- δ) Να είναι καλής ποιότητας και πλήρες, νωπό ή παστεριωμένο.
- ε) Απαγορεύεται η χρήση άλλου είδους γάλακτος εκτός από τα προκαθοριζόμενα α, β, γ και δ.
- στ) Απαγορεύεται η συμπύκνωση, η προσθήκη σκόνης ή συμπυκνώματος γάλακτος, πρωτεϊνών γάλακτος, καζεϊνικών αλάτων, χρωστικών, συντηρητικών και αντιβιοτικών ουσιών.
- ζ) Στο προς τυροκόμηση γάλα για παρασκευή τυριού ΚΑΛΑΘΑΚΙ ΛΗΜΝΟΥ προστίθεται παραδοσιακή πυτιά ή άλλα ένζυμα με ανάλογη δράση. Όταν το γάλα παστεριώνεται, προστίθενται αβλαβείς οξυγαλακτικές καλλιέργειες βακτηρίων, καθώς και χλωριούχο ασβέστιο μέχρι 20 gr/100 kgf γάλακτος.

Τοπικότητα της Παραγωγικής Διαδικασίας

Η παρασκευή και ωρίμανση του τυριού, πραγματοποιείται σε εγκαταστάσεις που βρίσκονται εντός της γεωγραφικής περιοχής της ν. Λήμνου (Άρθρο 3, παρ. 4).

Τεχνολογία Παρασκευής

Η πήξη του γάλακτος γίνεται στους 33-34⁰ C. Μετά από 45-60 λεπτά από την προσθήκη της πυτιάς, το τυρόπηγμα παραμένει σε ακινησία για λίγα λεπτά και στη συνέχεια μεταφέρεται για στράγγιση και βιολογική οξύνιση σε ειδικά, κυλινδρικού σχήματος καλούπια (καλαθάκια), τα οποία προσδίδουν χαρακτηριστική ανάγλυφη μορφή στο τυρί. Όταν ολοκληρωθεί η στράγγιση, το τυρί εξάγεται από τα καλούπια και αλατίζεται επιφανειακά με χονδρόκοκκο αλάτι (βρώσιμο χλωριούχο νάτριο). Στη συνέχεια, τοποθετείται σε λευκοσιδηρά δοχεία και καλύπτεται με άλμη, περιεκτικότητας σε χλωριούχο νάτριο 6-8% κατά βάρος. Τα δοχεία τοποθετούνται σε θαλάμους ωρίμανσης θερμοκρασίας 14-18⁰ C για τρεις περίπου βδομάδες και στη συνέχεια μεταφέρονται σε ψυκτικούς θαλάμους, θερμοκρασίας μικρότερης των 6⁰ C για ολοκλήρωση του χρόνου ωρίμανσης, ο οποίος είναι δύο τουλάχιστον μήνες (Άρθρο 3, παρ. 2 και 3).

Χαρακτηριστικά του Τελικού Προϊόντος

Τα βασικά χαρακτηριστικά του τυριού «Καλαθάκι Λήμνου» (Άρθρο 4), είναι:

Χημική σύσταση: Μέγιστη υγρασία 56% και ελάχιστη λιποπεριεκτικότητα επί ξηρού 43%.

- Τύπος τυριού: - Συνεκτικότητα: μαλακό τυρί
- Σχήμα: κυλινδρικό, με χαρακτηριστική ανάγλυφη μορφή.
 - Διαστάσεις: κατά τεμάχιο, 10-15 cm. διάμετρος και 10 cm. περίπου ύψος
 - Βάρος: κατά τεμάχιο, 0,7 έως 1,3 kgf.

Επιδερμίδα: δεν έχει.

- Μάζα τυριού: - Υφή: συμπαγής, με λίγες μηχανικές σχισμές.
- Χρώμα: καθαρό λευκό.
- Οπές: καθόλου ή λίγες.

Άλλα χαρακτηριστικά: τυρί που ωριμάζει και διατηρείται σε άλμη, με γεύση λιπόλυσης, ευχάριστη, ελαφρά όξινη και πλούσιο άρωμα.

Υποχρεώσεις των Παραγωγών ως προς την Συσκευασία.

Διατίθεται σε λευκοσιδηρά δοχεία τεσσάρων (4), οκτώ (8) και δέκα οκτώ (18) kg (Άρθρο 4).

Σήμερα, δύο από τα τυροκομεία του νησιού, προσφέρουν το προϊόν σε τεμάχια των 700 gr. περίπου, σε πλαστική συσκευασία υπό κενό αέρος (vacuum).

Υποχρεώσεις των Παραγωγών ως προς τις Επιστημόνες.

Σύμφωνα με το Άρθρο 5, οι παραγωγοί υποχρεούνται να αναγράφουν στα μέσα συσκευασίας τις ενδείξεις :

- α) ΚΑΛΑΘΑΚΙ ΛΗΜΝΟΥ (KALATHAKI LIMNOU).
- β) Προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (Π.Ο.Π.).
- γ) Τυρί
- δ) Επωνυμία και έδρα του παραγωγού-συσκευαστή.
- ε) Το βάρος του περιεχομένου.
- στ) Την ημερομηνία παραγωγής.
- ζ) Στοιχεία ελέγχου, που αναλύονται ως εξής: τα γράμματα ΚΑΛ-ΛΗ, ο αύξων αριθμός του μέσου συσκευασίας, η ημερομηνία παραγωγής.

Οι παραπάνω υποχρεωτικές ενδείξεις αναγράφονται τουλάχιστον στην ελληνική γλώσσα. Τα στοιχεία ελέγχου, κατόπιν έγγραφης άδειας της αρμόδιας Δ/σης Γεωργίας, αναγράφονται με ευθύνη του συσκευαστή.

4.1.1.2. Π.Ο.Π. ΦΕΤΑ.

Καν. Ε.Κ. 1107/12-6-1996 ⁽²⁰⁾

Επίσημη Ονομασία: Φέτα Π.Ο.Π.

Προϊόν Δευτερογενούς Παραγωγής.

Τοπικότητα Πρώτης Ύλης: Ελλάδα.

Προϋποθέσεις Πρώτης Ύλης (γάλακτος)

Ισχύουν όσα αναφέρθηκαν και για τις προϋποθέσεις του γάλακτος στην αντίστοιχη παράγραφο για το Καλαθάκι Λήμνου.

Τοπικότητα της Παραγωγικής Διαδικασίας: Ελλάδα

Τεχνολογία Παρασκευής, Χαρακτηριστικά του Τελικού Προϊόντος:

Πρόκειται για μαλακό τυρί από αιγοπρόβειο γάλα, οι πρακτικές επεξεργασίας του οποίου τελειοποιήθηκαν και κωδικοποιήθηκαν σταδιακά από το 1931.

Οι Ελληνικές αρχές, στην αίτηση καταχώρησης της ονομασίας «φέτα» την οποία υπέβαλλαν στις 21/1/1994 (και η οποία εγκρίθηκε από την αρμόδια Ευρωπαϊκή Επιτροπή με τον Καν. Ε.Κ. 1107/12-6-1996), αναφέρουν όλα τα σχετικά με τα χαρακτηριστικά, τις προϋποθέσεις και προδιαγραφές της πρώτης ύλης, την τεχνολογία παρασκευής, τα χαρακτηριστικά του τελικού προϊόντος, τις υποχρεώσεις των παραγωγών ως προς την συσκευασία, τις ενδείξεις και τις επισημάνσεις.

Μετά από αίτηση ακύρωσης της Δανίας, Γερμανίας και Γαλλίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με τον Καν. Ε.Κ. 1070/1999⁽¹⁷⁾, ακύρωσε εν μέρει τον Καν. Ε.Κ. 1107/1996, διαγράφοντας την ονομασία «φέτα» από το μητρώο προστατευομένων ονομασιών προέλευσης και προστατευομένων γεωγραφικών ενδείξεων. Μετά από ένσταση της Ελλάδας κατά της ακύρωσης, με τον Καν. Ε.Κ. 1829/2002, η Ε.Ε. αποφάσισε την καταχώρηση της ονομασίας «φέτα» στο μητρώο προστατευομένων ονομασιών προέλευσης και προστατευομένων γεωγραφικών ενδείξεων ως προϊόν Π.Ο.Π.

Τυποποίηση-Συσκευασία

Διατίθεται σε λευκοσιδηρά δοχεία τεσσάρων (4), οκτώ (8) και δέκα οκτώ (18) kgr. Σήμερα, δύο από τα τυροκομεία του νησιού, προσφέρουν το προϊόν σε τεμάχια των 500 gr. και των 1100 gr περίπου, σε συσκευασία από πλαστικό υλικό υπό κενό αέρος (vacuum).

4.1.1.3. ΤΥΠΙ ΜΕΛΙΧΛΩΡΟ (ΜΕΛΙΠΑΣΤΟ)

Επίσημη Ονομασία: Δεν υφίσταται

Προϊόν Δευτερογενούς Παραγωγής.

Τοπικότητα Πρώτης Ύλης: Νήσος Λήμνος.

Προϋποθέσεις Πρώτης Ύλης:

Ισχύουν όσα αναφέρθηκαν και για τις προϋποθέσεις του γάλακτος στην αντίστοιχη παράγραφο για το Καλαθάκι Λήμνου.

Τοπικότητα της Παραγωγικής Διαδικασίας:

Νήσος Λήμνος (Δεν υφίσταται νομοθετικό πλαίσιο).

Τεχνολογία Παρασκευής, Χαρακτηριστικά του Τελικού Προϊόντος, Συσκευασία:

Δεν υφίσταται ιδιαίτερο νομοθετικό πλαίσιο. Προβλέπεται από την γενικότερη νομοθεσία περί ελέγχου τροφίμων και ποτών ο έλεγχος ποιότητας με δειγματοληψίες από την Δ/ση Εμπορίου και έλεγχος από το Γενικό Χημείο του Κράτους ⁽¹⁾.

Διατίθεται στον καταναλωτή σε τεμάχια βάρους 400 gr. περίπου. Όπως και τα προηγούμενα δύο προϊόντα, έτσι και το μελίχλωρο, διατίθεται από τα δύο τυροκομεία που το παράγουν σε συσκευασία σε κενό αέρος.

4.1.2. Προϊόντα Οινοποιίας.

4.1.2.1. ΟΙΝΟΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΛΗΜΝΟΥ

ΦΕΚ 39Α/29-3-1982 (Π.Δ. 243)
ΦΕΚ 64Α/29-5-1982 (Π.Δ. 361)
ΦΕΚ 175Α/22-8-1995 (Π.Δ. 320)

Επίσημη Ονομασία: Ονομασία Προέλευσης Ανωτέρας Ποιότητας ΛΗΜΝΟΣ

Προϊόν Δευτερογενούς Παραγωγής.

Τοπικότητα Πρώτης Ύλης:

Νήσος Λήμνος.

Προϋποθέσεις Πρώτης Ύλης:

Στο ΦΕΚ 39Α/29-3-1982 (Π.Δ. 243), καθορίζεται ως πρώτη ύλη παραγωγής οίνων με την Ονομασία Προέλευσης ΛΗΜΝΟΣ αποκλειστικά σταφύλια της ποικιλίας Μοσχάτο Αλεξανδρείας, η οποία καλλιεργείται μόνον στην περιοχή. Ταυτόχρονα, καθορίζονται οι προδιαγραφές και οι τρόποι καλλιέργειας που οφείλουν να ακολουθούν οι αμπελοκαλλιεργητές.

Τοπικότητα της Παραγωγικής Διαδικασίας:

Νήσος Λήμνος.

Τεχνολογία Παρασκευής, Χαρακτηριστικά του Τελικού Προϊόντος:

Σύμφωνα με το ΦΕΚ 39Α/29-3-1982 (Π.Δ. 243) και ΦΕΚ 64Α/29-5-1982 (Π.Δ. 361), οι οίνοι οι οποίοι δικαιούνται Ονομασία Προέλευσης Ανωτέρας Ποιότητας ΛΗΜΝΟΣ, είναι ο οίνος φυσικώς γλυκός, ο οίνος γλυκός φυσικός, ο οίνος γλυκός φυσικός από διαλεχτούς αμπελώνες και ο οίνος γλυκός.

Για το κάθε είδος οίνου, αναφέρονται οι προδιαγραφές του γλεύκους όσον αφορά την περιεκτικότητα σε σάκχαρα, ο αλκοολικός βαθμός της προστιθέμενης αλκοόλης κατά την διάρκεια της ζύμωσης και τα όρια του αλκοολικού τίτλου του οίνου που προκύπτει από την ζύμωση.

Συσκευασία, Ενδείξεις και Επιστημονικές.

Με το ΦΕΚ 39Α/29-3-1982 (Π.Δ. 243) και το ΦΕΚ 964Β/22-11-1995, επιβάλλεται η υποχρέωση αναγραφής στις ετικέτες του ονομαστικού όγκου, του αλκοολικού τίτλου, του αριθμού παρτίδας και της επίσημης σήμανσης. Με το ΦΕΚ 175Α/22-8-1995 (Π.Δ. 320) καθορίζεται ότι η διακίνηση και διάθεση των οίνων θα διενεργείται μόνον με την ειδική εθνική ένδειξη «Ονομασία Προέλευσης Ανωτέρας Ποιότητας ΛΗΜΝΟΣ».

4.1.2.2. ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΟΙΝΟΣ.

ΚΑΝ (ΕΟΚ) 2092/91
ΚΥΑ 332221/11-1-2001
ΚΥΑ 351178/26-3-2001

Δεν υπάρχει ιδιαίτερο νομοθετικό πλαίσιο για τον βιολογικό οίνο, το οποίο να καθορίζει ζητήματα σχετικά με την επίσημη ονομασία, την τοπικότητα, τα χαρακτηριστικά, τις προϋποθέσεις και προδιαγραφές της πρώτης ύλης, την τοπικότητα της παραγωγικής διαδικασίας, την τεχνολογία παραγωγής, τα

χαρακτηριστικά του τελικού προϊόντος και τις υποχρεώσεις των παραγωγών ως προς την συσκευασία, τις ενδείξεις και τις επισημάνσεις. Όλα τα παραπάνω υπάγονται και καθορίζονται από τις Υπουργικές αποφάσεις και Εγκυκλίους οι οποίες ρυθμίζουν τα σχετικά ζητήματα για τους οίνους γενικότερα. Ότι αφορά τα βιολογικά προϊόντα αναφέρονται, αφενός μεν στον Κώδικα Τροφίμων (Codex Alimentarius), όπου περιγράφεται η βιολογική γεωργία ως σύστημα παραγωγής που ευνοεί τις πρακτικές διαχείρισης, με στόχο την δημιουργία ενός εναρμονισμένου πλαισίου παραγωγής, επισημάνσης και ελέγχου των γεωργικών προϊόντων διατροφής, αφετέρου δε στον Καν. (ΕΟΚ) 2092/91, όπου καθορίζονται ποια θεωρούνται βιολογικά προϊόντα, οι κανόνες παραγωγής και επισημάνσης των προϊόντων αυτών, καθώς επίσης και κανόνες που αφορούν το σύστημα ελέγχου και τις υποχρεώσεις και προϋποθέσεις διακίνησης των προϊόντων εντός της Ε.Ε. και προς τρίτες χώρες.

Θεωρείται σκόπιμο να αναφερθούν οι προτάσεις της ΔΗΩ (Οργανισμός πιστοποίησης βιολογικών οίνων) για νομοθετική κατοχύρωση της μείωσης των ορίων των διαφόρων πρόσθετων και συντηρητικών – ιδιαίτερα του θειώδη ανυδρίτη – τα οποία προστίθενται στην διάρκεια της παραγωγικής διαδικασίας, προκειμένου το τελικά παραγόμενο προϊόν να βρίσκεται πιο κοντά στο πνεύμα των διατάξεων του Κώδικα Τροφίμων περί αποφυγής παραγόντων εξωτερικής προέλευσης.

Σήμερα, η βιολογική καλλιέργεια σταφυλιών είναι σε πλήρες στάδιο και ο οίνος ο οποίος παράγεται είναι οίνος λευκός ξηρός με αλκοολικό τίτλο 12% VOL. Διατίθεται μόνον σε φιάλες των 0,75 lit και στην ετικέτα φέρει την ένδειξη «Οίνος Λευκός Ξηρός από Σταφύλια Βιολογικής Γεωργίας» και τον κωδικό πιστοποίησης «EL-01-BIO».

4.1.2.3. ΤΣΙΠΟΥΡΟ.

Επίσημη Ονομασία:

Δεν υφίσταται.

Προϊόν Δευτερογενούς Παραγωγής.

Τοπικότητα Πρώτης Ύλης:

Νήσος Λήμνος.

Τοπικότητα της Παραγωγικής Διαδικασίας:

Νήσος Λήμνος.

Προϋποθέσεις Πρώτης Ύλης, Χαρακτηριστικά του Τελικού Προϊόντος, Συσκευασία:

Εκτός από τις διατάξεις του Κώδικα Τροφίμων και ποτών και από τους σχετικούς νόμους για τον έλεγχο της παραγωγής οινοπνευματωδών ποτών, δεν υφίσταται ιδιαίτερο νομοθετικό πλαίσιο για την παραγωγή του προϊόντος. Το τοπικό τσίπουρο παράγεται από τοπικά σταφύλια, έχει αλκοολικό τίτλο 50 βαθμών (ενώ το παραγόμενο τσίπουρο στην υπόλοιπη Ελλάδα είναι 46 βαθμών) και διατίθεται σε τρεις συσκευασίες, των 200 ml, 700 ml και 5lt ⁽¹⁾.

Ενδείξεις και Επισημάνσεις:

Δεν υφίσταται ιδιαίτερο νομοθετικό πλαίσιο εφόσον δεν υπάρχει επίσημη ονομασία.

4.1.2.4. ΟΥΖΟ.

Επίσημη Ονομασία:

Δεν υφίσταται.

Προϊόν Δευτερογενούς Παραγωγής.

Τοπικότητα Πρώτης Ύλης:

Το οινόπνευμα από το οποίο παράγεται είναι εισαγόμενο.

Τοπικότητα της Παραγωγικής Διαδικασίας:

Νήσος Λήμνος.

Προϋποθέσεις Πρώτης Ύλης, Χαρακτηριστικά του Τελικού Προϊόντος, Συσκευασία:

Δεν υφίσταται ιδιαίτερο νομοθετικό πλαίσιο για την παραγωγή του προϊόντος εκτός από τις διατάξεις του Κώδικα Τροφίμων και ποτών και από τους σχετικούς νόμους για τον έλεγχο της παραγωγής οινοπνευματωδών ποτών. Διατίθεται σε συσκευασίες, των 200 ml, 350 ml, 500 ml, 700 ml, 1lt και 5lt ⁽¹⁾.

Ενδείξεις και Επισημάνσεις:

Δεν υφίσταται ιδιαίτερο νομοθετικό πλαίσιο εφόσον δεν υπάρχει επίσημη ονομασία.

4.1.3. Άλλα Προϊόντα Γεωργικής Παραγωγής.

ΦΑΒΑ (ΑΦΚΟΣ), ΣΟΥΣΑΜΙ, ΦΑΣΟΛΙΑ, ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΦΥΤΑ

Επίσημη Ονομασία:

Δεν υφίσταται.

Προϊόντα Πρωτογενούς Παραγωγής.

Τοπικότητα Πρώτης Ύλης: Νήσος Λήμνος

Τοπικότητα της Παραγωγικής Διαδικασίας:

Για την παραγωγή των προϊόντων γίνεται χρήση αποκλειστικά τοπικών πόρων.

4.1.4. Μέλι.

Επίσημη Ονομασία:

Δεν υφίσταται.

Προϊόν Δευτερογενούς Παραγωγής.

Τοπικότητα Πρώτης Ύλης:

N. Λήμνος.

Χαρακτηριστικά Πρώτης Ύλης:

Το θυμαρίσιο μέλι είναι το μοναδικό από τα αμιγή μέλια το οποίο δεν μπορεί να διαχωριστεί σύμφωνα με τα οργανοληπτικά και μακροσκοπικά του χαρακτηριστικά (χρώμα, άρωμα, γεύση, εμφάνιση, ταχύτητα κρυστάλλωσης). Ο λόγος της αδυναμίας αυτής βρίσκεται στην ανάμιξη, από τους διακινητές, του θυμαρίσιου μελιού με άλλα μέλια και την προώθησή του στην αγορά ως «θυμαρίσιου». Απάντηση για την καθαρότητα του θυμαρίσιου μελιού μπορεί να δώσει μόνον η ταυτοποίηση των μικροσκοπικών του χαρακτηριστικών και η εκτίμηση του περιεχόμενου ποσοστού γυρεοκόκκων. Σήμερα, προκειμένου ένα μέλι να χαρακτηριστεί ως «θυμαρίσιο»,

πρέπει να περιέχει ελάχιστο ποσοστό γυρεοκόκκων θυμαριού 18%⁽¹⁵⁾. Όπως ήδη αναφέρθηκε στο Κεφάλαιο 3, οι δύο επίσημοι δειγματοληπτικοί έλεγχοι για το τοπικό μέλι έχουν δώσει ποσοστό γυρεοκόκκων θυμαριού 64% και 60%.

Τοπικότητα Παρασκευής:

Η επεξεργασία και η συσκευασία γίνεται στη Νήσο Λήμνο.

Συσκευασία, Ενδείξεις και Επισημάνσεις:

Δεν υφίσταται ιδιαίτερο νομοθετικό πλαίσιο εφόσον δεν υπάρχει επίσημη ονομασία. Η επιλογή της υφιστάμενης συσκευασίας κυρίως σε γυάλινα δοχεία του 1 kgr. οφείλεται σε καθαρά εμπορικούς λόγους, στην προτίμηση δηλ. των καταναλωτών στην συσκευασία αυτή.

4.1.5. Ζυμαρικά «Φλομάρια».

Επίσημη Ονομασία:

Δεν υφίσταται.

Προϊόν Δευτερογενούς Παραγωγής.

Τοπικότητα και Χαρακτηριστικά Πρώτης Ύλης:

Παρασκευάζονται από τοπικές πρώτες ύλες (πρόβειο γάλα, αλεύρι σταρένιο, αυγά). Δεν υφίσταται ιδιαίτερο νομοθετικό πλαίσιο, εφόσον δεν υπάρχει επίσημη ονομασία.

Χαρακτηριστικά του Τελικού Προϊόντος, Συσκευασία:

Έχουν το χαρακτηριστικό μέγεθος ενός σπύρτου ή μισού σπύρτου (φλομάρι χοντρό και ψιλό αντίστοιχα). Διατίθενται στην αγορά από δύο επιχειρήσεις σε συσκευασίες των 400 gr.

4.2. Κατάταξη - Διαχωρισμός Τοπικών Προϊόντων

Όπως αναφέρθηκε στο Κεφάλαιο 1, ως «**Ονομασία Προέλευσης**» νοείται το όνομα μίας περιοχής, ενός συγκεκριμένου τόπου ή σε εξαιρετικές περιπτώσεις μίας χώρας, το οποίο χρησιμοποιείται στην περιγραφή ενός αγροτικού προϊόντος ή ενός τροφίμου, που προέρχεται από την περιοχή αυτή, το συγκεκριμένο τόπο ή τη χώρα αυτή και του οποίου η ποιότητα και τα χαρακτηριστικά οφείλονται κυρίως ή αποκλειστικά στο γεωγραφικό περιβάλλον. Το περιβάλλον αυτό περιλαμβάνει τους φυσικούς και ανθρώπινους παράγοντες και η παραγωγή, η μεταποίηση και η επεξεργασία του προϊόντος λαμβάνουν χώρα στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή.

Ως "**Γεωγραφική Ένδειξη**" νοείται το όνομα μιας περιοχής, ενός συγκεκριμένου τόπου ή σε εξαιρετικές περιπτώσεις μίας χώρας, το οποίο χρησιμοποιείται στην περιγραφή ενός αγροτικού προϊόντος ή ενός τροφίμου που προέρχεται από την περιοχή αυτή, το συγκεκριμένο τόπο ή τη χώρα αυτή και του οποίου μία συγκεκριμένη ποιότητα ή η φήμη ή άλλο χαρακτηριστικό, μπορούν να αποδοθούν στη γεωγραφική αυτή προέλευση και του οποίου η παραγωγή ή/και η μεταποίηση ή/και η επεξεργασία πραγματοποιούνται στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή.

Με βάση τους παραπάνω ορισμούς, μπορούμε να κατατάξουμε τα τοπικά προϊόντα της οριοθετημένης γεωγραφικής περιοχής της ν. Λήμνου ανάλογα με την τοπικότητα της πρώτης ύλης (προέλευση-καταγωγή πρώτης ύλης) και την τοπικότητα της παραγωγικής διαδικασίας (παραγωγή-μεταποίηση-επεξεργασία), όπως στον παρακάτω Πίν. 30.

Πίν. 30: Κατάταξη τοπικών προϊόντων ν. Λήμνου σύμφωνα με την τοπικότητα πρώτης ύλης και την τοπικότητα της παραγωγικής διαδικασίας.

A/A	ΠΡΟΪΟΝΤΑ	A' ΓΕΝΗΣ Ή B' ΓΕΝΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	ΧΡΗΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ Α' ΥΛΩΝ	ΤΟΠΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ / ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	ΣΗΜΑΝΣΗ ΙΔΙΟΤΥΠΙΑΣ (*)
1	Π.Ο.Π. Καλαθάκι Λήμνου	B' Γενής	Ναι	Ναι	Ναι
2	Π.Ο.Π. Φέτα	B' Γενής	Ναι	Ναι	Ναι
3	Μελίχλωρο (Μελίπαστο)	B' Γενής	Ναι	Ναι	Όχι –ν.
4	Οίνοι ν.α.ρ.α.	B' Γενής	Ναι	Ναι	Ναι
5	Βιολογικός οίνος	B' Γενής	Ναι	Ναι	Ναι
6	Τσίπουρο	B' Γενής	Ναι	Ναι	Όχι –ν.
7	Ούζο	B' Γενής	Όχι	Ναι	Όχι
8	Ζυμαρικά "Φλομάρια"	B' Γενής	Ναι	Ναι	Όχι –ν.
9	Μέλι	B' Γενής	Ναι	Ναι	Όχι –ν.
10	Φάβα "Άφκος"	A' Γενής	Ναι	Ναι	Όχι –ν.
11	Σουσάμι	A' Γενής	Ναι	Ναι	Όχι –ν.
12	Φασόλια	A' Γενής	Ναι	Ναι	Όχι –ν.
13	Αρωματικά Φυτά	A' Γενής	Ναι	Ναι	Όχι –ν.

(*) Χαρακτηρισμοί: «Ναι», ήδη έχουν σήμανση ιδιοτυπίας, «Όχι-ν» δεν έχουν σήμανση ιδιοτυπίας αλλά έχουν τις προϋποθέσεις για να αποκτήσουν, «Όχι», δεν καλύπτουν τις προϋποθέσεις για να αποκτήσουν.

Από την κατάταξη αυτή γίνεται φανερό ότι από τα εννέα κύρια παραγόμενα προϊόντα του νησιού τα οποία δεν έχουν σήμανση ιδιοτυπίας, τα οκτώ από αυτά (δηλ. όλα εκτός του ούζου), καλύπτουν τις προϋποθέσεις περί τοπικότητας της πρώτης ύλης και τοπικότητας της παραγωγής / παρασκευής*. Κατά συνέπεια, πρέπει να αναληφθούν προσπάθειες για την ένταξή τους σε καθεστώς σήμανσης, προκειμένου να διαφοροποιηθούν ποιοτικά και να επιτευχθεί αύξηση της προστιθέμενης αξίας και εμπορική αξιοποίηση τους, μέσω της εκμετάλλευσης του συγκριτικού πλεονεκτήματος της ιδιαιτερότητας των πόρων της περιοχής.

*Σύμφωνα με τον Καν. 2092/91, Άρθ. 4, παρ. 2 και 3, ως «παραγωγή» νοούνται οι απαιτούμενες εργασίες για την λήψη γεωργικών προϊόντων, όπως αυτά απαντώνται στην γεωργική εκμετάλλευση, ενώ ως «παρασκευή» νοούνται οι εργασίες μεταποίησης, συντήρησης και συσκευασίας των τοπικών προϊόντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5°

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΚΛΑΔΟΥ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ ΝΗΣΟΥ ΛΗΜΝΟΥ.

5.1. Πρωτογενής τομέας παραγωγής.

Στις επόμενες τρεις παραγράφους γίνεται εκτίμηση των τάσεων οι οποίες επικράτησαν στη ν. Λήμνο, όσον αφορά την τιμή (ονομαστική και πραγματική), με την οποία διατέθηκε το αγροτικό προϊόν στις μονάδες μεταποίησης του δευτερογενούς τομέα (τιμή στον παραγωγό), καθώς επίσης και την ακαθάριστη πρόσοδο (συνολικά έσοδα) των παραγωγών. Πιο συγκεκριμένα, η εκτίμηση αφορά την παραγωγή γάλακτος και την συμβατική αμπελοκαλλιέργεια για το χρονικό διάστημα 1995 έως 2002 και την βιολογική αμπελοκαλλιέργεια για το χρονικό διάστημα 1998 έως 2002.

Η εκτίμηση αυτή δεν δίνει απαντήσεις σχετικά με το πραγματικό (καθαρό) εισόδημα των παραγωγών, για τον λόγο ότι δεν έχει γίνει ανάλυση του κόστους των αντίστοιχων γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Κάτι τέτοιο απαιτεί ιδιαίτερη εκτίμηση του πρωτογενούς τομέα παραγωγής κατά δραστηριότητα, πράγμα το οποίο ξεφεύγει από το αντικείμενο της παρούσας μελέτης.

Ακόμη, θεωρείται σκόπιμο να αναφερθεί ότι στην εκτίμηση της ακαθάριστης προσόδου δεν έχουν συμπεριληφθεί οι επιδοτήσεις. Όπως αναφέρθηκε και στο Κεφάλαιο 3, παρ. 3.7, για τα έτη 2001 και 2002 εκκρεμεί ακόμη η εκκαθάριση των υπερβάσεων, με αποτέλεσμα να μην είναι γνωστό ακριβώς το ύψος των επιδοτήσεων κατά δραστηριότητα.

5.1.1. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΑΛΑΚΤΟΣ

Στον Πιν. 24, (Κεφάλαιο 3), παρουσιάστηκε η συνολικά παραγόμενη ποσότητα γάλακτος για τα έτη 1997 έως 2002. Σύμφωνα με αυτόν, η μέση ετήσια παραγόμενη ποσότητα γάλακτος ανέρχεται στους 2.977 τόνους. Από αυτούς, οι 1940 τόνοι (ποσοστό 65%), παράγονται από γαλακτοπαραγωγούς συνεταιρισμένους στην Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου και οι οποίοι αποτελούν το 70% περίπου του συνολικού αριθμού των γαλακτοπαραγωγών του νησιού. Επειδή για τους μη συνεταιρισμένους γαλακτοπαραγωγούς δεν υπάρχουν διαστρωματικά στοιχεία σχετικά με τις τιμές για το γάλα και τις παραχθείσες ποσότητες και επειδή το προαναφερόμενο ποσοστό είναι ικανοποιητικό προκειμένου να αντιπροσωπεύσει τις τάσεις της συνολικής γαλακτοπαραγωγής στην περιοχή, για το χρονικό διάστημα 1995 έως 2002, η εκτίμηση η οποία θα ακολουθήσει, θα στηριχθεί στα διαθέσιμα στοιχεία της Ε.Α.Σ. Λήμνου.

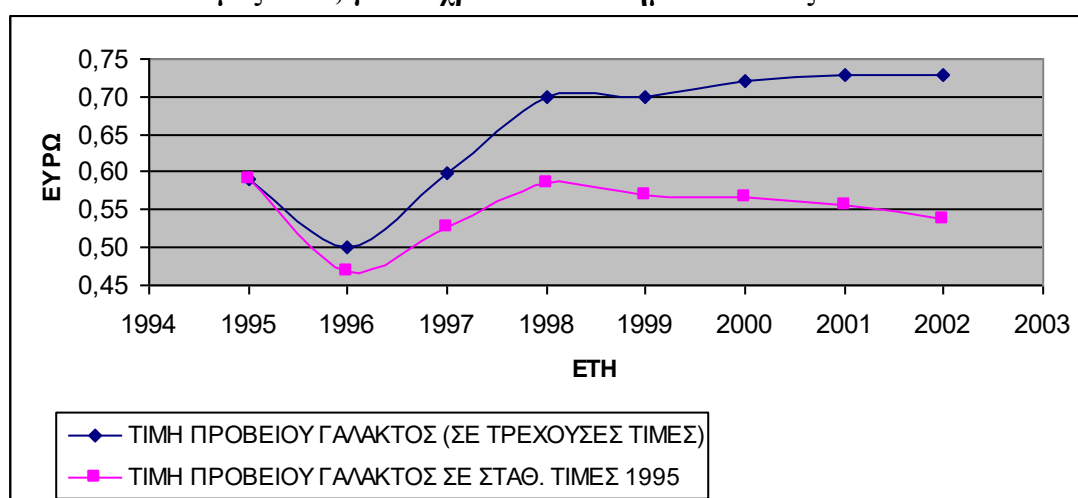
Στον Πίν. 14 (Παράρτημα) παρουσιάζονται, για το χρονικό διάστημα 1995 έως 2002, οι παραχθείσες ποσότητες πρόβειου και αίγειου γάλακτος και οι αντίστοιχες τιμές (σε ευρώ), οι οποίες δόθηκαν στους συνεταιρισμένους παραγωγούς. Προκειμένου να υπάρχει πληρέστερη και ορθότερη σύγκριση των τιμών μεταξύ των διαφορετικών ετών, έγινε αποπληθωρισμός, θεωρώντας ως έτος βάσης το 1995 (στον Πίν. 13 του παραρτήματος δίνεται το γενικό επίπεδο τιμών των ετών αυτών σε σταθερές τιμές 1995, με βάση τους δείκτες τιμών της Ε.Σ.Υ.Ε.). Με τον τρόπο αυτό, παρουσιάζονται

στον ίδιο πίνακα, τόσο τα έσοδα των παραγωγών από το πρόβειο και αίγιο γάλα, όσο και τα συνολικά έσοδα από την παραγωγή γάλακτος γενικά, απαλλαγμένα από την απώλεια αγοραστικής δύναμης, λόγω αύξησης του γενικού επιπέδου τιμών.

Εκτίμηση τιμής γάλακτος.

Η ονομαστική τιμή που δόθηκε στους παραγωγούς για το πρόβειο γάλα (Διάγρ. 5. Εξέλιξη τιμής πρόβειου γάλακτος σε τρέχουσες και σε σταθερές τιμές 1995, για το χρονικό διάστημα 1995 έως 2002), παρουσίασε μείωση κατά 15,3% το 1996 και συνέχισε αυξανόμενη τα επόμενα χρόνια, φθάνοντας το 2002 να εμφανίζεται αυξημένη κατά 23,7% σε σχέση με το 1995. Εκτιμώντας όμως την πραγματική τιμή, αυτή παρουσίασε μείωση κατά 20,33% το 1996, αυξήθηκε τα δύο επόμενα χρόνια φθάνοντας το 1998 ακριβώς στο ύψος του 1995 και συνέχισε σταθερά να μειώνεται, καταγράφοντας το 2002 μεταβολή -8,5% σε σχέση με το 1995.

Διάγραμμα 5. Εξέλιξη τιμής πρόβειου γάλακτος σε τρέχουσες και σε σταθερές τιμές 1995, για το χρονικό διάστημα 1995 έως 2002.

Επεξεργασία στοιχείων Ε.Α.Σ. Λήμνου.

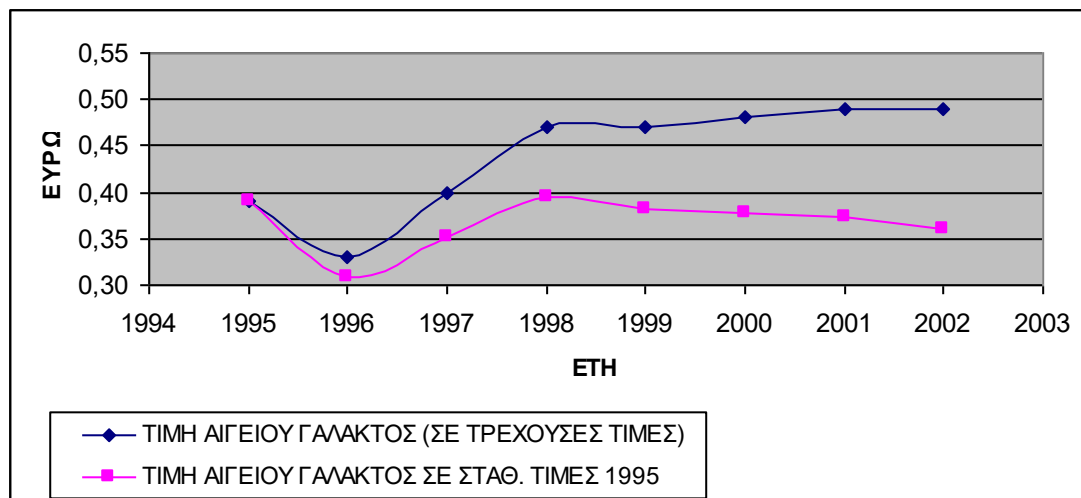
Ακόμη, η μέση ονομαστική τιμή πρόβειου γάλακτος για την οκταετία καταγράφεται στα 0,66 ευρώ, ενώ στην πραγματικότητα, **η μέση πραγματική τιμή** (σε σταθερές τιμές 1995), με την οποία διέθεσαν οι παραγωγοί το προϊόν τους είναι **0,55 ευρώ**.

Αντίστοιχα, η ονομαστική τιμή που δόθηκε στους παραγωγούς για το αίγιο γάλα, παρουσίασε μείωση κατά 15,4% το 1996 και συνέχισε αυξανόμενη τα επόμενα χρόνια, φθάνοντας το 2002 να εμφανίζεται αυξημένη κατά 25,6% σε σχέση με το 1995 (Διάγρ. 6. Εξέλιξη τιμής αίγιου γάλακτος σε τρέχουσες και σε σταθερές τιμές 1995, για το χρονικό διάστημα 1995 έως 2002).

Η πραγματική τιμή όμως παρουσίασε μείωση κατά 20,5% το 1996, αυξήθηκε τα δύο επόμενα χρόνια φθάνοντας το 1998 ακριβώς στο ύψος του αρχικού έτους και συνέχισε σταθερά να μειώνεται, καταγράφοντας το 2002 μεταβολή **-7,7% σε σχέση με το 1995**.

Η μέση ονομαστική τιμή αίγιου γάλακτος για την οκταετία διαμορφώνεται στα 0,44 ευρώ, ενώ στην πραγματικότητα, **η μέση πραγματική τιμή** (σε σταθερές τιμές 1995), με την οποία διέθεσαν οι παραγωγοί το προϊόν τους είναι **0,37 ευρώ**.

Διάγραμμα 6. Εξέλιξη τιμής αίγιου γάλακτος σε τρέχουσες και σε σταθερές τιμές 1995, για το χρονικό διάστημα 1995 έως 2002.

Επεξεργασία στοιχείων Ε.Α.Σ. Λήμνου.

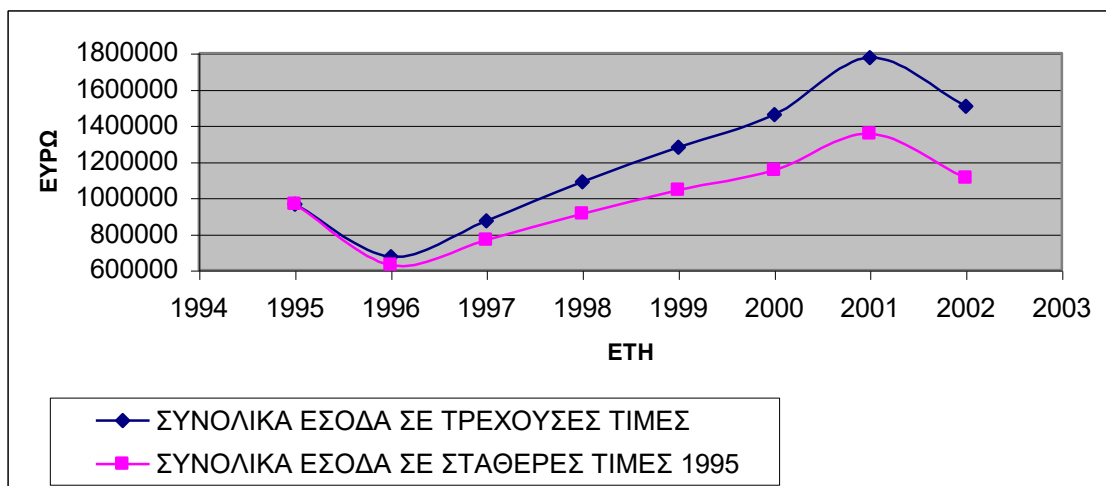
Εκτίμηση ακαθάριστης προσόδου γαλακτοπαραγωγών.

Μια πρώτη παρατήρηση η οποία προκύπτει από τα στοιχεία του Πίν. 14 (Παράρτημα), είναι η αύξηση, διαχρονικά, της συμμετοχής των εσόδων από αίγιο γάλα σε βάρος των εσόδων από πρόβειο γάλα. Πιο συγκεκριμένα, τα πρώτα αυξάνονται σταθερά κατά την διάρκεια της οκταετίας, από 3% το 1995, σε 7,3% το 2002, με μέσο ποσοστό συμμετοχής στα συνολικά έσοδα 4,4%.

Τα συνολικά έσοδα των παραγωγών σε τρέχουσες τιμές, παρουσίασαν μείωση 30,3% το 1996, αλλά συνέχισαν αυξανόμενα, φθάνοντας το 2001 στο ύψος των 1.775.150 ευρώ, δηλ. αυξημένα κατά 83,9% σε σχέση με το 1995. Το 2002, το ύψος των συνολικών εσόδων είναι 1.506.980 ευρώ, δηλ. αυξημένα κατά 56,1% σε σχέση με το 1995 (Διάγρ. 7. Εξέλιξη συνολικών εσόδων γαλακτοπαραγωγών σε τρέχουσες και σε σταθερές τιμές 1995, για το χρονικό διάστημα 1995 έως 2002).

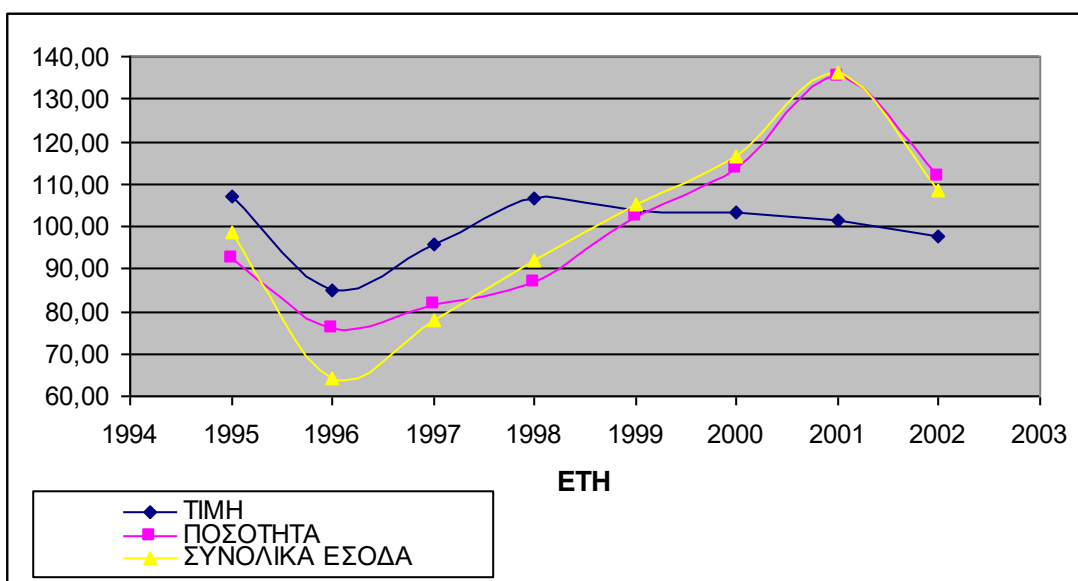
Εκτιμώντας τα συνολικά έσοδα των παραγωγών σε σταθερές τιμές (έτος βάσης 1995), αυτά παρουσιάζουν το 1996 μείωση 34,7%, αλλά συνεχίζουν αυξανόμενα, εμφανίζοντας το 2001 μεταβολή +40,3% σε σχέση με το 1995. Το 2002, το ύψος των συνολικών εσόδων είναι μικρότερο από αυτό του 2000 και του 2001, είναι όμως αυξημένο σε σχέση με το 1995 κατά **15%**. Οι ακραίες μεταβολές των ετών 1996 και 2001, οφείλονται, η μεν πρώτη στην ταυτόχρονη μεγάλη μείωση τιμής και ποσότητας, η δε δεύτερη στην μεγάλη αύξηση της ποσότητας (η τιμή παρέμεινε στα επίπεδα της μέσης τιμής οκταετίας, χωρίς να επηρεάσει την ακαθάριστη πρόσοδο) (Διάγραμμα 8).

Διάγραμμα 7. Εξέλιξη συνολικών εσόδων γαλακτοπαραγωγών σε τρέχουσες και σε σταθερές τιμές 1995, για το χρονικό διάστημα 1995 έως 2002.

Επεξεργασία στοιχείων Ε.Α.Σ. Λήμνου.

Διάγραμμα 8: Εξέλιξη τιμής σε σχέση με μέση τιμή, ποσότητας σε σχέση με την μέση ποσότητα και συνολικών εσόδων σε σχέση με τα μέσα συνολικά έσοδα, για το χρονικό διάστημα 1995/2002.

Επεξεργασία στοιχείων Ε.Α.Σ. Λήμνου.

Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι οι γαλακτοπαραγωγικές εκμεταλλεύσεις επέτυχαν αύξηση του παραγόμενου προϊόντος με αύξηση των χρησιμοποιούμενων συντελεστών παραγωγής, η οποία όμως συνοδεύτηκε, καθ' όλο το χρονικό αυτό διάστημα, από μείωση των αμοιβών των παραγωγικών αυτών συντελεστών.

Τα μέσα συνολικά έσοδα οκταετίας των γαλακτοπαραγωγών σε τρέχουσες τιμές και **σε σταθερές τιμές** ανέρχονται στο ύψος των 1.202.410 ευρώ και **991.320 ευρώ** αντίστοιχα.

5.1.2. ΣΥΜΒΑΤΙΚΗ ΑΜΠΕΛΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ

Στον Πιν. 18, (Κεφάλαιο 3), παρουσιάστηκε η παραχθείσα ποσότητα σταφυλιών από αμπελοκαλλιεργητές συνεταιρισμένους στην Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών

Λήμνου, για τα έτη 1995 έως 2002. Σύμφωνα με αυτόν, η μέση ετήσια παραγόμενη ποσότητα ανέρχεται στους 4.205 τόνους, όταν η μέση ετήσια παραγωγή οκταετίας της περιοχής είναι 4680 τόνοι (ποσοστό 90% περίπου).

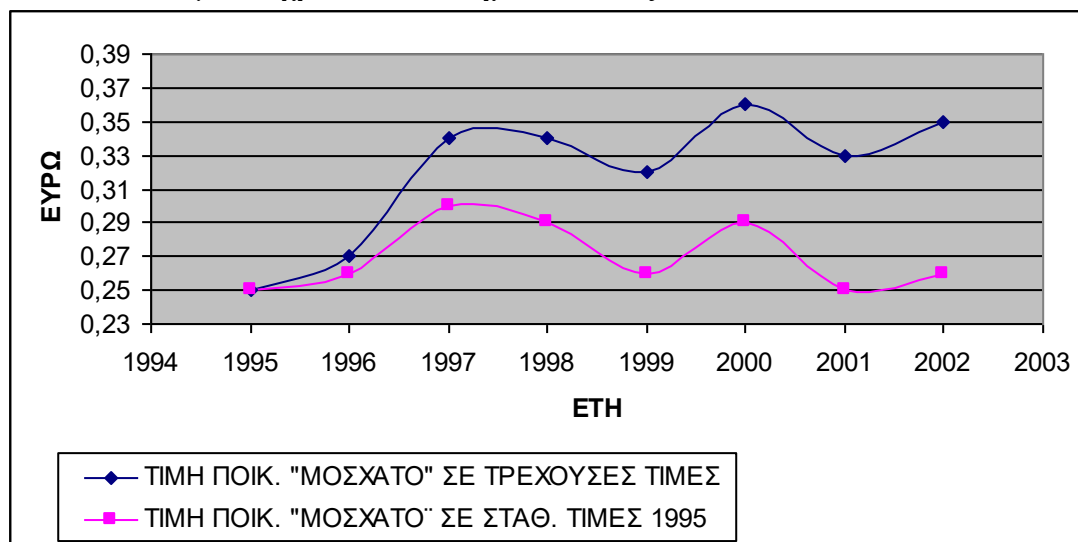
Επειδή για τους μη συνεταιρισμένους αμπελοκαλλιεργητές δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία τα οποία να αφορούν τόσο τις τιμές με τις οποίες διατέθηκαν τα σταφύλια στα οινοποιεία όσο και τις παραχθείσες ποσότητες και επειδή το προαναφερόμενο ποσοστό είναι ικανοποιητικό προκειμένου να αντιπροσωπεύσει τις τάσεις της συνολικής αμπελοκαλλιέργειας στην περιοχή, για το χρονικό διάστημα 1995 έως 2002, η εκτίμηση η οποία θα ακολουθήσει, θα στηριχθεί στα διαθέσιμα στοιχεία της Ε.Α.Σ. Λήμνου.

Στον Πίν. 15 (Παράρτημα) παρουσιάζονται, για το χρονικό διάστημα 1995 έως 2002, οι παραχθείσες ποσότητες συμβατικών σταφυλιών κατά είδος, των ποικιλιών Μοσχάτο και Καλαμπάκι και οι αντίστοιχες τιμές (σε ευρώ), οι οποίες δόθηκαν στους συνεταιρισμένους παραγωγούς. Ακόμη, παρουσιάζονται και οι πραγματικές τιμές και το αντίστοιχο πραγματικό συνολικό εισόδημα (σε σταθερές τιμές 1995), προκειμένου να εκτιμηθούν οι τάσεις των μεγεθών, απαλλαγμένες από τις μεταβολές των τιμών λόγω πληθωριστικών τάσεων.

Εκτίμηση τιμής συμβατικών σταφυλιών.

Η ονομαστική τιμή που δόθηκε στους παραγωγούς για το μοσχάτο, παρουσίασε στην διάρκεια της οκταετίας 1995/2002 αυξητική τάση, με εξαίρεση τα έτη 1999 και 2001 (Διάγραμμα 9). Το τελευταίο εξεταζόμενο έτος, η ονομαστική τιμή εμφανίζεται αυξημένη κατά 40% σε σχέση με την τιμή του 1995.

Διάγραμμα 9. Εξέλιξη τιμής συμβατικών σταφυλιών ποικιλίας «Μοσχάτο Αλεξανδρείας» σε τρέχουσες και σε σταθερές τιμές 1995 για το χρονικό διάστημα 1995 έως 2002.

Επεξεργασία στοιχείων Ε.Α.Σ. Λήμνου.

Εκτιμώντας όμως την **πραγματική τιμή**, αυτή παρουσίασε σταδιακή αύξηση έως το 1997 (+20%), και με εξαίρεση το έτος 2000, παρουσίασε φθίνουσα πορεία, καταγράφοντας τελική μεταβολή **+4%** σε σχέση με την τιμή του 1995.

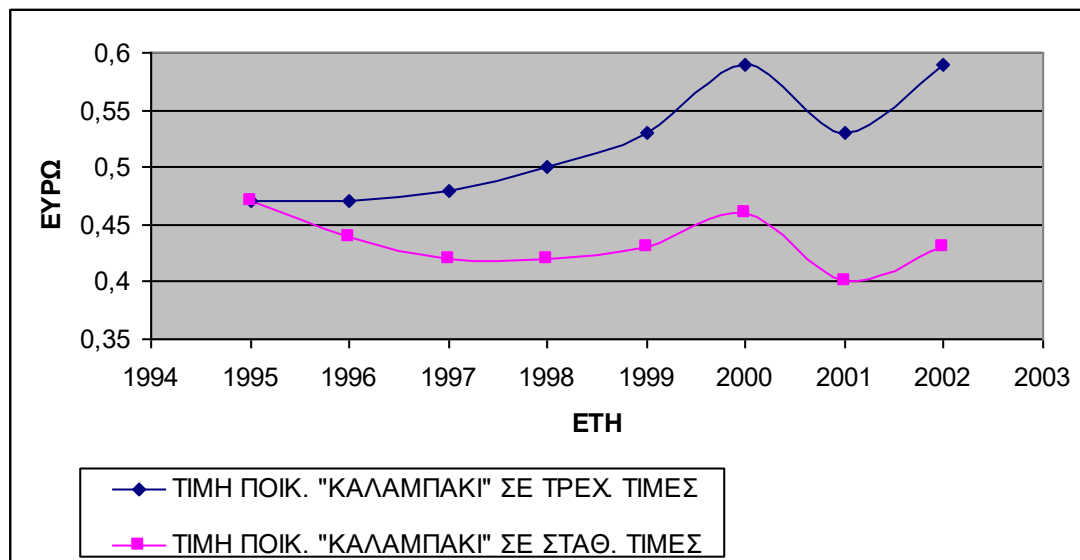
Η μέση ονομαστική τιμή της ποικιλίας αυτής για την οκταετία καταγράφεται στα 0,32 ευρώ, ενώ στην πραγματικότητα, η **μέση πραγματική τιμή** (σε σταθερές τιμές 1995), με την οποία διέθεσαν οι παραγωγοί το προϊόν τους είναι **0,27 ευρώ**.

Αντίστοιχα για την ποικιλία «Καλαμπάκι», η ονομαστική τιμή που δόθηκε στους παραγωγούς, παρουσίασε στην διάρκεια της οκταετίας 1995/2002 αυξητική τάση, με

εξαίρεση το έτος 2001, (Διάγραμμα 10. Εξέλιξη τιμής συμβατικών σταφυλιών ποικιλίας «Καλαμπάκι», σε τρέχουσες και σε σταθερές τιμές 1995, για το χρονικό διάστημα 1995 έως 2002), παρουσιάζοντας το 2002 μεταβολή +26% σε σχέση με την ονομαστική τιμή του 1995.

Σε **σταθερές τιμές**, η τιμή της ποικιλίας αυτής παρουσίασε αυξομειώσεις, καταγράφοντας όμως καθ' όλα τα έτη ύψος χαμηλότερο του αρχικά εξεταζόμενου έτους, καταλήγοντας το 2002 να εμφανίζει μεταβολή -9% σε σχέση με την τιμή του 1995.

Διάγραμμα 10. Εξέλιξη τιμής συμβατικών σταφυλιών ποικιλίας «Καλαμπάκι», σε τρέχουσες και σε σταθερές τιμές 1995, για το χρονικό διάστημα 1995 έως 2002.

Επεξεργασία στοιχείων Ε.Α.Σ. Λήμνου.

Η μέση ονομαστική τιμή της ποικιλίας αυτής για την οκταετία καταγράφεται στα 0,52 ευρώ, ενώ στην πραγματικότητα, **η μέση πραγματική τιμή** (σε σταθερές τιμές 1995), με την οποία διέθεσαν οι παραγωγοί το προϊόν τους είναι **0,43 ευρώ**.

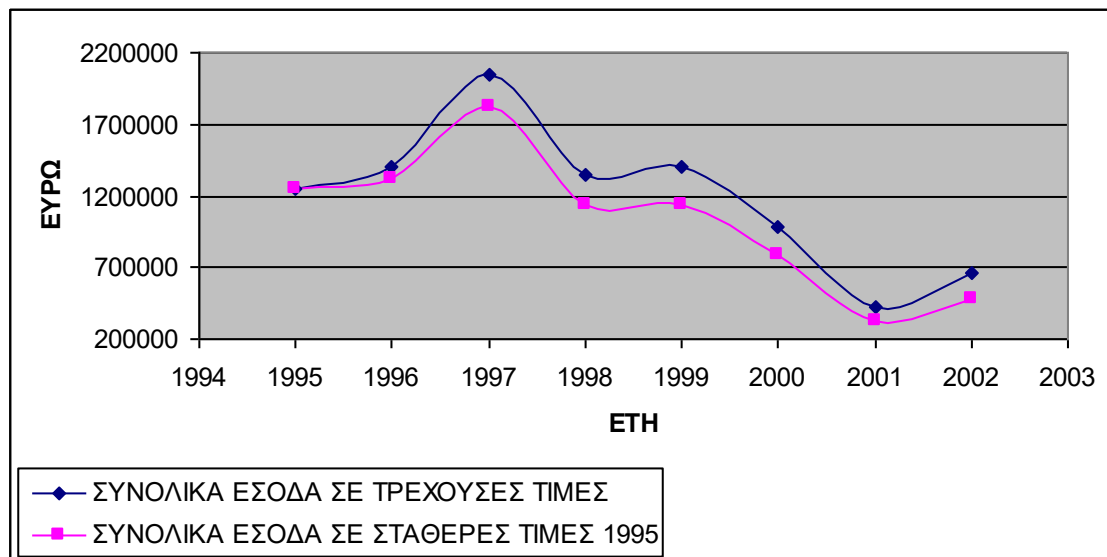
Εκτίμηση ακαθάριστης προσόδου καλλιεργητών συμβατικών αμπελιών.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Πίν. 15 (Παράρτημα), το ποσοστό συμμετοχής των εσόδων από την πώληση σταφυλιών της ποικιλίας «Καλαμπάκι» παρουσιάζεται αυξανόμενο στην διάρκεια της οκταετίας 1995/2002, σε βάρος της συμμετοχής του ποσοστού των εσόδων από την πώληση σταφυλιών της ποικιλίας «Μοσχάτο Αλεξανδρείας». Πιο συγκεκριμένα, τα πρώτα αυξάνονται κατά την διάρκεια της οκταετίας, από 3,6% το 1995, σε 7,13% το 2002, με μέσο ποσοστό συμμετοχής στα συνολικά έσοδα 4,6%.

Η ακαθάριστη πρόσοδος των παραγωγών σε τρέχουσες τιμές, παρουσίασε συνεχή αύξηση τα δύο πρώτα έτη, φθάνοντας το 1997 να είναι αυξημένη κατά 63,06% σε σχέση με το 1995 (Διάγρ. 11. Εξέλιξη συνολικών εσόδων αμπελοκαλλιεργητών σε τρέχουσες και σε σταθερές τιμές 1995, για το χρονικό διάστημα 1995/2002). Από το 1998 έως και το 2001 ακολουθεί φθίνουσα πορεία, εμφανίζοντας το τελευταίο αυτό έτος μεταβολή -66,54%. Το 2002, παρουσιάζεται μια σχετική ανάκαμψη των ονομαστικών συνολικών εσόδων, σε επίπεδα όμως πολύ χαμηλότερα από αυτά του 1995 (-47,05%).

Όσον αφορά **τα συνολικά έσοδα των παραγωγών σε σταθερές τιμές** (έτος βάσης 1995), αυξάνονται έως το 1997 (μεταβολή +45,11% σε σχέση με το 1995), αλλά συνεχίζουν μειούμενα έως το 2002, εμφανίζοντας, το 2001 μεταβολή -74,51% και -61,31% το 2002, σε σχέση με το 1995.

Διάγραμμα 11. Εξέλιξη συνολικών εσόδων αμπελοκαλλιεργητών σε τρέχουσες και σε σταθερές τιμές 1995, για το χρονικό διάστημα 1995/2002.

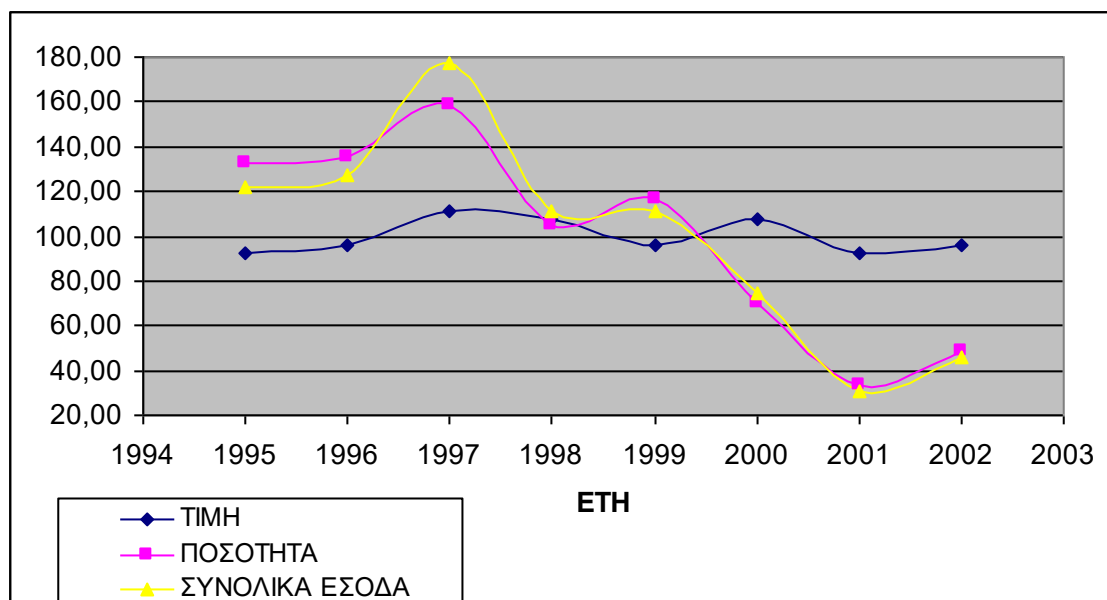

Επεξεργασία στοιχείων Ε.Α.Σ. Λήμνου.

Τα **μέσα ετήσια συνολικά έσοδα** των καλλιεργητών συμβατικών αμπελιών σε τρέχουσες τιμές υπολογίζονται στα 1.190.480 ευρώ, ενώ σε **σταθερές τιμές** στα **988.177** ευρώ.

Όπως φαίνεται και από το παρακάτω Διάγραμμα (Διάγρ. 12: Εξέλιξη τιμής σε σχέση με μέση τιμή, ποσότητας σε σχέση με την μέση ποσότητα και συνολικών εσόδων σε σχέση με τα μέσα συνολικά έσοδα, για το χρονικό διάστημα 1995/2002), τα συνολικά έσοδα εξαρτώνται πολύ περισσότερο από τις μεταβολές της ποσότητας παρά από τις μεταβολές της τιμής. Αυτό συμβαίνει γιατί αφ' ενός μεν η τιμή παρουσιάζει μικρή απόκλιση (από -7,41% έως +11,11%) σε σχέση με την μέση τιμή, αφ' ετέρου δε η παραγόμενη ποσότητα παρουσιάζει ιδιαίτερα μεγάλη απόκλιση (από -66,72% έως +58,91%) σε σχέση με την μέση παραγόμενη ποσότητα, με αποτέλεσμα τα συνολικά έσοδα να επηρεάζονται κυρίως από τις μεταβολές της ποσότητας, παρουσιάζοντας απόκλιση, σε σχέση με τα μέσα συνολικά έσοδα, από -69,19% έως +77,2%.

Διάγραμμα 12: Εξέλιξη τιμής σε σχέση με μέση τιμή, ποσότητας σε σχέση με την μέση ποσότητα και συνολικών εσόδων σε σχέση με τα μέσα συνολικά έσοδα, για το χρονικό διάστημα 1995/2002.

Επεξεργασία στοιχείων Ε.Α.Σ. Λήμνου.

5.1.3. ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΜΠΕΛΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ

Όπως αναφέρθηκε και στο Κεφάλαιο 3, βιολογικοί αμπελώνες άρχισαν να καλλιεργούνται στη ν. Λήμνο από το 1998. Καλλιεργείται μόνον μία ποικιλία (Μοσχάτο Αλεξανδρείας) από αμπελοκαλλιεργητές, οι οποίοι στο σύνολό τους είναι συνεταιρισμένοι στην Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου. Άρα, τα διαθέσιμα

Πίν. 31: Στοιχεία βιολογικής αμπελουργίας 1998 έως 2002 (ποσότητες, τιμές ονομαστικές και πραγματικές και συνολικά -ονομαστικά και πραγματικά- έσοδα).

Έτη	Ποσότητα (Τόνοι)	Τιμή βιολογ. σταφυλιών (τρέχουσες σε ευρώ)	Τιμή βιολογ. σταφυλιών (σε σταθ. τιμ. 1998)	Συνολικά έσοδα παραγωγών (σε τρέχ. τιμές) (ευρώ)	Συνολικά έσοδα παραγωγών (σε στ. τιμές 1998) (ευρώ)
1998	900	0,32	0,32	290536	290536
1999	856	0,35	0,34	301453	292911
2000	665	0,35	0,33	234189	220236
2001	496	0,35	0,32	174674	159040
2002	735	0,38	0,34	280411	246529
Μ.Ο.	730,4	0,35	0,33	256252	241850

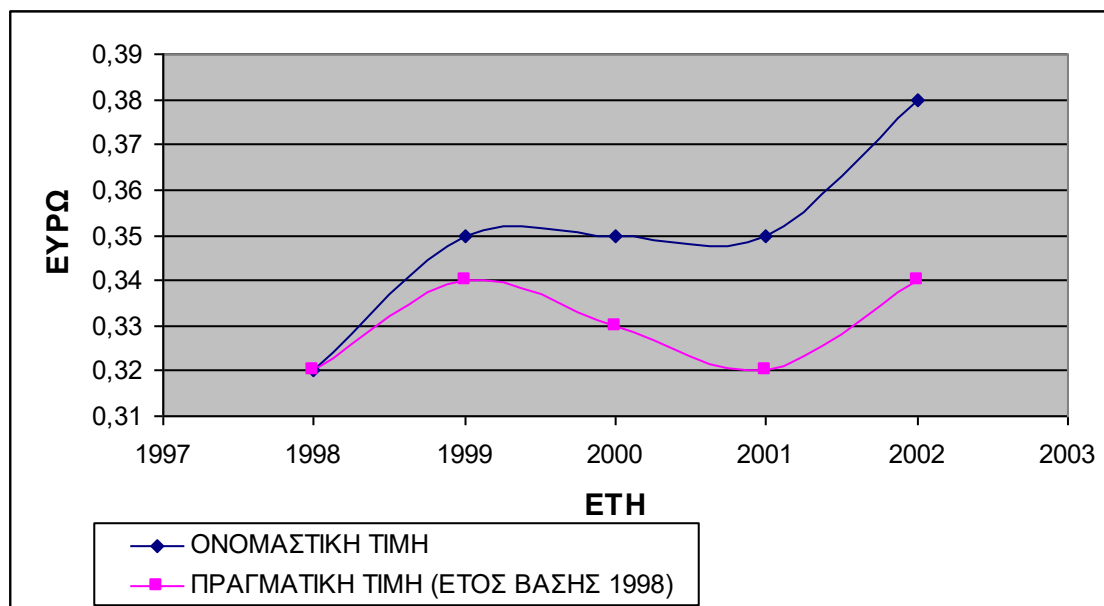
Επεξεργασία στοιχείων Ε.Α.Σ. Λήμνου.

στοιχεία σχετικά με τις ετησίως παραγόμενες ποσότητες και τις αντίστοιχες ονομαστικές τιμές, αφορούν το σύνολο της βιολογικής αμπελοκαλλιέργειας στο νησί. Τα στοιχεία αυτά, καθώς επίσης οι ετήσιες πραγματικές τιμές (έτος βάσης 1998), τα ονομαστικά συνολικά έσοδα και τα πραγματικά συνολικά έσοδα, παρουσιάζονται στον παραπάνω Πίν. 31

Εκτίμηση τιμής βιολογικών σταφυλιών.

Η ονομαστική τιμή βιολογικών σταφυλιών (Πίν. 31 και Διάγραμμα 13), αυξήθηκε τον δεύτερο χρόνο παραγωγής, διατηρήθηκε σταθερή για μία τριετία (1999-2001) και αυξήθηκε επίσης το 2002, παρουσιάζοντας τελική μεταβολή +9,4% σε σχέση με το 1998. Η **πραγματική τιμή** εξελίχθηκε στην διάρκεια της πενταετίας όπως και η ονομαστική σε χαμηλότερα επίπεδα λόγω του πληθωρισμού, εμφανίζοντας θετική μεταβολή, ίση με +3,12%, σε σχέση με το 1998.

Διάγραμμα 13. Εξέλιξη τιμής βιολογικών σταφυλιών σε τρέχουσες και σε σταθερές τιμές 1998 για το χρονικό διάστημα 1995 έως 2002.

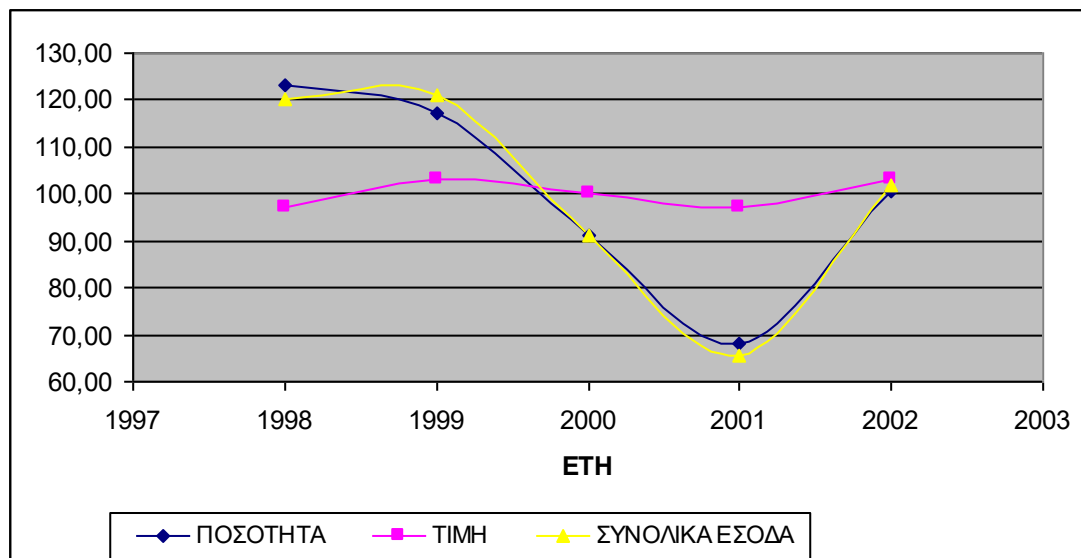
Επεξεργασία στοιχείων Ε.Α.Σ. Λήμνου.

Εκτίμηση ακαθάριστης προσόδου καλλιεργητών βιολογικών αμπελιών

Η **μέση ακαθάριστη πρόσοδος** των καλλιεργητών βιολογικών αμπελιών σε τρέχουσες τιμές υπολογίζεται στα 256.252 ευρώ, ενώ **σε σταθερές τιμές** στα **241.850 ευρώ**. Τόσο η ονομαστική όσο και η **πραγματική ακαθάριστη πρόσοδος** των παραγωγών, παρουσίασαν γενικά μείωση έως το 2001 (-39,88% και -45,26% αντίστοιχα, σε σχέση με το 1998) και αυξήθηκαν το 2002, παρουσιάζοντας τελική μεταβολή, σε σχέση με το πρώτο εξεταζόμενο έτος, ίση με -3,48% και -15,15% αντίστοιχα.

Όπως φαίνεται και από το παρακάτω Διάγραμμα (Διάγρ. 14: Εξέλιξη τιμής σε σχέση με μέση τιμή, ποσότητας σε σχέση με την μέση ποσότητα και συνολικών εσόδων σε σχέση με τα μέσα συνολικά έσοδα βιολογικής αμπελουργίας, για το χρονικό διάστημα 1998/2002), τα συνολικά έσοδα εξαρτώνται πολύ περισσότερο από τις μεταβολές της ποσότητας παρά από τις μεταβολές της τιμής. Το γεγονός αυτό

Διάγρ. 14: Εξέλιξη τιμής σε σχέση με μέση τιμή, ποσότητας σε σχέση με την μέση ποσότητα και συνολικών εσόδων σε σχέση με τα μέσα συνολικά έσοδα βιολογικής αμπελουργίας, για το χρονικό διάστημα 1998/2002.

Επεξεργασία στοιχείων Ε.Α.Σ. Λήμνου.

ερμηνεύεται αφ' ενός μεν από την μικρή απόκλιση της τιμής από την μέση πραγματική τιμή ($\pm 3,03\%$), αφ' ετέρου δε από την ιδιαίτερα μεγάλη απόκλιση της παραγόμενης ετησίως ποσότητας σε σχέση με την μέση παραγόμενη ποσότητα (από $-32,1\%$ έως $+23,22\%$), με αποτέλεσμα τα συνολικά έσοδα να επηρεάζονται κυρίως από τις μεταβολές της ποσότητας, παρουσιάζοντας απόκλιση, σε σχέση με τα μέσα συνολικά έσοδα, από $-34,24\%$ έως $+21,11\%$.

5.2. ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ.

Στην παράγραφο αυτή θα παρουσιαστούν οι σημαντικότερες επιχειρήσεις μεταποίησης τροφίμων και ποτών της ν. Λήμνου όσον αφορά τα βασικά χαρακτηριστικά τους, τον τρόπο προμήθειας πρώτης ύλης, το ύψος και το είδος της παραγωγής, τα συστήματα διασφάλισης ποιότητας τα οποία χρησιμοποιούν καθώς επίσης και θέματα σχετικά με την συσκευασία, την τιμολόγηση και την εμπορία - διάθεση των προϊόντων τα οποία παράγουν. Όσον αφορά την οικονομική εκτίμηση, μεθοδολογικά προτιμήθηκε η χρήση αριθμοδεικτών (βάσει των ισολογισμών και των πινάκων αποτελεσμάτων χρήσης) ιδιαίτερα εκείνων τους οποίους χρησιμοποιούν οι τράπεζες (Εμπορική και Eurobank) στην αξιολόγηση επενδύσεων, προκειμένου να υπάρχει μετρήσιμη εικόνα σχετικά με την πραγματική θέση αλλά και την αποδοτικότητα των εξεταζόμενων επιχειρήσεων.

Η επιλογή παρουσίασης των επιχειρήσεων αυτών έγινε με βάση τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- α) Να παράγουν τουλάχιστον ένα από τα προϊόντα που αναφέρονται στον Πίν. 30 (Κατάταξη τοπικών προϊόντων ν. Λήμνου σύμφωνα με την τοπικότητα πρώτης ύλης και την τοπικότητα της παραγωγικής διαδικασίας) του Κεφαλαίου 3.
- β) Να υφίστανται επίσημα σαν νομικά πρόσωπα.
- γ) Να έχουν πραγματοποιήσει ικανοποιητική, για τα τοπικά δεδομένα, επένδυση.

Σύμφωνα με τις προϋποθέσεις αυτές, θα παρουσιαστούν:

- Δύο τυροκομεία (Ηλίας Νταμπίζας και Υιοί Ο.Ε. και Γ. & Σ. Μαρκάκης Α.Ε.).
- Μία μονάδα μεταποίησης με αντικείμενο την τυροκομία, την αρτοποιία - ζαχαροπλαστική και την παραγωγή του τοπικού ζυμαρικού «φλομάρι» (Α.Μ.Μ. Χρυσάφη Α.Β.Ε.Ε.)

- Μια μονάδα παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων αρτοποιίας-ζαχαροπλαστικής (Συνεταιρισμός Ζαχαροπλαστικής Γυναικών Αττικής Π.Ε.).
- Ένα οινοποιείο (Οινοποιείο Ένωσης Γεωργικών Συνεταιρισμών Λήμνου).

Θεωρείται σκόπιμο στο σημείο αυτό να γίνουν δύο παρατηρήσεις:

α) Το πρώτο από τα δύο αναφερόμενα αμιγή τυροκομεία, αποτελεί παράρτημα τυροκομείου που εδρεύει εκτός Λήμνου και έχει την νομική μορφή της Ο.Ε. Οι επιχειρήσεις με αυτή την νομική μορφή δεν υποχρεούνται στην δημοσίευση των ισολογισμών τους, με αποτέλεσμα να μην έχει γίνει δυνατόν να αξιολογηθεί η πραγματική θέση και η αποδοτικότητα της επιχείρησης. Η οικονομική εκτίμηση για το τυροκομείο (υποκατάστημα Λήμνου) αναγκαστικά περιορίστηκε μόνον στην εκτίμηση της παραγωγής τα τελευταία έτη (1995-2002).

β) Για να γίνει εφικτή η οικονομική εκτίμηση, έγινε μετατροπή των υπολοίπων των λογαριασμών στους ισολογισμούς και στους πίνακες αποτελεσμάτων χρήσης των ετών πριν το 2002, από δρχ. σε ευρώ. Ακόμη, ενώ τα υπόλοιπα των λογαριασμών αναφέρονται σε τρέχουσες τιμές, όπου τα οικονομικά μεγέθη εξετάστηκαν στην διαχρονική τους εξέλιξη, μετατράπηκαν σε σταθερές τιμές (έτους 1997), προκειμένου να αποφευχθούν εσφαλμένες εκτιμήσεις από τις μεταβολές λόγω των νομισματικών διακυμάνσεων και των πληθωριστικών τάσεων.

5.2.1. ΤΥΡΟΚΟΜΙΑ

5.2.1.1. ΗΛ. ΝΤΑΜΠΙΖΑΣ ΚΑΙ ΥΙΟΙ Ο.Ε.

Βασικά χαρακτηριστικά του τυροκομείου.

Η επιχείρηση εδρεύει στα Γαλάτιστα Χαλκιδικής, όπου βρίσκεται και το πρώτο από τα δύο τυροκομεία τα οποία έχει στην κατοχή της. Το δεύτερο τυροκομείο βρίσκεται στα Λύχνα Λήμνου, τα οποία απέχουν από την πρωτεύουσα του νησιού, την Μύρινα, περίπου 22 χιλιόμετρα.

Οι εγκαταστάσεις του τυροκομείου ανήκουν στην Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου από την οποία και ενοικιάζονται από το 1987. Πρόκειται για σύγχρονο τυροκομείο μιας και το 2001, η Ε.Α.Σ.Λ. επιδοτήθηκε από το πρόγραμμα LEADER II με ποσόν 65.000.000 δρχ. (190.800 ευρώ περίπου) για τον εκσυγχρονισμό του και με ποσόν 31.565.000 δρχ. (92.640 ευρώ περίπου) για δημιουργία σταθμού βιολογικού καθαρισμού.

Απασχολεί εποχιακά εργαζόμενους, ο συνολικός αριθμός των οποίων ανέρχεται στα 12 άτομα.

Προμήθεια πρώτης ύλης - παρασκευή.

Το τυροκομείο προμηθεύεται την πρώτη ύλη από 700 περίπου κτηνοτρόφους (το 70% περίπου του συνολικού αριθμού) από όλο το νησί. Την τελευταία οκταετία, η ποσότητα γάλακτος η οποία εισκομίστηκε ήταν συνεχώς αυξανόμενη (Πίν. 14, Παράρτημα), απορροφώντας κατά μέσο όρο 1832 τόνους ετησίως, (2232 τόνους ετησίως την τριετία 2000-2001-2002), δηλ. περίπου το 64% της συνολικά παραγόμενης ποσότητας γάλακτος του νησιού. Από την ποσότητα αυτή, το 93,5% ήταν πρόβειο γάλα και το 6,5% αίγαιο γάλα.

Πίν. 32.: Παραγωγή τυριών «φέτα» και «καλαθάκι Λήμνου» τυροκομείου ΗΛ. ΝΤΑΜΠΙΖΑΣ ΚΑΙ ΥΙΟΙ Ο.Ε (1995/2002).

	Παραχθείσα ποσότητα	Παραχθείσα ποσότητα	Συνολικά παραχθείσα
--	---------------------	---------------------	---------------------

Έτη	"Φέτας" (τόνοι)	Καλαθάκι" (τόνοι)	ποσότητα (τόνοι)
1995	79,76	319,04	398,80
1996	65,80	263,20	329,00
1997	72,00	288,00	360,00
1998	78,00	312,00	390,00
1999	92,16	368,64	460,80
2000	103,52	414,08	517,60
2001	124,40	497,60	622,00
2002	107,00	428,00	535,00
Μ.Ο.	90,33	361,32	451,65

Επεξεργασία στοιχείων Ε.Α.Σ. Λήμνου.

Το εξεταζόμενο τυροκομείο παράγει μόνον τυρί «καλαθάκι» και «φέτα». Σύμφωνα με τον Διευθυντή της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου κ. Ν. Μυρμίγκο, η παραγωγή του τυριού «καλαθάκι» αντιπροσωπεύει το 80% περίπου της συνολικής παραγωγής τυριού του τυροκομείου και η παραγωγή τυριού «φέτα» το υπόλοιπο 20%. Το ύψος της συνολικής παραγωγής, καθώς επίσης και της παραγωγής των δύο τύπων τυριού την τελευταία οκταετία δίνονται στον παραπάνω Πίν. 32.

Συσκευασία.

Τόσο το «καλαθάκι» όσο και η «φέτα» παράγονται και προωθούνται στην αγορά μόνον σε τυποποιημένη μεταλλική συσκευασία (δοχεία) των 14 Kgr.

Εμπορία – διάθεση προϊόντος.

Η επιχείρηση διακινεί και τους δύο τύπους τυριού χωρίς να χρησιμοποιεί καθόλου σημεία λιανικής πώλησης, παρά μόνον οργανωμένες αλυσίδες διανομής. Πιο συγκεκριμένα, μόνον το 5% της συνολικής παραγωγής διατίθεται μέσω αλυσίδας S/M εντός Λήμνου (το καλαθάκι στην τιμή των 5,73 ευρώ /kgr. και η φέτα στην τιμή των 5,55 ευρώ /kgr.), ενώ το 95% του τυριού «καλαθάκι» και το 90% του τυριού «φέτα» διατίθενται εκτός Λήμνου (και εντός Ελλάδος) μέσω αλυσίδων διανομής. Ένα ποσοστό περίπου 5% της φέτας εξάγεται μέσω χονδρεμπόρων στην Γερμανία.

Συστήματα διασφάλισης ποιότητας.

Η επιχείρηση δεν λειτουργεί σύστημα διασφάλισης ποιότητας, θέτει όμως στις άμεσες προτεραιότητές της την λειτουργία HACCP προκειμένου να ανταποκριθεί τόσο στις σύγχρονες νομοθετικές απαιτήσεις, όσο και στις απαιτήσεις της αγοράς (απαιτήσεις χονδρεμπόρων και αλυσίδων λιανικής για καλύτερη εικόνα του προϊόντος στους καταναλωτές).

Κυριότερα προβλήματα.

Κατά την άποψη του εκπροσώπου του τυροκομείου, το πλέον σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η μονάδα της Λήμνου σχετίζεται με το κτίριο στο οποίο αυτή είναι εγκατεστημένη. Πιο συγκεκριμένα, οι κτιριακές εγκαταστάσεις ιδιοκτησίας Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου, δεν ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις παραγωγής. Απαιτείται τροποποίηση και βελτίωση των κτιρίων, πράγμα το οποίο βρίσκεται ανάμεσα στις άμεσες προτεραιότητες των ιδιοκτητών.

5.2.1.2. Α.Μ.Μ. ΧΡΥΣΑΦΗ Α.Β.Ε.Ε.

Βασικά χαρακτηριστικά του τυροκομείου.

Η επιχείρηση δραστηριοποιείται στην παραγωγή και πώληση γαλακτοκομικών προϊόντων (τυριά, γάλα, γιαούρτι), ειδών ζαχαροπλαστικής, αρτοποιίας και του τοπικού ζυμαρικού «φλομάρι».

Η έδρα της επιχείρησης βρίσκεται στην Αττική Λήμνου, σε απόσταση 18 km από την Μύρινα. Στα κτίρια στεγάζονται το τυροκομείο, το εργαστήριο ζαχαροπλαστικής, τα γραφεία και το κεντρικό πρατήριο. Ταυτόχρονα, διατηρεί εννέα σημεία λιανικής πώλησης (πρατήρια), καλύπτοντας ολόκληρο το νησί.

Ιδρύθηκε το 1984 ως Ο.Ε. και τροποποίησε την νομική της μορφή σε Ε.Π.Ε. το 1993 και σε Α.Β.Ε.Ε. το 1998.

Από πλευράς τεχνολογικού εξοπλισμού θεωρείται σύγχρονη επιχείρηση μεταποίησης μιας και χρηματοδοτήθηκε για εκσυγχρονισμό και βελτίωση του εξοπλισμού από τον αναπτυξιακό νόμο 18/92 του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας.

Απασχολεί 35 μόνιμα εργαζόμενους και σε περιόδους αιχμής 15 επιπλέον εποχιακούς.

Προμήθεια πρώτης ύλης - παρασκευή.

Το τυροκομείο προμηθεύεται την πρώτη ύλη από 60 περίπου κτηνοτρόφους (50 το 2001 και 45 το 2000). Ετησίως τυροκομούνται περίπου 860 τόνοι γάλακτος, από τους οποίους, το 97% είναι πρόβειο γάλα και το 3% αίγαιο.

Η συνολικά παραγόμενη ποσότητα τυριών ετησίως είναι περίπου 200 τόνοι. Το μισό της παραγωγής αφορά το τυρί «καλαθάκι» (100 τόνοι), το 20% αφορά την φέτα (40 τόνοι) και το υπόλοιπο 30% αφορά το «μελίχλωρο» (60 τόνοι).

Συσκευασία.

Τόσο το «καλαθάκι» όσο και η «φέτα» παράγονται και προωθούνται στην αγορά σε τυποποιημένη μεταλλική συσκευασία (δοχεία) καθαρού βάρους 7 Kgr.

Ακόμη, στα σημεία λιανικής πώλησης της επιχείρησης διατίθενται, η φέτα σε τεμάχια των 500 gr. και των 1100 gr περίπου, το «καλαθάκι» σε τεμάχια των 700 gr. περίπου και το «μελίχλωρο» σε τεμάχια βάρους 400 gr. περίπου, σε συσκευασίες από πλαστικό υλικό υπό κενό αέρος (vacuum).

Εμπορία – διάθεση προϊόντος.

Η επιχείρηση προωθεί τα προϊόντα της μέσω του εκτεταμένου δικτύου πρατηρίων το οποίο διαθέτει (9 πρατήρια) κυρίως στην τοπική αγορά. Ένα ποσοστό περίπου 7% της παραγωγής, προωθείται και διατίθεται μέσω χονδρεμπόρων στην ηπειρωτική Ελλάδα. Αναφορικά με τις τιμές λιανικής πώλησης, το καλαθάκι και η φέτα διακινούνται στην τιμή των 6,60 ευρώ /kgr., ενώ το μελίχλωρο στην τιμή των 9,74 ευρώ /kgr.

Συστήματα διασφάλισης ποιότητας.

Στην επιχείρηση δεν λειτουργεί σύστημα διασφάλισης ποιότητας, προκειμένου όμως να ανταποκριθεί τόσο στις σύγχρονες νομοθετικές απαιτήσεις όσο και στις απαιτήσεις της αγοράς, πρόκειται σύντομα, με την λειτουργία του νέου τυροκομείου το οποίο βρίσκεται στα τελευταία στάδια της κατασκευής του, να λειτουργήσει σύστημα HACCP και να ζητήσει την πιστοποίηση κατά ISO.

Κυριότερα προβλήματα.

Κατά την άποψη της ιδιοκτήτριας της επιχείρησης, τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η επιχείρηση είναι η δυσκολία μεταφοράς των προϊόντων στην ηπειρωτική χώρα λόγω της ανεπαρκούς και αραιής ακτοπλοϊκής συγκοινωνίας, η ελλιπής εκπαίδευση και κατάρτιση του τοπικού εργατικού δυναμικού με αποτέλεσμα την δυσκολία στελέχωσης με εξειδικευμένο προσωπικό των επιχειρήσεων του νησιού και η έλλειψη εργατικών χεριών λόγω της στροφής προς τον τριτογενή τομέα και ιδιαίτερα προς τον τουρισμό. Ακόμη, διαβλέπει μελλοντικά έλλειψη πρώτης ύλης, ακριβώς λόγω της προαναφερόμενης στροφής προς τον τουρισμό, με άμεσο αποτέλεσμα την εγκατάλειψη των παραδοσιακών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την κτηνοτροφία.

Οικονομική εκτίμηση επιχείρησης.

Κύκλος εργασιών, συνολικό κόστος και αποτελέσματα χρήσης.

Τα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης (σύμφωνα με τους ισολογισμούς της), παρουσιάζονται στον Πίν. 33. και στο Διάγρ. 8. Σύμφωνα με αυτά, η επιχείρηση εμφανίζει μέσα κέρδη εξαιτίας 6.460 ευρώ περίπου, με μέσο κύκλο εργασιών 1.513.420 ευρώ και μέσο συνολικό κόστος 1.506. 960 ευρώ.

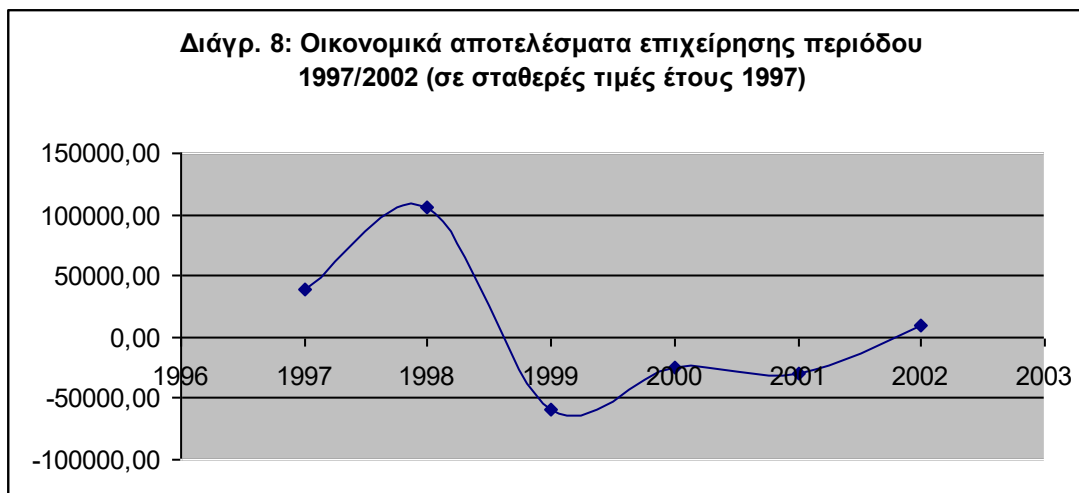
Τόσο τα έσοδα όσο και το κόστος ακολουθούν σχετικές μεταξύ τους μεταβολές στην διάρκεια της εξαιτίας, με μεγάλη όμως απόκλιση σε σχέση με το αντίστοιχο μέσο μέγεθός τους. Πιο συγκεκριμένα, ο κύκλος εργασιών εμφανίζει απόκλιση από -18% (το 1998) έως και +10,21% (το 2000), ενώ το κόστος από -24,66% (το 1998) έως και +12,29% (το 1999).

Η πολύ χαμηλή τιμή των σχέσεων Αποτ. Χρήσης / Πωλήσεις (δηλ. ο δείκτης Return on sales, με μέση τιμή εξαιτίας 0,78%, Πίν. 35) και Αποτ. Χρήσης /Συνολικό Κόστος (με μέση τιμή εξαιτίας 0,96%) έχει σαν αποτέλεσμα την ιδιαίτερα μεγάλη ευαισθησία των αποτελεσμάτων χρήσης στις μεταβολές είτε των πωλήσεων είτε του κόστους. Για παράδειγμα, η προαναφερθείσα μεταβολή εσόδων και κόστους του 1998, είχε σαν αποτέλεσμα την μεταβολή των αποτελεσμάτων χρήσης σε σχέση με τα μέσα αποτελέσματα χρήσης εξαιτίας κατά 1535%.

Πίν. 33: Έσοδα, Κόστος και Αποτελέσματα χρήσης επιχείρησης (1997/2002).

ΕΤΟΣ	Έσοδα από πωλήσεις σε ευρώ (έτος βάσης 1997)	Έσοδα από πωλήσεις σε σχέση με τις μέσες πωλήσεις	Κόστος σε ευρώ (έτος βάσης 1997)	Κόστος σε σχέση με το μέσο κόστος	Αποτελέσματα χρήσης σε ευρώ (έτος βάσης 1997)
1997	1437649,56	94,99	1399307,52	92,86	38342,04
1998	1241026,61	82,00	1135317,93	75,34	105708,68
1999	1634907,62	108,03	1694718,53	112,46	-59810,91
2000	1667915,65	110,21	1692222,03	112,29	-24306,38
2001	1546956,60	102,22	1577490,48	104,68	-30533,87
2002	1552066,38	102,55	1542687,36	102,37	9379,02

Επεξεργασία ισολογισμών επιχείρησης.

Επεξεργασία ισολογισμών επιχείρησης.

Κεφάλαιο Κίνησης επιχείρησης:

Η επιχείρηση εμφανίζει αυξημένες ανάγκες σε μετρητά (Working Capital), καθώς καθ' όλα τα έτη, οι βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις εμφανίζονται περισσότερες από το κυκλοφορούν ενεργητικό (Πίν. 34).

Πίν. 34: Κεφάλαιο Κίνησης επιχείρησης (1997/2002)

ΕΤΗ	1997	1998	1999	2000	2001	2002
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΙΝΗΣΗΣ (W.C.)	-334.940	-44.422	-215.035	-452.736	-420.030	-397.465

Επεξεργασία στοιχείων ισολογισμών επιχείρησης.

Η μείωση της έλλειψης ρευστών διαθεσίμων φαίνεται να αντιμετωπίστηκε σε μεγάλο βαθμό το 1998 με μακροπρόθεσμο τραπεζικό δάνειο. Αντίθετα, η μεγάλη έλλειψη διαθεσιμότητας μετρητών των τελευταίων ετών δεν έχει αντιμετωπισθεί ούτε με μακροχρόνιο τραπεζικό δανεισμό ούτε με εκποίηση στοιχείων του πάγιου ενεργητικού.

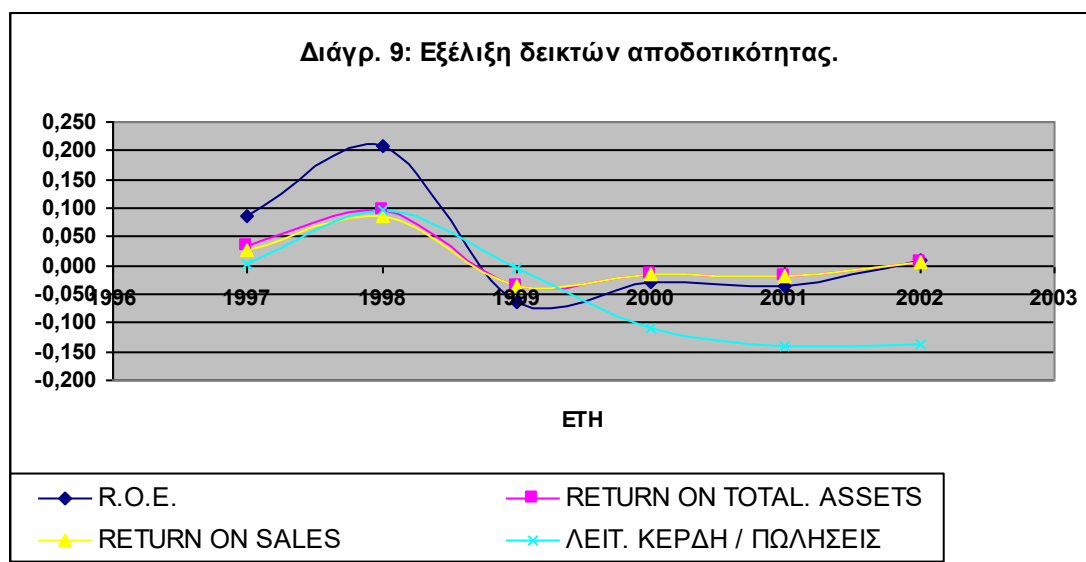
Αποδοτικότητα:

Η αποδοτικότητα της επιχείρησης εμφανίζει γενικά φθίνουσα τάση, με μικρή ανάκαμψη (θετικές τιμές, εκτός του δείκτη Λειτουργικά Κέρδη / Πωλήσεις) το έτος 2002 (Πίν. 35 και Διάγρ. 9).

Πίν. 35: Δείκτες αποδοτικότητας επιχείρησης (1997/2002).

ΕΤΗ	(R.O.E.) Απόδοση Ι. Κ. (Κέρδη / Ι.Κ.)	Return on Total Assets (Κέρδη / Σύν. Ενεργ.)	Return on Sales (Κέρδη / Πωλήσεις)	Λειτουργικά Κέρδη / Πωλήσεις
1997	0,085	0,034	0,027	0,001
1998	0,208	0,096	0,085	0,097
1999	-0,063	-0,037	-0,037	-0,006
2000	-0,028	-0,015	-0,015	-0,109
2001	-0,035	-0,018	-0,020	-0,141
2002	0,009	0,005	0,006	-0,136

Επεξεργασία ισολογισμών επιχείρησης.

Ιδιαίτερα χαμηλή εμφανίζεται η αποδοτικότητα της επιχείρησης, καθώς η μέση απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων εξαιτίας (μέση τιμή δείκτη R.O.E.) είναι 2,9% και κατά μέσο όρο, τα κέρδη καλύπτουν μόνον το 1,1% των συνολικών υποχρεώσεων της επιχείρησης (μέση τιμή δείκτη R.O.T.A.) και το 0,78% των πωλήσεων. Ακόμη, ο λόγος Λειτουργικά Κέρδη /Πωλήσεις εμφανίζει τα τέσσερα τελευταία έτη αρνητικές τιμές, αποτέλεσμα του γεγονότος ότι τα έτη αυτά, ο κύκλος εργασιών διαμορφώθηκε σε επίπεδα χαμηλότερα του αθροίσματος του κόστους λειτουργίας, εξόδων διοίκησης και διάθεσης και ετήσιων αποσβέσεων.

Αξίζει ακόμη να παρατηρηθεί ότι τα έτη 1997, 2000, 2001 και 2002, τα έκτακτα και ανόργανα έσοδα (δηλ. τα έσοδα από πηγές μη σχετικές με την δραστηριότητα της επιχείρησης και τα οποία περιέχονται στα Κέρδη αλλά όχι στα Λειτουργικά Κέρδη) ήταν αρκετά υψηλά, με αποτέλεσμα ο δείκτης Κέρδη /Πωλήσεις να εμφανίζει τιμές πολύ μεγαλύτερες από τις τιμές του δείκτη Λειτουργικά Κέρδη /Πωλήσεις.

Ρευστότητα.

Σημαντικό στοιχείο στην οικονομική εκτίμηση και αξιολόγηση μιας επιχείρησης είναι η μέτρηση της δυνατότητάς της να ανταποκριθεί στις εμφανιζόμενες άμεσες χρηματικές απαιτήσεις. Η μέτρηση αυτή είναι εφικτή μέσω των δεικτών ενδιάμεσης ρευστότητας (Current Ratio) και άμεσης ρευστότητας (Quick Ratio), οι οποίοι δείχνουν το ποσοστό συμμετοχής της αξίας των άμεσα ρευστοποιούμενων στοιχείων του ενεργητικού (άρα και την δυνατότητα ανταπόκρισης) στις άμεσα εμφανιζόμενες (βραχυχρόνιες) απαιτήσεις προς την επιχείρηση.

Οι τιμές των δεικτών αυτών, όπως προκύπτουν από τους ισολογισμούς της εξεταζόμενης επιχείρησης, καθώς επίσης και η εξέλιξή τους στην διάρκεια της εξαιτίας, παρουσιάζονται αντίστοιχα στον Πίν. 36. (Ενδιάμεση και άμεση ρευστότητα ετών 1997/2002) και στο Διάγρ. 10 (Εξέλιξη ενδιάμεσης και άμεσης ρευστότητας σε σχέση με τις μέσες τιμές τους, ετών 1997/2002).

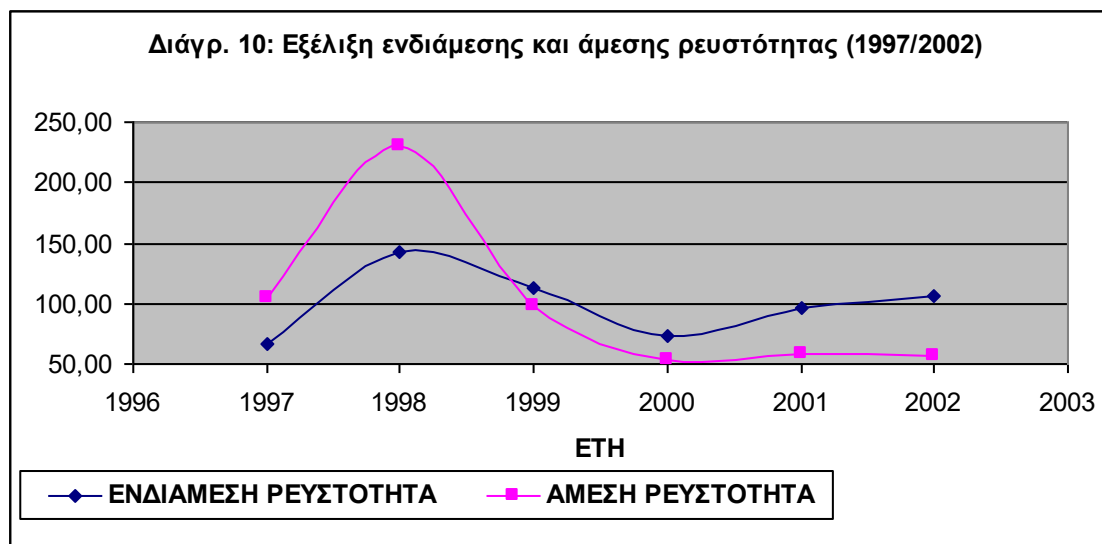
Σε κανένα από τα εξεταζόμενα έτη δεν εμφανίζεται τιμή μεγαλύτερη της μονάδας, πράγμα που σημαίνει ότι δεν υπήρξε πλεόνασμα ρευστών διαθέσιμων ικανό να καλύψει όλες τις βραχυχρόνιες απαιτήσεις.

Πίν. 36: Ενδιάμεση και άμεση ρευστότητα (1997/2002)

ΕΤΗ	ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ	ΑΜΕΣΗ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ
-----	-------------------------	---------------------

	(Κυκλ. Ενεργ. / Βραχ. Υποχρ.)	(Κυκλ. Ενεργ.-Αποθ.) / Βραχ. Υποχρ.)
1997	0,398	0,287
1998	0,855	0,629
1999	0,675	0,265
2000	0,435	0,144
2001	0,579	0,161
2002	0,638	0,152

Επεξεργασία στοιχείων ισολογισμών επιχείρησης.

Η μέση τιμή εξαετίας του δείκτη ενδιάμεσης ρευστότητας και του δείκτη άμεσης ρευστότητας διαμορφώνονται στα 0,597 και 0,273 αντίστοιχα. Ο πρώτος δείκτης είναι υπερδιπλάσιος του δεύτερου, γεγονός που πρέπει να αποδοθεί στην υψηλή αξία των αποθεμάτων της επιχείρησης. Ακόμη, όσον αφορά τα αποθέματα κατά είδος, κατά μέσο όρο, το 70% αφορά τα εμπορεύματα τα οποία είναι έτοιμα προς πώληση (άρα ευκολότερο να ρευστοποιηθούν), ενώ το υπόλοιπο 30% αφορά έτοιμα και ημιτελή προϊόντα δηλ. προϊόντα τα οποία δεν έχουν ολοκληρώσει την παραγωγική διαδικασία και πρώτες ύλες (άρα και δυσκολότερο να ρευστοποιηθούν).

Παρά το γεγονός ότι ο δείκτης Current Ratio είναι σε κάθε έτος υψηλότερος από τον δείκτη Quick Ratio, σε σχέση με τις μέσες τιμές τους εξαετίας, ο δεύτερος εμφανίζεται υψηλότερος του πρώτου τα δύο πρώτα έτη, για τον λόγο ότι παρουσιάζει μεγαλύτερες διαφορές σε σχέση με την μέση τιμή του (+5,16% και +130,35%) απ' ό τι ο δεύτερος (-33,33% και +43,28%).

Όσον αφορά τις τάσεις των δεικτών ρευστότητας, τουλάχιστον μετά το έτος 2000, οπότε σημείωσαν τις χαμηλότερες τιμές, ο δείκτης ενδιάμεσης ρευστότητας παρουσιάζει σημαντική βελτίωση ενώ ο δείκτης άμεσης ρευστότητας μια σχετική σταθερότητα στο επίπεδο περίπου του 15% των βραχυχρόνιων υποχρεώσεων.

Κυκλοφοριακή ταχύτητα απαιτήσεων, υποχρεώσεων και αποθεμάτων.

Η κυκλοφοριακή ταχύτητα απαιτήσεων, υποχρεώσεων και αποθεμάτων της επιχείρησης για το χρονικό διάστημα 1997 έως 2002 (σε ημέρες), δίνεται στον παρακάτω Πίν. 37.

Πίν. 37: Κυκλοφοριακή ταχύτητα απαιτήσεων, υποχρεώσεων και αποθεμάτων (1997/2002)

ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ	ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ	ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ	ΗΜΕΡΕΣ	ΑΝΑΓΚΗ
------------	------------	------------	--------	--------

ΕΤΗ	ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ <u>Πελάτες Χ 365</u> Πωλήσεις (ημέρες)	ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ <u>Προμηθευτές Χ 365</u> Πωλήσεις (ημέρες)	ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ <u>Αποθέματα Χ 365</u> Κόστος Πωλήσ. (ημέρες)	ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΚΙΝΗΣΗΣ	ΚΕΦΑΛ. ΚΙΝ. ΣΕ ΕΤΗΣΙΑ ΑΥΞΗΣΗ ΠΩΛΗΣΕΩΝ
	(1)	(2)	(3)	(4)=(1)+(3)-(2)	ΙΣΗ ΜΕ 100 ΕΥΡΩ
1997	16	73	26	-31	-8,49
1998	15	26	22	11	3,01
1999	13	17	65	61	16,71
2000	-4	5	53	44	12,05
2001	0	23	99	76	20,82
2002	0	-5	125	130	35,62
Μ.Ο.	7	23	65	49	13,29

Επεξεργασία στοιχείων ισολογισμών επιχείρησης.

Ο μέσος αριθμός ημερών (για την εξαετία) τακτοποίησης απαιτήσεων είναι 7 ημέρες, εξόφλησης υποχρεώσεων 23 ημέρες και κυκλοφορίας αποθεμάτων 65 ημέρες, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι κατά μέσο όρο δημιουργείται χρηματικό χάσμα (cash in gap) κεφαλαίου κίνησης 49 ημερών για την κάλυψη των υποχρεώσεων⁽²¹⁾. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι κάθε ετήσια αύξηση των πωλήσεων κατά 100 χρηματικές μονάδες, απαιτεί αύξηση του κεφαλαίου κίνησης ίση με 13,29 χρηματικές μονάδες (πάντα σε αναφορά στα μέσα μεγέθη εξαετίας).

Ακόμη, παρατηρείται η συνεχής αυξητική τάση του αριθμού των ημερών έλλειψης κεφαλαίου κίνησης, με αποτέλεσμα την αντίστοιχη αυξητική τάση της ανάγκης κεφαλαίου κίνησης σε κάθε ετήσια αύξηση του κύκλου εργασιών κατά 100 χρηματικές μονάδες.

Δανειακή επιβάρυνση.

Η επιχείρηση εμφανίζει συνεχή μείωση της δανειακής επιβάρυνσης (άρα και του επιχειρηματικού κινδύνου) στην διάρκεια της εξαετίας, καθώς οι μακροπρόθεσμες και βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της (Ξένα Κεφάλαια), από το 1997 όπου υπερέβαιναν τα Ίδια Κεφάλαια κατά 50%, εμφανίζονται το 2002 να υπολείπονται κατά 14% των Ιδίων Κεφαλαίων.

Η ίδια τάση εμφανίζεται και στην σχέση Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις προς Ίδια Κεφάλαια, καθώς οι υποχρεώσεις της επιχείρησης για κάλυψη μακροπρόθεσμων τραπεζικών δανείων συνεχώς μειώνονται, με τα έτη 2001 και 2002 να εμφανίζουν μηδενικό ύψος μακροπρόθεσμων τραπεζικών δανείων.

Πίν. 38: Δείκτες δανειακής επιβάρυνσης επιχείρησης (1997/2002)

ΕΤΗ	<u>ΞΕΝΑ ΚΕΦΑΛ.</u> <u>ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛ.</u> (Δείκτης D/E)	<u>ΜΑΚΡΟΠΡΟΘ. ΥΠΟΧΡ.</u> <u>ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛ.</u>	<u>ΒΡΑΧ. ΤΡΑΠ. ΔΑΝΕΙΑ</u> <u>ΠΩΛΗΣΕΙΣ</u>
1997	1,50	0,27	0,07
1998	1,15	0,58	0,13
1999	0,69	0,04	0,20
2000	0,86	0,03	0,21
2001	0,98	0,00	0,22
2002	0,86	0,00	0,21
Μ.Ο.	1,01	0,15	0,17

Επεξεργασία στοιχείων ισολογισμών επιχείρησης.

Αντίθετα, οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της επιχείρησης, σαν ποσοστό του κύκλου εργασιών, παρουσιάζουν αυξητική τάση, φθάνοντας, από 7% το 1997, στο ύψος του 21% των πωλήσεων το 2002. Το γεγονός αυτό αιτιολογείται αφ' ενός μεν από την αύξηση, μεταξύ του αρχικού έτους 1997 και του τελικού 2002, κατά 150% των τραπεζικών βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων και κατά 265% των υποχρεώσεων προς πιστωτές, αφ' ετέρου δε από την εμφάνιση προκαταβολών πελατών τα έτη 2001 (150.367 ευρώ) και 2002 (305.442 ευρώ).

5.2.1.3. Γ. & Σ. ΜΑΡΚΑΚΗΣ Α.Ε.

Βασικά χαρακτηριστικά του τυροκομείου.

Η επιχείρηση δραστηριοποιείται αποκλειστικά στην παραγωγή και πώληση τυριών. Η έδρα της βρίσκεται στον Άγιο Δημήτριο Λήμνου, σε απόσταση 12 km περίπου από την Μύρινα. Στα κτίρια στεγάζονται το τυροκομείο και τα γραφεία της επιχείρησης.

Ιδρύθηκε το 1994 ως Α.Ε., νομική μορφή την οποία διατηρεί έως σήμερα.

Από πλευράς τεχνολογικού εξοπλισμού θεωρείται σύγχρονη μονάδα μεταποίησης μιας και χρηματοδοτήθηκε για την ίδρυση της από αναπτυξιακό πρόγραμμα του Ε.Ο.Μ.Μ.Ε.Χ. (1262).

Πρόκειται για οικογενειακή επιχείρηση η οποία απασχολεί, εκτός από τα μέλη της οικογένειας, 3-4 εποχιακά εργαζόμενους, ανάλογα με της ανάγκες της παραγωγής.

Προμήθεια πρώτης ύλης - παρασκευή.

Το τυροκομείο προμηθεύεται την πρώτη ύλη από 10 περίπου κτηνοτρόφους. Ετησίως τυροκομούνται περίπου 800 τόνοι γάλακτος, από τους οποίους, το 95% είναι πρόβειο γάλα και το 5% αίγαιο.

Η επιχείρηση παράγει ετησίως περίπου 150 τόνους τυρί από τους οποίους το 80% είναι «καλαθάκι» (120 τόνοι) και το υπόλοιπο 20% μοιράζεται εξίσου ανάμεσα στην φέτα και στο «μελίχλωρο» (από 15 τόνους ετησίως).

Συσκευασία.

Και τα τρία είδη τυριών παράγονται και προωθούνται στην αγορά σε τυποποιημένη μεταλλική συσκευασία (δοχεία) καθαρού βάρους 14 Kgr. ή σε κιβώτια τεμαχίων των 500 gr. και των 1100 gr. περίπου (φέτα), των 700 gr. περίπου (καλαθάκι) και των 400 gr. περίπου (μελίχλωρο), σε συσκευασίες από πλαστικό υλικό υπό κενό αέρος (vacuum).

Εμπορία – διάθεση προϊόντος.

Σύμφωνα με τους ιδιοκτήτες του τυροκομείου, το 95% της παραγωγής διακινείται στην τοπική αγορά του νησιού σε αλυσίδες S/M και στις τοπικές μονάδες του στρατού, ενώ το υπόλοιπο 5% προωθείται μέσω χονδρεμπόρων εκτός Λήμνου.

Στα τοπικά σημεία λιανικής πώλησης το καλαθάκι διακινείται στην τιμή των 5,10 ευρώ /kg., η φέτα στην τιμή των 5,00 ευρώ /kg., ενώ το μελίχλωρο στην τιμή των 9,00 ευρώ /kg.

Συστήματα διασφάλισης ποιότητας.

Στην επιχείρηση λειτουργεί σύστημα HACCP από το 2000 (το οποίο επιβεβαιώθηκε τον Μάιο του 2002), προκειμένου να ανταποκριθεί τόσο στις σύγχρονες απαιτήσεις της αγοράς για ασφαλή και υγιή προϊόντα, όσο και στις απαιτήσεις που θέτουν οι φορείς ελέγχου τροφίμων.

Κυριότερα προβλήματα.

Σύμφωνα με τους ιδιοκτήτες του τυροκομείου, κυριότερο πρόβλημα των μονάδων μεταποίησης γάλακτος στο νησί αποτελεί η παράνομη παραγωγή και το εμπόριο,

καθώς τυροκομεία στην ηπειρωτική Ελλάδα παράγουν και διακινούν παράνομα φέτα με την μορφή «καλαθάκι», πράγμα το οποίο αντίκειται στις προδιαγραφές που θέτει η κοινοτική και εθνική νομοθεσία περί τοπικότητας πρώτης ύλης και παραγωγής των προϊόντων Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης.

Ακόμη, θεωρεί ελλιπές το ενδιαφέρον του κράτους, έτσι όπως εκφράζεται μέσα από τους αρμόδιους για τον έλεγχο των τροφίμων οργανισμούς (Ε.Λ.Ο.Τ., Ε.Φ.Ε.Τ.), με αποτέλεσμα την διακίνηση στην αγορά προϊόντων επισφαλών για την υγεία του καταναλωτή.

Οικονομική εκτίμηση επιχείρησης.

Κύκλος εργασιών, συνολικό κόστος και αποτελέσματα χρήσης.

Σύμφωνα με τους ισολογισμούς της, η επιχείρηση εμφανίζει μέσες ζημιές εξαιτίας 33.140 ευρώ περίπου, με μέσο κύκλο εργασιών 456.880 ευρώ και μέσο συνολικό κόστος 490.020 ευρώ (Πίν. 39 και Διάγρ. 11).

Τόσο τα έσοδα όσο και το κόστος ακολουθούν σχετικές μεταξύ τους μεταβολές στην διάρκεια της εξαιτίας, με μεγάλη όμως απόκλιση σε σχέση με το αντίστοιχο μέσο μέγεθός τους. Πιο συγκεκριμένα, ο κύκλος εργασιών εμφανίζει απόκλιση από -16,2% (το 1998) έως και +15,1% (το 2000), ενώ το κόστος από -19,8% έως και +15,7% τα ίδια έτη.

Πίν.39: Έσοδα, Κόστος και Αποτελέσματα Χρήσης επιχείρησης (1997/2002).

ΕΤΟΣ	Έσοδα από πωλήσεις σε ευρώ (έτος βάσης 1997)	Έσοδα από πωλήσεις σε σχέση με τις μέσες πωλήσεις	Κόστος σε ευρώ (έτος βάσης 1997)	Κόστος σε σχέση με το μέσο κόστος	Αποτελ. χρήσης σε ευρώ (έτος βάσης 1997)
1997	517017,36	113,16	506544,85	103,37	10472,52
1998	382800,85	83,79	473510,09	96,63	-90709,24
1999	412752,20	90,34	483496,63	98,67	-70744,43
2000	526030,60	115,14	566735,29	115,66	-40704,70
2001	491505,62	107,58	516927,86	105,49	-25422,24
2002	411176,00	90,00	392907,23	80,18	18268,77

Επεξεργασία στοιχείων ισολογισμών επιχείρησης.

Επεξεργασία στοιχείων ισολογισμών επιχείρησης.

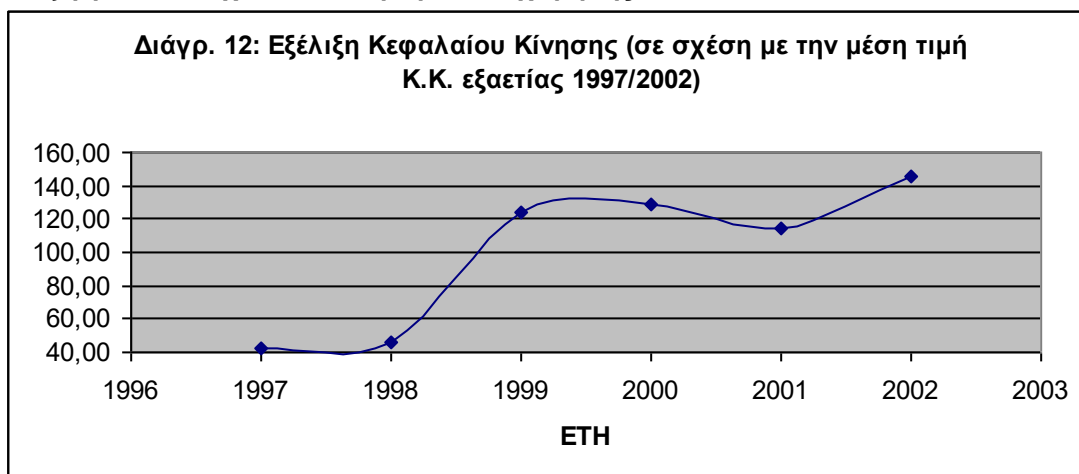
Κεφάλαιο Κίνησης επιχείρησης.

Η επιχείρηση φαίνεται να μην αντιμετωπίζει πρόβλημα ρευστών διαθεσίμων για την αντιμετώπιση των τρεχουσών αναγκών (Working Capital), καθώς καθ' όλα τα έτη, το κυκλοφορούν ενεργητικό εμφανίζει τιμές υψηλότερες από αυτές των βραχυχρόνιων υποχρεώσεων.(Πίν. 40).

Πίν. 40: Κεφάλαιο Κίνησης επιχείρησης (1997/2002)

ΕΤΗ	1997	1998	1999	2000	2001	2002
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΙΝΗΣΗΣ (W.C.)	178.099	190.794	521.585	538.072	477.581	611.579

Επεξεργασία στοιχείων ισολογισμών επιχείρησης.

Το διαθέσιμο Κεφάλαιο Κίνησης εμφανίζει αύξουσα τάση (Διάγρ. 12), καθώς από 42,44% (το 1997) του ύψους της μέσης τιμής Κ.Κ. εξαετίας (δηλ. -57,56%), παρουσιάζεται το 2002 αυξημένο κατά 45,75% της μέσης τιμής Κ.Κ. εξαετίας.

Αποδοτικότητα:

Η επιχείρηση εμφανίζει θετικό οικονομικό αποτέλεσμα (κέρδος) τα έτη 1997 και 2002 και αρνητικό (ζημιά) τα υπόλοιπα από τα εξεταζόμενα έτη. Αντίστοιχα, θετική ή αρνητική εμφανίζεται η αποδοτικότητα της επιχείρησης κατά έτος (Πίν. 41), με μέση απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων εξαιτίας (μέση τιμή δείκτη R.O.E.) -9,9% και τις ζημιές να ανέρχονται κατά μέσο όρο στο 5,2% των συνολικών υποχρεώσεων της επιχείρησης (μέση τιμή δείκτη R.O.T.A.) και στο 7,9% των πωλήσεων.

Η μείωση των ζημιών από το 1998 και για τα τρία επόμενα χρόνια καθώς και η εμφάνιση κέρδους το 2002, είχε σαν αποτέλεσμα την σταθερή βελτίωση της τιμής των δεικτών για το χρονικό αυτό διάστημα έως το τελευταίο έτος, με εμφάνιση θετικής τιμής και στους τέσσερις δείκτες αποδοτικότητας.

Ακόμη, ο λόγος Λειτουργικά Κέρδη /Πωλήσεις εμφανίζει θετικές τιμές μόνον τα έτη 1997,2001 και 2002, γιατί μόνο κατά τα έτη αυτά, ο κύκλος εργασιών διαμορφώθηκε σε επίπεδα υψηλότερα του αθροίσματος του κόστους λειτουργίας, εξόδων διοίκησης και διάθεσης και ετήσιων αποσβέσεων.

Πίν.41 : Δείκτες αποδοτικότητας επιχείρησης (1997/2002).

ΕΤΗ	(R.O.E.) Απόδοση Ι. Κ. (Κέρδη / Ι.Κ.)	Return on Total Assets (Κέρδη / Σύν. Ενεργ.)	Return on Sales (Κέρδη / Πωλήσεις)	Λειτουργικά Κέρδη / Πωλήσεις
1997	0,025	0,013	0,020	0,020
1998	-0,302	-0,149	-0,237	-0,237
1999	-0,202	-0,107	-0,171	-0,132
2000	-0,099	-0,064	-0,077	-0,051
2001	-0,051	-0,034	-0,052	0,046
2002	0,036	0,028	0,044	0,056

Επεξεργασία ισολογισμών επιχείρησης.

Ρευστότητα.

Οι τιμές των δεικτών ενδιάμεσης ρευστότητας (Current Ratio) και άμεσης ρευστότητας (Quick Ratio) στην διάρκεια της εξαιτίας, όπως προκύπτουν από τους ισολογισμούς της εξεταζόμενης επιχείρησης, παρουσιάζονται στον Πίν. 42.

Πίν. 42: Ενδιάμεση κα άμεση ρευστότητα (1997/2002)

ΕΤΗ	ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ (Κυκλ. Ενεργ. / Βραχ. Υποχρ.)	ΑΜΕΣΗ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ (Κυκλ. Ενεργ.-Αποθ.) / Βραχ. Υποχρ.)
1997	1,769	1,212
1998	1,982	1,038
1999	2,639	1,495
2000	2,639	2,398
2001	3,135	2,379
2002	6,866	4,957

Επεξεργασία στοιχείων ισολογισμών επιχείρησης.

Η μέση τιμή εξαιτίας του δείκτη ενδιάμεσης ρευστότητας και του δείκτη άμεσης ρευστότητας διαμορφώνονται στα 3,172 και 2,246 αντίστοιχα.

Σε όλα τα εξεταζόμενα έτη και οι δύο δείκτες εμφανίζουν τιμές μεγαλύτερες της μονάδας αποτέλεσμα του γεγονότος ότι το κυκλοφορούν ενεργητικό (καθώς επίσης και τα ευκολότερα ρευστοποιούμενα στοιχεία του, δηλ. η διαφορά Κυκλοφορούν

Ενεργητικό – Αποθέματα) είναι μεγαλύτερο από τις άμεσες, προς τρίτους, υποχρεώσεις της επιχείρησης. Οι τιμές παρουσιάζουν ισχυρή αυξητική τάση, καταλήγοντας στο τέλος του εξεταζόμενου χρονικού διαστήματος να εμφανίζουν το Κυκλοφορούν ενεργητικό επταπλάσιο και την διαφορά Κυκλοφορούν Ενεργητικό – Αποθέματα πενταπλάσια των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της επιχείρησης.

Η υψηλή συνολική αξία του Κυκλοφορούντος Ενεργητικού οφείλεται τα έτη 1997-2000 στο υψηλό υπόλοιπο των λογαριασμών των Αποθεμάτων και στον λογαριασμό «Φ.Π.Α. Συμπ/στέος στην Επόμενη Χρήση», το έτος 2001 στις απαιτήσεις από τρίτους («Πελάτες» και «Χρεώστες») το υπόλοιπο των οποίων φθάνει στο 66% της ομάδας του Κ.Ε. και το έτος 2002 στα Διαθέσιμα με αντίστοιχο ποσοστό συμμετοχής στο Κ.Ε. ίσο με 42%.

Κυκλοφοριακή ταχύτητα απαιτήσεων, υποχρεώσεων και αποθεμάτων.

Η κυκλοφοριακή ταχύτητα απαιτήσεων, υποχρεώσεων και αποθεμάτων της επιχείρησης για το χρονικό διάστημα 1997 έως 2002 (σε ημέρες), δίνεται στον παρακάτω Πίν. 43.

Για την εξαιτία, οι πελάτες τακτοποιούν τις υποχρεώσεις τους προς την επιχείρηση κατά μέσο όρο κάθε 83 ημέρες, η επιχείρηση εξοφλεί τις υποχρεώσεις της κάθε 4 ημέρες και τα αποθέματα παραμένουν στην αποθήκη κατά μέσο όρο 205 ημέρες. Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, κατά μέσο όρο δημιουργείται χρηματικό χάσμα (cash in gap) κεφαλαίου κίνησης 284 ημερών. Αυτό σημαίνει ότι κάθε ετήσια αύξηση των πωλήσεων κατά 100 ευρώ, απαιτεί αύξηση του κεφαλαίου κίνησης ίση με 77,68 ευρώ (πάντα σε αναφορά στα μέσα μεγέθη εξαιτίας).

Πίν. 43: Κυκλοφοριακή ταχύτητα απαιτήσεων, υποχρεώσεων και αποθεμάτων (1997/2002)

ΕΤΗ	ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ <u>Πελάτες Χ 365</u> Πωλήσεις (ημέρες)	ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ <u>Προμηθευτές Χ 365</u> Πωλήσεις (ημέρες)	ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ <u>Αποθέματα Χ 365</u> Κόστος Πωλήσ. (ημέρες)	ΗΜΕΡΕΣ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΚΙΝΗΣΗΣ	ΑΝΑΓΚΗ ΚΕΦΑΛ. ΚΙΝ. ΣΕ ΕΤΗΣΙΑ ΑΥΞΗΣΗ ΠΩΛΗΣΕΩΝ
	(1)	(2)	(3)	(4)=(1)+(3)-(2)	ΙΣΗ ΜΕ 100 ΕΥΡΩ
1997	23	4	146	166	45,39
1998	0	4	219	215	58,89
1999	102	15	315	401	109,99
2000	175	0	174	349	95,73
2001	160	2	156	314	86,00
2002	35	1	222	256	70,07
Μ.Ο.	83	4	205	284	77,68

Επεξεργασία στοιχείων ισολογισμών επιχείρησης.

Η αύξηση του αριθμού των ημερών έλλειψης κεφαλαίου κίνησης έως το 2000 και η μείωση του αριθμού των ημερών το 2001 και 2002, έχουν σαν αποτέλεσμα την ανάγκη κεφαλαίου κίνησης (σε κάθε ετήσια αύξηση του κύκλου εργασιών κατά 100 χρηματικές μονάδες) έτσι όπως αυτή παρουσιάζεται κατά αντίστοιχο έτος στον Πιν. 43.

Δανειακή επιβάρυνση.

Η επιχείρηση, εκτός από το έτος 1998, εμφανίζει συνεχή μείωση της δανειακής επιβάρυνσης (Πίν. 44), καθώς τα Ίδια Κεφάλαια, από το 1997 όπου υπερέβαιναν τις

μακροπρόθεσμες και βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της (Ξένα Κεφάλαια) κατά 10%, εμφανίζονται το 2002 να υπερβαίνουν τα Ξένα Κεφάλαια κατά 70%.

Πίν. 44: Δείκτες δανειακής επιβάρυνσης επιχείρησης (1997/2002)

ΕΤΗ	<u>ΞΕΝΑ ΚΕΦΑΛ.</u> <u>ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛ.</u>	<u>ΜΑΚΡΟΠΡΟΘ. ΥΠΟΧΡ.</u> <u>ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛ.</u>	<u>ΒΡΑΧ. ΤΡΑΠ. ΔΑΝΕΙΑ</u> <u>ΠΩΛΗΣΕΙΣ</u>
1997	0,90	0,24	0,26
1998	1,02	0,25	0,29
1999	0,89	0,25	0,24
2000	0,55	0,17	0,17
2001	0,49	0,10	0,31
2002	0,30	0,12	0,13
Μ.Ο.	0,69	0,19	0,23

Επεξεργασία στοιχείων ισολογισμών επιχείρησης.

Η ίδια τάση εμφανίζεται και στους δείκτες Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις προς Ίδια Κεφάλαια και Βραχυπρόθεσμα Τραπεζικά Δάνεια προς Πωλήσεις και οφείλεται, αφ' ενός μεν στην μείωση των Μακροπρόθεσμων και Βραχυπρόθεσμων Τραπεζικών Υποχρεώσεων (εκτός του έτους 2001), αφ' ετέρου δε στην αύξηση των Ιδίων Κεφαλαίων.

5.2.2. ΑΡΤΟΠΟΙΑ - ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗ

5.2.2.1. ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ ΑΤΣΙΚΗΣ Π.Ε.

Βασικά χαρακτηριστικά της επιχείρησης.

Πρόκειται συνεταιριστική επιχείρηση Περιορισμένης Ευθύνης (Συνεταιρισμός γυναικών), με αντικείμενο την παραγωγή και πώληση ειδών ζαχαροπλαστικής και αρτοποιίας.

Η έδρα της επιχείρησης βρίσκεται στην Αττική Λήμνου, σε απόσταση 20 km από την Μύρινα. Στα κτίρια στεγάζονται το εργαστήριο ζαχαροπλαστικής, τα γραφεία και το κεντρικό πρατήριο. Ταυτόχρονα, διατηρεί τέσσερα σημεία λιανικής πώλησης στις κύριες τοπικές καταναλωτικές αγορές του νησιού, την Μύρινα και τον Μούδρο.

Ιδρύθηκε το 1985 με επιδότηση από τον αναπτυξιακό νόμο 1262 (διαχείριση Ε.Ο.Μ.Μ.Ε.Χ.) και αποτελεί μία από τις λίγες επιτυχημένες σχετικές επιχειρηματικές προτάσεις της δεκαετίας '80.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της προέδρου του Συνεταιρισμού, δεν κρίνεται ικανοποιητική η κατάσταση των κτιριακών εγκαταστάσεων και του τεχνολογικού εξοπλισμού, διαφαίνεται όμως αισιόδοξη προοπτική μιας και η πρόσφατη ένταξη της επιχείρησης στις Δράσεις του LEADER+ για εκσυγχρονισμό των υποδομών θα βελτιώσει την κατάσταση στο επίπεδο των σύγχρονων μονάδων μεταποίησης.

Το σύνολο των μόνιμα απασχολούμενων στο εργαστήριο και στα πρατήρια είναι 30 εργαζόμενοι, ενώ τις περιόδους αιχμής απασχολούνται ακόμη 10 περίπου εποχιακά εργαζόμενοι.

Προμήθεια πρώτης ύλης - παρασκευή.

Η επιχείρηση προμηθεύεται την πρώτη ύλη (γάλα, αλεύρι, αυγά κλπ) από 50 περίπου τοπικούς παραγωγούς.

Τα είδη που παράγονται είναι τοπικά παραδοσιακά προϊόντα ζαχαροπλαστικής (βενιζελικά, σαμσάδες, γλυκά ταψιού, κλπ), είδη κυλικείου (τυρόπιτες, μπουγάτσες κλπ) και είδη αρτοποιίας

Εμπορία – διάθεση προϊόντος.

Ο συνεταιρισμός προωθεί τα προϊόντα του στην τοπική αγορά, σε ποσοστό 85% μέσω του δικτύου πρατηρίων το οποίο διαθέτει (5 πρατήρια) και σε ποσοστό περίπου 15% στις τοπικές μονάδες του στρατού και μέσω λιανεμπόρων.

Κυριότερα προβλήματα.

Ως κυριότερο πρόβλημα θεωρείται η δυσκολία επικοινωνίας με την ηπειρωτική Ελλάδα. Οι αραιές ακτοπλοϊκές προσεγγίσεις, σε συνδυασμό με τις συχνές ακυρώσεις δρομολογίων λόγω κακοκαιρίας, είχαν στο παρελθόν σαν αποτέλεσμα έλλειψη βοηθητικών πρώτων υλών, απαραίτητων για την παραγωγή. Το γεγονός αυτό δημιούργησε την ανάγκη διατήρησης πλεονάσματος υλικών στην αποθήκη, με αποτέλεσμα υπέρμετρη αύξηση του κόστους παραγωγής.

Οικονομική εκτίμηση επιχείρησης.

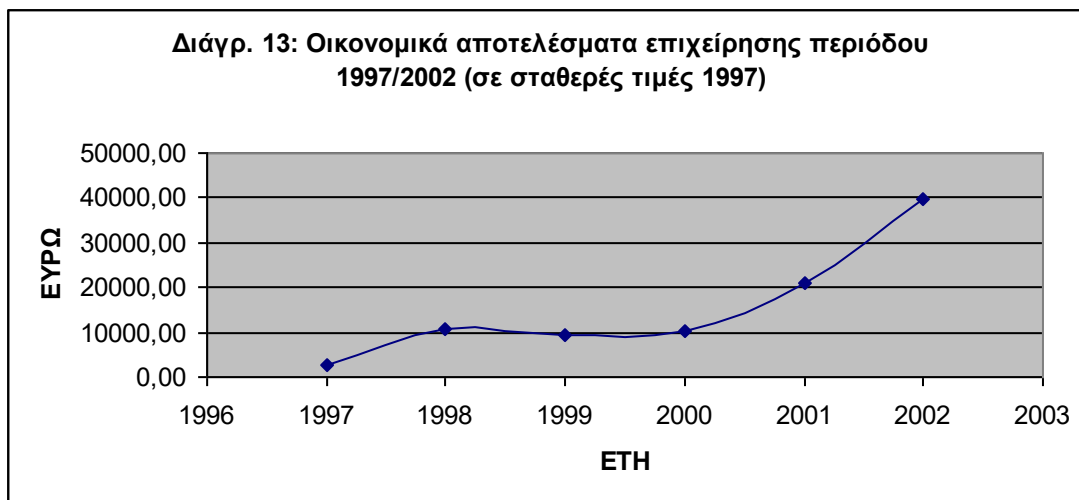
Κύκλος εργασιών, συνολικό κόστος και αποτελέσματα χρήσης.

Τα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης (σύμφωνα με τους ισολογισμούς της), παρουσιάζονται στον Πίν. 45. και στο Διάγρ. 13. Σύμφωνα με αυτά, η επιχείρηση εμφανίζει μέσα κέρδη εξαιτίας 15.640 ευρώ περίπου, με μέσο κύκλο εργασιών 312.980 ευρώ και μέσο συνολικό κόστος 297.340 ευρώ.

Πίν. 45: Έσοδα, Κόστος και Αποτελέσματα χρήσης επιχείρησης (1997/2002).

ΕΤΟΣ	Έσοδα από πωλήσεις σε ευρώ (έτος βάσης 1997)	Έσοδα από πωλήσεις σε σχέση με τις μέσες πωλήσεις	Κόστος σε ευρώ (έτος βάσης 1997)	Κόστος σε σχέση με το μέσο κόστος	Αποτελ. χρήσης σε ευρώ (έτος βάσ. 1997)
1997	219190,50	70,03	216705,31	72,88	2485,20
1998	277118,99	88,54	266208,41	89,53	10910,58
1999	289774,51	92,59	280568,23	94,36	9206,29
2000	341017,54	108,96	330531,76	111,16	10485,78
2001	398763,88	127,41	377584,35	126,99	21179,53
2002	352009,56	112,47	312453,37	105,08	39556,20

Επεξεργασία ισολογισμών επιχείρησης.

Επεξεργασία ισολογισμών επιχείρησης.

Τόσο τα έσοδα όσο και το κόστος ακολουθούν σχετικές μεταξύ τους μεταβολές στην διάρκεια της εξαετίας, τόσο σε απόλυτα μεγέθη, όσο και σε σχέση με τα αντίστοιχα μέσα μεγέθη τους. Και τα δύο μεγέθη παρουσιάζονται αυξανόμενα στην διάρκεια της εξαετίας, εκτός του τελευταίου έτους, όπου τα έσοδα εμφανίζονται να μειώνονται (από +27,4% το 2001 σε +12,5% το 2002, σε σχέση με τα μέσα έσοδα εξαετίας) με ταυτόχρονη μεγαλύτερη μείωση του κόστους (από +27% το 2001 σε +5% το 2002, σε σχέση με το μέσο κόστος εξαετίας). Το γεγονός αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση των κερδών, σε σχέση με το μέσο κέρδος εξαετίας, από +35% το 2001 σε +153% το 2002.

Κεφάλαιο Κίνησης επιχείρησης:

Παρά τις αυξημένες ανάγκες για Κεφάλαιο Κίνησης τα τρία πρώτα έτη, τα επόμενα έτη το μέγεθος αυτό εμφανίζει πρόσημο θετικό, καθώς οι βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις παρουσιάζουν μικρότερο ύψος από το κυκλοφορούν ενεργητικό (Πίν. 46). Η μείωση του ελλείμματος Κεφαλαίου Κίνησης οφείλεται τα τρία πρώτα έτη κυρίως στην μείωση του χρέους προς τους προμηθευτές. Τα υπόλοιπα χρόνια, το θετικό αποτέλεσμα της διαφοράς Κ.Ε.–Βρ. Υπ., οφείλεται κυρίως στην αύξηση του υπολοίπου των ρευστών διαθεσίμων (Ταμείο και Καταθέσεις Όψεως).

Πίν. 46: Κεφάλαιο Κίνησης επιχείρησης (1997/2002)

ΕΤΗ	1997	1998	1999	2000	2001	2002
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΙΝΗΣΗΣ (W.C.)	-730	-7.172	-3.631	11.952,4	42.477	48.575,2

Επεξεργασία στοιχείων ισολογισμών επιχείρησης.

Αποδοτικότητα:

Η αποδοτικότητα της επιχείρησης εμφανίζει γενικά αυξητική τάση, με μικρή μείωση το 1999 σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο. (Πίν. 47).

Πίν. 47: Δείκτες αποδοτικότητας επιχείρησης (1997/2002).

ΕΤΗ	(R.O.E.) Απόδοση Ι. Κ. (Κέρδη / Ι.Κ.)	Return on Total Assets (Κέρδη / Σύν. Ενεργ.)	Return on Sales (Κέρδη / Πωλήσεις)	Λειτουργικά Κέρδη / Πωλήσεις
1997	0,096	0,027	0,011	0,011

1998	0,278	0,132	0,039	0,039
1999	0,292	0,105	0,032	0,033
2000	0,327	0,090	0,031	0,036
2001	0,504	0,230	0,053	0,054
2002	0,561	0,198	0,073	0,118
Μ.Ο.	0,343	0,130	0,040	0,049

Επεξεργασία στοιχείων ισολογισμών επιχείρησης.

Κατά μέσο όρο (για την εξαετία), τα κέρδη καλύπτουν το 34,3% των Ιδίων Κεφαλαίων (μέση τιμή δείκτη R.O.E.), το 13% των συνολικών υποχρεώσεων της επιχείρησης (μέση τιμή δείκτη R.O.T.A.) και το 4% των πωλήσεων. Ακόμη, ο δείκτης Λειτουργικά Κέρδη/Πωλήσεις, μόνον το 2002 εμφανίζει σημαντική διαφορά (θετική) με τον δείκτη Κέρδη/Πωλήσεις, αποτέλεσμα του γεγονότος ότι το έτος αυτό αποδόθηκε Φόρος Εισοδήματος και Εισφορές ΟΓΑ ύψους περίπου του 1/3 των Κερδών προ Φόρων.

Ρευστότητα.

Οι τιμές των δεικτών ενδιάμεσης ρευστότητας (Current Ratio) και άμεσης ρευστότητας (Quick Ratio), όπως προκύπτουν από τους ισολογισμούς της εξεταζόμενης επιχείρησης, καθώς επίσης και η εξέλιξή τους στην διάρκεια της εξαετίας, παρουσιάζονται αντίστοιχα στον Πίν. 48.

Τα έτη 2000, 2001 και 2002, το κυκλοφορούν ενεργητικό παρουσιάζεται ικανό να καλύψει όλες τις βραχυχρόνιες απαιτήσεις και εμφανίζει και πλεόνασμα ίσο με 12,7%, 73,5% και 52,3% των βραχυχρόνιων απαιτήσεων. Το σύνολο των πλέον εύκολα ρευστοποιούμενων στοιχείων του Κ. Εν. (δηλ. όλων των στοιχείων εκτός των αποθεμάτων) καλύπτουν απόλυτα της βραχυχρόνιες απαιτήσεις τα έτη 2001 και 2002 και παρουσιάζουν πλεόνασμα ίσο με 56,3% και 39,4% αντίστοιχα.

Κατά μέσο όρο για την εξαετία, το Κυκλοφορούν Ενεργητικό (συμπεριλαμβανομένων των αποθεμάτων) πλεονάζει των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων κατά 19,3% και χωρίς την αξία των αποθεμάτων κατά 6,7% (σχέση 3/1), γεγονός που πρέπει να αποδοθεί στην μεγάλη σημασία που έχουν αυτά για την ομάδα των λογαριασμών του Κυκλοφορούντος Ενεργητικού.

Πίν. 48: Ενδιάμεση κα άμεση ρευστότητα (1997/2002)

ΕΤΗ	ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ (Κυκλ. Ενεργ. / Βραχ. Υποχρ.)	ΑΜΕΣΗ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ (Κυκλ. Ενεργ.-Αποθ.) / Βραχ. Υποχρ.)
1997	0,989	0,862
1998	0,843	0,772
1999	0,940	0,856
2000	1,127	0,957
2001	1,735	1,563
2002	1,523	1,394

Επεξεργασία στοιχείων ισολογισμών επιχείρησης.

Ακόμη, όσον αφορά τα αποθέματα κατά είδος, κατά μέσο όρο, το 52,5% αφορά τα εμπορεύματα τα οποία είναι έτοιμα προς πώληση, ενώ το υπόλοιπο 47,5% αφορά Πρώτες και Βοηθητικές Ύλες.

Κυκλοφοριακή ταχύτητα απαιτήσεων, υποχρεώσεων και αποθεμάτων.

Η κυκλοφοριακή ταχύτητα απαιτήσεων, υποχρεώσεων και αποθεμάτων της επιχείρησης για το χρονικό διάστημα 1997 έως 2002 (σε ημέρες), δίνεται στον παρακάτω Πίν. 49.

Πίν. 49: Κυκλοφοριακή ταχύτητα απαιτήσεων, υποχρεώσεων και αποθεμάτων (1997/2002)

ΕΤΗ	ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ <u>Πελάτες Χ 365</u> Πωλήσεις (ημέρες)	ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ <u>Προμηθευτές Χ 365</u> Πωλήσεις (ημέρες)	ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ <u>Αποθέματα Χ 365</u> Κόστος Πωλήσ. (ημέρες)	ΗΜΕΡΕΣ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΚΙΝΗΣΗΣ (4)=(1)+(3)-(2)	ΑΝΑΓΚΗ ΚΕΦΑΛ. ΚΙΝ. ΣΕ ΕΤΗΣΙΑ ΑΥΞΗΣΗ ΠΩΛΗΣΕΩΝ ΙΣΗ ΜΕ 100 ΕΥΡΩ
	(1)	(2)	(3)	(4)=(1)+(3)-(2)	
1997	0	73	28	-45	-12,35
1998	0	27	7	-19	-5,24
1999	0	18	11	-8	-2,10
2000	0	35	29	-6	-1,56
2001	0	24	15	-9	-2,44
2002	0	19	20	1	0,16
Μ.Ο.	0	33	18	-14	-3,92

Επεξεργασία στοιχείων ισολογισμών επιχείρησης.

Σε όλα τα έτη, ο λογαριασμός «Πελάτες» παρουσιάζει μηδενικό υπόλοιπο, πράγμα το οποίο σημαίνει είτε ότι τακτοποιούν αμέσως τις υποχρεώσεις τους προς την επιχείρηση χωρίς να κρατούν ανοικτούς λογαριασμούς είτε ότι η επιχείρηση διαθέτει τα προϊόντα της μόνον λιανικά, μέσω των πρατηρίων της.

Ταυτόχρονα, κατά μέσο όρο, οι υποχρεώσεις της τακτοποιούνται κάθε 33 ημέρες και τα αποθέματα παραμένουν στην επιχείρηση για 18 ημέρες, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι κατά μέσο όρο δημιουργείται πλεόνασμα κεφαλαίου κίνησης 14 ημερών. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι κάθε ετήσια αύξηση των πωλήσεων κατά 100 χρηματικές μονάδες, απαιτεί μείωση του κεφαλαίου κίνησης ίση με 3,92 χρηματικές μονάδες (πάντα σε αναφορά στα μέσα μεγέθη εξαιτίας).

Δανειακή επιβάρυνση.

Η επιχείρηση εμφανίζει μεγάλη δανειακή επιβάρυνση (άρα και επιχειρηματικό κίνδυνο), καθώς οι μακροπρόθεσμες και βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της (Ξένα Κεφάλαια) υπερβαίνουν τα Ίδια κεφάλαια καθ' όλη την διάρκεια της εξαιτίας (κατά μέσο όρο κατά 85,2%).

Πίν. 50: Δείκτες δανειακής επιβάρυνσης επιχείρησης (1997/2002)

ΕΤΗ	<u>ΞΕΝΑ ΚΕΦΑΛ.</u> <u>ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛ.</u>	<u>ΜΑΚΡΟΠΡΟΘ. ΥΠΟΧΡ.</u> <u>ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛ.</u>	<u>ΒΡΑΧ. ΤΡΑΠ. ΔΑΝΕΙΑ</u> <u>ΠΩΛΗΣΕΙΣ</u>
1997	2,585	0,00	0,019
1998	1,105	0,00	0,009
1999	1,777	0,00	0,038
2000	2,621	0,00	0,039
2001	1,192	0,00	0,006
2002	1,833	0,138	0,021
Μ.Ο.	1,852	0,023	0,022

Επεξεργασία στοιχείων ισολογισμών επιχείρησης.

Όσον αφορά τον λόγο Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις προς Ίδια Κεφάλαια, εμφανίζει σε όλα (εκτός του τελευταίου έτους) μηδενικό αποτέλεσμα, για τον λόγο ότι δεν υπήρξε δανειοδότηση (σε μακροπρόθεσμους όρους) για τα έτη αυτά.

Οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της επιχείρησης, σαν ποσοστό του κύκλου εργασιών, παρουσιάζουν αυξομειώσεις στην διάρκεια της εξαετίας, σαν αποτέλεσμα της ασταθούς υποστήριξης των πωλήσεων από τραπεζικά δάνεια σε βραχυπρόθεσμους όρους.

5.2.3. ΟΙΝΟΠΟΙΑ

5.2.3.1. ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΟ ΕΝΩΣΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΛΗΜΝΟΥ

Βασικά χαρακτηριστικά του οινοποιείου.

Η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου (Ε.Α.Σ.Λ.) ιδρύθηκε το 1932 με σκοπό την εξυπηρέτηση των συμφερόντων των αγροτών του νησιού σχετικά με την προμήθεια υλικών και εξοπλισμού για την οικονομική τους δραστηριότητα και σχετικά με την διάθεση του προϊόντος τους σε καλύτερες τιμές.

Η Ε.Α.Σ.Λ. έχει στην ιδιοκτησία της Οινοποιείο, σφαγείο (Ανώνυμη Εταιρεία με μετοχικό μερίδιο 100%), πρατήριο λιανικής πώλησης τοπικών προϊόντων, πρατήριο πώλησης φυτοφαρμάκων, λιπασμάτων, γεωργικών εφοδίων και ελαφρού μηχανολογικού γεωργικού εξοπλισμού. Επίσης, σημαντικό έσοδο αποτελεί για την Ε.Α.Σ.Λ. η εκμετάλλευση (ενοικίαση) ακινήτων, όπως το τυροκομείο (οι εγκαταστάσεις του οποίου ενοικιάζονται από την επιχείρηση Ηλίας Νταμπίζας και Υιοί Ο.Ε.) και τα κτίρια του εν αχρηστία εκκοκκιστηρίου βάμβακος, μέρος των οποίων ενοικιάζεται από την Πυροσβεστική Υπηρεσία Λήμνου.

Το **Οινοποιείο** της Ε.Α.Σ.Λ. δραστηριοποιείται στην παραγωγή και πώληση οίνων, οι οποίοι προέρχονται από συμβατικούς και βιολογικούς αμπελώνες.

Η έδρα της επιχείρησης βρίσκεται στον Τούρκικο Γιαλό της Μύρινας Λήμνου, σε απόσταση περίπου ενός χιλιομέτρου από το κέντρο. Στα κτίρια στεγάζονται το οινοποιείο και τα εργαστήρια, ενώ τα γραφεία και το πρατήριο πώλησης τοπικών προϊόντων στεγάζονται σε κτίριο το οποίο βρίσκεται επίσης στην Μύρινα, αλλά σε κεντρικό σημείο της Αγοράς.

Απασχολεί 15 μόνιμα εργαζόμενους και σε περιόδους αιχμής 8 επιπλέον εποχιακούς.

Από πλευράς τεχνολογικού εξοπλισμού θεωρείται σύγχρονη μονάδα μεταποίησης, μιας και χρηματοδοτήθηκε για εκσυγχρονισμό και βελτίωση του εξοπλισμού από τον αναπτυξιακό νόμο 866 του Υπουργείου Γεωργίας το 1990/1991 και το 1995/1996, καθώς επίσης και από το πρόγραμμα LEADER II, το 2000, για την κατασκευή υποσταθμού μέσης τάσης (ύψος συνολικής επένδυσης 14.660.000.δρχ. ή 43.020 ευρώ).

Προμήθεια πρώτης ύλης - παρασκευή.

1. Συμβατική οινοποιία

Το Οινοποιείο προμηθεύεται την πρώτη ύλη από 1500 περίπου αμπελουργούς (το 85% - 90% περίπου του συνολικού αριθμού) από όλο το νησί., Η ποσότητα σταφυλιών κατά είδος η οποία παραλήφθηκε την τελευταία οκταετία παρουσιάζεται στον Πίν. 15, Παράρτημα. Κατά μέσο όρο, ετησίως απορροφήθηκαν 3.648 τόνοι «Μοσχάτο Αλεξανδρείας» και 100 τόνοι «Καλαμπάκι».

Οι οίνοι που παράγονται κατά κατηγορία είναι:

1. Ο.Π.Α.Π. (v.q.p.r.d.): Οίνος Λευκός Ξηρός Λήμνος (Νέας Εμφιάλωσης), Οίνος Λευκός Ξηρός Λήμνος (Παλαιάς Εμφιάλωσης), Οίνος Ημίξηρος και Οίνος Ημίγλυκος.

2. Ο.Π.Ε. (v.q.p.r.d.): Οίνος Γλυκός και Οίνος Γλυκός Φυσικός από Διαλεχτούς Αμπελώνες (Grand Cgue).
3. Τοπικοί Οίνοι (Επιτραπέζιοι): Αιγαιοπελαγίτικος Τοπικός Λευκός Ξηρός.
4. Ονομασία κατά παράδοση (Επιτραπέζιοι): Ρετσίνα.
5. Άλλοι επιτραπέζιοι: Οίνος Ερυθρός και Οίνος Ροζέ.

2. Βιολογική οиноποιεία

Ότι αφορά την προμήθεια πρώτης ύλης και την παρασκευή βιολογικού οίνου έχει αναφερθεί στην αντίστοιχη παράγραφο των Κεφαλαίων 3 και 4.

Συσκευασία.

1. Συμβατική οиноποιεία

Το 85% περίπου της ποσότητας προωθείται χύμα σε πελάτες, σε βαρέλια των 35 lit ή των 65 lit. ή μεταφέρεται προς άλλα οиноποιεία, εκτός νησιού, με ειδικά βυτιοφόρα αυτοκίνητα ή δεξαμενόπλοια. Το υπόλοιπο 25% της ποσότητας διατίθεται εμφιαλωμένο σε γυάλινες φιάλες των 0,75 lit. Τελευταία, χρησιμοποιείται και μια συσκευασία ενδιάμεσης (μεταξύ χύμα και εμφιαλωμένου) μορφής, οι ασκοί χωρητικότητας 5, 10 ή 20 lit

2. Βιολογική οиноποιεία

Ότι αφορά την συσκευασία βιολογικού οίνου και τις υποχρεωτικές ενδείξεις, έχει αναφερθεί στην αντίστοιχη παράγραφο των Κεφαλαίων 3 και 4.

Εμπορία – διάθεση προϊόντος.

1. Συμβατική οиноποιεία

Σύμφωνα με τον Διευθυντή της Ε.Α.Σ.Λ. κο Ν. Μυρμίγκο, από την συνολικά παραγόμενη ποσότητα οίνου, μόνον το 0,8% διατίθεται από το σημείο λιανικής πώλησης (πρατήριο τοπικών προϊόντων) στην τοπική αγορά. Ένα ποσοστό 10,8% διατίθεται επίσης στην τοπική αγορά μέσω χονδρεμπόρων, ενώ το υπόλοιπο της ποσότητας προωθείται εκτός Λήμνου: το 63,4% μέσω χονδρεμπόρων και το 25% σε παραδοσιακούς πελάτες-οиноποιεία, οι οποίοι, ή το εμφιαλώνουν οι ίδιοι με αναφορά για την προέλευση στην ετικέτα (Τσάνταλης, Σπηλιόπουλος), ή κάνουν μίξη με brandy (Μεταξάς).

Γενικότερα, θεωρείται ως αυξανόμενη η τάση διάθεσης του προϊόντος μέσω χονδρεμπόρων εντός και εκτός του νησιού.

2. Βιολογική οиноποιεία

Η συνολικά παραχθείσα ποσότητα βιολογικού οίνου, τα έτη 1999 έως 2002, διατέθηκε στην αγορά σε ποσοστά όπως παρουσιάζονται στον παρακάτω Πίν. 51.

Πίν. 51: Διάθεση βιολογικού οίνου (1999/2002)

	1999	2000	2001	2002
ΤΟΠΙΚΟ ΠΡΑΤΗΡΙΟ Ε.Α.Σ.Λ.	0,50%	0,60%	0,70%	0,80%
ΧΟΝΔΡΕΜΠΟΡΟΙ ΕΝΤΟΣ ΛΗΜΝΟΥ	21,00%	30%	33%	34%
ΧΟΝΔΡΕΜΠΟΡΟΙ ΕΚΤΟΣ ΛΗΜΝΟΥ	78,50%	69,40%	66,30%	65,20%
ΣΥΝΟΛΟ	100%	100%	100%	100%

Πηγή: Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου.

Κατά μέσο όρο, το 0,65% της ποσότητας προωθείται μέσω του πρατηρίου πώλησης τοπικών προϊόντων της Ε.Α.Σ.Λ., το 29,5% προωθείται στην τοπική αγορά μέσω χονδρεμπόρων και το 69,85% εκτός Λήμνου, επίσης μέσω χονδρεμπόρων. Η διάθεση

του προϊόντος εντός Λήμνου μέσω χονδρεμπόρων, εκτιμάται ως ο τρόπος διάθεσης με την ισχυρότερη ανοδική τάση, σε σχέση με τους υπόλοιπους τρόπους προώθησης.

Συστήματα διασφάλισης ποιότητας.

Στην επιχείρηση δεν λειτουργεί σύστημα HACCP ούτε και έχει πιστοποιηθεί κατά ISO, έχει θέσει όμως στις άμεσες προτεραιότητές της την εφαρμογή συστήματος ελέγχου και διασφάλισης ποιότητας προκειμένου να ανταποκριθεί τόσο στις σύγχρονες απαιτήσεις της αγοράς για ασφαλή και υγιή προϊόντα, όσο και στις απαιτήσεις που θέτουν οι φορείς ελέγχου τροφίμων.

Κυριότερα προβλήματα.

Κατά την άποψη του Διευθυντή του οινοποιείου κου Ι. Σαββόγλου, τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η παραγωγική μονάδα είναι:

1. Επιβάλλεται η αυστηρότερη τήρηση των κανόνων παραγωγής στον πρωτογενή τομέα και ο έλεγχος των στρεμματικών αποδόσεων και των καλλιεργητικών πρακτικών, προκειμένου η πρώτη ύλη να είναι υγιής, ασφαλής και υψηλής ποιότητας, σύμφωνα με τις ενδεικνύμενες προδιαγραφές τις οποίες θέτει το οινοποιείο.
2. Παρά το γεγονός ότι το οινοποιείο θεωρείται συνολικά σύγχρονο από άποψη μηχανολογικού εξοπλισμού και εργαστηρίων, είναι απαραίτητη η αντικατάσταση των τελευταίων παλαιών δεξαμενών (από σκυρόδεμα) με σύγχρονες μεταλλικές δεξαμενές.
3. Κρίνεται ως απαραίτητη η εγκατάσταση συστήματος διασφάλισης ποιότητας HACCP και η πιστοποίηση κατά ISO, κυρίως για την εξασφάλιση προϊόντος υψηλής ποιότητας αλλά και για να γίνει το προϊόν ελκυστικότερο στον καταναλωτή, σύμφωνα με τις σύγχρονες απαιτήσεις του για πιστοποιημένα, υγιή και ασφαλή προϊόντα.
4. Απαραίτητη κρίνεται επίσης και η Έρευνα Αγοράς προκειμένου να εντοπισθούν οι αγορές-στόχοι και να προωθηθούν σε αυτές τα προϊόντα του οινοποιείου.
5. Κρίνεται σκόπιμος ο συνεχής σχεδιασμός και η παραγωγή νέων προϊόντων, προκειμένου να υπάρχει διαρκής ανανέωση της παραγωγής, αύξηση της προστιθέμενης αξίας και τελικά η μεγαλύτερη κερδοφορία του οινοποιείου.

Οικονομική εκτίμηση δραστηριότητας.

Κύκλος εργασιών, συνολικό κόστος και αποτελέσματα χρήσης.

Η Ε.Α.Σ.Λ. τηρεί βιβλία Γ' κατηγορίας για την συνολική δραστηριότητα και εξωλογιστικά στοιχεία για την κάθε επιμέρους δραστηριότητά της. Τα οικονομικά αποτελέσματα του Οινοποιείου, σύμφωνα με τα εξωλογιστικά στοιχεία για την ιδιαίτερη αυτή δραστηριότητα (σε σταθερές τιμές 1997), παρουσιάζονται στον Πίν. 52.

Πίν. 52: Πωλήσεις, έξοδα λειτουργίας και αποτελέσματα χρήσης περιόδου 1997/2002

ΕΤΟΣ	ΠΩΛΗΣΕΙΣ (σε σταθ. τιμές έτους 1997)	ΠΩΛΗΣΕΙΣ (σε σχέση με τις μέσες πωλήσεις)	ΕΞΟΔΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ (σε σταθ. τιμές έτους 1997)	ΕΞΟΔΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ (σε σχέση με τα μέσα έξοδα λειτ.)	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ (σε σταθ. τιμές έτους 1997)
1997	2893852	101,69	651075	93,31	424322
1998	3651142	128,31	717499	102,83	91593
1999	2752063	96,71	743246	106,52	-706530
2000	2837123	99,70	747165	107,08	-125472

2001	2652642	93,22	684000	98,03	-101986
2002	2286916	80,37	643559	92,23	-131566

Επεξεργασία στοιχείων Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Λήμνου.

Το ύψος των μέσων ετήσιων πωλήσεων εξαιτίας ανέρχεται στα 2.845.623 ευρώ, των μέσων εξόδων λειτουργίας στα 697.757 ευρώ και των μέσων οικονομικών αποτελεσμάτων (ζημιών) στα 91.606 ευρώ.

Τόσο τα έσοδα όσο και τα έξοδα λειτουργίας ακολουθούν σχετικές μεταξύ τους μεταβολές στην διάρκεια της εξαιτίας (εκτός του έτους 1999, όπου υπήρξε αύξηση του κόστους αλλά μείωση των πωλήσεων), το πρώτο όμως μέγεθος παρουσιάζει μεγάλη απόκλιση σε σχέση με το αντίστοιχο μέσο μέγεθος. Πιο συγκεκριμένα, ο κύκλος εργασιών εμφανίζει απόκλιση από +28,31% (το 1998) έως και -19,63% (το 2002), ενώ τα έξοδα λειτουργίας +7,08% (το 2000) έως και -7,77% (το 2002).

Αποδοτικότητα

Μια εκτίμηση της αποδοτικότητας της δραστηριότητας με χρήση αριθμοδεικτών (π.χ. του δείκτη Return on Sales) θα ήταν ιδιαίτερα αφερέγγυα και επισφαλής, μιας και η αξία διαφόρων στοιχείων του κόστους της Ε.Α.Σ.Α. τα οποία αφορούν άλλες, εκτός του οινοποιείου, δραστηριότητες, εμφανίζονται στα εξωλογιστικά στοιχεία της εξεταζόμενης δραστηριότητας, με αποτέλεσμα την μείωση κατά πολύ των αποτελεσμάτων χρήσης. Παρ' όλα αυτά, παρατίθεται ο Πίν. 53 με τις τιμές του δείκτη Λειτουργικά Έξοδα / Πωλήσεις, εκτιμώντας ότι τα δύο μεγέθη προσεγγίζουν την πραγματικότητα.

Πίν. 53: Δείκτης "Λειτουργικά έξοδα προς Πωλήσεις" επιχείρησης (1997/2002)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
ΛΕΙΤ. ΕΞΟΔΑ / ΠΩΛΗΣΕΙΣ	0,22	0,20	0,27	0,26	0,26	0,28

Επεξεργασία Αποτελεσμάτων Χρήσης επιχείρησης.

Τα λειτουργικά έξοδα αυξάνουν την συμμετοχή τους στις πωλήσεις στην διάρκεια της εξαιτίας, φθάνοντας το 2002 να παρουσιάζουν τον δείκτη αυξημένο κατά 27,3% σε σχέση με το πρώτο εξεταζόμενο έτος. Το μέσο ποσοστό συμμετοχής τους υπολογίζεται στα 24,9%.

Παρά τις προαναφερθείσες επιφυλάξεις, παραμένουν σε ισχύ οι δηλώσεις των υπευθύνων στελεχών οι οποίες έχουν διατυπωθεί τόσο στις προσωπικές συναντήσεις όσο και μέσω του τοπικού τύπου, σχετικά με την ιδιαίτερη κερδοφορία την οποία, σε διάρκεια χρόνου, παρουσιάζει το οινοποιείο.

5.2.4. ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑ

5.2.4.1. ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ (1)

Βασικά χαρακτηριστικά της εκμετάλλευσης.

Η μελισσοκομική εκμετάλλευση άρχισε την λειτουργία της το 1980. Οι κυψέλες οι οποίες χρησιμοποιούνται, είναι τοποθετημένες σε ιδιόκτητο έδαφος. Ο μελισσοκόμος είναι 52 ετών, υπάλληλος της Δ.Ε.Η. και ασκεί νομαδική μελισσοκομική πρακτική ως δεύτερη απασχόληση, με την βοήθεια ακόμη ενός μέλους της οικογένειάς του.

Στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των κυψελών, την απασχόληση, την παραγωγή, τις δαπάνες και την διάθεση-εμπορία, για τα έτη 2001, 2002 και 2003 δίνονται στον Πίν. ΕΚΜ.1 Στοιχεία μελισσοκομικής εκμετάλλευσης (Παράρτημα).

Οικονομική εκτίμηση δραστηριότητας.

Τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης και η εκτίμηση για την αναπόσβεστη αξία τους, τις Μ.Ε.Κ. κατά στοιχείο κεφαλαίου και τους αντίστοιχους τόκους Μ.Ε.Κ για τα έτη 2001, 2002 και 2003 δίνονται στους Πίνακες ΕΚΜ.1-2001, ΕΚΜ.1-2002 και ΕΚΜ.1-2003 (Παράρτημα).

Κάθε ένας από τους παραπάνω ετήσιους πίνακες ακολουθείται από αντίστοιχη ετήσια οικονομική εκτίμηση για τα αποτελέσματα της εκμετάλλευσης (Πίν. ΟΙΚ. ΑΠΟΤ. 1-2001, Πίν. ΟΙΚ. ΑΠΟΤ. 1-2002 και Πίν. ΟΙΚ. ΑΠΟΤ.1-2003) .

Τα αποτελέσματα της εκτίμησης δίνονται στον παρακάτω Πίν. 54.

Πίν. 54: Οικονομικά αποτελέσματα Μελισσοκομικής Εκμετάλλευσης 1				
ΕΤΗ	2001	2002	2003	Μ.Ο.
ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΥΨΕΛΩΝ	360	360	360	360
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	2000,00	2000,00	2000,00	2000
ΑΠΟΔΟΣΗ / ΚΥΨΕΛΗ (σε κιλά)	5,56	5,56	5,56	5,56
ΕΤΗ	2001	2002	2003	Μ.Ο.
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ	17370,00	17370,00	17370,00	17370
ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	43004,74	42486,62	42145,06	42545
ΚΕΡΔΟΣ ή ΖΗΜΙΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ	-25634,74	-25116,62	-24775,06	-25175
ΚΑΘΑΡΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ	-13722,36	-13722,36	-13722,36	-13722
ΑΚΑΘ. ΠΡΟΣΟΔΟΣ / ΚΥΨΕΛΗ (σε ευρώ) <i>Ακαθάριστη πρόσοδος</i> <i>Αριθμός κυψελών</i>	48,25	48,25	48,25	48,25
ΜΕΣΟ ΚΟΣΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ανά κυψέλη) <i>Παρ. δαπάνες</i> <i>Αριθμός κυψελών</i>	119,46	118,02	117,07	118,18
ΑΚΑΘ. ΠΡΟΣΟΔΟΣ (ανά κιλό) <i>Ακαθάριστη πρόσοδος</i> <i>Παρ. ποσότη.</i>	8,69	8,69	8,69	8,69
ΜΕΣΟ ΚΟΣΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ανά κιλό) <i>Παρ. δαπάνες</i> <i>Παρ. ποσότη.</i>	21,50	21,24	21,07	21,27
ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ <i>Καθαρή Πρόσοδος</i> <i>Μ.Ε.Κ.</i>	-10,17%	-10,64%	-10,98%	-10,60%

Συσκευασία - Εμπορία – Διάθεση προϊόντος.

Ο μελισσοκόμος διακινεί το προϊόν σε γυάλινα δοχεία του ενός κιλού. Όπως ο ίδιος αναφέρει, το 2,5% της ποσότητας χρησιμοποιήθηκε για ιδιοκατανάλωση, το 15% χαρίστηκε και το υπόλοιπο 82,5% πωλήθηκε απευθείας σε καταναλωτές στην τιμή των 9 ευρώ ανά κιλό. Οι καταναλωτές οι οποίοι αγόρασαν το προϊόν του είναι κυρίως Έλληνες οι οποίοι διαμένουν σε άλλα σημεία της Ελλάδας ή στο εξωτερικό, κατάγονται από την Λήμνο και επισκέπτονται το νησί κατά την θερινή περίοδο.

Κυριότερα αναφερόμενα προβλήματα.

Ο μελισσοκόμος, ως κυριότερα προβλήματα της μελισσοκομίας στην περιοχή αναφέρει τις ασθένειες της μέλισσας (ακαρίαση), την ανομβρία των τελευταίων ετών και τις πυρκαγιές τις οποίες θέτουν οι κτηνοτρόφοι, με αποτέλεσμα την καύση εκτάσεων με θυμάρι και την αδυναμία της γυροκόμισης από τα άνθη του φυτού αυτού.

Ακόμη, αναφέρει ότι η εμπορία του προϊόντος κάτω από κοινή ετικέτα θα έθετε φραγμούς στην νοθεία του μελιού και θα ευνοούσε την διαφοροποίησή του σε σχέση με παρεμφερή προϊόντα. Ως ένα ακόμη ουσιαστικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση θεωρεί την σήμανση του τοπικού μελιού με χαρακτηρισμό ονομασίας προέλευσης.

5.2.4.2. ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ (2)

Βασικά χαρακτηριστικά της εκμετάλλευσης.

Η μελισσοκομική εκμετάλλευση άρχισε την λειτουργία της το 1975. Οι κυψέλες οι οποίες χρησιμοποιούνται, είναι τοποθετημένες σε ιδιόκτητο έδαφος. Ο μελισσοκόμος είναι 55 ετών, οικοδόμος και ασκεί μόνος του μόνιμη μελισσοκομική πρακτική ως δεύτερη απασχόληση.

Στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των κυψελών, την απασχόληση, την παραγωγή, τις δαπάνες και την διάθεση-εμπορία, για τα έτη 2001,2002 και 2003 δίνονται στον Πίν. ΕΚΜ.2 Στοιχεία μελισσοκομικής εκμετάλλευσης (Παράρτημα).

Οικονομική εκτίμηση δραστηριότητας.

Τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης και η εκτίμηση για την αναπόσβεστη αξία τους, τις Μ.Ε.Κ. κατά στοιχείο κεφαλαίου και τους αντίστοιχους τόκους Μ.Ε.Κ για τα έτη 2001, 2002 και 2003 δίνονται στους Πίνακες ΕΚΜ.2-2001, ΕΚΜ.2-2002 και ΕΚΜ.2-2003 (Παράρτημα).

Κάθε ένας από τους παραπάνω ετήσιους πίνακες ακολουθείται από αντίστοιχη ετήσια οικονομική εκτίμηση για τα αποτελέσματα της εκμετάλλευσης (Πίν. ΟΙΚ. ΑΠΟΤ. 2-2001, Πίν. ΟΙΚ. ΑΠΟΤ. 2-2002 και Πίν. ΟΙΚ. ΑΠΟΤ. 2-2003) .

Τα αποτελέσματα της εκτίμησης δίνονται στον παρακάτω Πίν. 55.

Πίν.55 : Οικονομικά αποτελέσματα Μελισσοκομικής Εκμετάλλευσης 2				
ΕΤΗ	2001	2002	2003	Μ.Ο.
ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΥΨΕΛΩΝ	50	50	50	50
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	150,00	300,00	265,00	238,33
ΑΠΟΔΟΣΗ / ΚΥΨΕΛΗ (σε κιλά)	3,00	6,00	5,30	4,77
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ	1250,00	2375,00	1710,00	1778,33
ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	3347,00	3426,00	3044,00	3272,33
ΚΕΡΔΟΣ ή ΖΗΜΙΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ	-2097,00	-1051,00	-1334,00	-1494,00
ΚΑΘΑΡΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ	-1458,00	-414,70	-709,70	-860,80
ΑΚΑΘ. ΠΡΟΣΟΔΟΣ / ΚΥΨΕΛΗ (σε ευρώ) <i>Ακαθάριστη πρόσδοος</i> Αριθμός κυψελών	25,00	47,50	34,20	35,57
ΜΕΣΟ ΚΟΣΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ανά κυψέλη) <i>Παρ. δαπάνες</i> Αριθμός κυψελών	66,94	68,52	60,88	65,45
ΑΚΑΘ. ΠΡΟΣΟΔΟΣ (ανά κιλό) <i>Ακαθάριστη πρόσδοος</i> Παρ. ποσότη.	8,33	7,92	6,45	7,57
ΜΕΣΟ ΚΟΣΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ανά κιλό) <i>Παρ. δαπάνες</i> Παρ. ποσότη.	22,31	11,42	11,49	15,07
ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ <i>Καθαρή Πρόσδοος</i> Μ.Ε.Κ.	-20,49%	-5,87%	-10,05%	-12,14%

Συσκευασία - Εμπορία – Διάθεση προϊόντος.

Ο μελισσοκόμος διακινεί το προϊόν σε πλαστικά δοχεία του ενός κιλού. Όπως ο ίδιος αναφέρει, κατά τα έτη 2001,2002 και 2003, χρησιμοποιήθηκε για ιδιοκατανάλωση αντίστοιχα το 20%, 10% και 11% της ποσότητας, χαρίστηκε αντίστοιχα το 30%, 15%

και 17%, και το υπόλοιπο 50%, 75% και 72% αντίστοιχα πωλήθηκε απευθείας σε καταναλωτές στην τιμή των 12 ευρώ ανά κιλό. Οι καταναλωτές οι οποίοι αγόρασαν το προϊόν του είναι κυρίως Έλληνες οι οποίοι διαμένουν σε άλλα σημεία της Ελλάδας ή στο εξωτερικό, κατάγονται από την Λήμνο και επισκέπτονται το νησί κατά την θερινή περίοδο.

Κυριότερα αναφερόμενα προβλήματα.

Ο μελισσοκόμος, ως κυριότερα προβλήματα της μελισσοκομίας στην περιοχή αναφέρει τις ασθένειες της μέλισσας (ακαρίαση), και τις πυρκαγιές τις οποίες θέτουν οι κτηνοτρόφοι, με αποτέλεσμα την καύση εκτάσεων με θυμάρι και την αδυναμία γυροκόμισης από τα άνθη του φυτού αυτού.

Έχει θετική άποψη τόσο για την εμπορία του προϊόντος κάτω από κοινή ετικέτα όσο και για την σήμανση του τοπικού μελιού με χαρακτηρισμό ονομασίας προέλευσης.

5.2.4.3. ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ (3)

Βασικά χαρακτηριστικά της εκμετάλλευσης.

Η μελισσοκομική εκμετάλλευση άρχισε την λειτουργία της το 1992. Οι κυψέλες οι οποίες χρησιμοποιούνται, είναι τοποθετημένες σε ιδιόκτητο έδαφος. Ο μελισσοκόμος είναι 57 ετών, συνταξιούχος και ασκεί μόνος του νομαδική μελισσοκομική πρακτική ως δεύτερη απασχόληση.

Στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των κυψελών, την απασχόληση, την παραγωγή, τις δαπάνες και την διάθεση-εμπορία, για τα έτη 2001, 2002 και 2003 δίνονται στον Πίν. ΕΚΜ.3 Στοιχεία μελισσοκομικής εκμετάλλευσης (Παράρτημα).

Οικονομική εκτίμηση δραστηριότητας.

Τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης και η εκτίμηση για την αναπόσβεστη αξία τους, τις Μ.Ε.Κ. κατά στοιχείο κεφαλαίου και τους αντίστοιχους τόκους Μ.Ε.Κ για τα έτη 2001, 2002 και 2003 δίνονται στους Πίνακες ΕΚΜ.3-2001, ΕΚΜ.3-2002 και ΕΚΜ.3-2003 (Παράρτημα).

Κάθε ένας από τους παραπάνω ετήσιους πίνακες ακολουθείται από αντίστοιχη ετήσια οικονομική εκτίμηση για τα αποτελέσματα της εκμετάλλευσης (Πίν. ΟΙΚ. ΑΠΟΤ. 3-2001, Πίν. ΟΙΚ. ΑΠΟΤ. 3-2002 και Πίν. ΟΙΚ. ΑΠΟΤ. 3-2003).

Τα αποτελέσματα της εκτίμησης δίνονται στον παρακάτω Πίν. 56.

Πίν. 56: Οικονομικά αποτελέσματα Μελισσοκομικής Εκμετάλλευσης 3				
ΕΤΗ	2001	2002	2003	Μ.Ο.
ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΥΨΕΛΩΝ	120	120	120	120
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	660,00	960,00	960,00	860
ΑΠΟΔΟΣΗ / ΚΥΨΕΛΗ (σε κιλά)	5,50	8,00	8,00	7,17
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ	6542,40	9134,40	9134,40	8270
ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	8163,51	8269,55	8251,85	8228
ΚΕΡΔΟΣ ή ΖΗΜΙΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ	-1621,11	864,85	882,55	42
ΚΑΘΑΡΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ	342,79	2814,79	2814,79	1991
ΑΚΑΘ. ΠΡΟΣΟΔΟΣ / ΚΥΨΕΛΗ (σε ευρώ)				
<u>Ακαθάριστη πρόσοδος</u>	54,52	76,12	76,12	68,92
<u>Αριθμός κυψελών</u>				
ΜΕΣΟ ΚΟΣΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ανά κυψέλη)				
<u>Παρ. δαπάνες</u>	68,03	68,91	68,77	68,57
<u>Αριθμός κυψελών</u>				
ΑΚΑΘ. ΠΡΟΣΟΔΟΣ (ανά κιλό)				
<u>Ακαθάριστη πρόσοδος</u>	9,91	9,52	9,52	9,65

Παρ. ποσότη.				
ΜΕΣΟ ΚΟΣΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ανά κιλό)				
Παρ. δαπάνες	12,37	8,61	8,60	9,86
Παρ. ποσότη.				
ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ				
Καθαρή Πρόσοδος	1,55%	12,82%	12,94%	9,10%
Μ.Ε.Κ.				

Συσκευασία - Εμπορία – Διάθεση προϊόντος.

Ο μελισσοκόμος διακινεί το προϊόν σε πλαστικά δοχεία του ενός κιλού. Όπως ο ίδιος αναφέρει, κατά την τριετία 2001/2003, ιδιοκαταναλώθηκε ποσοστό 10% της ποσότητας, χαρίστηκε ποσοστό 10% και το υπόλοιπο 80%, πωλήθηκε απευθείας σε καταναλωτές στην τιμή των 10,80 ευρώ ανά κιλό. Οι καταναλωτές οι οποίοι αγόρασαν το προϊόν του είναι κυρίως Έλληνες, μη μόνιμοι κάτοικοι Λήμνου, οι οποίοι διαμένουν σε άλλα σημεία της Ελλάδας ή στο εξωτερικό, κατάγονται από την Λήμνο και επισκέπτονται το νησί κατά την θερινή περίοδο.

Κυριότερα αναφερόμενα προβλήματα.

Ο μελισσοκόμος, ως κυριότερο πρόβλημα της μελισσοκομίας στην περιοχή αναφέρει την ανομβρία των τελευταίων ετών, η οποία έχει σαν αποτέλεσμα την μικρή ανθοφορία και κατά προέκταση την χαμηλή παραγωγή. Σαν πρόσθετα προβλήματα αναφέρει τις ασθένειες της μέλισσας (ακαρίαση) και τις πυρκαγιές τις οποίες θέτουν οι κτηνοτρόφοι.

Ακόμη, εκφράζεται θετικά τόσο για την εμπορία του προϊόντος κάτω από κοινή ετικέτα όσο και για την σήμανση του τοπικού μελιού με χαρακτηρισμό ονομασίας προέλευσης.

5.2.4.4. ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ (4)

Βασικά χαρακτηριστικά της εκμετάλλευσης.

Η μελισσοκομική εκμετάλλευση άρχισε την λειτουργία της το 1988. Οι κυψέλες οι οποίες χρησιμοποιούνται, είναι τοποθετημένες σε ιδιόκτητο έδαφος. Ο μελισσοκόμος είναι 42 ετών, δημοτικός υπάλληλος και ασκεί μόνιμη μελισσοκομική πρακτική (με την βοήθεια της συζύγου του) ως δεύτερη απασχόληση.

Στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των κυψελών, την απασχόληση, την παραγωγή, τις δαπάνες και την διάθεση-εμπορία, για τα έτη 2001, 2002 και 2003 δίνονται στον Πίν. ΕΚΜ.4 Στοιχεία μελισσοκομικής εκμετάλλευσης (Παράρτημα).

Οικονομική εκτίμηση δραστηριότητας.

Τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης και η εκτίμηση για την αναπόσβεστη αξία τους, τις Μ.Ε.Κ. κατά στοιχείο κεφαλαίου και τους αντίστοιχους τόκους Μ.Ε.Κ για τα έτη 2001, 2002 και 2003 δίνονται στους Πίνακες ΕΚΜ.4-2001, ΕΚΜ.4-2002 και ΕΚΜ.4-2003 (Παράρτημα).

Κάθε ένας από τους παραπάνω ετήσιους πίνακες ακολουθείται από αντίστοιχη ετήσια οικονομική εκτίμηση για τα αποτελέσματα της εκμετάλλευσης (Πίν. ΟΙΚ. ΑΠΟΤ. 4-2001, Πίν. ΟΙΚ. ΑΠΟΤ. 4-2002 και Πίν. ΟΙΚ. ΑΠΟΤ. 4-2003).

Τα αποτελέσματα της εκτίμησης δίνονται στον παρακάτω Πίν. 57.

Πίν. 57 : Οικονομικά αποτελέσματα Μελισσοκομικής Εκμετάλλευσης 4				
ΕΤΗ	2001	2002	2003	Μ.Ο.
ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΥΨΕΛΩΝ	140	140	140	140
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	200,00	1000,00	1000,00	733

ΑΠΟΔΟΣΗ / ΚΥΨΕΛΗ (σε κιλά)	1,43	7,14	7,14	5,24
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ	2840,00	9580,00	9480,00	7300
ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	16480,27	15869,80	15432,50	15928
ΚΕΡΔΟΣ ή ΖΗΜΙΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ	-13640,27	-6289,80	-5952,50	-8628
ΕΤΗ	2001	2002	2003	Μ.Ο.
ΚΑΘΑΡΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ	-10894,88	-3694,88	-3494,88	-6028
ΑΚΑΘ. ΠΡΟΣΟΔΟΣ / ΚΥΨΕΛΗ (σε ευρώ) <i>Ακαθάριστη πρόσοδος</i> <i>Αριθμός κυψελών</i>	20,29	68,43	67,71	52,14
ΜΕΣΟ ΚΟΣΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ανά κυψέλη) <i>Παρ. δαπάνες</i> <i>Αριθμός κυψελών</i>	117,72	113,36	110,23	113,77
ΑΚΑΘ. ΠΡΟΣΟΔΟΣ (ανά κιλό) <i>Ακαθάριστη πρόσοδος</i> <i>Παρ. ποσότη.</i>	14,20	9,58	9,48	11,09
ΜΕΣΟ ΚΟΣΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ανά κιλό) <i>Παρ. δαπάνες</i> <i>Παρ. ποσότη.</i>	82,40	15,87	15,43	37,90
ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ <i>Καθαρή Πρόσοδος</i> <i>Μ.Ε.Κ.</i>	-35,50%	-12,69%	-12,65%	-20,28%

Συσκευασία - Εμπορία – Διάθεση προϊόντος.

Ο μελισσοκόμος διακινεί το προϊόν σε μεταλλικά δοχεία του ενός κιλού. Όπως ο ίδιος αναφέρει, τα έτη 2001, 2002 και 2003, ποσοστό 5% της ποσότητας μελιού που παρήγαγε ετησίως χρησιμοποιήθηκε για ιδιοκατανάλωση, ποσοστό 10%, 15% και 15% (για τα αντίστοιχα έτη) χαρίστηκε, ποσοστό 5%, 20% και 30% πωλήθηκε σε τοπική αλυσίδα S/M στην τιμή των 10 ευρώ και το υπόλοιπο 80%, 60% και 50% πωλήθηκε απευθείας σε καταναλωτές, στην τιμή των 11 ευρώ. Οι καταναλωτές οι οποίοι αγόρασαν το προϊόν του είναι κυρίως Έλληνες, μη μόνιμοι κάτοικοι Λήμνου, οι οποίοι διαμένουν σε άλλα σημεία της Ελλάδας ή στο εξωτερικό, κατάγονται από την Λήμνο και επισκέπτονται το νησί κατά την θερινή περίοδο.

Κυριότερα αναφερόμενα προβλήματα.

Ο μελισσοκόμος, ως κυριότερα προβλήματα της μελισσοκομίας στην περιοχή αναφέρει τις πυρκαγιές τις οποίες θέτουν οι κτηνοτρόφοι, τις ανεξέλεγκτες εκχερσώσεις, την υπερβολική και πολλές φορές άσκοπη χρήση φυτοφαρμάκων και την ανομβρία των τελευταίων ετών.

Ακόμη, εκφράζεται θετικά τόσο για την εμπορία του προϊόντος κάτω από κοινή ετικέτα όσο και για την σήμανση του τοπικού μελιού με χαρακτηρισμό ονομασίας προέλευσης.

5.2.4.5. ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ (5)

Βασικά χαρακτηριστικά της εκμετάλλευσης.

Η μελισσοκομική εκμετάλλευση άρχισε την λειτουργία της το 1988. Οι κυψέλες οι οποίες χρησιμοποιούνται, είναι τοποθετημένες σε ιδιόκτητο έδαφος. Ο μελισσοκόμος είναι 47 ετών, δημόσιος υπάλληλος και ασκεί νομαδική μελισσοκομική πρακτική (με την βοήθεια της συζύγου του), ως δεύτερη απασχόληση.

Στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των κυψελών, την απασχόληση, την παραγωγή, τις δαπάνες και την διάθεση-εμπορία, για τα έτη 2001,2002 και 2003 δίνονται στον Πίν. ΕΚΜ.5 Στοιχεία μελισσοκομικής εκμετάλλευσης (Παράρτημα).

Οικονομική εκτίμηση δραστηριότητας.

Τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης και η εκτίμηση για την αναπόσβεστη αξία τους, τις Μ.Ε.Κ. κατά στοιχείο κεφαλαίου και τους αντίστοιχους τόκους Μ.Ε.Κ για τα έτη 2001, 2002 και 2003 δίνονται στους Πίνακες ΕΚΜ.5-2001, ΕΚΜ.5-2002 και ΕΚΜ.5-2003 (Παράρτημα).

Κάθε ένας από τους παραπάνω ετήσιους πίνακες ακολουθείται από αντίστοιχη ετήσια οικονομική εκτίμηση για τα αποτελέσματα της εκμετάλλευσης (Πίν. ΟΙΚ. ΑΠΟΤ. 5-2001, Πίν. ΟΙΚ. ΑΠΟΤ. 5-2002 και Πίν. ΟΙΚ. ΑΠΟΤ. 5-2003) .

Τα αποτελέσματα της εκτίμησης δίνονται στον παρακάτω Πίν. 58

Πίν. 58: Οικονομικά αποτελέσματα Μελισσοκομικής Εκμετάλλευσης 5				
ΕΤΗ	2001	2002	2003	Μ.Ο.
ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΥΨΕΛΩΝ	200	200	200	200
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	1000,00	1240,00	1400,00	1213,33
ΑΠΟΔΟΣΗ / ΚΥΨΕΛΗ (σε κιλά)	5,00	6,20	7,00	6,07
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ	10050,00	12405,00	13972,00	12142,33
ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	15582,28	15544,46	15688,14	15604,96
ΚΕΡΔΟΣ ή ΖΗΜΙΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ	-5532,28	-3139,46	-1716,14	-3462,62
ΚΑΘΑΡΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ	-2956,00	-578,10	835,80	-899,43
ΑΚΑΘ. ΠΡΟΣΟΔΟΣ / ΚΥΨΕΛΗ (σε ευρώ) <i>Ακαθάριστη πρόσοδος</i> <i>Αριθμός κυψελών</i>	50,25	62,03	69,86	60,71
ΜΕΣΟ ΚΟΣΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ανά κυψέλη) <i>Παρ. δαπάνες</i> <i>Αριθμός κυψελών</i>	77,91	77,72	78,44	78,02
ΑΚΑΘ. ΠΡΟΣΟΔΟΣ (ανά κιλό) <i>Ακαθάριστη πρόσοδος</i> <i>Παρ. ποσότη.</i>	10,05	10,00	9,98	10,01
ΜΕΣΟ ΚΟΣΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ανά κιλό) <i>Παρ. δαπάνες</i> <i>Παρ. ποσότη.</i>	15,58	12,54	11,21	13,11
ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ <i>Καθαρή Πρόσοδος</i> <i>Μ.Ε.Κ.</i>	-10,18%	-2,00%	2,90%	-3,09%

Συσκευασία - Εμπορία – Διάθεση προϊόντος.

Ο μελισσοκόμος διακινεί το προϊόν σε μεταλλικά δοχεία του ενός κιλού. Όπως ο ίδιος αναφέρει, τα έτη 2001, 2002 και 2003, ποσοστό 5% της ποσότητας μελιού που παρήγαγε ετησίως χρησιμοποιήθηκε για ιδιοκατανάλωση, ποσοστό 10%, 8% και 7% (για τα αντίστοιχα έτη) χαρίστηκε, ποσοστό 20% ετησίως πωλήθηκε σε βιομηχανικό συσκευαστήριο μελιού στην τιμή των 7,5 ευρώ και το υπόλοιπο 65%, 67% και 68% πωλήθηκε απευθείας σε καταναλωτές, στην τιμή των 11 ευρώ. Οι καταναλωτές οι οποίοι αγόρασαν το προϊόν του είναι κυρίως Έλληνες, μη μόνιμοι κάτοικοι Λήμνου, οι οποίοι διαμένουν σε άλλα σημεία της Ελλάδας ή στο εξωτερικό, κατάγονται από την Λήμνο και επισκέπτονται το νησί κατά την θερινή περίοδο.

Κυριότερα αναφερόμενα προβλήματα.

Ο μελισσοκόμος, ως κυριότερα προβλήματα της μελισσοκομίας στην περιοχή κατά σειρά αναφέρει την ανομβρία, τις πυρκαγιές τις οποίες θέτουν οι κτηνοτρόφοι και τις ασθένειες που πλήττουν τα μελίσσια (ακαρίαση).

Ακόμη, εκφράζεται θετικά τόσο για την εμπορία του προϊόντος κάτω από κοινή ετικέτα όσο και για την σήμανση του τοπικού μελιού με χαρακτηρισμό ονομασίας προέλευσης.

5.3.Συμπεράσματα και εκτιμήσεις.

5.3.1. ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Συμπεράσματα και εκτιμήσεις σχετικά με τις εκμεταλλεύσεις που ασχολούνται με τις τρεις επιμέρους δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα (παραγωγή γάλακτος, συμβατική αμπελοκαλλιέργεια και βιολογική αμπελοκαλλιέργεια), έχουν γίνει ήδη στα αντίστοιχα άρθρα της παραγράφου 5.1. Επιγραμματικά, παρατίθενται τα συμπεράσματα που προέκυψαν, προκειμένου να υπάρχει συνέχεια με την εκτίμηση για την μεταποίηση του κλάδου τροφίμων και ποτών που ακολουθεί.

Παραγωγή γάλακτος: Παρατηρείται η αύξηση του ζωικού κεφαλαίου με ταυτόχρονη μείωση του αριθμού των εκτροφών. Η αύξηση ιδιαίτερα του αριθμού των αιγοπροβάτων έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση της ετήσιας παραγωγής αιγοπρόβειου γάλακτος (+22,3% σε σχέση με την παραγωγή του 1995) και συνοδεύεται από αύξηση της τρέχουσας τιμής τόσο του πρόβειου όσο και του αίγιου γάλακτος (κατά 23,7% και 25,6% αντίστοιχα), αλλά και από μείωση της πραγματικής τιμής (κατά 8,5% και 7,7% αντίστοιχα). Τα πραγματικά ακαθάριστα έσοδα των κτηνοτρόφων αυξάνονται (κατά 15%, για την ίδια χρονική περίοδο), σαν αποτέλεσμα όχι της αμοιβής για τους κατά μονάδα προϊόντος χρησιμοποιούμενους πόρους, αλλά λόγω της αύξησης της παραγωγής.

Η αύξηση της προσφερόμενης από τους κτηνοτρόφους ποσότητας γάλακτος οφείλεται στην αύξηση της ζήτησης από τα τοπικά τυροκομεία, τα οποία με την σειρά τους προσπαθούν να ανταποκριθούν στην αύξηση της ζήτησης τυριών τόσο από την τοπική αγορά, όσο και από τις αγορές Αθηνών και Θεσσαλονίκης.

Συμβατική αμπελοκαλλιέργεια: Την τελευταία οκταετία παρουσιάζεται αύξηση της έκτασης των καλλιεργούμενων αμπελώνων, με ταυτόχρονη μείωση της στρεμματικής απόδοσης και κατά συνέπεια και της παραγωγής. Σε σχέση με τα επίπεδα του 1995, οι καλλιεργούμενες εκτάσεις έχουν αυξηθεί κατά 44%, ενώ η στρεμματική απόδοση έχει μειωθεί κατά 55,2% και η παραγωγή κατά 35,7%.

Η πραγματική τιμή με την οποία οι αμπελουργοί διαθέτουν το προϊόν τους στο οινοποιείο, μετά από μικρή αύξηση στα μέσα της οκταετίας, φθάνει το 2002 στα επίπεδα του 1995. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την προαναφερόμενη μείωση της παραγωγής, είχε σαν αποτέλεσμα, τα έσοδα των αμπελουργών, σε σταθερές τιμές, να μειωθούν κατά 61,3%, σε σχέση με τα έσοδα του αρχικά εξεταζόμενου έτους (1995).

Η μείωση της στρεμματικής απόδοσης και της συνολικής παραγωγής, όπως ήδη αναφέρθηκε στο Κεφάλαιο 3, παρ.3.2.2., οφείλεται στις μη ευνοϊκές συνθήκες οι οποίες επεκράτησαν στην περιοχή το τελευταίο χρονικό διάστημα.

Βιολογική αμπελοκαλλιέργεια: Από το 1998, οπότε άρχισε η βιολογική καλλιέργεια στο νησί, παρουσιάζεται μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων (κατά 10,6%) και

μείωση της παραγωγής (κατά 18,3%), με αποτέλεσμα την μείωση και της εκτιμώμενης στρεμματικής απόδοσης (κατά 8,6%).

Η πραγματική τιμή με την οποία οι αμπελουργοί διέθεσαν το προϊόν τους στο οινοποιείο το 2002, παρουσιάζει αύξηση 6,25% σε σχέση με το αρχικό έτος (1998). Αποτέλεσμα των προαναφερόμενων μεταβολών πραγματικής τιμής και προσφερόμενης ποσότητας ήταν η μείωση των πραγματικών εσόδων των καλλιεργητών στο ύψος του 84,9% των εσόδων του έτους 1998 (μείωση κατά 15,1%).

Όπως και στην συμβατική, έτσι και στην βιολογική αμπελοκαλλιέργεια, η μείωση τόσο της στρεμματικής απόδοσης όσο και της συνολικής παραγωγής, αποδίδεται στις μη ευνοϊκές, για το είδος αυτό της καλλιέργειας, συνθήκες οι οποίες επεκράτησαν στην περιοχή τα τελευταία έτη.

5.3.2. ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ.

5.3.2.1. Βασικά χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων του κλάδου τροφίμων-ποτών ν. Λήμνου.

Οι επιχειρήσεις του κλάδου τροφίμων-ποτών στην Λήμνο είναι ή οικογενειακές ή συνεταιριστικές επιχειρήσεις. Είναι εγκατεστημένες εκτός Μύρινας (εκτός του Οινοποιείου της Ε.Α.Σ.Λ.) και στο κέντρο του νησιού, προκειμένου να δέχονται την πρώτη ύλη εύκολα από τους προμηθευτές τους, οι εκμεταλλεύσεις των οποίων είναι διάσπαρτες σε όλο το νησί. Το καλό οδικό δίκτυο και η μικρή απόσταση από την πρωτεύουσα του νησιού, εξασφαλίζουν την εύκολη μεταφορά των προϊόντων προς την Μύρινα, βασική τοπική αγορά και ταυτόχρονα πύλη εξόδου προς τις καταναλωτικές αγορές της ηπειρωτικής Ελλάδας.

Από άποψη εγκαταστάσεων και τεχνολογικού εξοπλισμού κρίνονται ως σύγχρονες επιχειρήσεις, μιας και εντάχθηκαν σε αναπτυξιακά προγράμματα ίδρυσης μονάδων μεταποίησης ή εκσυγχρονισμού μηχανολογικού εξοπλισμού και κτιριακών εγκαταστάσεων.

Η διαφορετική φύση των επιχειρήσεων αυτών δεν επιτρέπει την εξαγωγή ενός μέσου αριθμού απασχολούμενων ανά επιχείρηση, μιας και τα αμιγή τυροκομεία παραμένουν κλειστά από τον Αύγουστο έως και τον Δεκέμβριο, ενώ η επιχείρηση Α.Μ.Μ. Χρυσάφη Α.Β.Ε.Ε., εκτός από το τυροκομείο, έχει ως δραστηριότητες την αρτοποιεία-ζαχαροπλαστική και την παραγωγή τοπικών ζυμαρικών. Ο συνολικός αριθμός μόνιμα απασχολούμενων εκτιμάται στους 81 εργαζόμενους, ενώ ο αντίστοιχος των εποχιακά εργαζόμενων εκτιμάται στους 44 εργαζόμενους.

5.3.2.2. Προμήθεια πρώτης ύλης - παρασκευή.

Τα τυροκομεία προμηθεύονται την πρώτη ύλη από 770 περίπου κτηνοτρόφους και το Οινοποιείο από 1500 περίπου αμπελουργούς (το 80% και 85%-90% αντίστοιχα του συνολικού αριθμού) από όλο το νησί.

Η ποσότητα γάλακτος την οποία παρέλαβαν τα τυροκομεία το 2002 ανέρχεται στους 3.798 περίπου τόνους, εκ των οποίων, το 94,6% (3.593 τόνοι) ήταν πρόβειο γάλα και το 5,4% (205 τόνοι) αίγαιο γάλα.

Η παραγωγή τυριού από τα τρία τυροκομεία ανήλθε το 2002 στους 885 τόνους, εκ των οποίων το 18,3% (162 τόνοι) αφορά την φέτα, το 73,2% (648 τόνοι) το καλαθάκι και το 8,5% (75 τόνοι) το μελίχλωρο.

Η παραγωγή τυριού αυξάνεται συνεχώς τα τελευταία έτη λόγω της αυξημένης ζήτησης τόσο στην τοπική αγορά, όσο και στις αγορές της υπόλοιπης Ελλάδας.

Σχετικά με το Οινοποιείο, αναφορά για τις ποσότητες συμβατικών και βιολογικών σταφυλιών που εισκομίστηκαν και για τις ποσότητες συμβατικών και βιολογικών οίνων που παρήχθησαν, έγινε στην παράγραφο 5.2.3.1.

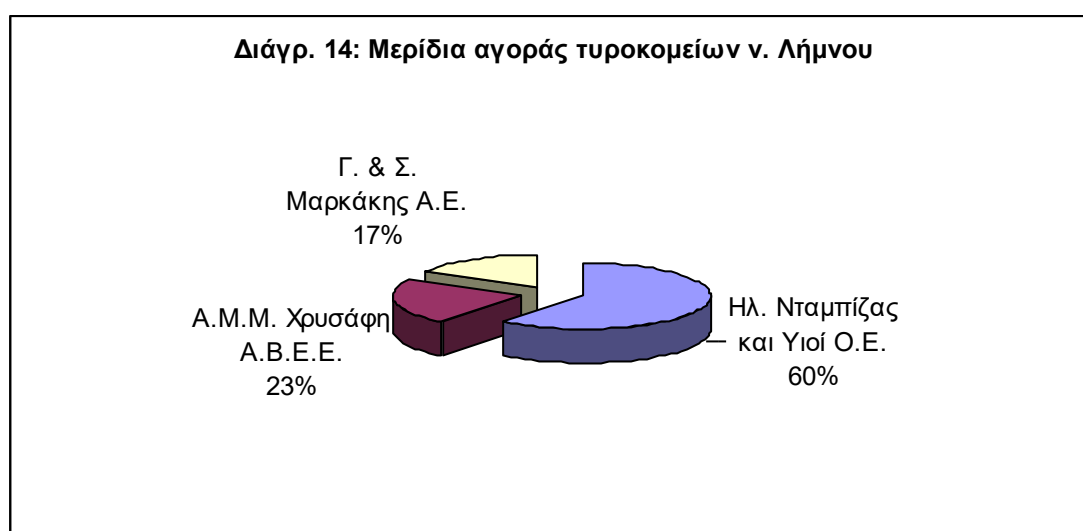
5.3.2.3. Συσκευασία.

Τα τυροκομεία προωθούν στην αγορά την φέτα και το καλαθάκι σε μεταλλικές συσκευασίες των 7 kgr. και 14 kgr. και σε συσκευασίες σε κενό αέρος (vacuum) των 500 gr. και 1100 gr. (φέτα), των 700 gr. (καλαθάκι) και των 400 gr. (μελίχλωρο).

5.3.2.4. Εμπορία – Διάθεση προϊόντων.

Οι τιμές λιανικής πώλησης των διαφορετικών τύπων τυριών διαφέρουν στην τοπική αγορά, και εξαρτώνται τόσο από τις συμφωνίες μεταξύ των παραγωγών και των λιανοπωλητών όσο και από το περιθώριο κέρδους το οποίο οι δεύτεροι εκτιμούν ότι πρέπει να έχουν. Μόνον η επιχείρηση Α.Μ.Μ. Χρυσάφη Α.Β.Ε.Ε. διατηρεί αλυσίδα σημείων λιανικής πώλησης, όπου τα προαναφερόμενα προϊόντα πωλούνται στις τιμές που αναφέρονται στην σχετική παράγραφο 5.2.1.2.

Τα μερίδια αγοράς κατά επιχείρηση (τοπικής, υπόλοιπης εγχώριας αγοράς και εξαγωγών), όπως αυτά υπολογίστηκαν από την συγκέντρωση και επεξεργασία των στοιχείων, δίνονται στο παρακάτω Διάγρ. 14.

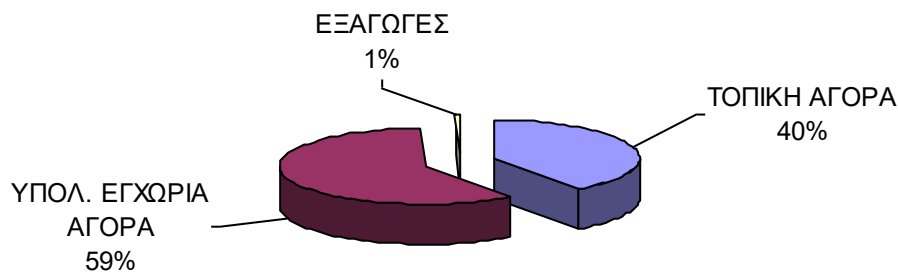

Όσον αφορά τα ποσοστά κατά αγορά και κατά είδος τυριού:

- Στην τοπική αγορά μέσω ιδιόκτητων πρατηρίων διακινείται το 14,35% του τυριού «καλαθάκι», το 22,96% της φέτας και το 74,4% του τυριού «μελίχλωρο».
- Στην τοπική αγορά μέσω άλλων λιανεμπόρων διακινείται το 20,9% του τυριού «καλαθάκι», το 12,2% της φέτας και το 19% του τυριού «μελίχλωρο».
- Στις αγορές της υπόλοιπης Ελλάδας μέσω λιανεμπόρων διακινείται το 62,75% του τυριού «καλαθάκι» και το 59,44% της φέτας.
- Στις αγορές της υπόλοιπης Ελλάδας μέσω χονδρεμπόρων διακινείται το 2% του τυριού «καλαθάκι», το 2,19% της φέτας και το 6,6% του τυριού «μελίχλωρο».
- Ποσοστό 3,3% της φέτας εξάγεται στην Γερμανία, μέσω χονδρεμπόρων.

Η συνολική παραγωγή κατά είδος αγοράς (τοπική αγορά, αγορές υπόλοιπης Ελλάδας και αγορές εξωτερικού), κατανέμεται όπως στον παρακάτω Διάγραμμα 15.

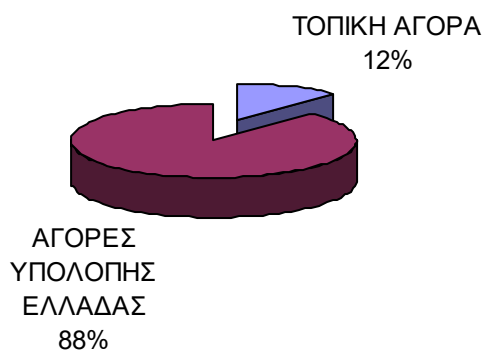
Διάγρ.15: Κατανομή παραγωγής τυριών ν. Λήμνου κατά αγορές.

Όπως είναι φανερό, η ποσότητα τοπικών τυριών που διακινείται στις αγορές της ηπειρωτικής Ελλάδας είναι κατά το 1/3 μεγαλύτερη από την ποσότητα που διακινείται στην τοπική αγορά και πραγματοποιείται σχεδόν αποκλειστικά με προώθηση από τους παραγωγούς απ' ευθείας στις αλυσίδες λιανικής πώλησης (σε ποσοστό 96% της συνολικά διακινούμενης ποσότητας εκτός νησιού και εντός Ελλάδας).

Ο τρόπος διάθεσης των οίνων του Οινοποιείου της Ε.Α.Σ. Λήμνου παρουσιάστηκε αναλυτικά στην παράγραφο 5.2.3.1. Στο Διάγρ. 16 παρουσιάζονται τα ποσοστά της παραγωγής συμβατικού οίνου που διακινούνται στην τοπική αγορά του νησιού και στην υπόλοιπη Ελλάδα.

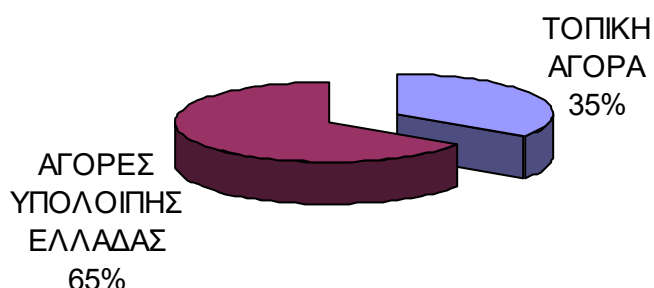
Διάγρ. 16: Διακίνηση συμβατικών οίνων Ε.Α.Σ.Λήμνου

Από την συνολική ποσότητα η οποία προωθείται εκτός νησιού, ποσοστό 71,7% αφορά εμφιαλωμένο κρασί της Ε.Α.Σ.Λ. ενώ το υπόλοιπο 28,3% αφορά κρασί χύμα το οποίο πωλείται σε παραδοσιακούς πελάτες-οινοποιεία, οι οποίοι ή το προωθούν οι ίδιοι στην αγορά με δική τους εμπορική ονομασία αλλά με αναφορά για την προέλευση στην ετικέτα ή κάνουν μίξη με brandy.

Αντίστοιχα, στο Διάγρ. 17 παρουσιάζονται τα ποσοστά της παραγωγής βιολογικού οίνου που διακινούνται στην τοπική αγορά του νησιού και στην υπόλοιπη Ελλάδα.

Διάγρ. 17: Διακίνηση βιολογικών οίνων Ε.Α.Σ Λήμνου.

Οι οίνοι της επιχείρησης κυριαρχούν στη τοπική αγορά, το μερίδιο όμως αγοράς στην υπόλοιπη Ελλάδα είναι πάρα πολύ μικρό. Εκτός από το γεγονός ότι η ποσότητα με την εμπορική ονομασία της Ε.Α.Σ. Λήμνου είναι μικρή σε σύγκριση με τις ποσότητες άλλων εγχώριων και εισαγόμενων κρασιών, η αγορά οίνων είναι ιδιαίτερα κατακερματισμένη, με αποτέλεσμα ο ανταγωνισμός να γίνεται με οινοποιούς ή εισαγωγείς οι οποίοι κατέχουν επίσης μικρά μερίδια αγοράς.

Όσον αφορά την αναγνωρισιμότητα των τοπικών προϊόντων από τους καταναλωτές: καμία από τις επιχειρήσεις δεν έχει προβεί σε οποιαδήποτε μορφή διαφήμισης των προϊόντων της εκτός Λήμνου. Περιορισμένη διαφήμιση γίνεται μόνον στην τοπική αγορά, από τις επιχειρήσεις οι οποίες διακινούν τα προϊόντα τους μέσω σημείων λιανικής πώλησης.

5.3.2.5. Εφαρμογή συστημάτων διασφάλισης ποιότητας.

Όπως αναφέρθηκε και στις επιμέρους παραγράφους, μόνον μία επιχείρηση εφαρμόζει σύστημα διασφάλισης ποιότητας HACCP. Όλες όμως οι υπόλοιπες επιχειρήσεις, κάτω από την πίεση των αρμόδιων φορέων ελέγχου, του ανταγωνισμού από τις επιχειρήσεις που ήδη εφαρμόζουν συστήματα διασφάλισης ποιότητας αλλά και των σύγχρονων απαιτήσεων των καταναλωτών, θέτουν στις άμεσες προτεραιότητές τους την λειτουργία σχετικών συστημάτων.

5.3.2.6. Οικονομική εκτίμηση των επιχειρήσεων.

Αποδοτικότητα

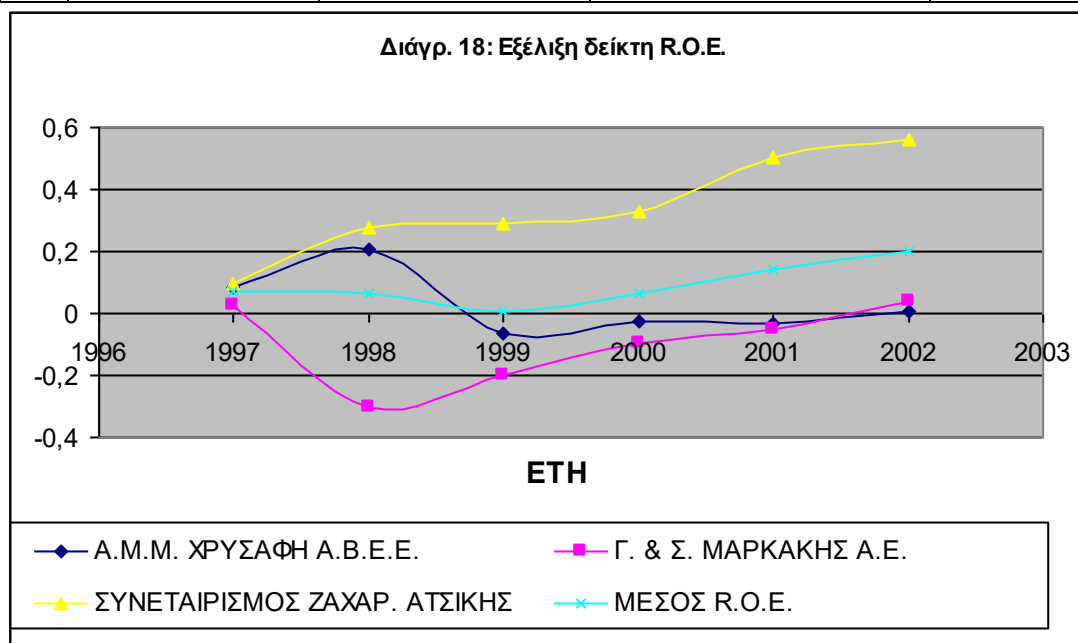
Οι αριθμοδείκτες οι οποίοι αναφέρονται στην αποδοτικότητα (δηλ. στο αποτέλεσμα το οποίο προκύπτει από την λειτουργία μιας οικονομικής μονάδας σε σχέση με κάποιο οικονομικό μέγεθός της) και οι οποίοι χρησιμοποιούνται στην παρούσα ερευνητική εργασία, είναι οι δείκτες R.O.E., R.O.T.A., Return on Sales και Λειτουργικά Έξοδα προς Πωλήσεις.

Δείκτης R.O.E. (Καθαρά αποτελέσματα χρήσης προ φόρων / Ίδια Κεφάλαια): μετρά την αποδοτικότητα της επένδυσης των ιδιοκτητών μιας επιχείρησης και αριθμητικά αναφέρεται στο ετήσιο ποσοστό επιστροφής της αξίας της επένδυσης στους δικαιούχους ιδιοκτήτες (σε περίπτωση κερδών).

Με βάση τους δείκτες R.O.E των επιχειρήσεων του κλάδου τροφίμων –ποτών της ν. Λήμνου, έτσι όπως αυτοί προέκυψαν και αναφέρθηκαν στις αντίστοιχες παραγράφους του ίδιου κεφαλαίου, καταρτίστηκε ο Πίνακας 59 και το Διάγρ. 18, προκειμένου να εκτιμηθεί η αποδοτικότητα των κεφαλαίων που έχουν επενδυθεί στις επιχειρήσεις του κλάδου αυτού στην περιοχή.

Πίν. 59: Δείκτης R.O.E. κατά επιχείρηση και κατά έτος (1997/2002)

ΕΤΗ	(R.O.E.) Απόδοση Ι. Κ. (Κέρδη / Ι.Κ.)			ΜΕΣΟΣ R.O.E.
	Α.Μ.Μ. ΧΡΥΣΑΦΗ Α.Β.Ε.Ε.	Γ. & Σ. ΜΑΡΚΑΚΗΣ Α.Ε.	ΣΥΝ/ΣΜΟΣ ΖΑΧΑΡ/ΚΗΣ. ΑΤΣΙΚΗΣ	
1997	0,085	0,025	0,096	0,07
1998	0,208	-0,302	0,278	0,06
1999	-0,063	-0,202	0,292	0,01
2000	-0,028	-0,099	0,327	0,07
2001	-0,035	-0,051	0,504	0,14
2002	0,009	0,036	0,561	0,20
Μ.Ο.	0,029	-0,099	0,343	0,091

Μετά την αποδοχή της υπόθεσης ότι οι τρεις επιχειρήσεις μπορούν να ομαδοποιηθούν και να συνεκτιμηθούν στον κλάδο τροφίμων –ποτών του νησιού και εκτιμώντας την μέση ετήσια απόδοση κεφαλαίων των επενδυτών, παρατηρούμε ότι αυτή αυξάνεται από 7% (το 1997) σε 20% (το 2002), με μέση απόδοση εξαετίας 9,1%. Το ύψος του μέσου R.O.E. καθορίζεται έντονα από τις υψηλές τιμές του R.O.E. της τρίτης οικονομικής μονάδας, αντισταθμίζοντας τις αντίστοιχες χαμηλές τιμές του δείκτη των άλλων επιχειρήσεων. Εάν εκτιμηθεί μόνον η απόδοση των δύο πρώτων επιχειρήσεων, τότε ο μέσος R.O.E. παίρνει αρνητική τιμή (-3,5%), μετρώντας το ποσοστό από τα επενδυμένα κεφάλαια το οποίο χάνουν κατά μέσο όρο ετησίως οι ιδιοκτήτες των δύο επιχειρήσεων, λόγω της ύπαρξης ζημιών.

Η απόδοση της επένδυσης του αμιγούς τυροκομείου (δεύτερη οικονομική μονάδα), ήταν μικρότερη από την μέση ετήσια απόδοση του κλάδου, η απόδοση της μικτής επιχείρησης (τυροκομείο-αρτοποιείο-εργαστήριο ζαχαροπλαστικής) ήταν μεγαλύτερη της μέσης ετήσιας απόδοσης μόνον τα δύο πρώτα έτη, ενώ η απόδοση της συνεταιριστικής επιχείρησης ζαχαροπλαστικής (τρίτη οικονομική μονάδα), ήταν μεγαλύτερη σε όλα τα εξεταζόμενα έτη.

Δείκτης R.O.T.A. (Καθαρά αποτελέσματα χρήσης προ φόρων/Σύνολο Ενεργητικού): αναφέρεται στην απόδοση της οικονομικής μονάδας σε σχέση με τις συνολικές υποχρεώσεις της επιχείρησης (προς ιδιοκτήτες και προς τρίτους) και αριθμητικά μετρά το ετήσιο ποσοστό επιστροφής του συνόλου των απασχολούμενων κεφαλαίων.

Σύμφωνα με τους δείκτες R.O.T.A., όπως αυτοί υπολογίσθηκαν στις αντίστοιχες οικονομικές -κατά επιχείρηση- εκτιμήσεις, καταρτίστηκε ο Πίνακας 60 και το Διάγρ. 19, προκειμένου να εκτιμηθεί η αποδοτικότητα των συνόλου των κεφαλαίων που έχουν επενδυθεί στις επιχειρήσεις του κλάδου αυτού στην ν. Λήμνο.

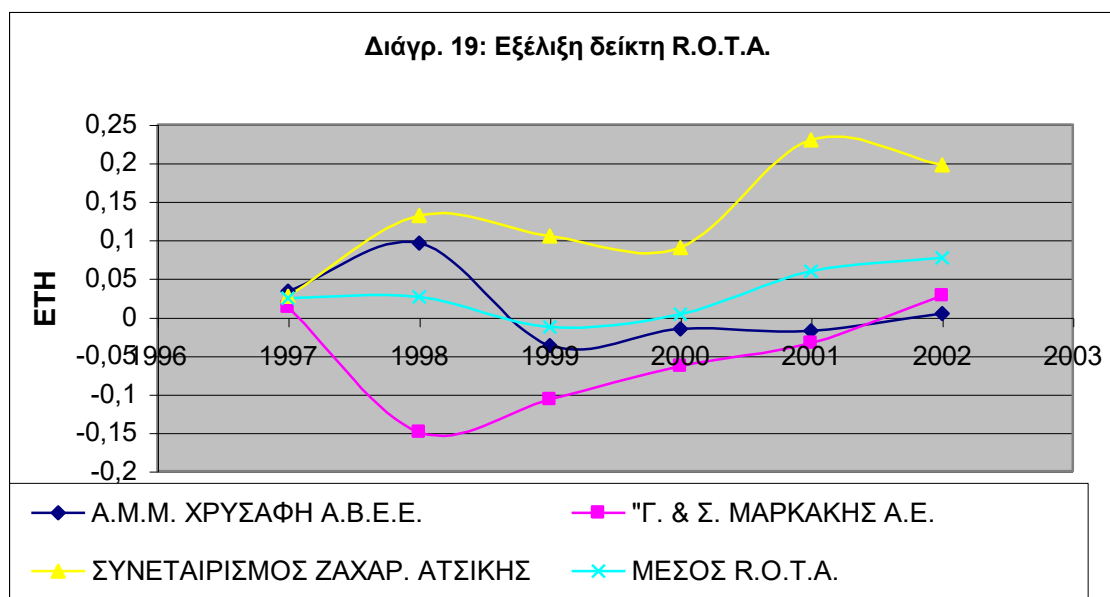
Πίν. 60 : Δείκτης R.O.T.A. κατά επιχείρηση και κατά έτος (1997/2002)

ΕΤΗ	Return on Total Assets (Κέρδη / Σύν. Ενεργ.)			ΜΕΣΟΣ R.O.T.A.
	Α.Μ.Μ. ΧΡΥΣΑΦΗ Α.Β.Ε.Ε.	Γ. & Σ. ΜΑΡΚΑΚΗΣ Α.Ε.	ΣΥΝ/ΣΜΟΣ ΖΑΧΑΡ/ΚΗΣ. ΑΤΣΙΚΗΣ	
1997	0,034	0,013	0,027	0,025
1998	0,096	-0,149	0,132	0,026
1999	-0,037	-0,107	0,105	-0,013
2000	-0,015	-0,064	0,09	0,004
2001	-0,018	-0,034	0,23	0,059
2002	0,005	0,028	0,198	0,077
Μ.Ο.	0,011	-0,052	0,130	0,030

Το μέσο ποσοστό εξαετίας επιστροφής επί των συνολικών υποχρεώσεων των επιχειρήσεων του κλάδου τροφίμων – ποτών στην περιοχή είναι 3%, με την μέση ετήσια απόδοση των συνολικά απασχολούμενων κεφαλαίων να αυξάνεται από 2,5% (το 1997) σε 7,7% (το 2002).

Όπως και με την μέση τιμή εξαετίας του δείκτη R.O.E., έτσι και με την μέση τιμή εξαετίας του δείκτη R.O.T.A., το ύψος του καθορίζεται από τις ετήσιες τιμές της συνεταιριστικής επιχείρησης. Εάν υπολογισθεί μόνον η απόδοση των δύο πρώτων επιχειρήσεων, τότε ο μέσος R.O.T.A. παίρνει αρνητική τιμή (-2,05%), μετρώντας το ποσοστό από τα συνολικά απασχολούμενα κεφάλαια, το οποίο χάνεται κάθε έτος, λόγω αρνητικών οικονομικών αποτελεσμάτων.

Η σύγκριση του δείκτη (κατά επιχείρηση) με τις τιμές του μέσου ετήσιου δείκτη, δείχνει ότι η απόδοση των συνολικά απασχολούμενων κεφαλαίων στην πρώτη οικονομική μονάδα ήταν μεγαλύτερη της μέσης ετήσιας απόδοσης στον κλάδο μόνον τα έτη 1997 και 1998, ενώ η απόδοση της δεύτερης και της τρίτης οικονομικής

μονάδας ήταν αντίστοιχα μικρότερη και μεγαλύτερη της μέσης ετήσιας απόδοσης του κλάδου καθ' όλα τα εξεταζόμενα έτη.

Δείκτης Return on Sales (Καθαρά αποτελέσματα χρήσης προ φόρων/Πωλήσεις): αναφέρεται στην απόδοση της επιχείρησης σε σχέση με τα συνολικά της έσοδα και αριθμητικά μετρά το περιθώριο κέρδους επί των πωλήσεων.

Συγκεντρωτικά, οι τιμές του δείκτη όπως αυτές υπολογίστηκαν στις αντίστοιχες οικονομικές εκτιμήσεις κατά επιχείρηση, παρουσιάζονται στον Πίνακα 61 και στο Διάγραμμα 20.

Εκτιμώντας την μέση ετήσια απόδοση του κλάδου σε σχέση με τις πωλήσεις, παρατηρούμε ότι αυτή αυξάνεται από 1,9% (το 1997) σε 4,1% (το 2002), καταγράφοντας όμως αρνητική μέση απόδοση εξαιτίας (-1%).

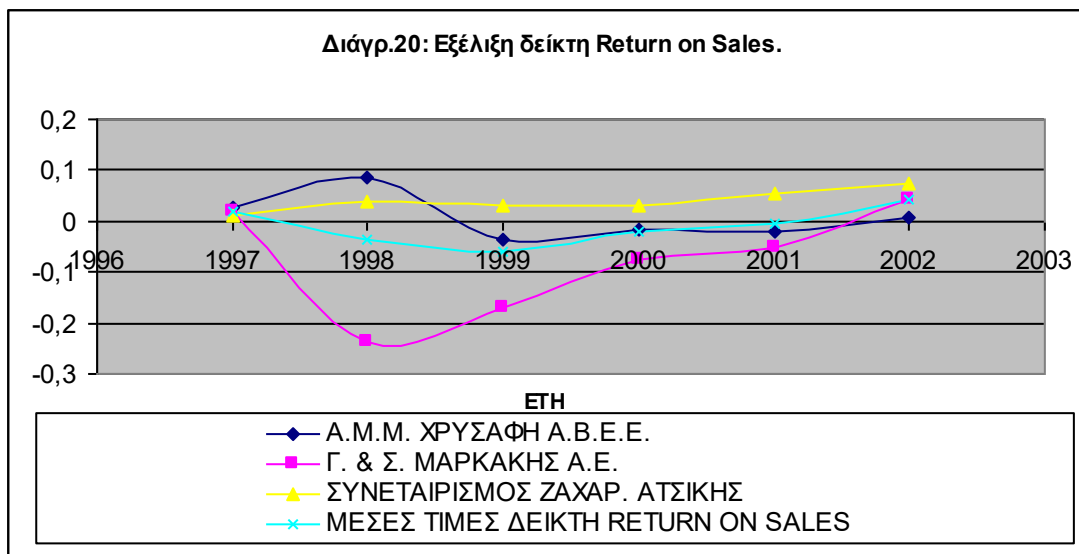
Το ύψος του μέσου δείκτη R.on S. καθορίζεται έντονα από τις υψηλές τιμές του R.on S. της τρίτης οικονομικής μονάδας, αντισταθμίζοντας τις αντίστοιχες χαμηλές τιμές του δείκτη της δεύτερης επιχείρησης. Εάν εκτιμηθεί μόνον η απόδοση της πρώτης και τρίτης επιχείρησης, τότε ο μέσος R.o.S. παίρνει θετική τιμή (+2,4%), μετρώντας το ποσοστό κέρδους επί των πωλήσεων των δύο επιχειρήσεων.

Η πρώτη οικονομική μονάδα λειτούργησε με περιθώριο κέρδους μεγαλύτερο του μέσου ετήσιου περιθωρίου του κλάδου τα τέσσερα πρώτα έτη της εξαετίας, η δεύτερη με μεγαλύτερο περιθώριο κέρδους το πρώτο και τελευταίο έτος και η τρίτη με μεγαλύτερο περιθώριο κέρδους από το μέσο ετήσιο καθ' όλα τα έτη εκτός του πρώτου.

Πίν. 61: Δείκτης Return on Sales κατά επιχείρηση και κατά έτος (1997/2002)

ΕΤΗ	Return on Sales (Κέρδη / Πωλήσεις)			ΜΕΣΕΣ ΤΙΜΕΣ ΔΕΙΚΤΗ
	Α.Μ.Μ. ΧΡΥΣΑΦΗ Α.Β.Ε.Ε.	Γ. & Σ. ΜΑΡΚΑΚΗΣ Α.Ε.	ΣΥΝ/ΣΜΟΣ ΖΑΧΑΡ/ΚΗΣ. ΑΤΣΙΚΗΣ	
1997	0,027	0,02	0,011	0,019
1998	0,085	-0,237	0,039	-0,038
1999	-0,037	-0,171	0,032	-0,059

2000	-0,015	-0,077	0,031	-0,020
2001	-0,02	-0,052	0,053	-0,006
2002	0,006	0,044	0,073	0,041
M.O.	0,008	-0,079	0,040	-0,010

Δείκτης «Λειτουργικά Κέρδη / Πωλήσεις»: Λειτουργικά Κέρδη (ή ζημιές) είναι τα κέρδη (ή ζημιές) που προκύπτουν καθαρά από την δραστηριότητα την οποία έχει σαν αντικείμενο η επιχείρηση. Ο λόγος των αποτελεσμάτων αυτών προς τις πωλήσεις μετρά την απόδοση της επιχείρησης, όσον αφορά το αντικείμενο δραστηριοποίησής της, σαν ποσοστό του κύκλου εργασιών της.

Οι τιμές του δείκτη κατά επιχείρηση και κατά έτος παρουσιάζονται στον Πίν. 62 και στο Διάγρ. 21.

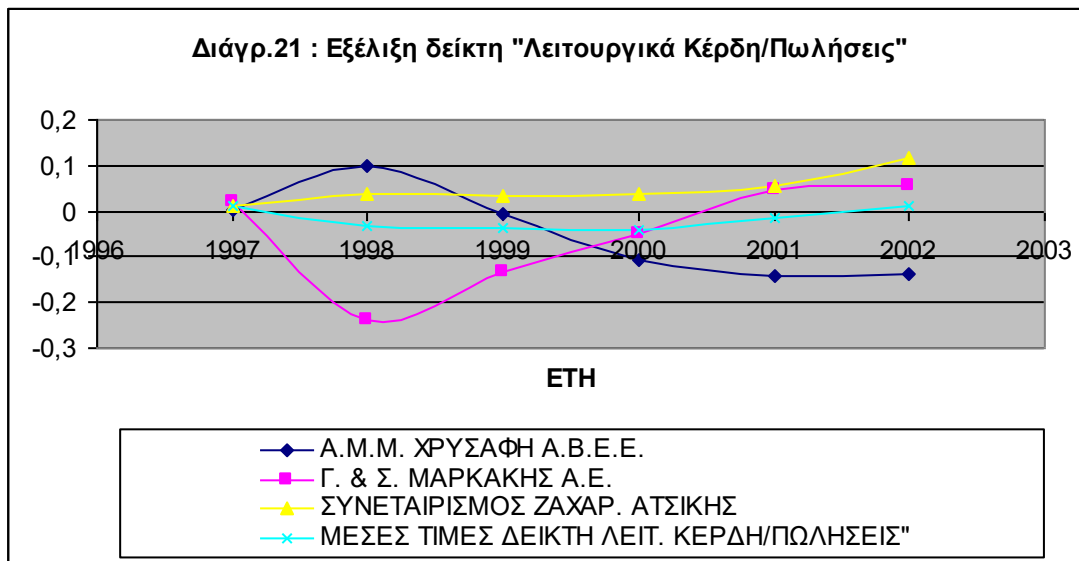
Εκτιμώντας την μέση ετήσια απόδοση του κλάδου από την «καθαρή» δραστηριότητα των επιχειρήσεων που ανήκουν σε αυτόν σε σχέση με τις πωλήσεις, παρατηρούμε μία πολύ μικρή αύξηση από 1,1% (το 1997) σε 1,3% (το 2002). Όμως, η μέση απόδοση εξαιτίας είναι αρνητική (-1,7%).

Μόνον η τρίτη από τις εξεταζόμενες επιχειρήσεις παρουσιάζει απόδοση (σε σχέση με τα προαναφερόμενα μεγέθη) μεγαλύτερη της μέσης απόδοσης εξαιτίας και μάλιστα διαχρονικά αυξανόμενη (μεταβολή +884% μεταξύ των ετών 1997 και 2002).

Πίν.62: Δείκτης "Λειτουργικά Κέρδη / Πωλήσεις" κατά επιχείρηση και κατά έτος (1997/2002)

ΕΤΗ	Λειτουργικά Κέρδη Πωλήσεις			ΜΕΣΕΣ ΤΙΜΕΣ ΔΕΙΚΤΗ Λειτουργικά Κέρδη Πωλήσεις
	Α.Μ.Μ. ΧΡΥΣΑΦΗ Α.Β.Ε.Ε.	Γ. & Σ. ΜΑΡΚΑΚΗΣ Α.Ε.	ΣΥΝ/ΣΜΟΣ ΖΑΧΑΡ/ΚΗΣ. ΑΤΣΙΚΗΣ	
1997	0,001	0,02	0,011	0,011
1998	0,097	-0,237	0,039	-0,034
1999	-0,006	-0,132	0,033	-0,035
2000	-0,109	-0,051	0,036	-0,041

2001	-0,141	0,046	0,054	-0,014
2002	-0,136	0,056	0,118	0,013
M.O.	-0,049	-0,050	0,049	-0,017

Η πρώτη οικονομική μονάδα εμφανίζει αρνητική απόδοση μετά το 1999, ενώ η δεύτερη τα έτη 1998, 1999 και 2000, αυξάνοντας όμως την απόδοσή της, μεταξύ αρχικού και καταληκτικού έτους, κατά 180%.

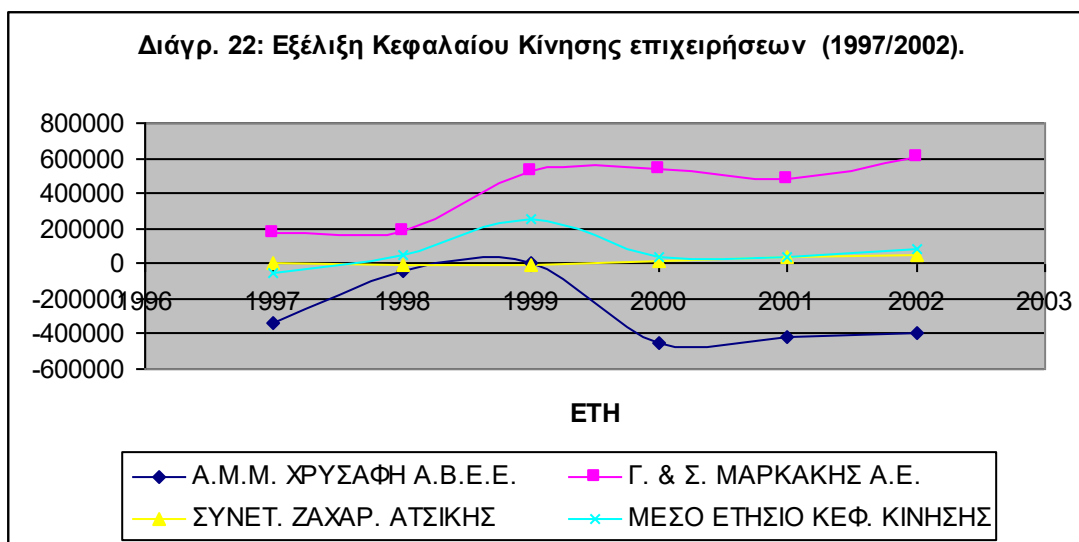
Ρευστότητα.

Κεφάλαιο Κίνησης επιχείρησης: Πρόκειται για απόλυτο μέγεθος το οποίο προκύπτει από την διαφορά των υπολοίπων των λογαριασμών Κυκλοφορούν Ενεργητικό – Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις, δηλ. από την διαφορά των άμεσα ρευστοποιούμενων στοιχείων του ενεργητικού μείον τις άμεσες υποχρεώσεις τις οποίες πρέπει να καλύψει η επιχείρηση. Εύλογα προκύπτει το συμπέρασμα ότι θετικό πρόσημο στην διαφορά δείχνει περίσσειμα διαθεσίμων ενώ αρνητικό πρόσημο δείχνει έλλειμμα διαθεσίμων.

Το ετήσιο Κ.Κ. των επιχειρήσεων του κλάδου τροφίμων (σε τρέχουσες τιμές) παρουσιάζεται στον Πίν. 63 και στο Διάγραμμα 22.

Πίν. 63: Κεφάλαιο Κίνησης (Working Capital) κατά επιχείρηση και έτος (1997/2002)

ΕΤΗ	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΙΝΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (Κυκλ. Ενεργ. – Βραχ. Υποχρ.)			ΜΕΣΟ ΕΤΗΣΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΙΝΗΣΗΣ
	Α.Μ.Μ. ΧΡΥΣΑΦΗ Α.Β.Ε.Ε.	Γ. & Σ. ΜΑΡΚΑΚΗΣ Α.Ε.	ΣΥΝ/ΣΜΟΣ ΖΑΧΑΡ/ΚΗΣ ΑΤΣΙΚΗΣ	
1997	-334940	178099	-730	-52524
1998	-44422	190794	-7172	46400
1999	-215.035	521585	-3631	258977
2000	-452736	538072	11952	32429
2001	-420030	477581	42477	33343
2002	-397465	611579	48575	87563
M.O.	-329919	419618	15245	67698

Το μέσο Κ.Κ. εξαετίας είναι 67.700 περίπου ευρώ, δηλ. κατά μέσο όρο, οι επιχειρήσεις του κλάδου μπορούν να καλύψουν τις τρέχουσες χρηματικές υποχρεώσεις τους και να υπάρξει περίσσειμα ίσο με το προαναφερόμενο ποσόν.

Η πρώτη επιχείρηση καθ' όλα τα εξεταζόμενα έτη παρουσίασε έλλειμμα διαθεσίμων και μάλιστα κάτω του μέσου ετήσιου του κλάδου (1997), η δεύτερη παρουσίασε πλεόνασμα μεγαλύτερο του μέσου ετήσιου και η τρίτη παρουσίασε έλλειμμα τα τρία πρώτα έτη και πλεόνασμα τα υπόλοιπα, με μεγαλύτερο Κ.Κ. του μέσου ετήσιου μόνον τα έτη 1997 και 2001.

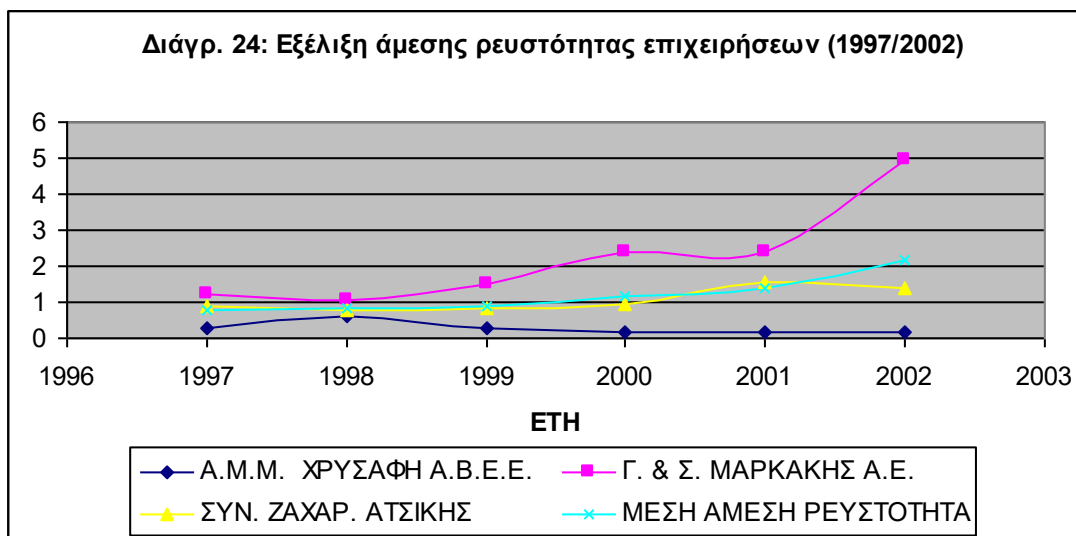
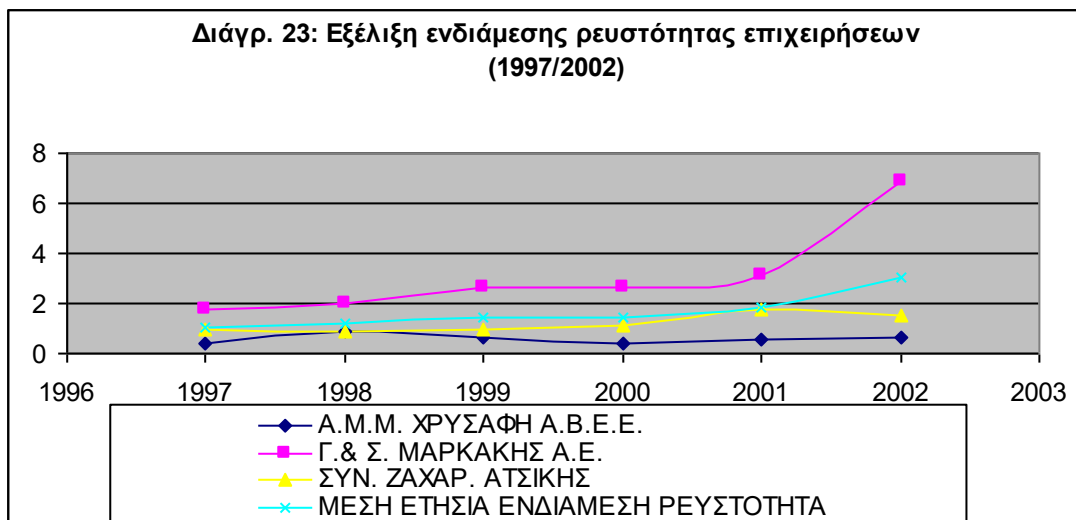
Ενδιάμεση ρευστότητα (Current Ratio) και άμεση ρευστότητα (Quick Ratio):

Ενώ ο Κεφάλαιο Κίνησης δείχνει αν υπάρχει περίσσειμα ή έλλειμμα ρευστών διαθεσίμων, ο **δείκτης ενδιάμεσης ρευστότητας** μετρά το κυκλοφορούν ενεργητικό σαν ποσοστό των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων. Αντίστοιχα, ο **δείκτης άμεσης ρευστότητας** μετρά τα περισσότερο άμεσα ρευστοποιούμενα στοιχεία του κυκλοφορούντος ενεργητικού (δηλ. την διαφορά κυκλοφορούν ενεργητικό–αποθέματα) σαν ποσοστό των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων.

Στον Πίν. 64 παρουσιάζονται συγκεντρωτικά οι παραπάνω δείκτες, κατά επιχείρηση και κατά έτος, και στα διαγράμματα 23 και 24, η εξέλιξη των δεικτών αυτών αντίστοιχα.

Πίν. 64: Ενδιάμεση και άμεση ρευστότητα κατά επιχείρηση και κατά έτος (1997/2002)

ΕΤΗ	Α.Μ.Μ. ΧΡΥΣΑΦΗ Α.Β.Ε.Ε.		Γ. & Σ. ΜΑΡΚΑΚΗΣ Α.Ε.		ΣΥΝ. ΖΑΧΑΡ/ΚΗΣ ΑΤΣΙΚΗΣ		ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ
	ΕΝΔ. ΡΕΥΣΤ.	ΑΜΕΣΗ ΡΕΥΣΤ.	ΕΝΔ. ΡΕΥΣΤ.	ΑΜΕΣΗ ΡΕΥΣΤ.	ΕΝΔ. ΡΕΥΣΤ.	ΑΜΕΣΗ ΡΕΥΣΤ.	ΕΝΔ. ΡΕΥΣΤ.	ΑΜΕΣΗΣ ΡΕΥΣΤ.
1997	0,398	0,287	1,769	1,212	0,989	0,862	1,052	0,787
1998	0,855	0,629	1,982	1,038	0,843	0,772	1,227	0,813
1999	0,675	0,265	2,639	1,495	0,94	0,856	1,418	0,872
2000	0,435	0,144	2,639	2,398	1,127	0,957	1,400	1,166
2001	0,579	0,161	3,135	2,379	1,735	1,563	1,816	1,368
2002	0,638	0,152	6,866	4,957	1,523	1,394	3,009	2,168
Μ.Ο.	0,597	0,273	3,172	2,247	1,193	1,067	1,654	1,196

Σύμφωνα με τις εκτιμούμενες μέσες τιμές των δύο δεικτών, οι επιχειρήσεις του κλάδου, εάν ρευστοποιούσαν όλα τα στοιχεία του κυκλοφορούντος ενεργητικού τους και τακτοποιούσαν τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις τους, θα είχαν περίσσειμα ίσο με το 65,4% των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων. Αντίστοιχα, περίσσειμα ίσο με το 19,6% των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων θα υπήρχε μετά την εξόφληση τους, εάν ρευστοποιούσαν όλα τα στοιχεία του κυκλοφορούντος ενεργητικού τους εκτός των αποθεμάτων.

Η πρώτη επιχείρηση θα είχε κατά μέσο όρο την εξαετία έλλειμμα ίσο με 40,4% των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της μετά τη ρευστοποίηση του συνόλου του κυκλοφορούντος ενεργητικού και ίσο με 72,7% αν δεν ρευστοποιούσε τα αποθέματά της (αξία αποθεμάτων ίση με το 32,4% των βραχ. υποχρεώσεων της). Η δεύτερη επιχείρηση θα είχε πλεόνασμα 217,2% και 124,7% αντίστοιχα (αξία αποθεμάτων ίση με το 92,5% των βραχ. υποχρεώσεων της) και η τρίτη επιχείρηση πλεόνασμα 19,3% και 6,7% αντίστοιχα (αξία αποθεμάτων ίση με το 12,6% των βραχ. υποχρεώσεων της).

Οι μέσες τιμές εξαετίας των δύο δεικτών και της πρώτης και της τρίτης επιχείρησης βρίσκονται κάτω των αντίστοιχων μέσων τιμών εξαετίας του κλάδου ενώ οι μέσες τιμές εξαετίας των δύο δεικτών της δεύτερης επιχείρησης είναι περίπου διπλάσιες των αντίστοιχων του κλάδου.

Κυκλοφοριακή ταχύτητα απαιτήσεων, υποχρεώσεων και αποθεμάτων.

Η **κυκλοφοριακή ταχύτητα απαιτήσεων** μετρά σε πόσες, κατά μέσο όρο, ημέρες εξοφλούνται οι οφειλές των πελατών προς την επιχείρηση.

Η **κυκλοφοριακή ταχύτητα υποχρεώσεων** μετρά σε πόσες, κατά μέσο όρο, ημέρες τακτοποιούνται οι οφειλές της επιχείρησης προς τους προμηθευτές της.

Η **κυκλοφοριακή ταχύτητα αποθεμάτων** μετρά σε πόσες, κατά μέσο όρο, ημέρες τα αποθέματα μένουν «στην αποθήκη» της επιχείρησης χωρίς να πουληθούν.

Σύμφωνα με τον Πίν. 65 (ο οποίος καταρτίστηκε μετά την επεξεργασία των στοιχείων των πινάκων 37, 43 και 49), οι μέσες τιμές των δεικτών για τον κλάδο είναι αντίστοιχα 29,7 ημέρες, 20,1 ημέρες και 96,2 ημέρες.

Πίν. 65: Μέσες τιμές δεικτών κυκλοφοριακής ταχύτητας κατά επιχείρηση, εξαετίας 1997/2002.

ΔΕΙΚΤΕΣ	Α.Μ.Μ. ΧΡΥΣΑΦΗ Α.Β.Ε.Ε.	Γ. & Σ. ΜΑΡΚΑΚΗΣ Α.Ε.	ΣΥΝ. ΖΑΧΑΡ/ΚΗΣ ΑΤΣΙΚΗΣ	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ ΚΛΑΔΟΥ
ΜΕΣΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΑΠΑΙΤΗΣΩΝ	7	83	0	29,7
ΜΕΣΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΥΠΟΧΡΕΩΣΩΝ	23	4	33	20,1
ΜΕΣΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ	65	205	18	96,2
ΜΕΣΟΣ ΑΡΙΘΜ. ΗΜΕΡΩΝ ΕΛΛΕΙΨΗΣ Κ. Κ.	49	284	-14	105,9
ΜΕΣΟ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΟ ΚΕΦ. ΚΙΝ. ΣΕ ΚΑΘΕ ΕΤΗΣΙΑ ΑΥΞΗΣΗ ΠΩΛΗΣΕΩΝ ΙΣΗ ΜΕ 100 ΕΥΡΩ	13,29	77,68	-3,92	29,0

Ο μέσος αριθμός ημερών έλλειψης κεφαλαίου κίνησης είναι ιδιαίτερα μεγάλος και οφείλεται στο γεγονός ότι η δεύτερη επιχείρηση κυκλοφορεί τα αποθέματά της κατά μέσο όρο κάθε 205 ημέρες, με αποτέλεσμα να εμφανίζεται μέσος αριθμός ημερών έλλειψης Κ.Κ. 284 ημέρες και ανάγκη αύξησης του κατά 77,68 χρηματικές μονάδες (όταν η μέση τιμή του δείκτη για τον κλάδο είναι 29 χρ.μον.), σε κάθε ετήσια αύξηση των πωλήσεων κατά 100 χρημ. μον.

Ιδιαίτερα υψηλό βαθμό του δείκτη κυκλοφορίας υποχρεώσεων παρουσιάζει η τρίτη οικονομική μονάδα. Θεωρείται όμως σκόπιμο να αναφερθεί ότι παρότι η υψηλή τιμή του δείκτη κυκλοφορίας των υποχρεώσεων (καθυστέρηση εξόφλησης οφειλών), ευνοεί την επιχείρηση γιατί περιορίζει την οικονομική στενότητα, ταυτόχρονα όμως δείχνει και τον υψηλό βαθμό εξάρτησης από τους προμηθευτές, οι οποίοι είναι δυνατόν να δημιουργήσουν προβλήματα εάν εκτιμήσουν ότι πρέπει να αλλάξουν πολιτική απέναντί της, ακριβώς λόγω αυτής της καθυστέρησης τακτοποίησης των οφειλών⁽²²⁾.

Δανειακή επιβάρυνση.

Οι δείκτες οι οποίοι μετρούν την δανειακή εξάρτηση μιας οικονομικής μονάδας και οι οποίοι συνήθως χρησιμοποιούνται στην πράξη, είναι οι δείκτες Ξένα Κεφάλαια/Ίδια Κεφάλαια, Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις/Ίδια κεφάλαια και Βραχυπρόθεσμα Τραπεζικά Δάνεια/Πωλήσεις. Είναι ευνόητο ότι, από την αντιστροφή των παραπάνω κλασμάτων προκύπτει ο βαθμός οικονομικής αυτάρκειας της οικονομικής μονάδας.

Ο **δείκτης Ξένα Κεφάλαια/Ίδια Κεφάλαια (D/E)**: μετρά το ποσοστό των συνολικών, προς τρίτους υποχρεώσεων της επιχείρησης, επί των επενδυμένων από τους ιδιοκτήτες κεφαλαίων.

Στον Πίν. 66 (ο οποίος καταρτίστηκε μετά την επεξεργασία των στοιχείων των πινάκων 38, 44 και 50), παρουσιάζονται οι τιμές του δείκτη κατά επιχείρηση και κατά έτος.

Πίν. 66: Δείκτης D/E κατά επιχείρηση και κατά έτος (1997/2002)

ΕΤΗ	<u>ΞΕΝΑ ΚΕΦΑΛ.</u> <u>ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛ.</u> (Δείκτης D/E)			ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΤΙΜΗ ΔΕΙΚΤΗ D/E
	Α.Μ.Μ. ΧΡΥΣΑΦΗ Α.Β.Ε.Ε.	Γ. & Σ. ΜΑΡΚΑΚΗΣ Α.Ε.	ΣΥΝ/ΣΜΟΣ ΖΑΧΑΡ/ΚΗΣ ΑΤΣΙΚΗΣ	
1997	1,5	0,9	2,585	1,66
1998	1,15	1,02	1,105	1,09
1999	0,69	0,89	1,777	1,12
2000	0,86	0,55	2,621	1,34
2001	0,98	0,49	1,192	0,89
2002	0,86	0,3	1,833	1,00
Μ.Ο.	1,01	0,69	1,852	1,18

Η μέση τιμή εξαιτίας του δείκτη παρουσιάζει τις υποχρεώσεις των επιχειρήσεων του κλάδου προς τρίτους, να υπερβαίνουν τα ίδια κεφάλαια κατά 18%.

Τον μεγαλύτερο επιχειρηματικό κίνδυνο (αλλά και δυνατότητα κερδοφορίας) εμφανίζει η τρίτη επιχείρηση, καθώς το παθητικό της υπερβαίνει –σε όρους εξαιτίας– το 85,2% των ιδίων κεφαλαίων της και η μέση τιμή του δείκτη της υπερβαίνει κατά 57% την αντίστοιχη τιμή του κλάδου.

Τον μικρότερο επιχειρηματικό κίνδυνο (αλλά και τις λιγότερες δυνατότητες κερδοφορίας) εμφανίζει η δεύτερη επιχείρηση, καθώς το παθητικό της υπολείπεται κατά 31% των ιδίων κεφαλαίων της και η μέση τιμή του δείκτη της υπολείπεται κατά 41,4% την αντίστοιχη τιμή του κλάδου.

Ο δείκτης Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις/Ιδια Κεφάλαια: μετρά την δανειακή εξάρτηση από τις τράπεζες (σε μακροχρόνιους όρους) ως ποσοστό επί των επενδυμένων από τους ιδιοκτήτες κεφαλαίων.

Στον παρακάτω Πίν. 67 (ο οποίος προκύπτει από την επεξεργασία των στοιχείων των πινάκων 38, 44 και 50), παρουσιάζονται οι τιμές του δείκτη κατά επιχείρηση και κατά έτος.

Πίν. 67: Δείκτης Μακρ/σμες Υποχρ./Ιδια Κεφάλαια κατά επιχείρηση και κατά έτος (1997/2002)

ΕΤΗ	<u>ΜΑΚΡΟΠΡΟΘ. ΥΠΟΧΡ.</u> <u>ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛ.</u>			ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΤΙΜΗ ΔΕΙΚΤΗ <u>ΜΑΚΡΟΠΡ. ΥΠΟΧΡ.</u> <u>ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛ.</u>
	Α.Μ.Μ. ΧΡΥΣΑΦΗ Α.Β.Ε.Ε.	Γ. & Σ. ΜΑΡΚΑΚΗΣ Α.Ε.	ΣΥΝ/ΣΜΟΣ ΖΑΧΑΡ/ΚΗΣ ΑΤΣΙΚΗΣ	
1997	0,27	0,24	0	0,170
1998	0,58	0,25	0	0,277
1999	0,04	0,25	0	0,097
2000	0,03	0,17	0	0,067
2001	0	0,1	0	0,033
2002	0	0,12	0,138	0,086
Μ.Ο.	0,15	0,19	0,023	0,122

Η μέση τιμή εξαιτίας του δείκτη εμφανίζει τις μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις των επιχειρήσεων του κλάδου προς τις τράπεζες, να υπολείπονται τα ίδια κεφάλαια κατά 87,8%, με μεγαλύτερη την δανειακή επιβάρυνση της δεύτερης επιχείρησης (κατά 55,7% υψηλότερη της μέσης τιμής εξαιτίας του κλάδου) και μικρότερη την δανειακή

επιβάρυνση της τρίτης επιχείρησης, η οποία δανειοδοτήθηκε το καταληκτικό έτος της περιόδου.

Ο δείκτης Βραχυπρόθεσμα Τραπεζικά Δάνεια/Πωλήσεις: μετρά τις υποχρεώσεις μιας οικονομικής μονάδας προς τις τράπεζες (σε βραχυχρόνιους όρους), σαν ποσοστό επί του ετήσιου κύκλου εργασιών της.

Στον Πίν. 68, παρουσιάζονται οι τιμές του δείκτη κατά επιχείρηση και κατά έτος.

Πίν. 68: Δείκτης Βραχυπρόθεσμα Τραπ. Δάνεια/Πωλήσεις κατά επιχείρηση και κατά έτος (1997/2002)

ΕΤΗ	ΒΡΑΧ. ΤΡΑΠ. ΔΑΝΕΙΑ ΠΩΛΗΣΕΙΣ			ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΤΙΜΗ ΔΕΙΚΤΗ
	Α.Μ.Μ. ΧΡΥΣΑΦΗ Α.Β.Ε.Ε.	Γ. & Σ. ΜΑΡΚΑΚΗΣ Α.Ε.	ΣΥΝ/ΣΜΟΣ ΖΑΧΑΡ/ΚΗΣ ΑΤΣΙΚΗΣ	ΒΡΑΧ. ΤΡΑΠ. ΔΑΝΕΙΑ ΠΩΛΗΣΕΙΣ
1997	0,07	0,26	0,019	0,116
1998	0,13	0,29	0,009	0,143
1999	0,2	0,24	0,038	0,159
2000	0,21	0,17	0,039	0,140
2001	0,22	0,31	0,006	0,179
2002	0,21	0,13	0,021	0,120
Μ.Ο.	0,17	0,23	0,022	0,143

Οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις των επιχειρήσεων του κλάδου προς τις τράπεζες, κατά μέσο όρο για την εξαετία, αντιστοιχούν στο 14,3% των ετήσιων πωλήσεών τους.

Μόνον η τρίτη επιχείρηση παρουσιάζει χαμηλή βραχυπρόθεσμη δανειακή επιβάρυνση (84,6% κάτω της μέσης τιμής εξαετίας του κλάδου), ενώ η πρώτη και δεύτερη παρουσιάζουν υψηλότερη βραχυπρόθεσμη δανειακή επιβάρυνση, καθώς υπερβαίνουν την τιμή του δείκτη κατά 18,8% και 60,8% αντίστοιχα.

Γενικότερα, οι αυξομειώσεις των ετήσιων μέσων τιμών των δεικτών δανειακής (συνολικής, μακροπρόθεσμης και βραχυπρόθεσμης) δανειακής εξάρτησης του κλάδου (αλλά και κατά επιχείρηση) δείχνουν την έλλειψη μιας σαφούς και συστηματικής στρατηγικής, όσον αφορά την αιμοδότηση της επιχείρησης με ρευστά, από τρίτες οικονομικές πηγές.

5.3.3. ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ.

5.3.3.1. Οικονομική εκτίμηση των επιχειρήσεων.

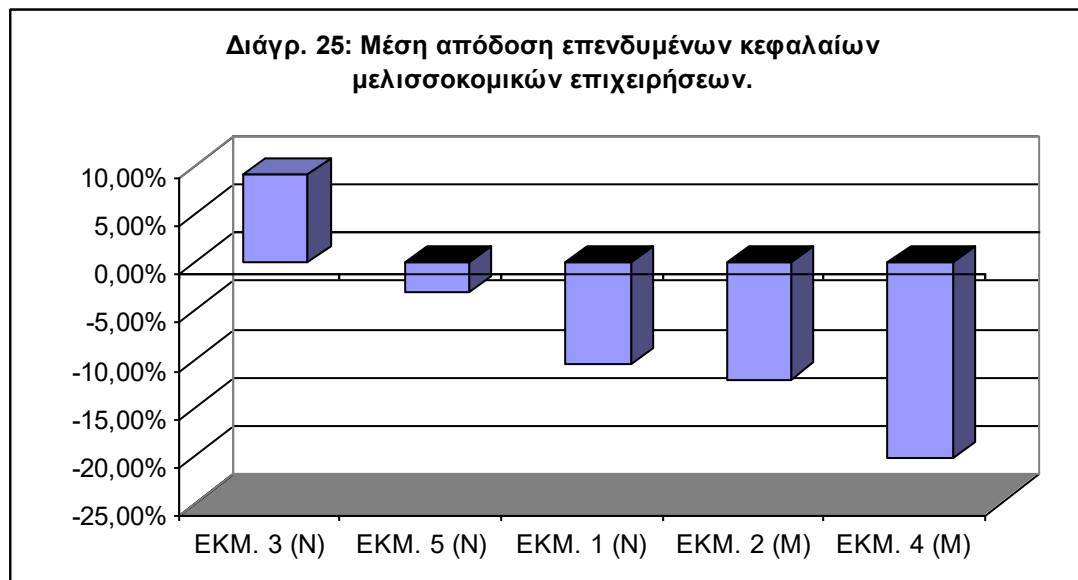
Στον Πίνακα 16 (Παράρτημα), έχουν συγκεντρωθεί όλες οι μέσες τιμές οικονομικών μεγεθών και μεγεθών παραγωγής για την τριετία 2001/2003 που αφορούν τις πέντε μελισσοκομικές εκμεταλλεύσεις οι οποίες εξετάστηκαν στην παράγραφο 5.2.4.

Απόδοση επενδυμένου κεφαλαίου: Ο δείκτης δείχνει την αμοιβή της επιχειρηματικότητας από την άσκηση της δραστηριότητας και μετρά το οικονομικό αποτέλεσμα σαν ποσοστό των επενδυμένων κεφαλαίων (Καθαρή Πρόσοδος/Μ.Ε.Κ.). Η μέση απόδοση επενδυμένων κεφαλαίων για την τριετία προκύπτει αρνητική (-7,4%), οδηγώντας στο συμπέρασμα ότι η επιχειρηματικότητα των ιδιοκτητών των επιχειρήσεων είναι ελάχιστα ανεπτυγμένη.

Μία πρώτη ταξινόμηση των μελισσοκομικών εκμεταλλεύσεων με κριτήριο την αποδοτικότητα των επενδυμένων κεφαλαίων δίνεται στον παρακάτω Πίνακα 69 και στο Διάγρ. 25.

Πίν. 69: Μέση απόδοση επενδυμένων κεφαλαίων (2001/2003)

	ΕΚΜ. 3	ΕΚΜ. 5	ΕΚΜ. 1	ΕΚΜ. 2	ΕΚΜ. 4
Καθαρή Πρόσοδος / Μ.Ε.Κ.	9,10%	-3,09%	-10,60%	-12,14%	-20,28%

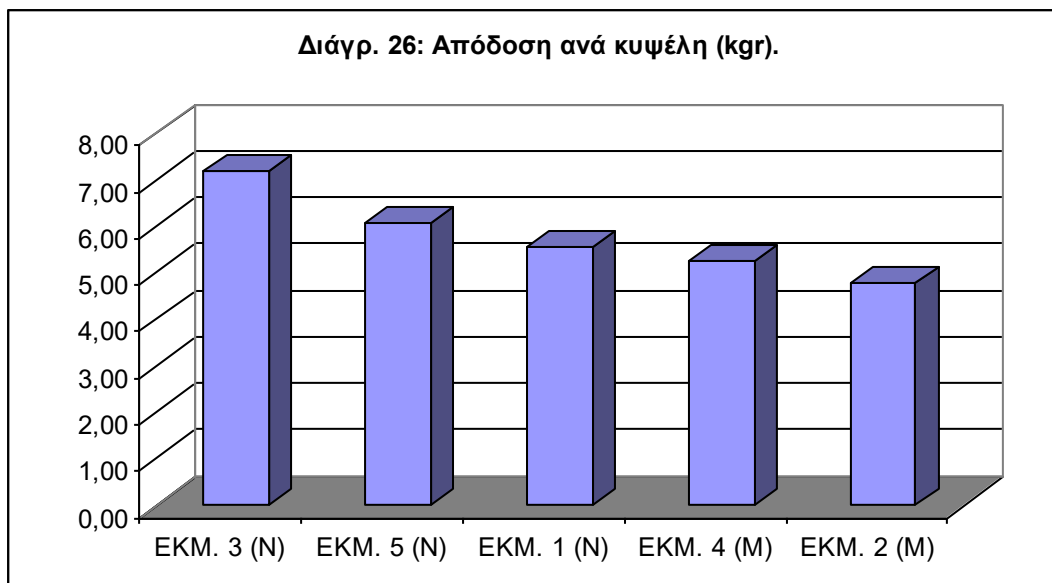

Η κατάταξη αυτή δείχνει τους μελισσοκόμους οι οποίοι ασκούν νομαδική μελισσοκομία να επιτυγχάνουν καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα από αυτούς οι οποίοι ασκούν μόνιμη μελισσοκομία.

Ενδεχομένως, μπορεί να διατυπωθούν επιφυλάξεις ως προς το παραπάνω συμπέρασμα, μιας και η ακαθάριστη πρόσοδος των μελισσοκόμων (από την οποία προκύπτει η καθαρή πρόσοδος), επηρεάζεται τόσο από το ύψος της παραγωγής όσο και από την τιμή με την οποία προσφέρεται το προϊόν και η οποία διαφέρει από παραγωγό σε παραγωγό. Για τον λόγο αυτό, έγινε κατάταξη των εκμεταλλεύσεων με βάση **την απόδοση ανά κυψέλη** (σε kgr), η οποία παρουσιάζεται στον Πίνακα 70 και στο Διάγρ. 26.

Πίν. 70: Μέση απόδοση ανά κυψέλη, σε κιλά (2001/2003)

	ΕΚΜ. 3	ΕΚΜ. 5	ΕΚΜ. 1	ΕΚΜ. 4	ΕΚΜ. 2
<u>Συνολ. Παραγωγή</u>	7,17	6,07	5,56	5,24	4,77
Αρ. κυψελών					

Και η κατάταξη με κριτήριο την απόδοση ανά κυψέλη δίνει την ίδια σειρά στις εκμεταλλεύσεις όπως και προηγουμένως (εκτός από τις δύο τελευταίες εκμεταλλεύσεις), παρουσιάζοντας τους μελισσοκόμους οι οποίοι ασκούν νομαδική μελισσοκομία, να επιτυγχάνουν καλύτερα αποτελέσματα (όσον αφορά την παραγωγή), από αυτούς οι οποίοι ασκούν μόνιμη μελισσοκομία. Εύλογα προκύπτει το συμπέρασμα ότι οι φυσικοί πόροι μιας περιορισμένης περιοχής δεν είναι αρκετοί για να καλύψουν τις ανάγκες του μελισσοσμήνους και, προκειμένου να υπάρχει μεγαλύτερη απόδοση, απαιτείται η μετακίνηση των κυψελών σε διαφορετικές, κατά διαστήματα, περιοχές.

Η συσχέτιση του αριθμού των κυψελών με την απόδοση ανά κυψέλη (σε kgr), δεν δείχνει κάποια εξάρτηση μεταξύ των μεγεθών, οδηγώντας στο συμπέρασμα ότι, είτε το μέγεθος της μελισσοκομικής επιχείρησης (από άποψη αριθμού κυψελών) δεν αποτελεί παράγοντα κερδοφορίας εάν δεν συνοδεύεται από την χρήση πρακτικών οι οποίες οδηγούν σε εκμετάλλευση οικονομικών κλίμακας είτε ότι οι μελισσοκόμοι δεν έχουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες που απαιτούνται στην δραστηριότητα με την οποία ασχολούνται.

Η απόδοση ανά κυψέλη δείχνει ανεξάρτητη τόσο από το ύψος του επενδυμένου κεφαλαίου (Μ.Ε.Κ.), όσο και από τις μονάδες Μ.Ε.Κ. ανά κυψέλη, πράγμα το οποίο μπορεί να θεωρηθεί αποτέλεσμα μη συστηματικής και ορθολογικής χρήσης του διαθέσιμου εξοπλισμού.

5.3.3.2. Γενική εκτίμηση των μελισσοκομικών εκμεταλλεύσεων.

Παρά το γεγονός ότι οι μελισσοκόμοι της ν. Λήμνου παράγουν ένα προϊόν εξαιρετικής ποιότητας, δεν έχουν επιτύχει και την καλύτερη εκμετάλλευσή του. Η έλλειψη γνώσεων και δεξιοτήτων, σε συνδυασμό με την μερική απασχόληση έχουν σαν αποτέλεσμα την χαμηλή απόδοση των εκμεταλλεύσεων τους τόσο από άποψη παραγωγής όσο και από άποψη οικονομικού αποτελέσματος, στον βαθμό που αυτά επιδρούν και αυξάνουν το κόστος παραγωγής.

Ταυτόχρονα, προβλήματα υπάρχουν και στην διάθεση και προώθηση του προϊόντος στην αγορά, γεγονός που επιδρά αρνητικά στην διαμόρφωση του ύψους των ακαθαρίστων εσόδων. Το τοπικό μέλι προωθείται κατά 70% άμεσα σε καταναλωτές (μόνιμους κατοίκους του νησιού ή θερινούς επισκέπτες), σε τιμές αυξημένες σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα και ένα ποσοστό περίπου 10% πωλείται σε τοπικές αλυσίδες S/M, σε χαμηλότερες τιμές. Οι μελισσοκόμοι, φοβούμενοι ότι μέρος της παραγωγής τους θα μείνει αδιάθετο, προσφεύγουν στην λύση της πώλησης του

υπόλοιπου 20% σε χαμηλές τιμές σε μεγάλη βιομηχανία-συσκευαστήριο, η οποία το χρησιμοποιεί σαν άρωμα στα χαρμάνια (μίξεις μελιού) τα οποία παρασκευάζει.

Αισιόδοξο για το μέλλον της μελισσοκομίας είναι το γεγονός ότι ο Μελισσοκομικός Συνεταιρισμός Λήμνου έχει εντοπίσει τα παραπάνω προβλήματα και κινείται προς την κατεύθυνση της λύσης τους. Το τελευταίο έτος διοργάνωσε σεμινάρια προκειμένου να βελτιωθεί η επαγγελματική κατάρτιση των μελών του και θεωρεί ότι η πρακτική αυτή πρέπει να έχει διάρκεια και συνέχεια. Ακόμη, για την επίτευξη μείωσης του κόστους παραγωγής των μελισσοκομικών εκμεταλλεύσεων, αλλά και προκειμένου να ανοίξει ο δρόμος για τον έλεγχο και την τυποποίηση του προϊόντος με συγκεκριμένες προδιαγραφές, κατασκεύασε και εξόπλισε σύγχρονο τυποποιητήριο και εργαστήριο ελέγχου μελιού, μετά από ένταξη στο πρόγραμμα LEADER II (ύψος επένδυσης 38.200 ευρώ).

Το επόμενο άμεσο βήμα είναι η καθιέρωση ετικέτας, την οποία ο κάθε παραγωγός θα μπορεί να προμηθεύεται, εφόσον το μέλι που παράγει θα καλύπτει τις προδιαγραφές τις οποίες θέτει ο Συνεταιρισμός. Με τον τρόπο αυτό θα επιτευχθεί η καταπολέμηση της νοθείας και το διακινούμενο μέλι θα είναι σύμφωνο με τις απαιτήσεις του καταναλωτή, για χρήση προϊόντος ιδιαίτερα διαφοροποιημένου σε σχέση με άλλα παρεμφερή.

Ταυτόχρονα με τα παραπάνω, θα πρέπει να κατατεθεί και πρόταση χαρακτηρισμού του τοπικού μελιού με σήμανση ιδιοτυπίας, έτσι ώστε το προϊόν να αποκτήσει πιστοποιημένη διαφοροποίηση σε σχέση με τα υπόλοιπα μέλια και να μπορεί να ανταποκριθεί στις πιέσεις τόσο των εγχώριων, όσο και των εισαγόμενων σχετικών προϊόντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ, ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.

Στο Κεφάλαιο αυτό θα αναφερθούν καταρχήν οι παράγοντες του ευρύτερου μακρο-περιβάλλοντος οι οποίοι επηρεάζουν άμεσα την δραστηριότητα του κλάδου της γεωργοκτηνοτροφικής παραγωγής και του μεταποιητικού κλάδου τροφίμων και ποτών. Το μέσον το οποίο θα χρησιμοποιηθεί για τον σκοπό αυτό θα είναι η ανάλυση **P.E.S.T./D.G.**⁽²³⁾, η οποία δίνει την δυνατότητα εκτίμησης της Πολιτικής/Νομικής, Οικονομικής, Κοινωνικής, Τεχνολογικής (μαζί με τις υφιστάμενες υποδομές και την ενέργεια), Δημογραφικής και Παγκόσμιας διάστασης του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο λειτουργεί κάθε επιχείρηση. Και η μεν Παγκόσμια διάσταση θα εκτιμηθεί μαζί με την Πολιτική/Νομική διάσταση, μιας και η επιβίωση μέσα στις υπάρχουσες διεθνείς (και κυρίως ευρωπαϊκές) αγορές που αλλάζουν ή στις νέες αγορές που αναδύονται, καθορίζεται από το θεσμικό πλαίσιο των Κανονισμών της Ε.Ε., η δε Δημογραφική διάσταση θα αναλυθεί μαζί με την Κοινωνική, λόγω του άμεσου επηρεασμού της πρώτης από την δεύτερη και αντίστροφα.

Στην αναφορά των επιμέρους χαρακτηριστικών των προαναφερόμενων διαστάσεων, θα γίνεται επιμέρους εστίαση και ταυτόχρονα σύγκριση και συσχέτιση μεταξύ των τάσεων που επικρατούν σε Ευρωπαϊκό και σε Εθνικό επίπεδο μιας και υπάρχει άμεσος επηρεασμός ειδικά του δεύτερου από το πρώτο.

Στην συνέχεια μέσω της ανάλυσης **S.W.O.T.**⁽²³⁾ θα εκτιμηθούν τα ισχυρά σημεία-πλεονεκτήματα, οι αδυναμίες-μειονεκτήματα, οι απειλές και οι ευκαιρίες που παρουσιάζονται και αφορούν τόσο τον γεωργοκτηνοτροφικό τομέα όσο και τον κλάδο τροφίμων και ποτών, προκειμένου να καθοριστούν οι προοπτικές χάραξης και διαμόρφωσης στρατηγικής της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή.

Τέλος, θα αναφερθούν οι προτάσεις, προκειμένου να ανταποκριθούν επιτυχώς οι τοπικοί επιχειρηματίες στον ισχυρό ανταγωνισμό του κλάδου με αποτέλεσμα όχι μόνον την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής αλλά και την εν γένει βελτίωση των κοινωνικών όρων ζωής των κατοίκων του νησιού.

6.1. Ανάλυση ευρύτερου μακρο-περιβάλλοντος (P.E.S.T./D.G. Analysis).

6.1.1. ΠΟΛΙΤΙΚΗ/ΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ.

Οι εθνικές οικονομίες σήμερα καλούνται να αναπτυχθούν μέσα σε ένα ιδιαίτερα ανταγωνιστικό, ασταθές και αβέβαιο οικονομικό περιβάλλον, έτσι όπως αυτό διαμορφώνεται από τις συμφωνίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (GATT/WTO) και τους Κανονισμούς που υλοποιούν την Κοινή Αγροτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από όλο και μεγαλύτερη άρση του προστατευτισμού και αντίθετα, ένταση του φιλελευθερισμού.

Όσον αφορά την αγροτική παραγωγή, η υιοθέτηση των προτάσεων της **Agenda 2000**, επισφράγισε τις προαναφερθείσες τάσεις (κυρίως με την αποσύνδεση των κοινοτικών ενισχύσεων από το ύψος της παραγωγής), παρουσιάζοντας ταυτόχρονα κάποια άλλα χαρακτηριστικά: την προσπάθεια ενίσχυσης των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την υποστήριξη εκείνων των δράσεων και πρακτικών που ενισχύουν την προστασία του περιβάλλοντος, ιδιαίτερα στις περιοχές αυτές.

Το δεύτερο χαρακτηριστικό είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τις σύγχρονες απαιτήσεις του ευρωπαϊκού καταναλωτικού κοινού για την ποιότητα και κυρίως την υγιεινή των τροφίμων. Οι αποκαλύψεις για τα χιλιάδες κρούσματα σπογγώδους εγκεφαλοπάθειας στα βοοειδή τα οποία διακινήθηκαν στις αγορές της Ευρώπης και για την ύπαρξη

διοξινών, οδήγησαν στο ξέσπασμα διατροφικής κρίσης στις ήδη ευαισθητοποιημένες καταναλωτικές αγορές των προηγμένων χωρών. Η απαίτηση πλέον για υγιή και ασφαλή προϊόντα αφορά το σύνολο των τροφίμων και όχι μόνον τα ζωικά. Και η απάντηση στην απαίτηση αυτή δίνεται μέσα από τις αποφάσεις της Ε.Ε. που καθορίζουν τους τρόπους παραγωγής, **αλλάζοντας στην ουσία το μοντέλο της ευρωπαϊκής γεωργίας.**

Μια σειρά κοινοτικών κανονισμών και οδηγιών που αφορούν αφενός μεν την ασφάλεια και την υγιεινή των τροφίμων, αφετέρου δε την παραγωγή τοπικών και βιολογικών προϊόντων είναι πλέον περισσότερο εύκολο να υλοποιηθούν μετά το 2000: Η οδηγία **92/46/Ε.Ε.** η οποία θέτει αυστηρότατους κανόνες ελέγχου για το σύνολο της διαδρομής του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων από τον στάβλο ως το σημείο πώλησης, ο **Καν. (ΕΟΚ) 2081/92** ο οποίος αναφέρεται στην προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης (Προϊόντα Π.Ο.Π. και Π.Γ.Ε.), ο **Καν. (ΕΟΚ) 2082/92** σχετικά με τα Ειδικά Παραδοσιακά Προϊόντα Εγγυημένα (Ε.Π.Π.Ε.), οι **Καν. 823/87, 1426/96 και 1493/99** που αφορούν τους Οίνους Ποιότητας Παραγόμενους σε Καθορισμένες Περιοχές και οι **Καν. (ΕΟΚ) 2092/91 και 1804/99** που αφορούν τα προϊόντα της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας.

Οι εγγενείς αδυναμίες της «συμβατικής» πρωτογενούς αγροτικής παραγωγής μεταφέρονται και στην παραγωγή παραδοσιακών και βιολογικών προϊόντων, με αποτέλεσμα να θέτουν εμπόδια στην οργάνωση και λειτουργία αντίστοιχων μονάδων και να μειώνουν την ανταγωνιστικότητα των εκροών τους. Ταυτόχρονα όμως, η στροφή αυτή μπορεί και πρέπει να αποτελέσει παράγοντα ανάπτυξης, μιας και η ελληνική ύπαιθρος χαρακτηρίζεται από σειρά συγκριτικών πλεονεκτημάτων, όπως οι ευνοϊκές εδαφοκλιματολογικές συνθήκες, οι φυσικοί πόροι, η εκτατική μορφή γεωργίας (άρα και η μικρή επιβάρυνση με χημικά λιπάσματα) και οι ηπιότερες καλλιεργητικές πρακτικές (σε σύγκριση με αυτές των περισσότερων χωρών-μελών της Ε.Ε.). Επίσης, παράγοντας ανάπτυξης μπορεί να θεωρηθεί η αγροτική παράδοση και το πολιτισμικό περιβάλλον της χώρας που χάνονται στο βάθος των αιώνων και αποτελούν πολιτιστική κληρονομιά.

6.1.2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ.

Στην σημερινή πραγματικότητα, ο πρωτογενής τομέας παραμένει ιδιαίτερα σημαντικός για την ελληνική οικονομία. Η συμμετοχή του στο συνολικό Α.Ε.Π. είναι η μεγαλύτερη στην Ε.Ε. (16,26%), ο βαθμός αυτάρκειας σε αγροτικά προϊόντα είναι ικανοποιητικός και οι εκροές της αγροτικής παραγωγής αποτελούν ένα υψηλό ποσοστό των συνολικών εξαγωγών της χώρας.

Παρόλα αυτά, τα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής υπαίθρου (κατακερματισμός και μικρό μέγεθος της αγροτικής ιδιοκτησίας, χαμηλού επιπέδου εκμηχάνιση, απουσία επιχειρηματικού πνεύματος των ιδιοκτητών των εκμεταλλεύσεων, μείωση της απασχόλησης στον τομέα νεαρότερης ηλικίας ατόμων και αστικοποίηση, έλλειψη υδάτινων πόρων, μικρός αναλογικά αριθμός αρδευόμενων εκτάσεων κ.α.), έχουν σαν αποτέλεσμα την αδυναμία εκμετάλλευσης οικονομιών κλίμακας, τις μικρές αποδόσεις και το αυξημένο κόστος παραγωγής. Άμεση συνέπεια των παραπάνω την τελευταία δεκαετία ήταν η μείωση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων με ταυτόχρονη αύξηση του μεγέθους τους και η συγκέντρωση της εργασίας στις μεγαλύτερες εκμεταλλεύσεις⁽¹⁰⁾.

Στα προβλήματα του πρωτογενούς τομέα παραγωγής προστίθενται και τα προβλήματα του δευτερογενούς τομέα, καθώς ειδικά οι μικρού μεγέθους οικογενειακές επιχειρήσεις χαρακτηρίζονται επίσης από αυξημένο κόστος παραγωγής, παράγοντας συνήθως προϊόντα τα οποία δεν είναι «μοναδικά» ή έστω διαφοροποιημένα και εύκολα διακριτά από άλλα παρεμφερή. Η αδυναμία προώθησης και βελτίωσης της εικόνας των προϊόντων στους καταναλωτές, σε συνδυασμό με τα

προβλήματα της διακίνησης ως τις καταναλωτικές αγορές, της αξιολόγησης και επιλογής της καταλληλότερης αγοράς και της ορθής τιμολόγησης, καθιστούν τα ελληνικά προϊόντα αγαθά μικρής προστιθέμενης αξίας, μη ανταγωνιστικά στην ευρωπαϊκή, αλλά πολλές φορές και στην εγχώρια αγορά.

Η μείωση της ζήτησης των ελληνικών προϊόντων και η αύξηση της ζήτησης προϊόντων από χώρες της Ε.Ε. ή τρίτες χώρες έχει άμεσο, αρνητικό αποτέλεσμα στο εμπορικό ισοζύγιο της χώρας. Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat (επεξεργασία Σ.Ε.Β.Ε.), την εξαετία 1995/2000, οι εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 4,5%, με αντίστοιχη μείωση των εξαγωγών κατά 18,8%, καθορίζοντας την σχέση εξαγωγές/εισαγωγές, από 42,9% σε 38,7%⁽²⁴⁾, με μερίδιο συμμετοχής στις ευρωπαϊκές εξαγωγές (Αύγουστος 2001) ίσο με 0,4%.

Σήμερα, απαιτούμενες επενδυτικές κινήσεις για βελτίωση και εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων, οφείλουν να λάβουν σοβαρά υπόψη τους το αυξημένο, σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, κόστος κεφαλαίου (παρά την ένταξη στην ευρωζώνη και τις προσπάθειες σύγκλισης) και την αντίστοιχη αύξηση του κόστους παραγωγής. Παρόλα αυτά, οι ευκαιρίες που προσφέρονται μέσα από τις κοινοτικές και εθνικές επιδοτήσεις, (Σχέδια Βελτίωσης, κίνητρα για Νέους Αγρότες, Αναπτυξιακοί Νόμοι για τις επιχειρήσεις μεταποίησης), ιδιαίτερα εκείνες που αφορούν τις υποβαθμισμένες, προβληματικές και παραμεθόριες περιοχές, είναι δυνατόν να μειώσουν το κόστος κεφαλαίου κατά πολύ, με άμεσο αποτέλεσμα την διεύρυνση της επενδυτικής βάσης των περιοχών αυτών, την αύξηση της απασχόλησης και των εισοδημάτων, την συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο και την ευρύτερη περιφερειακή ανάπτυξη.

Η επιβίωση μέσα στο νέο, ιδιαίτερα ανταγωνιστικό περιβάλλον περνάει μέσα από τον εκσυγχρονισμό των διαρθρωτικών δομών του αγροτικού τομέα αλλά και μέσα από την αντιμετώπιση της λειτουργίας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και των μονάδων μεταποίησης με πνεύμα επιχειρηματικό. Οι προκλήσεις και η χάραξη στρατηγικής δεν αφορούν πλέον τόσο την ποσότητα των προϊόντων όσο την οργάνωση των επιχειρήσεων με ευέλικτες δομές και με δυνατότητα ταχύτατης προσαρμογής στις απαιτήσεις της αγοράς, την βελτίωση της ποιότητας και της εικόνας των ήδη παραγόμενων προϊόντων, την ανάπτυξη νέων ελκυστικών προϊόντων, την ορθή εκτίμηση της αγοράς-στόχου και, τέλος, την κατάκτησή της.

6.1.3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ/ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ.

Το σημαντικότερο πρόβλημα διεθνώς την τελευταία εικοσαετία ήταν οι διατροφικές κρίσεις που ξέσπασαν στις δυτικές κοινωνίες. Οι αποκαλύψεις για την ύπαρξη διοξινών, αντιβιοτικών και ορμονών στα τρόφιμα τα οποία διακινήθηκαν και καταναλώθηκαν ιδιαίτερα στις ευρωπαϊκές αγορές και η μετάδοση της νόσου Κρόιτσφελ Γιάκομπ στον άνθρωπο, είχαν σαν άμεσο αποτέλεσμα να πανικοβάλλουν τους καταναλωτές και να κλονίσουν την ευρωπαϊκή αγορά κρέατος και γαλακτοκομικών προϊόντων. Μόνη διέξοδος πλέον αποτελεί η διατροφή με ελεγμένα, ασφαλή για την υγεία προϊόντα, τα οποία, κατά το δυνατόν, παράγονται πέραν της λογικής «φθηνή πρώτη ύλη, φθηνά τρόφιμα». Το σύγχρονο κοινοτικό και εθνικό πλαίσιο για το είδος των προϊόντων που πρέπει να παράγονται, τις καλλιεργητικές πρακτικές που πρέπει να ακολουθούνται και την υγιεινή των τροφίμων σε όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας και της διακίνησης, προσαρμόζεται και εναρμονίζεται με τις σύγχρονες απαιτήσεις των καταναλωτών. Η εφαρμογή του συνεπάγεται την αλλαγή της μορφής της ευρωπαϊκής γεωργίας συνολικά και κατά προέκταση και τους προσανατολισμούς των μονάδων μεταποίησης στον κλάδο τροφίμων και ποτών.

Σε εθνικό επίπεδο, μια σειρά από κοινωνικά/δημογραφικά προβλήματα επηρεάζουν αρνητικά το μέλλον του γεωργοκτηνοτροφικού τομέα:

- Παρά το γεγονός ότι ο τομέας απασχολεί το 17,7% του πληθυσμού (Στοιχεία Eurostat, 1998), ποσοστό ιδιαίτερα υψηλό σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, το απασχολούμενο δυναμικό μειώνεται και, το σημαντικότερο, εγκαταλείπεται από τα νεαρότερα ηλικιακά άτομα. Κύρια αιτία αποτελεί η μικρή παραγωγικότητα των σχετικών επαγγελμάτων, τα χαμηλά εισοδήματα αλλά και η κοινωνική απαξίωση που τα συνοδεύει, με αποτέλεσμα την στρόφη προς περισσότερο κερδοφόρα, «αξιοπρεπή» και λιγότερο κουραστικά επαγγέλματα. Στις τουριστικές περιοχές, η στρόφη αυτή έχει κατεύθυνση κυρίως τον τριτογενή τομέα και ιδιαίτερα την ενασχόληση με την τουριστική δραστηριότητα.
- Ιδιαίτερα οι ορεινές και ημιορεινές περιοχές εγκαταλείπονται (αστικοποίηση και εσωτερική μετανάστευση), τόσο για τους προαναφερόμενους λόγους όσο και για την υποβαθμισμένη ποιότητα ζωής η οποία υφίσταται στις περιοχές αυτές.
- Παρά τον υπερπληθυσμό, στην Ευρώπη (και ιδιαίτερα στην Ελλάδα) παρατηρείται επιβράδυνση του ρυθμού γεννήσεων, σταθερή μείωση του μέσου αριθμού μελών της αγροτικής οικογένειας και αύξηση του επιπέδου γήρανσης, με αποτέλεσμα την όλο και μεγαλύτερη αύξηση της μέσης ηλικίας του οικονομικά ενεργού αγροτικού πληθυσμού.
- Το εργατικό δυναμικό εκτός από την μεγάλη ηλικία, χαρακτηρίζεται από χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και στερείται επαγγελματικής κατάρτισης.
- Σε μεγάλο βαθμό επικρατεί η μερική απασχόληση, με αποτέλεσμα την μη συστηματική εξάσκηση των γεωργοκτηνοτροφικών επαγγελμάτων.
- Το συνεταιριστικό κίνημα αντιμετωπίζει πληθώρα οργανωτικών, λειτουργικών και οικονομικών προβλημάτων.

Στα παραπάνω προβλήματα πρέπει να προστεθούν τόσο τα προβλήματα τα οποία αφορούν την γεωργική γη και τις καλλιεργητικές πρακτικές (μικρός και κατακερματισμένος κλήρος, χαμηλή στρεμματική απόδοση, μικρό ποσοστό αρδευόμενων εκτάσεων και γόνιμης γεωργικής γης, έλλειψη υδάτινων πόρων, μονοκαλλιέργεια, εντατική καλλιέργεια και αποφυγή αγρανάπαυσης) όσο και τα προβλήματα τα οποία σχετίζονται με τον τρόπο εμπορίας και διακίνησης των προϊόντων προς τους αγοραστές.

6.1.4. ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ / ΥΠΟΔΟΜΕΣ.

Παρά την βελτίωση του επιπέδου **εκμηχάνισης** των αγροτικών εκμεταλλεύσεων την τελευταία δεκαετία⁽¹⁰⁾, η Ελλάδα συνεχίζει να παρουσιάζει σημαντική υστέρηση σε σχέση με τις ευρωπαϊκές χώρες. Οι αγρότες σήμερα ασκούν ακόμη την δραστηριότητά τους με βάση τις παραδοσιακές πρακτικές, με αποτέλεσμα την χαμηλή παραγωγικότητα και την μικρή προστιθέμενη αξία των εκροών. Οι λόγοι για τους οποίους συμβαίνει αυτό είναι:

- Η δυσλειτουργία του δημόσιου τομέα και του συνεταιριστικού κινήματος καθιστά την ενημέρωση των αγροτών από υπεύθυνες υπηρεσίες και αρμόδιους φορείς ελλιπή και προβληματική. Σαν αποτέλεσμα, οι αγρότες αδυνατούν να επιλύσουν προβλήματα τα οποία σχετίζονται με την διατροφή των ζώων, την αντιμετώπιση των ασθενειών, την βελτίωση των καλλιεργητικών πρακτικών, την ποιοτική και ποσοτική βελτίωση των αποδόσεων, την καθημερινή οργάνωση και διαχείριση της εκμετάλλευσης και την ορθότερη οικονομικά διακίνηση και διάθεση των προϊόντων τους..
- Η εφαρμογή συστημάτων αυτοματισμού απαιτεί αυξημένο κόστος, το οποίο δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν οι μικρού μεγέθους εκτροφές και αγροτικές εκμεταλλεύσεις.

- Η έλλειψη προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης, αφαιρεί την δυνατότητα μεταφοράς τεχνογνωσίας και απόκτησης δεξιοτήτων σχετικών με την αγροτοκτηνοτροφική δραστηριότητα.
- Η μεγάλη, συνήθως, ηλικία των αγροτών δεν επιτρέπει την προσαρμογή στα νέα τεχνολογικά δεδομένα και στις σύγχρονες απαιτήσεις της παραγωγής.

Στον δευτερογενή τομέα παραγωγής, οι μονάδες επεξεργασίας προϊόντων αγροτικής παραγωγής χαρακτηρίζονται από σχετικά υψηλό επίπεδο **τεχνολογικού εξοπλισμού**, καθώς οι περισσότερες από αυτές έχουν επιδοτηθεί μέσω των αναπτυξιακών νόμων για την ίδρυση τους ή την βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό του υφιστάμενου κτιριακού και μηχανολογικού εξοπλισμού τους. Όσον αφορά τις απαιτήσεις των επιχειρήσεων σε **εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό**, οι μεγάλες βιομηχανικές μονάδες έχουν την δυνατότητα πρόσληψης και απασχόλησης πλήρως καταρτισμένου επιστημονικού και τεχνικού προσωπικού, ικανού να διαχειριστεί τόσο τις σύγχρονες τεχνολογίες όσο και τις απαιτήσεις της αγοράς, πράγμα το οποίο δεν συμβαίνει στις μικρές περιφερειακές μονάδες των απομακρυσμένων περιοχών.

Το είδος των προϊόντων της αγροτικής παραγωγής, λόγω της ευπάθειας που τα χαρακτηρίζει και των κινδύνων αλλοίωσης, απαιτεί μετακινήσεις από τον τόπο συλλογής στον τόπο επεξεργασίας και στην συνέχεια στο σημείο πώλησης, σε σύντομο χρονικό διάστημα. Τα **χερσαία δίκτυα και οι υποδομές μεταφορών**, παρά τα θετικά βήματα τα οποία έχουν γίνει το τελευταίο χρονικό διάστημα στην ηπειρωτική χώρα, με προτεραιότητα την σύνδεση των μεγάλων αστικών κέντρων μεταξύ τους, παρουσιάζουν σημαντικές ελλείψεις στην σύνδεση ορεινών/ημιορεινών περιοχών με τις κεντρικές αγορές. Όσον αφορά τις νησιωτικές περιοχές και ιδιαίτερα αυτήν του Αιγαίου, παραμένουν ανεπηρέαστες από τις βελτιώσεις των δικτύων της ηπειρωτικής Ελλάδας, καθώς δεν έχει προβλεφθεί η σύνδεσή τους με τον άξονα Αδριατικής-Ιονίου, τον χερσαίο άξονα σύνδεσης Βόρειας – Νότιας Ελλάδας και τον αναδυόμενο άξονα λιμένων Β. Ελλάδας και Μαύρης Θάλασσας⁽⁶⁾.

Σχετικά με τις **ενεργειακές ανάγκες** πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα παραγωγής, αυτές καλύπτονται στην παρούσα φάση από το ηλεκτρικό ρεύμα και το αντίστοιχο ικανοποιητικό δίκτυο παροχής της Δ.Ε.Η., με χρήση συμβατικών καυσίμων. Παρόλ' αυτά, η ζήτηση ενέργειας για βιομηχανικούς και καταναλωτικούς σκοπούς συνεχώς αυξάνεται, με αποτέλεσμα την αύξηση των ρυθμών κατανάλωσης πανελλαδικά.

Όσον αφορά τις νησιωτικές περιοχές της χώρας, η συνεχής αύξηση της ζήτησης ενέργειας (η οποία εκτιμάται ότι στο προσεχές μέλλον θα είναι μεγαλύτερη της προσφοράς) μπορεί να αντιμετωπισθεί κατά πρώτον με την εκμετάλλευση των αστείων, για τις περιοχές αυτές, πηγών ενέργειας (αιολικά πάρκα), με αποτέλεσμα την μείωση της επιβάρυνσης του περιβάλλοντος και την εξοικονόμηση καυσίμων τα οποία είναι ευάλωτα στις αυξήσεις των τιμών και κατά δεύτερον με την αύξηση της ισχύος των υπαρχόντων σταθμών της Δ.Ε.Η.

6.2. Ανάλυση Δυνάμεων, Αδυναμιών, Ευκαιριών και Απειλών (S.W.O.T. analysis).

Συγκεντρώνοντας τα στοιχεία που έχουν μέχρι τώρα παρατεθεί, μπορούμε να κωδικοποιήσουμε τα πλεονεκτήματα (δυνάμεις) και τα μειονεκτήματα (αδυναμίες), καθώς επίσης τις απειλές και τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται στον κλάδο τροφίμων και ποτών στην ν. Λήμνο:

Δυνάμεις (Strengths)	Αδυναμίες (Weaknesses)
---------------------------------	-----------------------------------

Ικανοποιητική χρηματοοικονομική κατάσταση. Μικρή δανειακή επιβάρυνση. Ικανοποιητικές κτιριακές εγκαταστάσεις. Ικανοποιητικές επενδύσεις σε σχέση με τις διαθέσιμες πρώτες ύλες. Ικανοποιητικός επίπεδο τεχνολογίας και αυτοματισμού. Δυνατότητα αξιοποίησης κοινοτικών επιδοτήσεων για βελτίωση και εκσυγχρονισμό εγκαταστάσεων και μηχανολογικού εξοπλισμού. Τα ήδη παραγόμενα προϊόντα θεωρούνται ποιοτικά. Διαθέσιμοι φυσικοί πόροι και ισχυρή τοπική παράδοση για την ανάπτυξη παραδοσιακών προϊόντων. Αδυναμία αντιγραφής των παραδοσιακών προϊόντων, από την στιγμή που φέρουν σήμανση ιδιοτυπίας. Μικρό μέγεθος επιχειρήσεων με αποτέλεσμα τις απλές οργανωτικές δομές και την δυνατότητα ευελιξίας και προσαρμογής στις απαιτήσεις της αγοράς. Οι σύγχρονες απαιτήσεις των καταναλωτών για υγιεινά/παραδοσιακά προϊόντα.	Χαμηλή κατά μονάδα απόδοση του αγροτοκτηνοτροφικού τομέα. Εξάρτηση από επιδοτήσεις. Μειονεκτήματα κόστους σε σχέση με ανταγωνιστές λόγω της γεωγραφικής απομόνωσης. Αδυναμία εκμετάλλευσης οικονομιών κλίμακας και φάσματος. Χαμηλή κερδοφορία. Έλλειψη συστημάτων διασφάλισης ποιότητας. Έλλειψη επιστημονικού και καταρτισμένου προσωπικού. Αδυναμία στην έρευνα και ανάπτυξη. Μικρός σχετικά αριθμός προϊόντων με σήμανση ιδιοτυπίας. Αδύνατη εικόνα προϊόντων στις αγορές της κεντρικής Ελλάδας και του εξωτερικού. Εξάρτηση από χονδρεμπόρους και αλυσίδες λιανοπωλητών (S/M). Ανυπαρξία διαφήμισης. Ασαφής στρατηγική κατεύθυνση. Ελλιπής υποστήριξη από αρμόδιες υπηρεσίες.
---	--

Ευκαιρίες (Opportunities)	Πιθανές Απειλές (External Threats)
Η υπάρχουσα παραγωγική βάση επιτρέπει την παραπέρα μεγέθυνση και βελτίωση της επεξεργασίας και τυποποίησης της αγροτοκτηνοτροφικής παραγωγής. Αύξηση της ζήτησης προϊόντων με σήμανση ιδιοτυπίας. Χρησιμοποίηση διαθέσιμων φυσικών	Μείωση επιφανειακών και υπόγειων υδατικών αποθεμάτων. Προβλήματα στην παροχή ενέργειας. Μείωση των επιδοτήσεων θα επιφέρει μεγάλη αύξηση του κόστους κεφαλαίου, με αποτέλεσμα την μείωση των επενδύσεων.

πόρων για ανάπτυξη νέων προϊόντων. Μεταφορά ικανοτήτων σε νέα προϊόντα. Εκμετάλλευση οικονομιών κλίμακας. Εκμετάλλευση οικονομιών φάσματος. Δημιουργία δικτύων (Clusters). Απευθείας λιανική πώληση τοπικών προϊόντων επιχειρήσεων δικτύου, μέσω πρατηρίων στα μεγάλα αστικά κέντρα. Δυνατότητες δημιουργίας νέων αγορών στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό, όπου κατοικούν μόνιμα Λήμνιοι εκ καταγωγής. Επέκταση σε νέες γεωγραφικές περιοχές. Οφέλη από την αναμενόμενη ενίσχυση του τουριστικού ρεύματος.	Προβλήματα για την ασφάλεια των προϊόντων λόγω των ελλειπών δικτύων θαλασσίων μεταφορών. Πιθανή μελλοντική ανεπάρκεια πρώτης ύλης. Ακόμη μεγαλύτερη έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού. Αδυναμία ανταγωνισμού λόγω αυξημένου κόστους παραγωγής (υψηλά έξοδα μεταφοράς) Μείωση κύκλου εργασιών λόγω αδυναμιών στον τομέα του marketing. Αυξανόμενη δύναμη χονδρεμπόρων και αλυσίδων λιανοπωλητών.
--	---

6.3. Προτάσεις για την ανάπτυξη του κλάδου τροφίμων και ποτών στη ν. Λήμνο.

Παρά τις αδυναμίες των επιχειρήσεων του κλάδου τροφίμων και ποτών στη ν. Λήμνο, τα μειονεκτήματα λόγω της απομακρυσμένης γεωγραφικής θέσης και τον μεγάλο ανταγωνισμό στον κλάδο γενικότερα, οι προοπτικές είναι ιδιαίτερα ευοίωνες, εφόσον αντιμετωπισθούν προβλήματα σχετικά με την ανάπτυξη ποιοτικών προϊόντων, την εστίαση στην πιστοποίησή τους, την ενίσχυση της εικόνας παλαιών και νέων προϊόντων και την αλλαγή των σχετικών με την διάθεση, διακίνηση και εμπορία τακτικών.

Όπως αναφέρθηκε στο Κεφάλαιο 4, οκτώ τοπικά προϊόντα καλύπτουν όλες τις προϋποθέσεις προκειμένου να αποκτήσουν σήμανση ιδιοτυπίας. Προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στο τυρί «μελίχλωρο/μελίπαστο», στα ζυμαρικά «φλομάρι» και στο τοπικό θυμαρίσιο μέλι, για τον λόγο ότι οι οργανωμένες μονάδες μεταποίησης και ο τοπικός μελισσοκομικός συνεταιρισμός, με ενίσχυση από σχετικές δράσεις αναπτυξιακών προγραμμάτων του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου, μπορούν να καλύψουν τα έξοδα των προτάσεων πιστοποίησης των προαναφερόμενων προϊόντων. Αντίθετα, τα προϊόντα τσίπουρο, φάβα, σουσάμι, φασόλια και αρωματικά φυτά, καλύπτουν μεν τις προδιαγραφές πιστοποίησης, δεν υπάρχει όμως ακόμη ικανά οργανωμένη επιχειρηματική βάση που να μπορεί να αναλάβει την τυπική διαδικασία και το συνακόλουθο κόστος της υποβολής προτάσεων για απόκτηση χαρακτηρισμού ιδιοτυπίας των προϊόντων αυτών.

Ταυτόχρονα, άμεση προτεραιότητα πρέπει να δοθεί και στην ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας (πέραν της υπάρχουσας βιολογικής αμπελουργίας και οινοποιίας). Η εξοικονόμηση φυσικών πόρων (έδαφος, υδατικοί πόροι), η προστασία της φυσικής γενετικής ποικιλότητας, η ανεξάρτηση από μη ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και η ελαχιστοποίηση της χρήσης φυτοφαρμάκων και χημικών λιπασμάτων, έχουν σαν αποτέλεσμα αφενός μεν την προστασία και διαφύλαξη του

τοπικού περιβάλλοντος, αφετέρου την παραγωγή προϊόντων με υψηλή θρεπτική αξία και με οργανοληπτικά χαρακτηριστικά, ιδιαίτερα ελκυστικά για τους καταναλωτές.

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας είναι η μεγαλύτερη δραστηριοποίηση των υποδομών των τοπικών συνεταιριστικών οργανώσεων και η δημιουργία και λειτουργία Κέντρου Τεχνικής Υποστήριξης, προκειμένου να αναληφθούν πρωτοβουλίες για την ενεργοποίηση των αγροτών, για τον κεντρικό σχεδιασμό του είδους των βιολογικών καλλιεργειών που πρέπει να αναπτυχθούν, για τη γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων της εφαρμογής της αγροτικής έρευνας για την βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία, για την μεταφορά τεχνογνωσίας και για την ενημέρωση των αγροτών σχετικά με τις καλλιεργητικές πρακτικές αλλά και την τυποποίηση, προώθηση και διάθεση των προϊόντων τους.

Η ανάπτυξη νέων προϊόντων δεν μπορεί από μόνη της να αποτελέσει εγγύηση για την επιμήκυνση του κύκλου ζωής των προϊόντων αυτών (κατά συνέπεια και των επιχειρήσεων που τα παράγουν) και την εξασφάλιση κερδοφορίας. Η αποτελεσματικότητα του marketing, η τεχνολογία, η επίδραση των ανταγωνιστών, οι τρέχουσες κάθε στιγμή οικονομικές συνθήκες στην αγορά αλλά και πολλοί άλλοι απρόβλεπτοι παράγοντες, καθιστούν μη προβλέψιμα τα οικονομικά αποτελέσματα των μονάδων οι οποίες δραστηριοποιούνται στην παραγωγή τους⁽²⁵⁾. Η εύρεση όμως των καταλληλότερων τρόπων προβολής, προώθησης και διακίνησης των προϊόντων, στις καταλληλότερες αγορές με την εφαρμογή της καταλληλότερης τιμολογιακής πολιτικής, είναι θέματα που αφορούν τις ίδιες τις επιχειρήσεις.

Οι μονάδες επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων της ν. Λήμνου, μέχρι τώρα, προωθούσαν το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής τους στις κεντρικές αγορές της ηπειρωτικής Ελλάδας μέσω χονδρεμπόρων ή αλυσίδων S/M. Η επιλογή αυτής της τακτικής αιτιολογείται από το γεγονός ότι αφενός μεν η τοπική αγορά αδυνατεί να απορροφήσει το σύνολο ή το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής και αφετέρου από το ότι κάθε μία επιχείρηση, από μόνη της, δεν μπορεί να ανταπεξέλθει στο κόστος λειτουργίας σημείων λιανικής πώλησης στα μεγάλα αστικά κέντρα. Αυτό, εξασφαλίζει βέβαια την διάθεση της παραγωγής, στερεί όμως την μεγιστοποίηση του περιθωρίου κέρδους, και κατά συνέπεια των συνολικών εσόδων, καθώς οι χονδρέμποροι και τα S/M αγοράζουν τα τοπικά αγαθά σε ιδιαίτερα χαμηλές τιμές. Ταυτόχρονα, χονδροπωλητές και αλυσίδες λιανοπωλητών ενδυναμώνουν την διαπραγματευτική τους δύναμη, όσο οι τοπικές επιχειρήσεις με ίδια ή σχετική δραστηριότητα αδυνατούν να έρθουν σε συνεννόηση μεταξύ τους, προκειμένου να χαράξουν μια κοινή στρατηγική κατάκτησης σημαντικού μεριδίου της αγοράς. Μια τακτική η οποία έχει μεγάλες πιθανότητες να δώσει θετικές απαντήσεις στα προβλήματα που δημιουργούνται από τον τρόπο διάθεσης των τοπικών προϊόντων των μονάδων επεξεργασίας στη ν. Λήμνο μπορεί να είναι η δημιουργία δικτύου (cluster) μεταξύ των επιχειρήσεων, προωθώντας ταυτόχρονα την μεταξύ τους οριζόντια και κάθετη συνεργασία. Οι αρμοδιότητες ενός τέτοιου δικτύου, οι προϋποθέσεις επιτυχίας του και τα αναμενόμενα οφέλη για τους συμμετέχοντες παραγωγούς και επιχειρηματίες είναι:

Αρμοδιότητες:

- Ο έλεγχος για το κατά πόσον τα τοπικά προϊόντα των επιχειρήσεων καλύπτουν τις προδιαγραφές οι οποίες έχουν τεθεί σχετικά με την ποιότητα, την υγιεινή και την ασφάλεια και η παροχή ετικέτας του δικτύου στα προϊόντα αυτά.
- Η προώθηση των προϊόντων στην τοπική αγορά μέσω των συμπληρωματικών επιχειρήσεων/κέντρων εστίασης μελών του δικτύου (ξενοδοχεία, ταβέρνες, εστιατόρια) και με την δημιουργία πρατηρίων λιανικής πώλησης τοπικών παραδοσιακών και βιολογικών προϊόντων των επιχειρήσεων και των παραγωγών που συμμετέχουν στο δίκτυο.

- Η προώθηση των προϊόντων εκτός νησιού, με την δημιουργία πρατηρίων λιανικής πώλησης των τοπικών παραδοσιακών και βιολογικών προϊόντων στις μεγάλες αστικές αγορές της ηπειρωτικής Ελλάδας.
- Η ανάπτυξη των εξαγωγών, με προτεραιότητα τις χώρες της Ευρώπης, την Ν. Αφρική, την Αυστραλία και τις Η.Π.Α., όπου κατοικεί μόνιμα μεγάλος αριθμός μεταναστών πρώτης και δεύτερης γενεάς Λήμνιων εκ καταγωγής.

Προϋποθέσεις επιτυχίας:

- η πλήρης κατανόηση από μεριάς των επιχειρηματιών του νησιού της αναγκαιότητας εφαρμογής μιας τέτοιας τακτικής.
- Ο καθορισμός συμφώνου συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων, στο οποίο θα καθορίζονται οι προδιαγραφές των προϊόντων και ζητήματα σχετικά με την τυποποίηση, συσκευασία, εμπορία και διάθεσή τους.
- Ο καθορισμός φορέα διαχείρισης του δικτύου και του τρόπου συμμετοχής των επιχειρηματιών στη λήψη αποφάσεων του φορέα.

Αναμενόμενα οφέλη:

- Η παραγωγή ποιοτικών, «μοναδικών» προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας.
- Η καταπολέμηση της νοθείας, του παρα-εμπορίου και των ψευδο-παραδοσιακών προϊόντων, με άμεση συνέπεια την επανάκτηση διαφυγόντων κερδών και την διατήρηση της ισχυρής εικόνας των προϊόντων, μιας και αυτά θα έχουν ελεγχθεί προκειμένου να αποκτήσουν ετικέτα του δικτύου. Με τον τρόπο αυτό θα περιοριστεί ή θα εξαλειφθεί πλήρως η διακίνηση προϊόντων που φέρουν παράνομα την τοπική Ονομασία Προέλευσης και δεν έχουν παραχθεί τοπικά, με τοπικές πρώτες ύλες. Για παράδειγμα, έχουν εντοπισθεί στην Β. Ελλάδα S/M τα οποία πωλούν φέτα με ετικέτα «Καλαθάκι Λήμνου», η οποία δεν έχει παραχθεί στην περιοχή και αντίθετα, στο νησί διακινείται μέλι ως τοπικό θυμαρίσιο μέλι, το οποίο έχει εισαχθεί από άλλες περιοχές της Ελλάδας, τα ποιοτικά και οργανοληπτικά χαρακτηριστικά του οποίου είναι σαφώς υποδεέστερα των χαρακτηριστικών του τοπικού μελιού.
- Η εφαρμογή συστημάτων διασφάλισης ποιότητας από όλες τις μονάδες επεξεργασίας, με αποτέλεσμα την ενίσχυση της ελκυστικότητας των προϊόντων για τους καταναλωτές.
- Ο καθορισμός κοινών προδιαγραφών σχετικά με την τυποποίηση και την συσκευασία θα προκύπτει μετά από έρευνα ειδικών, προκειμένου το προϊόν να μην κινδυνεύει από αλλοιώσεις και ταυτόχρονα να έχει ελκυστική συσκευασία για τους καταναλωτές. Ο διαχειριστικός φορέας του δικτύου θα μπορεί να αναλάβει το κόστος τέτοιων ενεργειών, πράγμα το οποίο, με τα σημερινά δεδομένα, κάθε επιχείρηση ξεχωριστά αδυνατεί να το πράξει.
- Ο διαχειριστικός φορέας μπορεί επίσης να αναλάβει το κόστος ερευνών αγοράς και καθορισμού αγορών-στόχων.
- Η μείωση του κόστους μεταφοράς στις αγορές της ηπειρωτικής Ελλάδας, μιας και μεγάλες διακινούμενες ποσότητες θα έχουν σαν αποτέλεσμα την μείωση του κατά μονάδα κόστους μεταφοράς (οικονομίες κλίμακας).
- Η κοινή τιμολόγηση των προϊόντων θα έχει σαν αποτέλεσμα την αποφυγή πολέμου τιμών μεταξύ των επιχειρήσεων που παράγουν τα ίδια προϊόντα, με άμεση συνέπεια την αύξηση των εσόδων.
- Η αύξηση της ποσότητας των προϊόντων που θα διακινούνται εντός Λήμνου λόγω της συμμετοχής στο δίκτυο των κέντρων εστίασης - μελών του δικτύου (ξενοδοχεία, ταβέρνες, εστιατόρια), οι πελάτες των οποίων αποτελούν καταναλωτές της τοπικής τουριστικής αγοράς. Ταυτόχρονα, η ικανοποίηση

- των πελατών αυτών, τους μετατρέπει σε εν δυνάμει καταναλωτές και «πρεσβευτές» των προϊόντων στις περιοχές μόνιμης κατοικίας τους.
- Η δυνατότητα προβολής και ενδυνάμωσης της εικόνας των τοπικών προϊόντων και η γνωριμία τους στους καταναλωτές και στους ενδιαφερόμενους χονδροπωλητές ή λιανοπωλητές μέσω της διαφήμισης.
 - Η συμμετοχή σε εκθέσεις στο εσωτερικό και εξωτερικό, με αποτέλεσμα την αύξηση της ζήτησης των προϊόντων.
 - Η οργανωμένη και συστηματική αναζήτηση πελατών στο εξωτερικό.
 - Η αύξηση της ποσότητας των προϊόντων που θα διακινούνται μέσω πρατηρίων του δικτύου (λιανική πώληση) στις αγορές των μεγάλων αστικών κέντρων και κατά συνέπεια η αύξηση των περιθωρίων κέρδους.

Σε περιοχές όπως η ν. Λήμνος, όπου η αγροτοκτηνοτροφική δραστηριότητα και η μεταποίηση των προϊόντων αποτελεί την κύρια παραγωγική δραστηριότητα τόσο σε επίπεδο απασχόλησης όσο και σε επίπεδο εισοδημάτων, η ολοκληρωμένη οικονομική ανάπτυξη περνάει μέσα από ολοκληρωμένη αγροτική πολιτική, οι κύριοι άξονες της οποίας είναι η μετάβαση στην ποιότητα, η στροφή προς τα οικολογικά και βιολογικά προϊόντα, η προστασία της υγείας του καταναλωτή, η ενίσχυση του εμπορικού τομέα και της μεταποίησης και η προστασία του περιβάλλοντος⁽⁸⁾. Και οι πέντε αυτοί άξονες, εκ των πραγμάτων προκύπτουν σαν αποτελέσματα μιας συστηματικής τοπικής πολυλειτουργικής πρακτικής, με αντικείμενο την δραστηριοποίηση των επιχειρήσεων, των συνεταιριστικών φορέων και των αρμόδιων δημοσίων υπηρεσιών και Ο.Τ.Α. προς την κατεύθυνση της πιστοποίησης των τοπικών και βιολογικών προϊόντων με σήμανση ιδιοτυπίας και την δημιουργία δικτύου των επιχειρήσεων της περιοχής. Οι δύο αυτές πρακτικές δεν αποτελούν ούτε εύκολη ούτε και βραχυπρόθεσμα επιτεύξιμη διαδικασία, μιας και τα βασικά εμπόδια είναι η ισχύουσα εταιρική κουλτούρα των ιδιοκτητών των επιχειρήσεων και η γραφειοκρατική αντίληψη, η έλλειψη ευελιξίας και η αποφυγή αναζήτησης καινοτομικών λύσεων από μεριάς των τοπικών αρμοδίων δημοσίων υπηρεσιών.

Παρόλα αυτά, στον βαθμό που οι προαναφερθείσες πρακτικές εφαρμοσθούν, θα έχουν θετικά αποτελέσματα, βραχυπρόθεσμα και κυρίως μέσο-μακροπρόθεσμα, για το σύνολο των κατοίκων του νησιού, σε οικονομικούς αλλά και σε κοινωνικούς όρους: την ανταπόκριση στον ανταγωνισμό και στους κινδύνους που αυτός εγκυμονεί, την αύξηση της απασχόλησης και των εισοδημάτων, την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και του γενικότερου επιπέδου ποιότητας της ζωής, την παραμονή και δραστηριοποίηση των νεαρότερης ηλικίας ατόμων στο νησί, την προστασία των φυσικών πόρων και γενικότερα του φυσικού, αλλά και τεχνητού/δομημένου περιβάλλοντος. «Μία γεωργία που δίνει προτεραιότητα στις πολιτικές της αειφορίας, της ολοκληρωμένης παραγωγικής διαδικασίας, στη διατήρηση του περιβάλλοντος, στα οικολογικά και βιολογικά προϊόντα»⁽⁴⁾, οδηγεί αντικειμενικά σε μία ισχυρή οικονομικά ύπαιθρο και σε ισόρροπη ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- (1). Α. Κίζος, Γ. Σπιλάνης, Π. Ζευγαρά, Δημιουργία Δικτύου Τοπικών Προϊόντων Ποιότητας και Τοπικών Ποικιλιών, ΑΝ.Ε. Λ. Α.Ε., Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κοινοτικής Πρωτοβουλίας LEADER + (2000-2006).
- (2) Γ. Καλατζόπουλος, Σημειώσεις μαθήματος «Γενικά Θέματα Τεχνολογίας Τροφίμων».
- (3) Εμμ. Μ. Ανυφαντάκης, Μελέτη για την προστασία Ονομασίας Προέλευσης του τυριού «Καλαθάκι Λήμνου», Γεωργικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 1994.
- (4) Ιστοσελίδα AGROCERT, www.agrocert.gr
- (5) Α.Μ., «Σε άνοδο τα βιολογικά Προϊόντα», εφημερίδα «Η Καθημερινή», 2/11/2003.
- (6) Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. «Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης», 2003.
- (7) Σχέδιο Τοπικού Προγράμματος στα Πλαίσια του Ε.Π. Κοινοτικής Πρωτοβουλίας LEADER+ «ΛΗΜΝΙΑ ΓΗ», ΑΝ.Ε. Λ. Α.Ε., 2002.
- (8) «Προμελέτη Σκοπιμότητας Ίδρυσης Σχολής Γεωπονικών Επιστημών και Τεχνολογίας στη Νήσο Λήμνο», Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μάρτιος 2001.
- (9) Βασιλική Τουρπτσόγλου-Στεφανίδου, Ταξιδιωτικά και Γεωγραφικά Κείμενα για τη Ν. Λήμνο (15^{ος} – 20^{ος} Αιώνας), Α.Π.Θ., Επιστημονική Επετηρίδα της Πολυτεχνικής Σχολής, Παράρτημα Αριθμ. 33 του Θ' τόμου, Θεσσαλονίκη 1986.
- (10) Αποτελέσματα της Βασικής Έρευνας Διάρθρωσης Γεωργικών και Κτηνοτροφικών Εκμεταλλεύσεων (Απογραφή Γεωργίας και Κτηνοτροφίας 1999/2000) , Ε.Σ.Υ.Ε.
- (11)Κυριαζής Παλαιολόγος, «Το Μέλλον του Ευρωπαϊκού Αμπελοοινικού Τομέα», εφημερίδα «Λημνιακό Βήμα», αρ. φύλλου 798, 1/10/2003.
- (12) Χρυσόστομος Πετράκης, Εισήγηση στην Διημερίδα Μελισσοκομίας στον Μούδρο Λήμνου, 4-6 Ιουλίου 2003.
- (13) Μ. Μπίστη, «Η Μελισσοκομία στον Κόσμο και οι Προβληματισμοί στην Ευρώπη», Μελισσοκομικό Βήμα, τεύχος 4^ο, 9-10/2003.
- (14) Γ. Κράγιας, πρόεδρος Ο.Μ.Σ.Ε., «Μελισσοκομικό Βήμα» τεύχος 1^ο, 3-4/2003.
- (15) Α.Τ.Ε., «Η Μελισσοκομία στην Ελλάδα», 1987.
- (16) Εφημερίδα Ευρωπ. Κοιν. Αρ. L208/24-7-1992.
- (17) Εφημερίδα Ευρωπ. Κοιν. Αρ. L130/26-5-1999.

- (18) Εφημερίδα Ευρωπ. Κοιν. Αρ. L179/17-5-1999.
- (19) Εφημερίδα Ευρωπ. Κοιν. Αρ. L198/22-7-1991.
- (20) Εφημερίδα Ευρωπ. Κοιν. Αρ. L148/12-6-1996.
- (21) Π. Σολδάτος, Σημειώσεις μαθήματος «Διοικητική Λογιστική και Χρηματοοικονομική Ανάλυση (Business Ratios)».
- (22) «Ελληνικό Αναλυτικό Λογιστικό Σχέδιο», Β' Έκδοση, Υπουργεία Εθνικής Οικονομίας-Οικονομικών-Εμπορίου» Αθήνα 1987.
- (23) Β. Παπαδάκης, «Στρατηγική των Επιχειρήσεων: Ελληνική και Διεθνής Εμπειρία», Εκδόσεις Μ. Μπένου, Αθήνα 2002.
- (24) Τ. Πετκανόπουλος, «Πρώτα σε Εξαγωγές τα Ελληνικά Τρόφιμα και Ποτά», Περιοδικό «Τρόφιμα και Ποτά».
- (25) D. J. Schaffner, W. R. Schroder, M. D. Earle, «Food Marketing, An International Perspective», McGraw-Hill International Editions, 1998.
- (26) «Ελληνική Γεωργία: Από την Ανάπτυξη της Γεωργίας στην Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου», Υπουργείο Γεωργίας, Μάρτιος 2001.